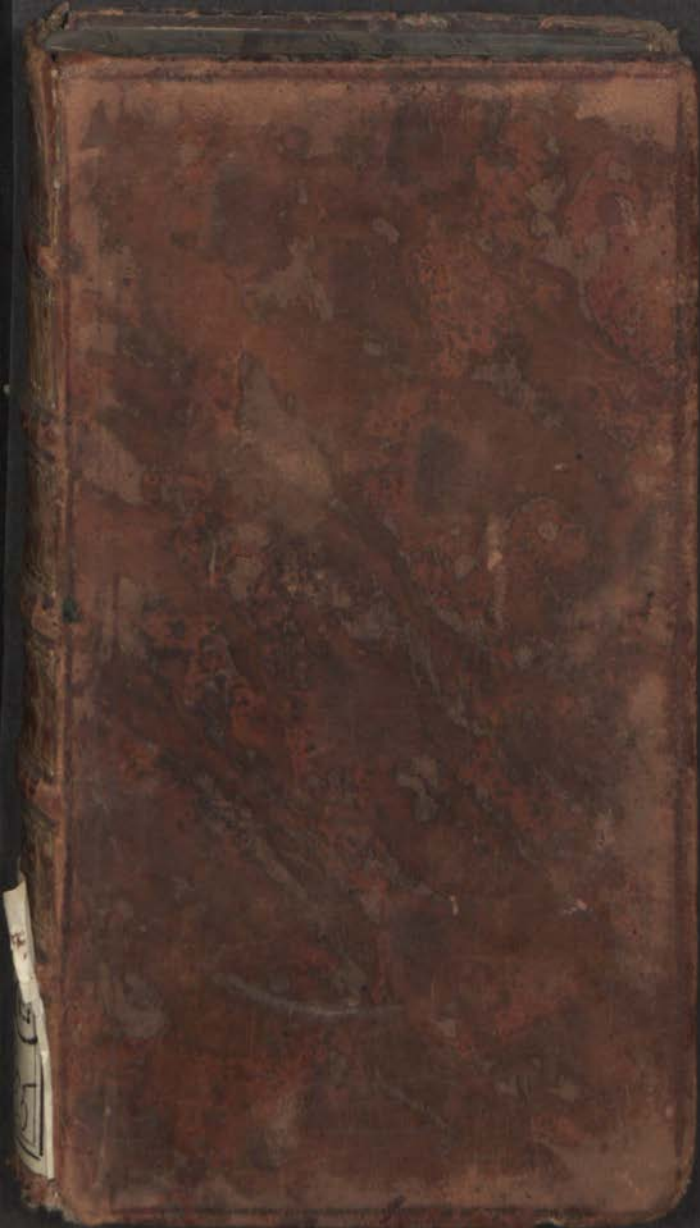

107

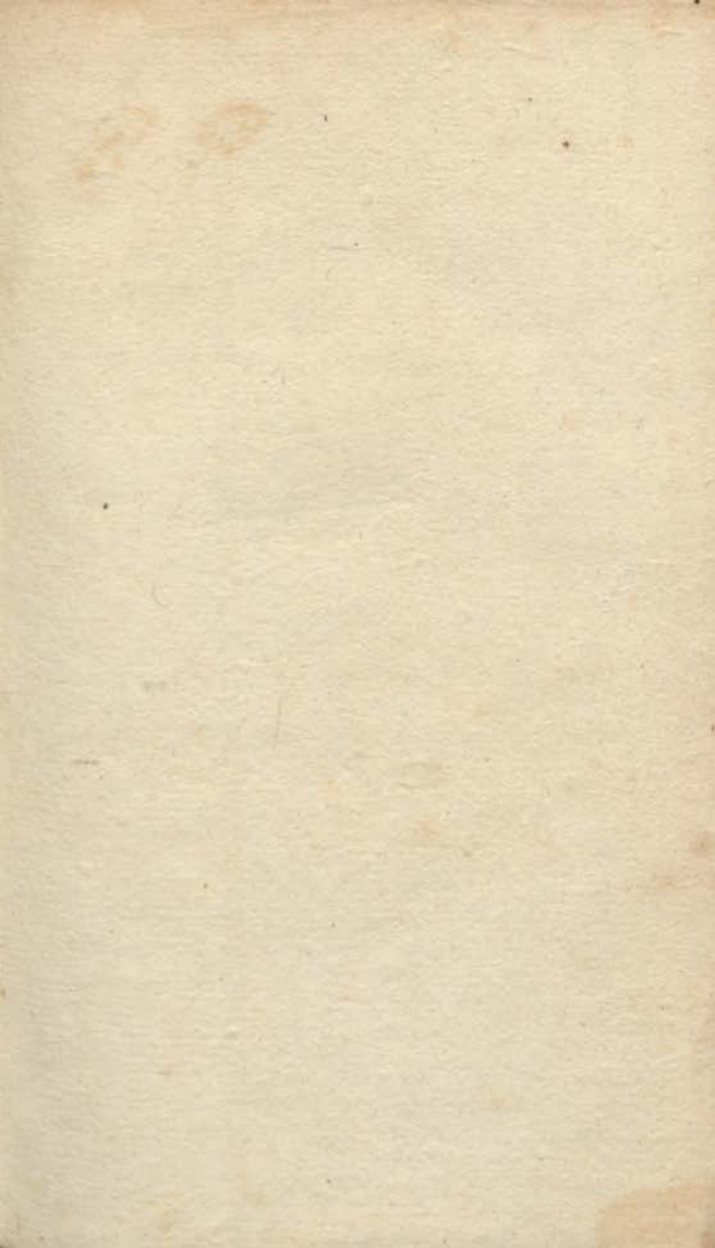
H.

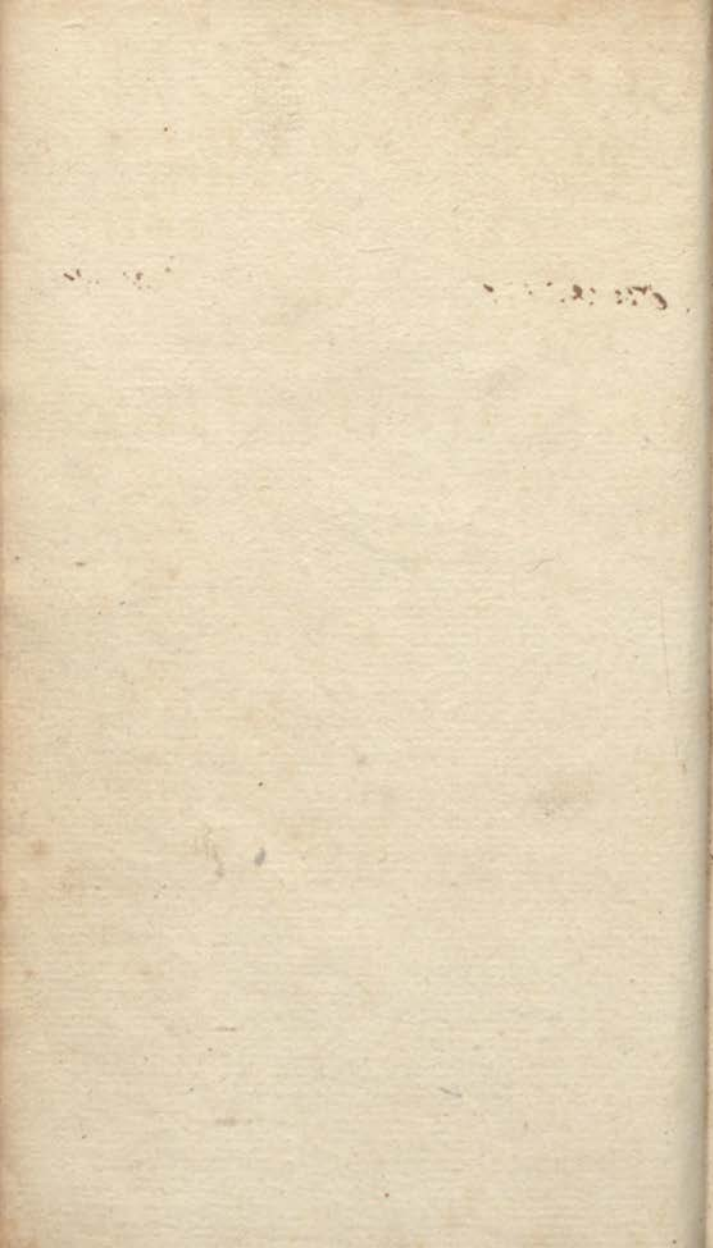
22

~~at~~

22

COMPENDIUM MANUALE

CONTROVERSIARUM,
R. P. MARTINI BECANI,
AUDITORIBUS OBLATUM.

Convent Dum *Abbas*
POSITIONES

EX UNIVERSA

PHILOSOPHIA,

Ad Mentem

DOCTORIS MARIANO-SUBTILIS
JOANNIS DUNSSCOTI,

In Conventu Csik Somlyoviensi, ad Divam
Virginem Visitantem,

Sub Gratosissimis Auspiciis,

ADMODUM REVERENDI D. D.

MARTINI MOLNAR,

Inclytæ Sedis Káczon V. Archi-Diaco-
ni Dignissimi, nec non Ecclesiæ ad OO. SS.
Plebani Zelantissimi, ac Mecœnatis Colendissimi.

Publicè propugnarent:

RR. FF. CHRYSOSTOMUS FILEP, MICHA-
EL SANTA, BONAVENTURA SZASZ.

Ord. Min. S. P. N. F. Strict. Observ. Prov.
Transylvanicæ S. Regis Stephani Alumni.

PRÆSIDE

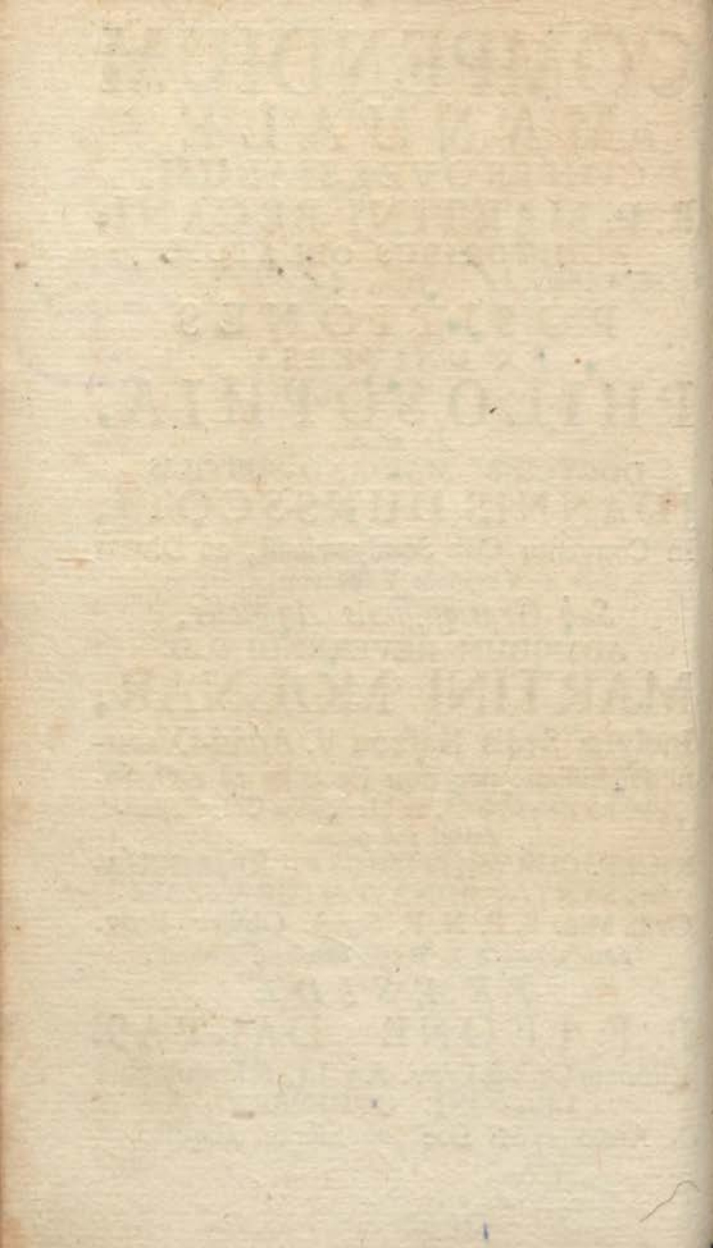
P. F. LEONE DARVAS,

Ejusdem Ord. & Prov. AA. LL. & Philosophiæ
LECTORE ORDINARIO.

Annò 1762. Die 26 Mense Augusto.

BIBLIOTHECA
ASTRA
SIBIU

1383
143

ADMODUM REVERENDE
DOMINE PATRONE,

AC

MECOENAS

Gratiosissime!

*E*N Arbitra morum, & Solertice
Mater Philosophia nostra Universa
TIBI se sistit PATRONE,
ac MECOENAS GRA-

TIOSISSIME! quæ biennali studio variis difficultatum procellis, velut totidem oceanis fluctibus hac, illucve agitata, ad portum quietis jam jam aspirando, gratiosis TUIS conspectibus præsentata, in EXIMIÆ TUÆ LIBERALITATIS sinu requiescere contendit.

Benignâ igitur capeſſe Dexterâ hos quam exiles Philosophici certaminis partus, in Pauperum PATRIARCHÆ SERAPHICI SANCTI FRANCISCI Viridario diurnis,
(2 noctur-

nocturnisque elucubrationibus decerptos, eosque, in
perpetuum **MUNIFICENTISSIMÆ**
TUÆ LIBERALITATIS Honorarium
repone, simulque mirari desine, cur hæc **POSI-**
TIONES Philosophicæ, vi quadam Magnetica
ad **TE** attractæ se se **TIBI** reverenter incli-
nent, **TUOQUE** fulciri **PATROCINIO**
postulent; Quemadmodum enim inter cætera horto-
rum ornamenta unica **HELIOTROPII**
indoles, eaque admirabilis propensio est, ad exor-
tum **SOLIS** florum repagula explicare, & ad
ejus Conspectum undique se se circumferre, ejus-
que faculis jugiter deliciari; ita cum **TU** pro
congenito **TIBI** more **SOL** nobis vere muncu-
pari possis, cujus beneficiorum rutilantibus radiis
TENTAMINA, hæc Philosophica veluti totidem
HELIOTROPIA incrementum percipere,
iisque mediis, in arena Palladis lucem publicam
aspexere, rectæ ad **TE** convertuntur, atque ad
Illustrem Sinum **TUUM** attrahuntur, **TUO-**
QUE Benigno subventu muniri desiderant. Hæc
nempe **SOLIS** prærogativa est aspiciendo bene-
facere: ea è contra **HELIOTROPII** præclara
Virtus, submisso semper capite **SOLEM SUUM**
venerari, & quocunque ierit grato semper affectu
sequi præeuntem; ac mihi quidem plusquam hono-
rificum existimo, à tam **DOCTO PHOEBO**
pauca hæc **ASSERTA PHILOSOPHI-**
CA clementer excipi, & mutuatis inde insolitæ
doctrinæ fulgoribus mirum collustrari, non nisi
obscuri cæteroquin nominis futura. Et quis ob-
secro tandem est? Quem lateat, qua ingenii fe-
licitate, quo laudatissimæ famæ præconio **TU** ipse
Philo-

Philosophicam olim in Arenam descenderis, pugnaveris, viceris, & innumeros Chimærarum greges acie semper ingeniosissima Prosligaveris, ut non Antesignanus modo erudita in palestra, sed & Dux omnino strenuissimus Philosophici agminis omnium suffragio proclamatus sis. Quid scientiam dein Theologicam, quid Juridicam hic commemorem? paucis dico: ex utraque Spectabilis es. TU siquidem facundus ingenio, facundus eloquio TE in-tuentium, ac audientium animos suavi verborum elegantia in tantum allicis, ut nemo sit qui in TE non miretur eximiam ad flectendos animos eloquentiam, solertiam ad arcana, & sensibus plurimum abditâ, subtiliter indaganda, consilium ad explicanda implicita, suavitatem in Officiis, promptitudinem in obsequiis, amabilitatem in humanitate, affabilitatem in sermone, tolerantiam in laboribus, constantiam in adversis, prudentiam, & dexteritatem, in administrandis functionibus TUIS Pastoralibus? Quæ universa in unum congesta, quem demum Atlantem in gerendis Reipublicæ Catholicæ negotiis non exhibebunt? adeo ut felici omine Ecclesiastici Ordinis Decus jure merito appellari queas & debeas. Taceo prærogativas reliquas, sileo Virtutes omnes, quæ TE superis æquè, ac mortalibus acceptum faciunt, non suavissimæ, gravitatis, non innatæ demissionis, non flagrantissimæ erga Deum subditosque charitatis mentionem ingero; nolo quippe modestiam TUAM pluribus sauciare encomiis, & ruborem quasi sanguinem TUÆ virtuti inclementer elicere quamvis inmanera propemodum sint, quæ in TUÆ Laudis partem venire possint; veriam ne immenso huic Laudum TUARUM

oceanò me propius admoveam, & Icarì fabulam ob
cereas tenuitatis meæ alas veritate donem, sisto
jam gradum, & modestia TUA altum mihi
indigitante silentium, hos perexiguos sudoris nostri
fructus, fixo prius paternis manibus filiali osculo,
demississimè offero, dico, consecro. Jam vive
PATRONE, ac MECOENAS GRA-
TIOSISSIME, vive inquam, & secundo sem-
per successu intende, prospere procede, & ventura
bona, seu beatam immortalitatem pro MUNI-
FICENTISSIMÆ TUÆ liberalitatis dono
certò quidem, sed serò precor adi.

Ità vovet.

DOMINATIONI VESTRÆ
ADMODUM REVERENDÆ

Præses
Cum Defendentibus.

I.

LOGICA est Facultas Directiva operationum intellectus in verum. Una Docens Scientia, Alia Utens Ars, utraque verò Speculativa. II. Habitus earum distinguuntur realiter. III. Pro objecto attributionis cedit Syllogismus. IV. Ad acquirendas in statu perfecto alias scientias, physica Logicæ necessitas prærogativa ejus est. V. Dantur entia rationis chymærica, objectivè solum in intellectu existentia. VI. Quorum causa efficiens agnoscitur solus intellectus creatus, exclusa causalitate omnium aliarum potentiarum, in, & externarum. VII. Distinctio strictè realis, quæ versatur inter res positivas, consistit in superaddito positivo relativo disquiparantiæ transcendentali. VIII. Inter gradus Metaphysicos ejusdem suppositi, dari distinctionem ex Natura rei formalem (vulgo Scotisticam) evidentia comprobant argumenta. IX. Et quæcunque distinguuntur Scotistice, iis correspondet præcisio objectiva, à parte rei, nec sufficit virtualis Thomistica. X. Datur à parte rei Universale Metaphysicum. XI. Cujus communitas non est, inexistentiæ, sed indifferentiæ solum negativæ. XII. Universale Logicum sua spoliatur Universalitate, in actuali prædicatione. XIII. Relationes prædicamentales sunt formæ accidentales, à fundamento proximo, & termino realiter distinctæ. XIV. Indifferentia propositionum contradictoriarum de futuro contingenti (secusò Decretò Divinò) determinatam refugit

git veritatem. aut falsitatem. Sed. XV. Positō
Decretō: Una est determinate vera, altera determi-
natē falsa. XVI. Scientia, fides, & opinio, simul
in eodem intellectu, circa idem objectum nequidem
supernaturaliter compossibiles sunt. XVII. Princi-
pia corporis Naturalis in facto, esse duo: materiam
scilicet & formam: *Erudita Peripateticorum vetustas,*
simul & Authoritas genuina luculenter ostendit. Hinc
XVIII. Atomī à ratione primorum principiorum
recte excluduntur. XIX. Materia prima licet om-
nibus contentetur formis, Nobiliores tamen ma-
gis appetit. XX. Duarum formarum totalium in
eadem numero materia simultaneum implicat con-
sortium, pariter ejusdem numero formæ in duabus
numero materiis par incolatus. XXI. Materia pri-
ma virtute supernaturali potest spoliari omni for-
ma substantiali, quo tamen casu restitutionem spoliī
in integrum postulat. XXII. Datur *Tertia Entitas*,
à partibus simul sumptis, & unitis realiter distin-
cta, XXIII. Materia, & forma duplici copulata
nexu simul perseverant. XXIV. Datur forma
corporeitatis in viventibus realiter distincta, à qua-
cunque anima. XXV. Negantes dari accidentia ab-
soluta, adversantur decisione S. Concilii Constā-
tensis, temerariam Wicleffi propositionem dam-
nantis: *Accidentia panis, & vini, non manent sine subje-*
cto in Eucharistia Sacramento. XXVI. In quibusdam
agentibus salvatur actio in distans, absque hoc quin
agant in medium. XXVII. Nullum accidens va-
let producere substantiam. XXVIII. Implicat
simpliciter: Causalitas mutua. XXIX. Ejusdem
effectūs à duplici causa totali, ejusdem generis &
ordinis productio. XXX. Activa, & passiva po-
tentia quodlibetica. XXXI. Præmotio physica,
in causis secundis, tam liberis, (salva libertate)
quàm naturalibus. XXXII. Creatura perfectissima.
XXXIII. Infinitum categorematicum creatum, in
numero, intensione, & extensione. XXXIV. De-
terminatio causarum secundarum quoad individuum
effectūs, imperio solius ALTISSIMI adscribitur.

XXXV. Qui ad omnes effectus creatos quanquam exiles concurret immediate, immediatione supposito, & virtutis. XXXVI. In projectis sursum, ad quietem, in puncto reflexionis conciliandam sufficit instans temporis. Motus formaliter sumptus distinguitur à forma fluente, spectatque ad prædicamentum quantitatis successivæ. XXXVII. Corpori parvo, ac magno, æqualem inesse gravitatem, nullam Philosopho gravi inducit admirationem. XXXVIII. *Locus extrinsecus, est ultima superficies concava, corporis continentis immobilis.* Res omnes creatæ sive materiales, sive spirituales (excepto ultimo cælo Empyreo) sunt proprie in loco; ita tamen ut res spirituales *diffinitive*, materiales verò *circumscriptive* locentur; Deus autem à nullo loco determinato ambitur, sed ubique præsens existit. XXXIX. Vacuum, compenetratio, & replicatio, in alio rerum ordine non implicant. In vacuo nullum obviaret impedimentum, motui gravium, aut levium. XL. Continuum præter indivisibilia, ex partibus in infinitum divisibilibus componi, *Sapientis commentum est Philosophi 3. Metaphysicorum Textu.* 17. XLI. Mundum non fuisse ab æterno Fides docet: *Gen. 1.* Nec potuisse sic produci quoad entia, permanentia, vel successiva, probabile est. XLII. Cæli probabilius sunt solidi, nullatenus verò animati. Astra moventur Intelligentiarum *Ministerio.* XLIII. *Terra autem in æternam stat.* Eccles. 1. Licet quibusdam sistemati copernico insidentibus moveri videatur. Unus defectio est mundus plures tamen non implicant. Duratio distinguitur à re durante. Existere in *æternitate* proprie dicta convenit soli Deo, existere in *ævo* Creaturis spiritualibus, & incorruptibilibus, existere verò in *tempore* solis materialibus corruptibilibus. XLIV. Duarum Qualitatum in summo contrariarum, etsi implacabile sit odium, earum tamen (Virtute Divina) simultaneum non implicat contubernium. XLV. Animæ Brutorum sunt materiales, & divisibiles, neutiquam verò rationales. Non datur plurium

suc-

successio animarum in eodem vivente. XLVI. Deum & creaturam esse primo diversa, ac proinde in nulla realitate entis convenientia, candida Doctoris subtilis luculenter ostendunt placita in 2. D. 8. q. 1. XLVII. Creaturæ suam possibilitatem Logicam intrinsece & formaliter habent ex se ipsis. XLVIII. Harum supposititalitatem consistere in duplici negatione: *ut quo, & ut quod*; pariter. XLIX. Existentiam ab essentia non, nisi formaliter distingvi, infallibilibus convincitur argumentis. L. *Dixit insipiens (Athæus) in corde suo non est Deus.* Verum nos à posteriori demonstrabilem asserimus, & profitemur. *Cui sint.*

O. A. M. G. B. V. M. & OO. SS. H.

PRÆLUDIUM.

*De varia dispositione Adversariorum,
& quomodo cum singulis agendum.*

1.

Gitur adversarii, sive illi Lutherani sint, sive Calvinistæ, sive alterius sectæ; non eodem modo omnes affecti, ac dispositi sunt. Nam alii in suo errore sunt pertinaces: alii zelosi: alii frigidi: alii dubii, seu fluctuantes. De singulis sic accipe.

2. Pertinaces sunt, qui quidem agnoscunt, se recedere à communi sensu Ecclesiæ, & SS. Patrum; sed tamen ex superbia, & obduratione mentis, ne videantur à veritate convicti, obstinatè persistunt in sua opinione. Hi propriè dicuntur Hæretici, teste Augustino Epist. 162. & lib. 18. de Civitat. DEI cap. 15. Sunt

autem similes Pharisæis, & rarissimè propter duritiam cordis convertuntur. De quibus dictum est Matth. 13. v. 15. *Incrassatum est cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos suos clauserunt: ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & sanem eos.*

3. Zelosi sunt, qui non ex superbia, aut obstinatione, sed ex quadam ignorantia falsò persuasi sunt, suam sectam veritati, & Evangelio conformem esse; ideòque tantò studiò, ac ardore eam tuentur, ut videantur parati vitam potius, quàm sectam amittere. Hi similes sunt Paulo ante conversionem, qui de se ipso scribit ad Galatas cap. 1. v. 13. *Audistis, inquit, conversationem meam aliquando in Judaismo, quoniam supra modum persequabar Ecclesiam DEI, & expugnabam illam, & proficiebam in Judaismo supra multos Coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens paternarum mearum Traditionum.* Hujusmodi zelosi, quia non peccant ex malitia, sed ex ignorantia, sæpè à DEO misericordiam consequuntur, ut idem Paulus de se ipso fatetur, 1. Timoth. 1. v. 13. *Misericordiam DEI consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.*

4. Frigidi sunt, qui neque ex superbia neque ex ignorantia, sed ex aliis causis, quas frigide prætendunt, manent in suo errore. Et quando monentur de Catholica Fide capessenda,

P R Æ L U D I U M.

senda, solent cunctari, tergiversari, & frigidas excusationes adferre. Et alii quidem prætendunt, se in ea religione, quam sequuntur, natos, & educatos esse. Alii, juramentò se obstrinxisse, quòd velint in ea persistere. Alii, non audere palàm profiteri fidem Catholicam propter amicos, & consanguineos, qui omnes Lutherani, aut Calvinistæ sunt. Alii, non posse se id facere, ne offendant suum Principem, qui à Catholicis alienus est. Alii denique tametsi nihil horum apertè dicant, revera tamen ex una parte manent in hæresi propter prætensiones allatas: ex altera simulant, se propendere ad nostram religionem; ut hac ratione, vel Cæsaris, vel alterius Principis Catholici gratiam, & favorem aucupentur: vel ad officia, & dignitates apud Catholicos promoveantur. Vel certè, si illam jam antea obtinuerint, ne exuantur. Nec desunt, qui ex rerum eventu statuunt de sua fide: nempe mansuros se in Lutherana, aut Calviniana, si Catholici in bello succumbant, & suis fortunis spolientur: sin contra Catholicam amplexuros. Hi omnes similes sunt illis, de quibus dictum est 3. Reg. 18. v. 21. *Usquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus est DEUS, sequimini eum; si autem Baal, sequimini illum.* Et Eccl. 3. v. 28. *Cor ingrediens duas vias non habebit successus.*

5. Dubii sunt, qui simplici, ac recto corde quærunt veritatem: Et quia per se non possunt eam invenire, petunt ab aliis instrui, ac juvari.

Hi similes sunt Nicodemo in Evangelio, & Eunuchus in actibus Apostolorum. Nicodemus petivit instrui à Christo circa generationem, quæ fit per Baptismum. Joan. 3. v. 4. *Quomodo, inquit, potest homo nasci, cum sit senex? Numquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci;* Similiter Eunuchus legens Isaiam Prophetam, cum rogaretur à Philippo, an intelligeret, quæ legeret, respondit: *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* Quasi dicat: Non intelligo sensum Isaïæ, sed obsecro, ut mihi interpreteris, ut me juves, ut me doceas. Hujusmodi homines, si incendant in viros bonos, à quibus instruuntur, facile juvari solent. Quo pacto Nicodemus à Christo, & Eunuchus à Philippo instructus, & adjutus est.

6. Igitur cum his omnibus non eodem, modo agendum est. Ac primò, pertinaces non facile admittendi sunt ad disputandum de fide, ac religione; quia cum sint superbi & contumaces, non volunt resipiscere, etiamsi manifestè convincantur. Si tamen propter aliorum utilitatem cum illis agendum est, tria servari debent. *Primò:* Coërcendi sunt intra limites certæ alicujus materiæ, ne ex una in aliam, quod sine fructu fieret, subito, cum lubet, desiliant. *Secundò:* Restrangendi ad formam dialecticam, ut vis argumenti appareat. Nec permittendum, ut sine ordine, sine methodo, sine connexionione, quod ipsis familiare est,

P R Æ L U D I U M.

est, multa effutiant, more concionantium potius, quàm disputantium. *Tertiò*: Palam confundendi, & objurgandi sunt: sicut Sadducæi, & Pharisei à Christo fuerunt confusi, & objurgati, Matth. 22. v. 29. *Erratis nescientes Scripturas.* Et alibi sæpius. Hæc confusio dupliciter prodest. *Primò*: Per eam minuitur auctoritas adversariorum. *Secundò*: Illorum Affectuæ minori in pretio eos habent, & sensim ad nos accedunt. Debet tamen esse confusio rationabilis, quæ non fiat per convitia, & maledicta, sed per justam reprehensionem, aut apertam victoriam.

7. Zelosi, qui pertinaces non sunt, contrariò modò, id est: modestè, ac benevolè tractari debent. Nec tam rationibus, aut subtilitatibus obruendi, quàm DEO per orationem commendandi sunt. Sic Stephanus orabat pro Paulo, & Monica pro Augustino; quorum hic Manichæorum errores; ille Synagogam ex præpostero zelo defendebat. Et quidem de altero scriptum est: *Si Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet.* De altero verò: *Fieri non potest, ut Filius tantarum lacrymarum pereat.*

8. Frigidi propter suas prætensiones, à quibus ægrè abstrahuntur, rarò ad frugem perveniunt. Cum illis seriò, ac severè agendum est. Quod dupliciter fieri potest. *Primò*: Ostendendo prætensiones, & excusationes ipsorum

P R Æ L U D I U M.

esse frivolas. *Deinde*, sapè inculcando, ut salutis suæ consulant, neque ob humanos respectus, favores, aut sæculares dignitates patiantur se ab æterna, & cœlesti gloria excludi. Meminerint illius parabolæ Evangelicæ, Luc. 14. v. 16. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos. Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis: ut venirent, quia parata sunt omnia. Et cæperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Uxorem duxi, & ideo non possum venire.* Ecce, vocantur frigidi ad Ecclesiam, & fidem Catholicam; omnes se excusant, & quisque suam allegat prætensionem. Quo eventu? Audi. *Nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.* Dura, sed justa sententia. Cum enim DEI vocationem negligant, meritò, ab æterna vita excluduntur.

9. Dubii denique, seu fluctuantes, qui sincerè quærunt veritatem, fraternè, & ad captum cujusque accommodatè tractandi sunt. Et aliter docti, & ingeniosi: aliter rudes, ac idiotæ instruendi. Habemus exemplum in Christo, qui se omnibus accommodabat. Nam simplicem populum instruebat per parabolas, & similitudines, quas faciliè capiebant. Duobus Discipulis in Emaus euntibus Moysen, & Prophetas interpretabatur; Nicodemo baptismi vim,

ac

P R Æ L U D I U M.

ac necessitatem ex analogia humanæ nativitatis explicabat; Mulieri Samaritanæ, Messiam se esse, inde persuadebat, quod ostenderet se omnia scire, quæ ipsa fecisset. *Venite, inquit, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcunque feci. Nunquid ipse est Christus.*

10. Hæc obiter de vario errantium statu, ac dispositione à me dicta sint. Et quamvis cupiam omnibus prodesse, nihilominus illis potissimum proderunt hæ lucubrationes, qui simplici, ac sincero corde optant instrui, ac juvari. Hi enim facilius convertuntur, duplici de causa. *Primò*: Quia cum optent instrui, libenter admittunt instructionem. *Secundò*: Cùm recta intentione procedant, DEUS paratus est illis cooperari. Nam ut verissimè dictum est à Petro Apostolo. *Sicut superbis resistit, ita humilibus dat gratiam.* Duo siquidem requiruntur in hoc negotio. *Unum* est: Prædicatio Evangelii, seu instructio humana, *Docete omnes gentes.* *Alterum*: Gratia DEI, sine qua instructio non prodest: *Sine me nihil potestis facere.* Unde frustrà laborant, qui putant se suâ eloquentiâ, & argumentandi subtilitate posse errantes in viam reducere. Illi, post longam instructionem, & disputandi acrimoniam, meritò usurpent illud: *Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus.* Quare? quia humana industria sine DEI adiutorio, nihil efficit, nihil proficit in hoc negotio. Itaque mutato consiliò, dicant cum Petro Apost. *Domine!*

P R A E L U D I U M.

in nomine tuo laxabo rete; id est: implorato prius DEI auxiliò, hoc opus inchoabo Quo etiam spectat illud 1. Corinth. 3. v. 5. Ego plantavi, Apollo rigavit, sed DEUS incrementum dedit. Itaque, neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, DEUS. Et alibi: Gratia DEI sum id, quod sum. Hac autem gratia assidue petenda est: non modò ab illis, qui alios instruunt in fide, ut efficaciter instruant; sed etiam ab iis, qui instruuntur, ut corda ipsorum per gratiam DEI emollita, & præparata admittant semen fidei, & efficaciter convertantur.

A M E N.

INDEX

CAPITUM.

Controversiæ Communes.

1. D E Scriptura.	pagina 3
2. De Traditionibus.	31
3. De Ecclesia.	57
4. De Capite Ecclesiæ.	97
5. De Judice Controversiarum.	119
6. De Anticristo.	156
7. De Invocatione Sanctorum.	162
8. De Sacramentis.	165
9. De Communionem sub utraque specie.	171
10. De Sacrificio Missæ.	178
11. De Purgatorio.	183
12. De vocatione Ministrorum.	187
13. De Cœlibatu Ministrorum.	194
14. De peccato originali, veniali, mortali.	196
15. De libero arbitrio.	199
16. De Justificatione.	201
17. De Fide justificante.	206
18. De observatione Legis.	211
19. De merito bonorum operum.	215
20. De jejunio, & abstinentia.	219

INDEX CAPITUM.

Controversiæ Lutheranorum.

1. *De Ubiquitate.* 221
2. *De fide infantium, in Batismo.* 227
3. *De Impanatione, ut vocant; vel an Corpus Christi sit in pane, cum pane, sub pane. Affirmant Lutherani.* 230

Controversiæ Calvinistarum.

1. *De Attributis divinis.* 233
2. *De Christo.* 238
3. *De Imagine Christi.* 245
4. *De Prædestinatione.* 247
5. *De Gratia.* 249
6. *De Authore peccati.* 252
7. *De Baptismo infantium, an sit necessarius.* 253
8. *De Exorcismo.* 255
9. *De reali Præsentia Corporis Christi in Eucharistia.* 257
10. *De Circulo Calvinistico.* 258

Controversiæ Anabaptistarum.

1. *An detur peccatum originarium? Negant cum Pelagianis.* 262
2. *An infantes baptizari possint? Negant.* 263
3. *An Magistratus Civilis apud Christianos sit licitus? Negant.* 264
4. *An Christiani possint bellum gerere? Negant.* 265

5. *An*

INDEX CAPITULUM.

5. *An possint Jurare? Negant.* 267
6. *An Polygamia sit licita? Affirmant.* 269
7. *An Matrimonium dissolvi possit propter diversitatem Religionis? Affirmant.* 270
8. *An animæ Justorum post hanc vitam extinguantur? Affirmant.* 271

Controversiæ Politicorum.

1. *An quilibet in sua fide salvari possit?* 273
2. *An aliquando liceat negare fidem ad vitandam mortem?* 277
3. *An ex causa liceat eam dissimulare.* 278
4. *An aliquando liceat simulare alienam fidem?* 279
5. *Et speciatim an liceat cum gentilibus Idola colere?* 280
6. *An liceat cum hæreticis publicè orare?* 282
7. *An conciones illorum audire.* ibid.
8. *An Sacramenta cum illis participare.* 283
9. *An Matrimonia cum illis contrahere.* 284
10. *An eos ad sepulchrum comitari.* 285
11. *An libros eorum legere.* 286
12. *An de fide cum illis disputare.* 287
13. *An cum illis pacisci.* 289
14. *An si cum iis paciscaris, servanda sit fides.* 290
15. *An propter hæresim puniri possint.* 291
16. *An Princeps Catholicus possit eos in sua Provincia tolerare.* 295
17. *An possit Judæos tolerare.* 298
18. *An*

INDEX CAPITUM.

18. <i>An quilibet Rex in suo regno habeat Primatum Ecclesiæ.</i>	302
19. <i>An qui juravit se mansurum in Lutheranismo teneatur præstare.</i>	303
20. <i>An in aliquo casu liceat mentiri.</i>	305
21. <i>An liceat uti æquivocatione.</i>	308
22. <i>An duellum exercere.</i>	310

REVERENDI PATRIS
MARTINI BECANI
LIBER PRIMUS.

De Controversiis communibus.

P R A E F A T I O.

Nter communes Controversias una principalis est, ex qua reliquæ omnes dependent: nempe de Ecclesia. Nam si verum est (quod verum esse, DEO volente, demonstrabimus) nostram Ecclesiam (quæ Catholica, (a) Romana, & Pontificia dicitur) veram esse Christi Ecclesiam, quæ in Fide errare non possit; jam Adversarii prostrati, ac debellati sunt, quod sic ostendo.

Quicumque in rebus Fidei, ac Religionis sequitur veram Christi Ecclesiam, non potest errare circa Fidem, & Religionem (cùm vera Christi Ecclesia sit infallibilis;)

At Catholici, qui defendunt Purgatorium, Sanctorum invocationem, Sacrificium Missæ, & similia dogmata, sequuntur veram Christi Ecclesiam.

Ergo circa fidem, & Religionem errare non possunt: securi igitur sunt. E contrario: Adversarii, qui deserunt veram Christi Ecclesiam, sine dubio (b) errant, & securi non sunt.

Hoc discursu sæpè utitur Augustinus, ut infrà suo loco videbimus. Atque hoc est brevissimum Compendium (c) reliquarum omnium Controversiarum. Singulæ tamen speciatim tractandæ sunt propter eos, qui de singulis cupiunt sibi satisfacere, & aliis rationem reddere. Sit ergo Cap. I. de Scriptura.

ANIMADVERSIO.

(a) **A**Tqui Calvinistæ, & Lutherani post varia nomina assumpta, etiam hoc tempore volunt Catholici dici. Ità volunt, cum non sint. Catholicus non est, nisi is, qui fidem tenet, quæ annuntiatur in universo mundo, omnia tempora, loca, omnes articulos revelatos, & omnia genera hominum complectens, ut docet August. de un. Eccles. c. 6. &c. Talis autem sola est Romana, Rom. 1. & 8. & Hist. Ecclesiastica. Ergo vanè Calvinista vanè Lutheranus affectat Catholicus dici, nisi, unde malè abiit, redeat. Vide fassus Mogunt. Animadversiones. Multò minùs Lutherani, & Calvinistæ simul possunt dici Catholici; cum contradictoriam in substantialibus articulis fidem profiteantur, quod ex confessionibus eorum est luce clarius; in schismate conveniunt, in articulis doctrinæ minimè. Frustra igitur protestantur se esse Catholicos, cum protestatio sit eorum factis contraria, & magis sit factis eorum, quàm verbis fidendum, monente Domino. Matth. 7. 15. à fructibus &c.

(b) Ità sanè est, quia una fides, unum Baptisma &c. Ephes. 4. v. 5. sinè qua in possibile est placere DEO. ad Hebr. 11. v. 6. Hanc, qui oppugnat, errat. At graves errores jactant de Rom. Ecclesia Protestantes? en jactant, ut Mœchi de casta Sufanna. Dan. 13. v. 55. & 59. quos Angelus Domini secuit mediis. Ibid. & Daniel detexit; uti & author hinc calumniatores istos Rom. Ecclesie deprehendet in progressu.

(c) Nam inventio veritatis Magistrò, & Judice legitimo, controversiæ facile sopiuntur illius judicio, & istuc Spit. S. nos remissit cum edixit. Deut. 17. v. 8. 9. 10. Si difficile, & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam &c. & judicium intra portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum quem elegerit Dominus DEUS tuus; veniètiq; ad Sacerdotes Leviici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, quævètiq; ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies, quodcumque dixerint, &c.

CAPUT I.

De Scriptura Sacra.

IN Scriptura tria spectari possunt. 1. Canon, seu Catalogus librorum Scripturæ. 2. Versio, seu translatio. 3. Sensus tam litteralis, quàm mysticus. De quibus dicendum est hoc ordine. 1. Qui libri sint Canonici, seu divini? vel quod idem est: qui libri pertineant ad sacram Scripturam? 2. Quæ sit legitima versio Scripturæ? 3. Quis sit sensus illius litteralis, & mysticus? 4. An sensus litteralis, qui præcipuus est, sit obscurus? 5. Unde oriatur hæc obscuritas? 6. Cur Deus voluerit Scripturam esse obscuram? 7. Cum obscura sit, quis eam debeat interpretari? 8. An Lutherani, & Calvinistæ habeant veram Scripturam? 9. An ex ea disputare possint de Fide, & Religione? 10. Quomodo ex ea soleant disputare?

QUÆSTIO I.

Qui libri Scripturæ sint Canonici?

1. **C**anon duo significat: 1. Normam, seu regulam quam sequimur. 2. Catalogum, seu numerum aliquarum rerum. Utroque sensu libri Scripturæ dicuntur Canonici. *Priori* quidem, quia continent normam, seu regulam, quam in fide, & moribus sequi debemus. *Posteriori*, quia in Catalogum librorum divinatorum relati sunt. Est ergo *Quæstio*, quinam libri veteris, ac novi Testamenti sint Canonici hoc posteriori sensu? id est: quinam relati sint in Canonem, seu Catalogum librorum Scripturæ, tanquam divini, seu à Deo inspirati?

2. *Respondeo*. In Canonem, quò utuntur Catholici, (a) relati sunt hi libri veteris Testamenti: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Josue, Judices, Ruth, quatuor libri Regum, duo Paralipomenon, duo Esdræ, Tobias, Judith, Esther, Job, Psalterium, Proverbia, Ecclesiastes, Cantica, Sapientia, Ecclesiasticus, quatuor majores Prophetæ duodecim minores, duo libri Machabæorum. *Item*, hi libri novi

Testamenti : quatuor Evangelia , Actus Apostolorum , quatuordecim Epistolæ Pauli , tres Joannis , duæ Petri , una Jacobi , una Judæ , Apocalypsis Joannis

ANIMADVERSI O.

(a) **D**olent hæretici , quòd Becanus significatione canonis posteriori pulchrè insistat , uti principali. Sed male dolent ; nam qui novit , quinam libri sint divini , & à DEO inspirati habendi , eàdem operâ novit , qui libri debeant ab omnibus pro norma Fidei , & morum haberi. Ecce ità amant tenebriones tenebras , ut lucem interni doleant.

3. Hic Canon , seu Catalogus habetur in Concilio Tridentino Sess. 4. Et Patres illius Concilii acceperunt illum per Traditionem ab Eugenio Papa in Concilio Florentino , ut videre est apud Bartholomæum Carranzam in Summa Conciliorum. Rursum Eugenius illum accepit à Gelasio Papa in Concilio Romano , ut patet ex 2. *Tomo Conciliorum in Decretis Gelasii circa finem.* Iterum Gelasius ab Augustino lib. 2. *de Doctrina Christiana c. 8.* Et Augustinus à Concilio Carthaginensi tertio , quod alii quintum , alii sextum vocant. Denique Patres hujus Concilii ab Innoc. I. *Epist. 3. ad Exuperium cap. 7.* *Vixit autem Innocentius annò Christi 402.* (b) Igitur ab illo tempore primitivæ Ecclesiæ ad nos usque per continuatam Traditionem perseverat idem ille Scripturæ Canon , quem nos Catholici tenemus , & amplectimur.

ANIMADVERSI O.

(b) **P**ulchra demonstratio de libris , quos Catholica Ecclesia habet pro Canonicis à temporibus Apostolicis , & sana in doctrina ad nos usque deducens Lectorem claro intuitu veritatis. Quid contra hanc Anti-Becani ? mormurant : Quid ? Demonstrationem hanc nihil Catholicis prodesse. Cur ità quæso ? 1. Quia inter Innocentium I. & Apostolos neminem nominat Becanus , qui eum Canonem sit professus. At Becano satis est ostendisse , Romanam Ecclesiam suum Canonem divinorum librorum habere ex iis temporibus , quæ ipsi Acatolici , Calviniani , & Lutherani fatentur in doctrina fuisse sana Anti-Becane tu quoque fac simile pro tuarum Ecclesiarum Canone , si tamen Canonem habent ; nam hætenus carnête. 2. Ajunt : aliquos etiam post Innocentium aliter sensit de numero librorum Canonicorum. Ità est : sed vel errantes , uti ignorantes Ecclesiæ declarationem , ut Antoninus , Sixtus , Senen. &c. vel malevolè negantes , ut Calviniani.

4. Ex hoc Canone multos libros Adversarii nostri expunxerunt: Lutherus puidem ex Canone veteris Testamenti: Tobiam, Judith, Esther, Sapientiam, Ecclesiasticum, Machabæos. Ex Canone novi: Epistolam ad Hebræos, Epistolam Jacobi, Epistolam Judæ, & Apocalypsin Joannis. Alii plures, alii pauciores: quisque, quos voluit, pro suo arbitratu. In quos optimè quadrat, quod de Manichæis scripsit Augustinus in *lib. de bono persequentia cap. 11. Scripturas, inquit, sic accipiunt, ut suo quodam privilegio, imò sacrilegio, quod volunt, sumant, quod nolunt, rejiciant.*

5. *Objiciunt* 1. Tobias, Judith, Esther, Sapientia, Ecclesiasticus, & Machabæi, non sunt in Canone Judæorum, qui exstat apud Hieronymum: Ergo debent etiam exculdi à nostro Canone. *Respondeo.* Nec antecedens universè verum est: nec valet consequentia. Nam Esther est in Canone, qui exstat apud Hieronymum; tamen non sit in Canone, qui exstat apud Melitonem, & Nazianzenum, quos paulò post citabimus. Deinde necesse non est: ut illi soli libri habeantur Canonici apud nos, qui tales habiti sunt apud Judæos, ut rectè notat Augustinus *lib. 18. de Civitate Dei cap. 36. cum ait: Machabæorum libros non Judæi, sed Ecclesia pro Canonicis habet.* Et Isidorus in libro procemiorum de libris veteris, ac novi Testamenti. *Hebræi, inquit, non recipiunt libros Tobia, Judith, & Machabæorum, Ecclesia tamen eosdem inter Canonicas Scripturas enumerat.* Et ibidem: *Sapientia, & Ecclesiasticus parem cum reliquis Canonicis libris tenere noscuntur auctoritatem.*

6. Ei ratio duplex est: Una, quia major apud nos debet esse auctoritas Ecclesiæ, quam Judæorum; cum ergo sit quæstio, an supradicti libri sint Canonici, nec ne? debemus potius adhærere Ecclesiæ, quæ agnoscit illos pro Canonicis, teste Augustino, & Isidoro; quam opinioni Judæorum, qui illos pro talibus non agnoscunt. Si Lutherani, & Calvinistæ aliter sentiunt, & putant, potius credendum esse Judæis, quam Ecclesiæ; nescio, quo fundamento tueri se possint. Altera, quia ex Canone

none Judæorum nihil certi probari potest. Non enim constat, ut dixi, an liber Esther in eo consignatus sit, nec ne. Alii ajunt, alii negant. Deinde incertum est: quis sit author illius Canonis. & quo tempore conscriptus sit. Multi putant ab Esdra conscriptum esse tempore captivitatis Babylonice; at tunc nondum exstabant libri Machabæorum. Quid ergo mirum, si in illum Canonem relati non fuerint?

7. *Obijciunt* 2. Non solum Judæi, sed etiam multi Christiani, præsertim antiqui Patres, qui scripserunt ante Innocentium, & Augustinum, excluserunt supra dictos libros à Canone. *Respondeo* Patres, qui scripserunt de libris Canonicis ante Innocentium, & Augustinum, sunt hi decem. *Primus*, Melito Sardenfis apud Eusebium lib. 4. Hist. Ecclesiast. cap. 16. *Secundus*, Origenes apud eundem lib. 6. cap. 18. *Tertius*, Eusebius ipse lib. 3. cap. 25. *Quartus*, Anastasius in Synops. *Quintus*, Hilarius præfatione in Psalmos. *Sextus*, Epiphanius hæresi 8. *Septimus*, Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. *Octavus*, Nazianzenus in Carmine, de veris, & germanis Scripturæ libris. *Nonus*, Hieronymus in Prologo Galeato, & in Epist. 103. ad Paulinum. *Decimus*, Rufinus in expositione Symboli. Et quidem Melito, Hilarius, Epiphanius scripserunt Canonem librorum veteris Testamenti: Eusebius novi; reliqui sex utriusque.

8. Sed neque dissentiunt à nobis, neque favent Lutheranis, & Calvinistis. Utrumque perspicue demonstrabo. Ac primò non dissentire à nobis ex duplici principio ostendi potest. *Unum est*: Quamdiu quæstio aliqua Ecclesiastica in utramque partem manet dubia, ita, ut nihil adhuc certi in alteram partem ab Ecclesia definitum sit, tamdiu liberum est hanc, vel illam partem probabiliter amplecti. Quando autem in alteram legitimè definita est, tunc illi parti adhærere omnes debent. *Alterum*. Qui ante definitionem Ecclesiæ, re adhuc dubia existente, unam partem probabiliter amplectuntur, non censentur propriè dissentire ab illis, qui post definitionem Ecclesiæ alteri adhærent. Nam
sicut

sicut hi adhærent definitioni Ecclesiæ; sic etiam alii fecissent, si res fuisset tunc definita. Et sicut alii ante definitionem Ecclesiæ probabilem partem amplexi sunt; sic etiam hi facerent, si Ecclesia nihil definivisset. Non ergo propriè hi illis contrarii sunt.

9. At sic fit in proposito. Nam ante Innocentium primum nondum erat certò definitum ab Ecclesia, qui libri essent Canonici, qui non essent: ac proinde Melito, Origenes, Eusebius, Athanasius, Hilarius, Epiphanius, Cyrillus, Nazianzenus, Ruffinus alterutram partem probabiliter amplecti poterant. At post definitionem Ecclesiæ (quæ primùm ab Innocentio facta est, & postea in variis Conciliis confirmata) Augustinus, & reliqui Patres definitioni Ecclesiæ adhæserunt. Ergo propriè non censentur dissensisse ab iis, qui ante definitionem Ecclesiæ alterutram partem probabiliter secuti sunt.

10. Hic discursus generatim loquendo per se clarus est: indiget tamen aliqua declaratione in particulari. Igitur ante definitionem Ecclesiæ tametsi certò apud omnes constaret, quosdam libros tam veteris, quam novi Testamenti Canonicos esse; de nonnullis tamen erat dubium, præsertim de Tobia, Judith, Esther, Sapientia, Ecclesiastico, Machabæis, Epistola ad Hebræos, Epistola Jacobi, & Judæ posteriore Petri, secunda, & tertia Joannis, Apostolypsi, libello Pastoris, Revelatione Petri, Actibus Pauli, & similibus; hoc patet ex Authoribus citatis: nam Origenes, Hilarius, Epiphanius, Cyrillus, Hieronymus, Ruffinus posuerunt librum Esther in Canone; Melito, & Nazianzenus excluderunt; Athanasius nihil certi determinavit. Rursum de Tobia, & Judith dubiè loquitur Hilarius; de Sapientia, & Ecclesiastico Epiphanius. Similiter de Epistola ad Hebræos, & de posteriore Petri, de secunda, & tertia Joannis, dubitatum est apud Origenem. Apocalypsis posita fuit in Canone ab Athanasio, Ruffino, Hieronymo, Origene; omissa à Cyrillo, & Nazianzeno; in dubium vocata ab Eusebio. Vide plura apud eundem Eusebium. *lib. 3. c. 5.*

11. Hæc omnis dubitatio per Innocentium Papam sublata est, qui rogatus ab Exuperio Episcopo Tolosano, quid de his dubiis libris statuendum esset, Apostolica autoritate definivit in Canone ponendos esse, quos supra posuimus, excludendos alios. Quam definitionem secutus est Augustinus cum aliis Episcopis Africae in Concilio Carthagenensi; Exuperius cum Episcopis Galliae; Galefius in Concilio Romano; totus denique orbis Christianus usque ad hæc nostra tempora; soli ferè Lutherani, & Calvinistæ sinè causa tergiversantur, & à consensu tot Patrum, & Conciliorum ad paucos illos Patres, qui ante definitionem Innocentii scripserunt, importunè provocant. Sed frustra: nam Patres illi nullo modo ipsis patrocinantur, quod ex dictis facile probari potest: *Primo*, quia Patres illi inter se non conveniunt in Canone; nec mirum: nam cum res nondum esset definita ab Ecclesia, alii hanc, alii illam partem probabiliter sequebantur; ergo non omnes saltem possunt allegari pro Lutheranis & Calvinistis, nisi Lutherani, & Calvinistæ velint discrepantes eorum sententias sequi. *Secundo*, nec Lutherani, & Calvinistæ inter se conveniunt in Canone; nam Calvinistæ admittunt Epistolam ad Hebræos, Epistolam Jacobi, & Judæ, & Apocalypsin Joannis, quas rejiciunt Lutherani; ergo si qui Patres favent Calvinistis, non favent Lutheranis; & vicissim, si qui his favent, illis non favent. *Tertio*, plerique ex illis Patribus ingenuè fatentur, sibi de quibusdam libris dubium esse, an sint Canonici, nec ne? At Lutherani, & Calvinistæ non volunt esse dubium, sed certum; ergo aliunde, quam ex illis Patribus debent ostendere certitudinem, quod tamen non faciunt.

12. Concludo: Adversarios nihil præsidii pro se habere ex tota antiquitate: nullum Concilium, nullos Patres adduci posse, qui per omnia probent ipsorum Canonem; nam Patres, qui scripserunt ante Innocentium in multis ab illis discrepant, ut jam ostensum est; qui autem secuti sunt Innocentium, nostrum Canonem approbaverunt.

QUÆSTIO II.

Quæ sit legitima versio Scripturæ? (a)

ANIMADVERSI O.

(a) **D**olent hæretici quæstionem his terminis proponi? male-
lent ad suum contentiosum genium aliter intinui. Sed
cautè ex ratione Becanus egit; elusit Ministrorum eva-
gationes, & citò ad rem pervenit: Hebræus textus corruptus est,
Græcus corruptus est, ut ostendit Instructio Theologica Batter-
manni, & Lucas Burgenfis, etsi alii aliter: quid igitur in incer-
to tricaretur Becanus? faciunt id litis amantes, non candidi se-
ctatores veritatis.

1. **N**os Catholici utimur veteri, ac vulgata versione,
(b) quæ jam multis sæculis in Ecclesia viguit,
& communi Christianorum consensu recepta
est. Hanc repudiant nostri Adversarii, & in ejus locum,
non unam, aut duas, sed propè infinitas suis auditoribus
obtrudunt. Nam alia est versio Lutheri; alia Oeco-
lampadii; alia Theodori Bibliandri; alia Castalionis;
alia Junii, & Tremelii; alia Münsteri; alia Bezae; alia
aliorum: (c) quæ omnes inter se dissident, & ab ipsis
Adversariis meritò reprehenduntur.

ANIMADVERSI O.

(b) **E**A latina est, de hac certum est, esse authenticam, de aliis
jure dubitatur; eadem latina post Becanum egregiè asser-
ta est in Instructioe Theologica Battermanni contra
Scheiblerum Tremoniensem Prædicantem annò 1649. Coloniae
cusa. Eadem dicitur passim vetus, & vulgata versio, ut norunt
litteratores. Quid igitur crocitat Anti-Becanus, Becanum non
aptè respondisse? quasi etiam A catholicis vulgatâ utantur. O ar-
gutum! habent eam, fateor, A catholicis, etsi rari, uti eâ
se ipsi negant, nisi carpendo, vellendo &c.

2. Sic enim scribit Lutherus in Commentario de
novissimis verbis Davidis in præfatione: *Omnino me-
lius esset, retinere illam hætenus receptam, & usitatam
versionem Bibliorum, quàm tot novas versiones cumulari,
quibus nihil proficitur, nisi, quòd dissimilitudo, & di-
screpantia lectionum memoriam lectorum turbat, & stu-
dium remoratur, ac in multis locis incertiores, quàm
suerit, dimittit.* Et in libro Prophetiarum suarum, qui

a Gregorio Waltero Hallensi Prædicante collectus est: *Tam multa*, inquit, *nostro tempore sunt versiones Bibliorum, ut paulatim tam multa futura sint Biblia, quam multi scioli in Hebraica lingua Magistros se profitebuntur.*

ANIMADVERSIO.

(c) **I**ta est Tom. 3. Lat. Wittenbergæ editio. Si in Germanicæ editione aliter habetur, viderint Wittenbergenfes, & Iernenfes, qui edidère: & doceant, quis impofturâ ufus fit in Quinti Evangeliftæ verbis corrupendis: quæ etfi conditionatæ fint, tamen impleta conditione æquivalent abfolutæ enuntiationi. 3. Et Rauchlinus (alias Capnion) in Hebræas concordantias Rabbi Nathan: *Multa traditiones Bibliorum in lucem prodeunt, quas melius fuiffet non natas effe, vel flatim interiiffe.* Addit Kemnitiuf in prima parte Examinis Concil. Trident. Sef. 4. *Utile eft exflare certam aliquam versionem, quæ in citationibus allegetur.* Et Wittakerus controverfia 1. quæft. 2. cap. 7. *Confultè facturæ effet Ecclefia, fi non cuiusvis pro arbitratu fuo permitteret non tam versionem edere.* Et Robertus Stephanus initio Bibliorum fuorum, an. 1557. *Nullum vertendorum Bibliorum finem fieri: jam multi pridem quaruntur, qui ex re Ecclefie effe exiftimant, certam aliquam ex tanto numero eligere.* Hæc funt testimonia Adverfariorum contra fe ipfos, ex quibus concludo: ipfos fuo etiam iudicio infellices effe, quod non habeant unam certam, & constantem versionem Bibliorum, quam fequantur.

4. Quanto feliciores Catholici, qui unam certam, & uniformem habent, quam à majoribus confirmatam, & approbatam acceperunt. Et tamenfi toto terrarum orbe diffufi fint, unâ tamen loquuntur linguâ, & iisdem Spiritûs S. verbis, ac formulis affueti funt. His rectè accommodari poteft illud Gen. 11. 1. *Erat autem terra labii unius, & sermonum eorundem.* Adverfariis verò quod fequitur: *Confundamus linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi fui.* Et certè ita fit: Aliter Lutherus, aliter Mûnfterus, aliter alii citant eundem Scripturæ locum; alius alium non intelligit. Catholici inter fe conveniunt. Soleo dicere: Catholicos, & Adverfarios repræfentare duas familias; in quarum altera

altera pater, & mater, filii, & filiae, servi, ancillae, eodem loquuntur idiomate, & singuli singulos probe intelligunt; in altera tot idiomata sunt, quot capita: ubi pater gallicè, mater hispanicè, filii latinè, filiae belgicè, servi italicè, ancillae polonicè loquuntur. Ubi nulla concordia, sed perpetuum iurgium, ac contentio est.

ANIMADVERSIO.

(a) **A** Majoribus, seu communi Christianorum consensu, à multis sæculis receptam vulgaram translationem, approbatamque ait Becanus; Anti-Becanus negat: utri credemus? videantur textus à SS. PP. & DD. à plurimis sæculis editi, & à Scriptura citati: an non vulgatæ convenient? si eam aspernati sunt hæretici quidam, more suo fecerunt. Si ignorantes eam nisi non sunt, ignoscendum est impotentiae, & neutro verè licebit argumentari, non usurpatam esse; id enim esset fallacia dicti secundum quid, ad dictum simpliciter.

QUÆSTIO III.

Quis sit sensus Scripturæ litteralis, & quis mysticus?

1. **S**olet distingui duplex Scripturæ sensus; unus litteralis, seu historicus; (a) alter spiritualis, seu mysticus. Litteralis est, qui proximè, & immediatè significatur per ipsa verba, sive sint verba propria, sive metaphorica. Mysticus est, qui non significatur proximè per ipsa verba, sed per rem significatam ipsis verbis. Ità D. Thom. in 1. part. quæst. 1. artic. 10. ubi notat: duplicem esse significationem in Scriptura sacra: unam verborum, quæ pertinet ad sensum litteralem; alteram rerum, quæ pertinet ad sensum mysticum, seu spirituale; nam & verba significant rem aliquam secundum litteram, & res significata per verba iterum significat rem aliam secundum mysterium.

2. Utrumque sensum insinuat Apost. 1. Cor. 10. 1. & seq. cum ait: *Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Mose baptizati sunt in nube, & in mari: & omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt.* Nam in his, & sequentibus verbis latet duplex

duplex sensus. Unus literalis : qui proximè . & immediate significatur per verba citata : nempe filios Israël , quando ex Ægypto egressi sunt , transivisse mare rubrum , ambulasse sub nube , comedisse manna in deserto , bibisse aquam de petra . Alter mysticus : qui non significatur proximè per verba citata , sed per res significatas verbis citatis ; nam per exitum filiorum Israël ex Ægypto per Moſen , significatur exitus noster ex servitute peccati per Christum ; & per mare rubrum , significatur Baptismus ; per manna Corpus Christi in Eucharistia ; per aquam , Sanguis Christi ; per petram Christus .

ANIMADVERSIO.

*) **D**isplicet Anti-Becanis duplex iste sensus ; quamobrem verò ? quia persona dicentis obstat , Cùm Calvinus mentitur , aut blasphematur , placet ; cùm verum dicit Becanus , displicet . O tempora ! sed ajunt : probet Becanus consequentiam istam . Beneficia Judæis exhibita , & pœnæ itrogatæ sunt typi nostri ; ergo est duplex Scripturæ sensus . Moguntini probârunt pro mortuo , qui eis probationem transcripserat ; probaverunt autem hoc modo : unum beneficiorum Judæis præstitorum est lex lata de Agno Paschali comedendo , (*non enim fecit taliter omni nationi , & judicia sua non manifestavit eis .* Psal. 147. v. 20.) in qua etiam sunt verba ista : *Nec os illius confringetis .* Exod. 12. 46. Ecce sensus unus litteralis ex Calépino notus . Eadem tamen verba citat Evangelista Joan. c. 19. 36. uti significantia , quòd Christi Domini per Agnum Paschalem significati crura non sint comminuenda . Ecce alter sensus mysticus . Quid jam est , ô Anti-Becane ! quod garriebas , nōne sapuisses , si tacuisses ; à Moguntinis certè plagas non accepisses . An verò mysticus sensus , qui ad quemlibet Scripturæ locum dari ferè potest , sit à Spiritu Sancto intentus , & certus , judicium pene Ecclesiam est , cujus est judicare de vero sensu . Nullum reperiri sensum mysticum , de quo constet , quòd à Spiritu Sancto sit intentus , est figmentum hæreticorum evidenter falsum , & ab ipsis solum fallis argumentationibus assertum . Vide Mogunt. pag. 44. 45. Animadv.

3. Mysticus à Theologis subdividitur in Allegoricum , Anagogicum , & Moralem , seu Tropologicum ; sicut enim tres sunt Virtutes Theologicæ , Fides , Spes , Charitas , ita tres sensus mystici . Allegoricus respondet Fidei , Anagogicus Spei , Moralis Charitati . Nam alle-

gori-

goricus est, quando verba Scripturæ præter sensum litteralem, quem habent, significant aliquid pertinens ad fidem, vel Ecclesiam militantem; quò pactò Abraham, qui secundum sensum litteralem habuit duos filios, unum ex ancilla, & alterum ex libera; allegoricè significat Deum, qui habet duos populos; unum Judæorum ex Synagoga, & alterum Christianorum ex Ecclesia; hunc sub libertate gratiæ Christi, illum sub servitute legis Mosaicæ. *Galat. 4. 22.*

4. Anagogicus est, quando verba Scripturæ præter sensum litteralem significant aliquid pertinens ad vitam æternam, seu Ecclesiam triumphantem, quam speramus; quò pactò illud *Psalm. 94. 11. Quibus juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam.* Secundum litteram intelligitur de terra promissionis in Palæstina: Anagogicè de vita æterna, ubi est vera requies: *Hebræor. 4. 3.*

5. Moralis est, quando verba Scripturæ præter sensum litteralem significant aliquid pertinens ad instructionem morum, vel officia charitatis: quò pactò illud *Deut. 25. 4. Non alligabis os bovi trituranti;* secundum litteram intelligendum est de veris bobus: at moraliter de Concionatoribus, qui non debent impediri, quò minùs petant sustentationem à populo. *1. Cor. 9. 6. 9.*

6. Est ergo quadruplex Scripturæ sensus. Primus litteralis. Secundus allegoricus. Tertius anagogicus. Quartus moralis; qui omnes ostendi solent in voce, *Hierusalem*; nam illa vox litteraliter significat Urbem Palæstinæ; allegoricè, Ecclesiam militantem; anagogicè, Ecclesiam triumphantem; moraliter, animam hominis in hac vita. Omnes item notari solent in Epist. ad *Galat. cap. 4.* Nam litteralis est in his verbis: *Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera.* Allegoricus in illis: *Hæc sunt duo Testamenta.* Anagogicus in istis: *Illa autem, quæ sursum est Hierusalem.* Moralis in his: *Quomodo tunc is, qui secundum carnem fuerat, persequabatur eum, qui secundum spiritum, ita, & nunc.*

7. Notatum est à viris doctis, juxta hos quatuor sensus Scripturæ, quatuor esse Doctores Ecclesiæ; Hieronymum, Ambrosium, Augustinum, Gregorium, & singulos in singulis sensibus excelluisse: Hieronymum in litterali, Ambrosium in allegorico, Augustinum in anagogico, Gregorium in morali.

QUÆSTIO IV.

An sensus litteralis sit obscurus?

1. **A**dversarii docent Scripturam, quoad sensum litteralem, qui præcipuus est, esse claram, perspicuam, & intellectu facilem. (a) Et probant ex illo Psalm. 118. 105. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.*

ANIMADVERSIO.

Hæretici hæc dicentes sunt duplici in classe: alii totam secundum omnes suas partes Scripturam claram esse dixerunt cum antesignano Luthero Lib. 2. de lib. arbitrio. Alii postea Catholicorum argumentis convicti cœperunt distinguere dicentes: ad salutem necessaria omnia in Scripturis esse clara, cætera non. Contra utrosque agitur à Becano, contra priores explicitè, contra posteriores implicitè iisdem argumentis. Lector advertat, supponens, quòd tota Scriptura Sacra sit tanquam verbum DEI credenda, nulla, nulla parte excepta: quod ipsi hæretici nostri ponunt nobiscum. Procedit Becanus in aciem.

Nos contra contendimus, sæpe obscuram esse, quod variis modis ostendi potest. *Promò*: exemplò discipulorum euntium in Emaus, qui non intelligebant Moysen & Prophetas, nisi Christus interpretaretur. *Luc.* 24. 27. *Secundò*: exemplò Eunuchi Reginæ Æthiopum, qui rogatus a Philippo, an intelligeret Isaiam Prophetam, quem legebat, respondit: *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* *Act.* 8. 13. *Tertio*: exemplò Apostolorum, qui multa eorum, quæ a Christo dicebantur, & nunc scripta sunt in Evangelio, non intelligebant. *Matt.* 16. 11. *Luca* 18. 34. *Quartò*: autoritate Petri, qui fatetur in Epistolis Pauli Apostoli, *quadam esse difficilia intellectu.* 2. *Pet.* 3. 16. *Quinto*: consensu omnium Interpretum; nam si Scriptura esset clara, & perspicua, non

non opus esset tot Interpretibus, tot Commentariis, tot quæstionibus, & controversiis. *Sextò*: inductione constat obscurissimam esse Prophetiam Ezechielis de visione quatuor animalium. Constat Prophetiam Danielis de septuaginta hebdomadibus, & de abominatione desolationis, multorum ingenia exercuisse, & adhuc exercere, de qua Christus Matt. 24. v. 15. *Qui legit, intelligat.* Constat totam Joannis Apocalypsin plenam esse reconditis mysteriis, & (ut loquitur D. Hieronymus in Epistola ad Paulinum) *tot habere Sacramenta, quot verba.* Constat in reliquo Bibliorum codice multa esse obscura, ex quibus aliqua commemorabo.

2. Obscurum est illud 1. Corinth. 3. v. 12. *Si quis superadificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, uniuscujusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur; & uniuscujusque opus, quale sit, ignis probabit. Si cujus opus manserit, quod superadificavit, mercedem accipiet; si cujus opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.* Vide Augustinum in lib. de fide, & operibus cap. 15. Ubi disertè scribit: hunc locum esse unum ex iis, de quibus loquitur Petrus locò citatò, cùm ait: *In Epistolis Pauli quadam esse difficilia intellectu.*

3. Equè obscurum est illud 1. Corinth. 15. 29. *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?* Non enim facile est explicare, quid hoc loco significet Baptizari. Item, quid pro mortuis baptizari. De quo exstant sex diversæ opiniones apud Bellarminum l. 1. de Purg. c. 4.

4. Similiter illud Hebr. 6. 4. *Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœlestē, & participes facti sunt Spiritus Sancti, & prolapsi sunt, rursum renovari ad penitentiam, rursum crucifigentes sibi metipsis Filium DEI.* Quæ verba obscurissima sunt, & ex aliis male intellectis orta est hæresis Novatianorum tempore Cypriani, qui docebant: lapsis non esse dandam penitentiam, aut veniam.

5. Denique, ut alia sexcenta omittam, obscurum est illud Ecclesiast. 42. v. 14. *Melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens.* Quod objici debet curiosis mulierculis, quæ putant se Scripturam intelligere, & ad citanda Scripturæ testimonia ultrò se obrudunt.

6. Nec obstat illud, quod ab Adversariis objicitur: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Nam Aliud est verbum DEI ex se clarum, ac perspicuum esse, ut primitus à legentē ipsum intellegatur, quod negamus cum Davide, qui ait ibidem: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Item: *Da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.* Item: *Faciem tuam illuminina super servum tuum, & doce me justificationes tuas.* Ubi petit gratiam à DEO, ut possit Scripturam intelligere; insinuans adeò obscuram esse, ut sinè peculiari DEI illustratione intelligi non possit. Quod etiam affirmat Apost. 2. Petr. 1. 21. cum ait: Scripturam non ab homine, sed à DEO inspiratam esse, ac proinde non humanò, sed divinò præsidio intelligentiam ipsius haberi posse. Vide plura sequenti quæstione.

7. Aliud verò est verbum DEI, quando jam alicui semel ex divina inspiratione cognitum, & intellectum est, dirigere illum in suis actionibus, ne erret: sicut lumen, vel lucernam videri, est aliud: aliud dirigere illum, ne in foveam cadat, aut in lapidem impingat. Et hoc posteriore sensu ait David: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Verbum tuum non absolutè, sed quatenus divina illustratione à me cognitum est. Vel, ut ipsemet ait in eodem Psalmo: *Declaratio sermonum tuorum illuminat.* Non dicit: sermones tui, sed declaratio sermonum tuorum præbet mihi lumen, ut videam, & consequenter securè ambulem.

ANIMADVERSIO.

Quomodo eadem argumenta implicite tendant contra hæreticos dicentes: partem Scripturæ proponentis necessariam ad salutem, esse claram intellectui cuicumque, etiam invocanti DEUM, & se disponenti ad intelligendum, ostenderunt Moguntini; & patet volenti non cæcutire. Nam Eunuchus adoraverat in Jerusalem, & solus legebat Isaiam, de Christo pro nobis

bis passo, quod scire necessarium est ad salutem, & tamen non intelligebat. Denique *DEUM esse unum in natura, unum in Personis*, fidei articulus est magnus, & in professione Trinitatis expressa esse baptizandum, necesse est credere; at ubi hæc clarè exprimantur, dicat Acatholicus sinè Traditione, & erit magnus Apollo. Vana itaque loquuntur, & mendacium, qui claritatem verbis ex instituto, modò latè, modò stricte, modò diversas planè res significantibus affingunt.

QUÆSTIO V.

Unde oriatur obscuritas Scripturæ?

1. **O** Ritur ex duplici capite: 1. ex rebus ipsis, quæ tractantur in Scriptura. 2. ex modo, quò tractantur. Res, quæ tractantur, sunt scè quadruplices. *Primò*, Historiæ, ut patet in Genesi, Exodo, Numeris, Deuteronomio, Josue, libris Judicum, Regum, Paralipomenon, Esdræ, Judith, Tobiae, Esther, Job, Machabæorum; itémquæ in Evangelio, & Actibus Apostolorum. *Secundò*, Vaticinia, seu Prophetiæ, quæ in Psalmis, in majoribus, & minoribus Prophetis, & in Apocalypsi Joannis majori ex parte, consignatæ sunt. *Tertio*, Mystèria fidei, præsertim de Trinitate, Incarnatione, Prædestinatione, Fide justificante, de præsentia Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia, & de similibus. *Quartò*, præcepta, & documenta moralia de virtutibus, & vitiis; tametsi ergo, neque in his, neque in historiis sit fortasse magna obscuritas ex parte rerum; summa tamen est in prophetiis, & mysteriis fidei. Hæc enim superant hominum caput, & intelligentiam: neque percipiuntur à nobis, nisi in ænigmate juxta illud Apostoli. 1. Corin. 13. 12. *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

ANIMADVERSIO.

A Nti Becanus oggerit. 1. PP. dicunt Sacram Scripturam esse claram. R. Iota, nego, pars, conc. 2. Nullum Becanus audet producere ex PP. vetustis testem de obscuritate Sacræ Scripturæ. R. Produxit Bellarm. lib. 3. c. 1. & noluit Becanus actum agere. 3. Veteres sinè Commentariis intellexere Scripturam. Origenes enim primus commentatus est in Scripturam. R. Utrumque falsum est. Justinus, Irenæus, Clemens Alexand.

Heraclitos, & alii ante Origenem fuere, & hi vivos magistros in Script. Sacr. intelligendis habuerunt vel Apostolos, vel eorum discipulos. 4. Ex obscuritate rerum non recte concluditur obscuritas Scripturæ. R. Lepida objectio, quæ quod negat, asserit. Radix obscuritatis verborum est obscuritas rerum, pro quibus verba supponuntur, & quidem ex solo instituto, non naturæ, uti vestigium aliquod pro pede animalis.

2. Jam verò modus tractandi sæpè obscurus est propter has causas. *Primò*, quia in Scriptura sunt frequentes tropi, schemata, hyperbolæ, metaphoræ, allegoriæ, quibus tanquam involueris multæ veritates occultantur, quæ lectori non statim innotescunt. Auget hanc obscuritatem, quòd aliquando unum, idemque vocabulum, nunc propriè, nunc figuratè usurpetur in eadem sententia, v. gr. Joan. 4. 13. *Qui bibit ex hac aqua sitiet iterum; qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* Ubi bibere, & sitire in prior parte sententiæ sumitur de corporali, in posteriori de spiritali. Item 2. Cor. 5. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Ubi peccatum prior loco sumitur propriè pro peccato, posteriori figuratè pro hostia, quæ offertur pro peccato. Nam sensus est: Deum voluisse, ut Christus, qui non peccaverat, esset hostia pro peccato totius humani generis. Omitto similia Scripturæ loca, quæ passim occurrunt.

3. *Secundò*, non solum in vocibus, & dictionibus, sed etiam in rebus ipsis reperiuntur figuræ: nam una res sæpè est figura, seu typus alterius rei per illam significatæ. Quò pacto Agnus Paschalis fuit figura Christi: Mare rubrum, Baptismi: Manna, Eucharistiæ: Mons Sion, Ecclesiæ: & sic de cæteris. Hinc triplex oritur obscuritas: *Prima*, quia non statim constat, quæ res, & cujus rei figura sit. v. g. Non constaret Agar, ancillam Abraham fuisse figuram Synagogæ, & Saram, uxorem Abraham fuisse figuram Ecclesiæ, nisi Apostolus ex peculiari instinctu Spiritus Sancti id est explicasset. *ad Galat. 4. 24.* *Secunda*, quia una res aliquando est figura rerum diversarum, etiam repugnantium. Sic Jonas fuit typus Christi, *Matth. 12. 40.* & simul typus populi Judæorum, qui Christo erant contrarii; nam sicut Jonas dolebat de pe-

Assentientia Ninivitarum, ita Judæi postea doluerunt de vocatione gentium. Vide Augustinum *Epist. 49. quest. 6.* Tertia, quia aliquando fit, ut res aliqua, quæ est figura alterius, repræsentet illam in uno, & omnino dissimilis sit in alio. Quò pacto fœmina fornicaria, quam Oseas Propheta jussus est accipere in uxorem, fuit typus Synagogæ; quam quidem in eo repræsentabat, quòd sicut ipsa commiserat fornicationem carnalem, ita Synagoga spirituales, quæ in cultu Idolorum consistit, at in eo discrepabat, quòd ipsa, postquam Oseæ nupserat, non rediit ad carnalem fornicationem: Synagoga verò, postquam Deo fuit reconciliata, iterum in idololatriam lapsa est.

ANIMADVERSIO.

TAm clarè probans Propositum nondum placet Anti-Becanis. Cur verò? affectu agunt, non judiciò. Volunt esse claram Scripturam, at quomodo suadent hoc? totam, si non urges; si orgeas, partem, quæ agit de Fidei, & morum dogmate. Sed qui quæso, probant hoc? 1. Symbolum Fidei, & Decalogus clara sunt, etiam Bellarmino consentiente. R. Distinguendo: *Generalis, & confusa notitiâ sunt clara; ita, ut audiens Christum esse crucifixum, mortuum, & sepultum, bene capiat, non esse Christum raptum curro igneo, uti Elias, & translatum adhuc vivere, expertem mortis.* Ita concedunt Catholici: at *distincta, & particulari notitia clara sunt, negant, patet: Calvinus* Tò descendit ad inferos, exponit: Christum in cruce inferni damnationem tolerasse cum desperatione, & ante mortem: Catholici post mortem secundum animam ad infernas terræ partes Judicem, & Vindicem descendisse. Cui jam tulget claritas? 2. ajunt, de obscuris rebus posse clarè dici. R. Disting. quoad scientem res obscuras, conc. Quoad ignorantem, neg. Vel, ut ante distinctum est: clarè generaliter esto, clarè specialiter, falsum est. 3. dicunt: generalis illa notitiæ claritas, sive Tò òti sufficit, etsi specialis, sive ðiòti desit. R. neg. Trinitatem noverant generali notitia clarè Samaritani, Ariani, Sabelliani, Macedoniani, Tritheitæ &c. quam tamen turpiter errarunt defectu notitiæ specialis, & ðiòti, & hodie Tò òti Hoc est Corpus meum, scimus clarè general' notitiâ; speciali in quor Sectas non abiērunt Sacramentarii? Cill. explicationes pugnantes colligit Catholicus ex ipsorum Scriptis, & tamen omnibus illis clarum est verbum DEI.

4. Tertiò, sæpè etiam in Scriptura occurrunt apparentes contradictiones, quæ Lectori magnam pariunt difficultatem. Ex multis unam, aut alteram recensebo: Scriptum est 1. Reg. 15. 11. *Pœnitet me, quòd constituerim Saul Regem.* Ad contra Rom. 11. 29. *Sine pœnitentia enim sunt dona, & vocatio DEI.* Item scriptum est 3. Reg. 8. v. 9. *In Arca autem non erat aliud, nisi due tabulae lapideae, quas posuerat in ea Moyses in Horeb.* At contra Hebr. 9. v. 4. *In Arca erat urna, habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, & tabula testamenti.* Et plures aliæ, quas alibi recensui ex Augustino.

5. Quarto, verba Scripturæ sæpè efficiunt ambiguum sensum ex defectu distinctionis, præsertim, quando agitur de Deo, de Christo, de adventu Christi, de Ecclesia. Nam in Deo spectari potest, vel unitas essentiae, vel Trinitas Personarum. In Christo, vel humana natura, vel divina. Adventus Christi duplex est: prior in natiuitate, posterior in die iudicii. Ecclesia similiter vel est militans in terra, vel triumphans in cœlo &c. Cùm ergo Scriptura de his loquitur, sæpè dubium, & obscurum est, quo sensu de illis loquatur: an scilicet de Deo, quatenus est unus in essentia, an quatenus est trinus in Personis? an de Christo, quæ Deus, an quæ homo est? an de primo ipsius adventu, an de secundo? an de Ecclesia militante? an de triumphante? De singulis dabo exemplum. De Deo Matth. 6. 9. *Pater noster, qui es in cœlis.* Dubium est: an sermo sit de Deo quoad unitatem essentiae? an quoad distinctionem Personarum? vel ut proponunt Scholastici: an nomen Patris sumatur ibi essentialiter, quatenus est commune tribus Personis? an personaliter, quatenus convenit soli Personæ primæ? De Christo Col. 2. 15. 16. 18. *Qui est imago DEI invisibilis, Primogenitus omnis creaturæ; omnia per ipsum, & in ipso creata sunt. Et ipse est Caput corporis Ecclesiæ; Primogenitus ex mortuis.* Hic etiam dubium est: an hæc intelligi debeant de Christo secundum divinitatem, an secundum humanitatem? an utroque modo? De adventu Christi. Hebr. 1. 6. *Et cum iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: & adorent eum omnes*

omnes Angeli DEI. Quod aliqui intelligunt de primo Christi adventu, qui factus est in Nativitate, alii de secundo, qui fiet in die Judicii. Si spectamus particulam *iterum*, videtur intelligendum de secundo. Si alias circumstantias, de primo. Videantur Interpretes de Ecclesia. *Galat. 4. 26.* Et *Ephes. 5. 25.* Et *Hebr. 12. 22.* similis est difficultas.

6. Quintò, ad hoc genus obscuritatis potest etiam revocari: quòd, quæ in Scriptura dicuntur de Christo, aliquando intelligantur de Capite Ecclesiæ, quod est Christus; ut *Matth. 28. v. 20.* *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Aliquando de Corpore, seu membris Ecclesiæ, qui sunt Fideles: ut *Actor. 9. v. 4.* *Saule! Saule! quid me persequeris?* Aliquando de utroque per *Psal. 2. v. 2.* *Astiterunt Reges terra, & Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus.* Quod in Capite olim impletum est, & nunc quotidie impletur in Membris.

7. Sextò, sæpè fit, ut verba Scripturæ non significant id, ad quod significandum ex communi hominum sensu, ac judicio destinata sunt, sed aliquid aliud, ad quod significandum ex speciali Dei voluntate assumuntur. Et ex hoc capite sensus illorum nobis obscurus est, quia putamus illa sumi priori modo, cum tamen sumantur posteriori: v. g. Christus ait: *Joan. 10. v. 30.* *Ego, & Pater unum sumus.* Quæ verba, quatenus à Deo assumuntur, significant Patrem, & Filium esse unius Naturæ, & Essentiæ, salva Personarum distinctione. At ex communi hominum judicio hoc non significarent; nam ex communi hominum judicio (seclusa DEI revelatione) ubi est una tantum natura, & essentia, ibi est una tantum persona. Ac proinde, qui juxta commune hominum judicium diceret: *Marcum, & Tullium esse unius naturæ, & essentiæ,* diceret, etiam esse unam, eandemque personam. Et contra, qui diceret: esse duas personas, negaret, esse unius naturæ, & essentiæ.

8. Sunt & aliæ causæ obscuritatis, quas tantum insinuabo. 1. Sæpè in Scripturis, ubi minime putamus,

subitò fit transitus de carnalibus ad spiritualia, de temporalibus ad æterna, de persona ad personam, & è contrario. Quò pactò *Iſaia* 7. fit transitus à duobus Regibus ad Beatam Virginem. Et *cap.* 14. à Rege Babylo- nis ad Luciferum. Et *Pſal.* 71. à Salomone ad Christum. Et *Joan.* 6. à panibus hordeaceis ad Eucharistiam Vide *D. Hieron. lib.* 5. in *Iſaiam cap.* 16. Et *Riberam in cap.* 1. *Oſee v.* 3. 4. *Secundò*, sæpè in Prophetis non servatur ordo rerum gestarum. *Tertiò*, sæpè supputatio anno- rum non apparet liquida. *Quartò*, sæpè occurrunt Hebraismi, qui à paucis intelligi possint. Plura de his alibi à me dicta sunt.

ANIMADVERSIÒ.

ANti-Beeani his nihil moti ajunt: verba clara sunt; si non intelligantur, ideo fit, quia præjudicio occupati homines, vel superbiâ, vel aliò vitio veritatem clarè lucentem impediunt. Audimus, sed non credimus: solos, qui hoc dicunt, his vitiis carere, ceteros abundare. Lutheraci hoc de Calvinistis queruntur; Calvinistæ de Lutheranis, utrique de Catholicis, & hi de utrisque; &c. omnibus damnatis per Concilia, & Patres; cui credendum sit, disputatur. Calvinistæ, & Lutherani nondum probârunt se clarè intellexisse, & his vitiis liberos esse; Catholici ex SS. PP. qui ab initio Ecclesiæ floruerunt, probant, se docere ea, quæ ab Apostolorum temporibus credita sunt. Videantur demonstrationes Jul. Cæsaris Coturii. Tabula Gualterii &c. Et acutè observavit R. Hieronymus Mülman in mysterio fraudis, quòd rarò, vel nunquam osent Prædicantes pro intelligendo verbo DEI.

Sed hinc nascitur alia quæstio, quæ etiam paucis explicatur. Nimirum:

QUÆSTIO VI.

Cur DEUS voluerit Scripturam esse obscuram?

1. **V**ariæ possunt assignari rationes; hæ tres præcipuæ sunt: *Prima*, ut in Ecclesia servetur ordo inter Doctores, & discipulos, inter Pastores, & oves; qui non servaretur, si Scriptura esset tam clara, ut promiscuè ab omnibus intelligi possit. *Epbes.* 4. 11. & 1. *Cor.* 12. 29. *Alterà*, ut major sit authoritas, & majestas Scripturæ, quæ vilesceret, si omnibus etiam infidelibus esset clara, & obvia. *Matth.* 7. v. 6. *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte*

fortè conculcent eas pedibus suis. Tertia, ut non detur nobis occasio superbiæ, quæ sine dubio daretur, si putaremus profundissima Fidei mysteria facilè à nobis comprehendendi posse. Hæc occasio sublata est; videmus enim tantam esse Scripturæ obscuritatem, ut nostris viribus eam superare nequeamus; ideòque & aliorum ope indigere, & ad DEUM confugere necesse esse, ut mentes nostras illuminet, & mysteriorum arcana patefaciat. Sicut fecit David: Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de Lege tua.

2. Hinc fit, ut homines elati, ac superbi, qui suò judiciò prudentes sunt, & proprio ingenio multum tribuunt, non assequantur legitimum Scripturæ sensum, quia DEUS superbois resistit, & humilibus dat gratiam. Ex hoc est, quod Christus ait: Matth. 11. v. 25. *Confiteor tibi Pater, &c. quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Et Apost. Rom. 1. 22. *Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.* Tales sunt hæretici.

3. Sed *objiciunt*: nos Scripturam arguere, quando dicimus obscuram esse. Non ita est: non arguimus, sed laudamus; sicut enim laudari potest ab origine, quia divina est; & à certitudine, quia infallibilis est: sic etiam ab obscuritate, quia reconditis mysteriis, & Prophetiis plena est. Quod pulchrè explicat Theodoretus Præfatione in Ezechielem, ubi variis exemplis ostendit ea omnia, quæ pretiosa sunt, ab hominum sensibus remotiora esse. 1. Quia margaritæ in profundo maris occultantur. 2. Auri, argentique venæ in terræ superficie non apparent, sed in intimis ejusdem partibus conteguntur. 3. Quæ item in domibus pretiosissima sunt, non solemus palàm exponere, sed in penuariis, impositis etiam vinctulis, ac sigillis custodire. 4. Consilia quoque earum rerum, quæ sunt majoris momenti, non omnibus temerè, sed fidelioribus tantùm amicis aperta esse volumus. Hinc *infert*: cùm his omnibus, quæ jam dixi, præstantiora sint divina, quæ in Scriptura continentur; meritò factum esse, ut ab hominum sensu, & intelligentia sint remotiora.

QUÆSTIO VII.

*Quis debeat Scripturam, cum obscura sit,
interpretari?*

1. **D**EUS, ut paulò antè insinuavi, voluit hunc ordinem servari in Ecclesia: ut alii doceant, alii discant, alii Scripturam interpretentur, alii alia officia exerceant. Unde sequitur, non omnes, sed paucos ex DEI ordinatione debere Scripturam interpretari: & præsertim eos, quibus id ex officio incumbit, & qui ad hoc à DEO electi sunt, juxta illud Ephes. 4. 11. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores.* Et 1. Corinth. 12. 29. *Numquid omnes Apostoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Loq̃to est? numquid omnes interpretantur?* Quasi dicat: minimè. Aliorum est docere, & interpretari; aliorum audire, & discere.

2. Quod ibidem pulchra declaratur similitudine, quæ ab humano corpore sumpta est. Nam sicut in humano corpore sunt multa membra, & non omnia exercent idem officium; ità in Ecclesia, quæ est Corpus Christi, multi sunt fideles, & non omnes eandem à DEO gratiam, & operationem habent; nam *uni datur sermo sapientiæ, alteri operatio virtutum, alii discretio spirituum, alii interpretatio sermonum.* Et ut loquitur idem Apostolus Roman. 12. 3. *Unicuique sicut DEUS voluit, divisit mensuram Fidei.* Quod sic explico: sicut oculi non usurpant sibi officium audiendi, nec aures bibendi, nec pedes comedendi, quia hoc illis à DEO concessum non est; ità in Ecclesia non omnes debent sibi usurpare officium docendi, & Scripturam interpretandi, nec omnes miracula operandi, quia DEUS unicuique divisit, sicut voluit. Et alii debent esse Doctores, alii auditores, & sic deinceps.

3. Contra hunc ordinem peccant Adversarii, qui omnibus etiam laicis, & mulierculis permittunt libertatem legendi, & interpretandi Scripturam; cum ad
hoc

hoc officium à DEO minimè vocari, ac proinde nec idonei sint. Et eò res jam rediit, ut nullus ferè sit caupo, aut sartor, aut chyrurgus apud Lutheranos, & Calvinistas, qui non putet, se suo Marte Scripturam intelligere, & interpretari posse: ideòque alterius instructione non indigere. Audiant illud Apostoli 1. Corint. 12. 21. *Non potest oculus dicere e manui: opera tuà non indigeo; aut iterum caput pedibus: non estis mihi necessarii.* Audiant & illud 1. Timoth. 2. 12. *Docere mulieri non permitto.*

4. Nihilominus Gardius Lutheranus, quod mirum est, objicit Timotheum didicisse Scripturam à matre, & ab avia, ac proinde mulieres docere posse Scripturam. 2. Tim. 1. 5. Et ibidem cap. 3. 15. Sed nihil tale habetur locis citatis. Priori solum dicitur: matrem, & aviam fuisse fideles, tametsi pater fuerit gentilis. Posteriori, Timotheum ab infantia Scripturam didicisse, à quo autem didicerit, non additur. Gardius fingit, à matre, & avia didicisse, sed non probat. Cur non potius didicit ab aliquo Legi Doctore? sicut Paulus, cum puer esset, didicit à Gamaliel. Act. 22. v. 3. Cur non in Synagoga, vel templo? ubi pueri solent convenire. Luc. 2. v. 46. Certum mihi est, ab Apostolo Paulo multa illum didicisse. 2. Tim. 1. v. 13. *Formam habe sanorum verborum, quæ à me audisti in Fide.* Et cap. 3. v. 10. *Tu autem affecutus es meam doctrinam.* Et infra: *Tu verò permane in iis, quæ didicisti, sciens, à quo didiceris.* Id est: à me, non à matre, vel avia.

QUÆSTIO VIII.

An Lutherani, & Calvinistæ habeant veram Scripturam?

1. **N**ON habent, quod ex dictis sic probo: Tria potissimum spectari debent in Scriptura. 1. Canon, seu Catalogus librorum Scripturæ. 2. Versio, seu editio. 3. Sensus, & interpretatio. Atqui Lutherani, & Calvinistæ nec habent authenticum Canonem, nec authenticam versionem, nec authenticam

interpretationem; ergo non habent authenticam Scripturam. Minor Propositio quoad singulas partes, facile demonstrari potest. (a)

ANIMADVERSI O.

(a) **M**ajor Syllogismi latens est hæc : illi non habent veram Scripturam Sacram, qui non habent certum, seu authenticum ejus Canonem, & versionem, seu editionem, & interpretationem. Quid ad hanc Anti-Becani? negant. Quare? Ex ea sequitur Apostolos, & primos Patres non habuisse veram Scripturam, quia nec illi habuerunt Canonem verum Scripturæ à Catholicis assertum. Innocentius I. eum facit. Atrox sequela! an idem Major sua dimittenda est Becano! Minime. Errant illi, non Becanus. Innocentius I. non fecit Canonem Scripturæ, sed definivit eum esse legitimum, non alium. Quisquis igitur ante Innocentium I. istum habuit, verum Canonem habuit. Apostoli Canone non egerunt. sed ipsi eum condidit, à quibus Traditione acceptus definitione Pontificis, quoties opus fuit, est stabilitus. Stat ergo immota Major Becani etiam arietata.

2. *Primò*, Non habent authenticum Canonem; quia nec Canon Lutheranorum, nec Canon Calvinistarum (qui inter se dissident) fuit unquam ab Ecclesia approbatus. Nam à tempore Innocentii I. semper in Ecclesia viguit Canon Catholicorum, qui in Concilio Trident, consignatus est: ante tempora Innocentii non reperiens, vel duos autores, qui in omnibus, vel Lutheranorum, vel Calvinistarum Canonem amplexi sint. (b)

ANIMADVERSI O.

(b) **A**nti-Becanus conatur aliter persuadere; quomodo? ait: Synagogam Judæorum approbasse Calvinianum Canonem pro 1. parte, id est: veteri Testamento; pro 2. parte non. Sed decipit iste Anti-Becanus bis, 1. Synagogæ Apostatricis hodiernæ Canonem pro Synagogæ fidelis Canone obtrudit. 2. Mentitur Canonem Calvinianorum cum Synagogæ hodiernæ Canone consentire. Mendacium in eo est: quòd Calvinistæ librum Tobie, Judith, Sapientie, Ecclesiastici, & Machabæorum politicè excludunt à divinis libris: Judæi autem solum illis libris in Hebræo textu carent; quæ sunt longè diversa: uti negare, & non habere, vel tacere. At Concilium Laodicenum, & Origenes consentit cum Calvinistis in Canone iterum mendacium: hi excludunt, quæ isti vel tacent, vel positive admittunt. Vide Euseb. Hist. Eccl. lib. 6. 2. * de Origenis sententia contra Calvinistas.

3. *Secundò*, Non habent authenticam versionem, vel editionem. (c) Multas quidem habent, ut supra dixi; sed novas, suspectas, & ab ipsis etiam damnatas. Lutheri versionem carpunt Tigurini, Osiandrini, Bucerus, Münsterus, Lutherus ipse; nam Tigurini multis fannis illam excipiunt, ut conqueritur Stolzcius in defensione Lutheri. Osiandrini obijciunt illi dolum, & falsitatem: Bucerus manifestos, & non paucos lapsus: Münsterus multorum versuum omissionem. Denique Lutherus ipse post viginti annos factus est: se crebrius errasse, eò, quòd Rabbīnorum glossis nimium credidisset, ut testatur Cochlaeus in Actis Lutheri, Lindanus in Dubitatio, & alii. Versionem Bezae damnant Castalio in Praefatione ad Anglam; Samuel Huberus in Libro de ultimæ tubæ clangoribus; Hugo Bruchtonus, & quis non? vicissim versionem Castellionis reprehendit Beza in suis Annotationibus tanquam *falsam, ineptam, imperitam, audacem, blasphemam, vitiosam, ridiculam, execrandam, erroneam, impiam, peruersam*.

ANIMADVERSIO.

(c) Sufficit versio, vel editio authentica ad hoc, ut Scriptura vera dicatur haberi; neutrum habent hæretici; vulgarizant enim, & Latinam authenticam contemnunt. Græca, & Hebræa plurimas dubias, & verè corruptas habet lectiones. Videatur Institutio Theologica Battermanni, &c. ergo veram non habent. Sed: an Latina versio authentica est? est. Unde talis est? à Spiritu S. qui in gratiam Sponsæ suæ Ecclesiæ dictavit, seu direxit; ne Scriptor in ullo à genuino DEI Scripturæ sensu aberraret. Quis ille Scriptor? antiquior Hieronymo, vel ipse certè hic recensuit. Sed Hieronymus non vult suam versionem pro authentica haberi; cedo. Concilium certè cum Romano Pontifice congregatum vult, & definivit; qua potestate id fecerit? Controv. 4. & 5. videbis.

Ausus est hanc confessionem Lutheri impudenter negare Prædicans Castellen. Sed expavit verbis Lutheri sibi è Tom. 3. Wittenb. Latino Praefat. in Explic. super novissima verba Danielis, adnumeratis. Vide Moguntinos. Quod autem Adversarii latine versionis garrunt de extratis vulgatæ; nugæ, & imperitiæ calumniatorum sunt. Vide Bellarm. lib. 2. de verbo DEI cap. 11. &c. Et Gretserum pro Bellarm. in ea capita brevissimè instruct. Theolog. Battermanni.

4. Tertiò, Non habent authenticam Scripturæ interpretationem, sed novam, inauditam, & omnibus bonis Authoribus repugnantem. Quod paucis exemplis declarabo: legimus Matth. 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Hoc Calvinus non seriò, sed ironicè a Christo dictum esse interpretatur, ut sensus sit: ne serves mandata, quia illorum observatio nec prodest, nec possibilis est. Item legimus Matth. 26. 28. *Hic est Sanguis meus novi Testamenti.* Et Luc. 22. 20. *Hic est Calix novum Testamentum in Sanguine meo.* Quod Lutherani sic interpretantur: hoc vinum significat meum sanguinem. Plessæus lib. 4. de Eucharist. c. 2. sic: Hæc est acerba mors, quam paulò post sustinebor. Item legimus Act. 2. 27. *Non derelinques animam meam in inferno.* Quod Beza in Commentario illius loci sic explicat: non derelinques cadaver meum in sepulchro. Plura hujus generis exempla occurrunt in sequentibus.

ANIMADVERSIO.

Anti-Becanus queritur 1. Injuriam fieri Calvino, cùm dicitur: quòd is doceat Christum ironicè dixisse: *Serva mandata*: & DEUM in omnibus serè rebus salutis nostræ ironicè nobiscum agere; sed male queritur: Moguntini demonstrant, ita docere Calvinum; sic qui dicit: Mandata DEI impossibile esse servare hominem, & nihilominus f. tetur, DEUM dicere: *Serva mandata*: is docet: DEUM ironicè loqui. Prius est dogma Calvini, & Calvinistarum in Catech. Heidelberg. Et alterum de DEO cum multis similibus fateatur Calvinus, & Calvinistæ, aliàs negarent Scripturam; ergo Calvinus, & socii ejus dicunt, DEUM ironicè nobiscum loqui in negotio salutis. Ecce prolatam blasphemiam de Calvino, & sociis. Vid. Mogunt. Quod autem Anti-Becanus oggerit: Catholicos etiam subinde errare interpretando Scripturas, frustra oggerit: nam omnes simul errant, aut errant, falsum est: hic vel ille particularis, concessum est, antequam Anti-Becanus lallaret.

2. Dicit Calvinum verba Cœnæ exposuisse cum S. Augustino: vinum esse sanguinem Domini, non rei veritate, sed significante mysterio. Sed falsum asserit Anti-Becanus: S. Augustinus docet: realiter in Eucharistia adesse Christi Corpus: verba ex Augustino allata non intellexit Anti-Becanus; Tò Res variè sumitur, I. G. pro eo, quod non est persona, jus vel actio per-

personæ. Si *TÒ Res* sic sumis: verum dicit Augustinus; neque enim Christus est in Sacramento, ut portio carnis bubulæ, ovilæ &c. Sed personaliter adest cum corpore, anima &c.

Calvinus autem *TÒ Res* accipit Philosophorum more pro ente, dicens: nec persona Christi, nec aliquid Christi adest in Eucharistia; ipse enim sedet ad dexteram Patris; longè hoc ab Augustino abiit.

3. Ait Beza rectè exposuisse: animam pro cadavere, & infernum pro sepulchro accipiendi; sed pessimè utrumque, quia contra SS. PP. & universalem expositionem tendit.

4. Obijcit ex Bellarm. In falsa Ecclesia posse esse veram, inque vera falsam doctrinam. R. Distinguendo: in falsa Ecclesia, quoad charitatis falsitatem, conced. In falsa quoad falsitatem fidei, nego.

QUÆSTIO IX.

An Lutherani, & Calvinistæ possint ex Scriptura disputare?

1. **E**X dictis probò, non posse. Qui enim veram Scripturam non habent, non possunt ex ea disputare, aut ad eam provocare; Adversarii veram Scripturam non habent; ergo ex ea disputare, vel ad eam provocare non possunt. Sed quid, si importunè velint? Tunc hoc, vel simili modo compellendi sunt: unde vos, o boni Viri! codicem Bibliorum accepistis? non aliunde, quàm à Catholicis; at quare eundem, quem accepistis, non retineris? Cur Canonem Catholicorum, qui ab Innocentio, Augustino, Gelasio, & tota Ecclesia receptus est, repudiatis? Cur novum confingitis, quem Ecclesia nunquam pro legitimo agnovit? Cur antiquam, & usitatam editionem rejicitis? Cur tot novas, & inter se pugnantes versiones substituitis? Cur sensum Scripturæ falsa interpretatione depravatis? Certè, si ex Scriptura disputare vultis, ex nostra disputate; quia vestram non admittimus. Nostra legitima est: vestra spuria, & novitia. Nostra unica, & sibi constans: vestra varia, multiplex, instabilis. (a)

ANIMADVERSIO.

(a) **A**nti-Becanus queritur novæ methodi Magistros improbare disputationem cum Calvinistis è Scriptura. Sic ità: jure Ecclesiæ agunt, qui ità sentiunt Præscriptione scilicet,

set, de qua extant, & edentur Tractatus. Res vetus est: Ecclesiam hæreses damnare, & non disputare, undecunque hæreticis placet; & quis erit iudex Catholicæ, & hæreticæ partis disputantium? Scriptura pridem explosus iudex: deinde, si Scriptura, vel sine interpretatione, vel cum ea; sine ea non possunt disputare, cum de ipsa interpretatione semper disputetur: si cum ea, cujusnam interpretatione? Catholici dicimus cum ea; quæ est unanimis SS. PP. & DD. hæretici cum sua inconstante, & proprii iudicii, & voluntatis scabie obsita; de cujus veritate, si dubites, si probari petas, pro primo principio audies: certum est, clarum est, certus sum; & tamen post paucos menses, vel annos, hoc, quod clarum erat certum, ab ipso Prædicante mutatur. *Vide Mysterium Fraudis Coloniae 1649. c. 5. m.* Denique miraculis, si dijudicari debeant partes litigantes. Anti-Becanus conficius artis Calvini in excitando mortuo exercitæ ait: non esse opus; hoc verè dixit, Calvinianis scilicet miraculis, quibus vivi moriuntur ante tempus. *Vid. Bolfecum in vita Calvini.* At Joan. Bapt. nullum fecit miraculum. R. Mogunt. extra operando, fit ita; nascendo, vivendoque, falsum est; sed & erat is de ordinario genere Sacerdotum de Vice Abia, *Luc. 1.* Iste non egebat probatione; Laici ingerentes se in Sacerdotia certe his egent, ut credantur à D^{no} missi ad docendum. Quod verò ait: usum miraculorum non esse apud Catholicos, refutat Lauret. in Italia. Mons Serratus in Hispania. Asper Collis in Brabantia &c.

QUÆSTIO X.

Quomodo Adversarii soleant ex Scriptura disputare?

1. **I**neptissimè; quod variis exemplis in progressu demonstrabitur, nunc unum, aut alterum insinuabo. Igitur Lutherus contra liberum arbitrium sic disputat: Scriptura dicit nos non posse bene, aut malè agere: *Isaïæ 41. v. 23.* Bene, aut malè, si potestis, facite. Ergo non habemus libertatem arbitrii. Quid ineptius? *Isaias* non loquitur de hominibus, sed de idolis gentium. *Vide infra cap. 15.*

2. Lutherani docent: infantes habere actum fidei, eum baptizantur, quia scriptum est, inquiunt: *Luc. 1.* Exultavit in gaudio infans in utero meo. Non minùs ineptè; non enim sequitur: Joannes exultavit in utero matris; ergo infantes habent actum fidei in Baptismo. *Vide infra lib. 2. cap. 2.*

CAPUT II.

De Traditionibus.

1. **C**elebris quæstio est, an præter Scripturam admittenda sit aliqua Traditio, quæ parem cum Scriptura auctoritatem habeat? vel, ut aliqui proponunt: an præter verbum Dei scriptum, sit aliquod verbum non scriptum, sed traditum? Dicam 1. quid sentiant Catholici. 2. Quid Adversarii. Cùm igitur Catholici admittant duplices Traditiones, alias veteris, alias novi Testamenti, de utrisque agendum.

2. Traditiones veteris Testamenti vel erant Pharisæicæ, quas Christus in Evangelio reprehendit; vel Moisaicæ, quæ erant laudabiles, & ad salutem necessariae. Prioris generis erant hæ: *Prima*, quòd ante cibi summptionem lavandæ essent manus. *Matth.* 15. v. 1. *Secunda*, quòd etiam inter comedendum illa lotio sæpiùs repetenda esset. *Marci* 7. v. 3. *Tertia*, quòd cum peccatoribus non esset sumendus cibus. *Matth.* 9. v. 11. & *Luc.* 5. v. 30. *Quarta*, quòd in Sabbatho non liceret ægros sanare. *Luc.* 6. v. 7. *Quinta*, quòd frequenter esset orandum, & jejunandum. *Matth.* 9. v. 14. *Luc.* 5. v. 33. Et aliæ similes.

3. Et quamvis aliquæ earum essent bonæ ex suo genere; Pharisei tamen propter omnes reprehendebantur à Christo ob tres causas. *Primò*, quia ipsi ex earum observatione quærebant inanem gloriam, & opinionem sanctitatis apud homines, negligentes interim veram sanctimoniam cordis. *Matth.* 23. v. 25. *Secundò*, ex quarundam etiam observatione sectabantur opes, & divitias, præsertim ex longis orationibus, quas in eum finem recitabant. *Matth.* 23. v. 14. & *Marci* 12. v. 40. *Tertiò*, superstitiosè servabant suas Traditiones, & interim mandata Dei negligebant. *Matth.* 15. v. 3. & *C.* 23. v. 24.

ANIMADVERSI O.

(a) **A**nti-Becanus, vide stoliditatem! ait: Becanum pro defendendis Pontificiis traditionibus asserere Pharisæicas: Ecce Becanus damnat eas ore Christi. 2. Traditiones

Catholicorum esse similes Pharisæis. Sed quomodo? uti Antiochus Becanus Pharisæis nasum, uti ipse &c. in umbra habentibus. 3. ait. Jesuitas ob artem opum comparandarum à Venetis esse pullos; mendacium id ab Henrico IV. Rege Galliae refutatum est. 4. cum Parisiorum Academia ignorans veritatem facti id objecit. 5. Sixtus IV. nobile lupanar Romæ instruxit. Ità Calvinistæ vocant monasteria, templa, nosocomia, uti sordidi omnes foeminas meretrices. 6. ait: Scripturam omnium Ordinum hominibus conjugium permittere, quibus Ordinibus Religiosis, qui voverunt, virginem suam exhibere Christo? mentiris; etiam eunuchis, qui se castraverunt propter regnum Cælorum? mentiris; etiam his, qui à mortuis resurrexerint in die Judicii. Scis, quàm verè hoc? dic ergo cum Apostolo: *Permitte bis qui non habent necessitatem, potestatem autem voluntatis sue servandi virginem suam (carnem) bene facere.* 1. Corinth. 7. v. 37. Limitando sic non errabis, multò minùs mentieris.

4. Traditiones posteriores generis erant tres præcipuæ. *Prima*, quòd omnes, & singuli libri, qui in Canone Judæorum consignabantur, essent verè divini, & a Deo inspirati. Hoc vide credebant Judæi; & tamen nusquam in veteri Testamento scriptum est. *Secunda*, quòd foemellæ haberent aliquod remedium contra peccatum originale non minùs, quàm masculi; qualecunque tandem fuerit hoc remedium. Neque hoc ullibi in veteri Testamento scriptum est. *Tertia*, quòd cruenta ipsorum sacrificia significaverint mortem Christi; hoc etiam erat dogma fidei, nec tamen in Moyse aut Prophetis scriptum. *Prima Traditio* facilis est, reliquas duas sic explico:

5. Judæi fide credebant foemellas concipi in peccato originali non minùs, quàm masculos; ergo fide credebant, illas salvari non posse, nisi per aliquod remedium à Deo institutum. Debebant autem scire in particulari, quod & quale esset hoc remedium; alioquin omnes foemellæ periissent sinè remedio. At nusquam scriptum est in veteri Testamento, quod & quale fuerit hoc remedium in particulari; ergo per Traditionem insciebant. Hæc autem Traditio erat ad salutem necessaria; quia sinè remedio non poterant salvari foemellæ.

6. Similiter fide credebant, quædam cruenta sacrificia à Deo instituta esse pro expiatione peccatorum vel

vel ergo putabant ejusmodi sacrificia per se, & propria virtute expiare peccata; vel virtute Passionis; & mortis Christi, quæ per illa sacrificia significabantur. Si prius, erant hæretici: si posterius, erant fideles, quia credebant, quod erat credendum. Sed unde habebant hanc fidem, & persuasionem; non ex Scriptura, quia nusquam in veteri Testamento id scriptum est; ergo ex Traditione. Hæc autem Traditio erat necessaria ad salutem; non quod necesse fuerit singulos de populo credere, futuram Christi mortem per cruenta sacrificia præfigurari; sed quod necesse fuerit, aliquos id credere, præsertim Sacerdotes, & Doctores, quibus incumberebat cura docendi, & instruendi alios; alioqui tota Synagoga, in hoc quidem puncto, quod sanè erat gravissimum, fuisset sine fide, quod absurdum est. *Vide D. Thom. in 2. 2. quæst. 2. art. 7. (b)*

ANIMADVERSI O.

(b) **A** Nti-Becano valde noxia erat doctrina de Traditionibus Mosaicis, itaque instar sepiæ offundit iis discernendis atramentum, facitque è Mosaicis, & Pharisaicis unam pulsem, vel unam placentam. O vii B. vel M. nimium facis. Sed pergit contra: 1. quomodo potuit Moyse tradere Canonem de libris divinis, qui nondum erant scripti? R. Inchoando, ut Romulus Romam, postea aedificam. Item statuendo, ut libri per Pontifices recipiendi ut divini habeantur. Contra 2. ait: foeminas veteris Legis circumcisione salvas. Mirum! ita tamen ait Doctor Calvinista. Sed quomodo? acumen dilce! circumcisione masculorum. Cujus, vel quorum? Tacet: & sat habet delirium inchoasse, quod alii pertexant; at Calvinista probat: qui? scdus erat circumcisio inter DEUM, & Judæos; ergo foeminas comprehendebat. Sed ita ut viris circumcisio incumberet. O benignum in foeminas Deorem! sed unde hoc didicisti? ex Scriptura? ostende: ex Traditione? jam das, quod negas.

Contra 3. Traditionem Mosaicam, ait Calvinista, significatorem sacrificiorum constituisse populo Judaico ex Scriptura. Bene: vel ex nudis ejus verbis, vel ex explicatione? non prius: da textum; non posterius: quia explicatio ista vel erit omnium, sic erit Traditio, vel unius, & non erit certa, & de fide. Denique Becanum arguit, concedentem Sacerdotibus scientiam explicatam, quæ in populi fide tantum sit implicite. Male arguit Calvinista: si enim ipsius plebs novit explicitè, quod ipse, aut docet? cur scribit?

De Traditionibus novi Testamenti.

7. **D**E his tria dicturus sum: *Primò*, generatim existare aliquas Traditiones divinas, & Apostolicas, quæ parem cum Scriptura auctoritatem habeant. *Secundò*, speciatim, aliquas earum ad fidem, alias ad mores, & externos ritus pertinere. *Tertiò*, præter has esse alias, non quidem Apostolicas, sed Ecclesiasticas, quæ tametsi parem auctoritatem non habeant, meritò tamen à Christianis servandæ sint. Hæc singula seorsum per totidem Conclusiones explicabo.

s. *I. Conclusio.* Generatim loquendo, existant quædam Traditiones Apostolicæ, (a) quæ expressè in Scriptura non habentur, sed tamen parem cum Scriptura auctoritatem habent. Ita *Concilium Trident.* Sess. 4. Et colligitur ex illo 2. Theff. 2. 15. (b) Itaque fratres state, & tenete Traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. (c) In quem locum Chrysostomus inà scribit: Hinc patet, quod non omnia per epistolam tradiderit, sed multa etiam sine literis. Eadem verò fide digna sunt, tam illa, quam ista. (d) Et Epiphanius hæresi 61. Oportet autem & Traditione uti. Non enim omnia à divina Scriptura possunt accipi. Quapropter aliqua in scriptis, aliqua in Traditione Sancti Apostoli tradiderunt, quemadmodum dicit Sanctus Apostolus: Sicut tradidi vobis. (e) Et Basilii in lib. de Spiritu Sancto. cap. 27. Dogmata, quæ in Ecclesia servantur, & predicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum Traditione in mysterio ad nos delata recipimus. Quæ utraque eandem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel mediocrem saltem Ecclesiasticorum Jurium experientiam habet. (f) Et Damascenus lib. 4. cap. 17. Plurimæ Apostoli sine scripto tradiderunt. Alios etiam Patres paulò post citabo. (a)

ANIMADVERSI O.

(a) **A**nti-Becanus ridet Becanum, quod nullas divinas Traditiones potuerit recensere. R. Fatue plura poscit, qui ne ea quidem digerere potest, quæ ministrantur.

(b) Anti-

(b) Anti-Becanus ait: Concil. Trident. non fuit legitimum, ita ille more hæreticorum, qui Concilia, quibus damnati sunt, illegitima disſentant. At Principes Germaniæ id non receperunt, qui: aliqui; ergo ex particulatibus Doctor argumentatur? pulchre pol.

(c) Paulus *Actor. 26. v. 22.* extra libros Propheticos ait: se nihil locutum, Mentitur Calvinista. Non ait, de libris, sed ait extra ea, quæ locuti sunt, nobis docuisse, ita sit animi præoccupati: pro locuti legunt libri. Otacitatem non oculorum, sed cordis!

(d) Anti-Becanus negat Chrysostomum id docere. Imò verò *Orat. 4. in 2. ad Thess. 2. v. 14.* legitur Traditio. Nihil quæras ampliùs, &c. Sed Chrysostomus non probat, quæ dicit. Audio, nec Calvinista probat, quæ dicit contra Chrysostomum. Utri jam credendum? Chrysostomo, an Crocio?

(e) Epiphanius (ait idem) non provocat ad Traditiones in dogmatibus fidei, sed Historicis, & Ritualia; mentitur iterum Calvinista, ut fallat; non fallatur, qui leget Epiphaniũ hæc 69. *ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ* ex sola Traditione probatam.

(f) Anti-Becanus ait: Basilium de solis cætemonialibus Traditionibus loqui; mentitur; i. pete verba ejus: *Doctrinæ, quæ prædicantur.* An soli ritus prædicantur? unde ergo hoc exsuxisti? non ex Basilio, sed ex tuo falsificandi animo.

Denique addit, Irenæum lib. 3. cap. 1. dicere, quòd nullum de fide, & moribus dogma tradiderint, quod non scripserint. Sed hoc est mendacium additum prioribus. Dicit Irenæus Apostolos priùs docuisse, postea scripsisse. Omnianè? Taceat Anti-Becanus, frivole affirmat.

9. Quæres quomodo Traditio possit habere parem vim, & auctoritatem cum Scriptura? 1. Sicut mandatum Principis eandem vim, & auctoritatem habet apud subditos, sive scriptò. sive viva voce proferatur; sic etiam verbum Dei, sive scriptum, sive traditum sit. At inquires, Traditio Apostolica, de qua agimus, non est verbum Dei. Omnino est; nam sicut doctrina Apostolorum, quæ in illorum scriptis continetur, propterea vocatur verbum Dei, quia à Dgo inspirata est; sic etiam de doctrina Apostolorum, quæ viva tantùm voce tradita est sine scripto, statuendum est. Quod sic clariùs ostendo: sicut doctrina Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis, Pauli, Petri, Jacobi, & Judæ, quæ in Evangeliiis, & Epistolis conscripta est, vocatur verbum Dei, quia Deus eam inspiravit; sic etiam doctrina Andreæ, Philippi,

lippi, Bartholomæi, Mathiæ, & Barnabæ, quam ipsi viva voce prædicarunt, debet vocari verbum Dei, quia Deus similiter eam inspiravit. Nec minor fides his Apostolis, qui non scripserunt, quam illis, qui scripserunt, adhibenda est.

ANIMADVERSIO.

A Nti-Becanus ait: Alphonsum à Castro Catholicum negare, quod traditio Apostolica patem habeat auctoritatem cum Scripturis divinis. Falsum id est: solum dicit: quod Canones Apostolorum, & Decreta Conciliorum non sint habenda pro Sacra Scriptura. Deinde diserte contra te Anri-Becane *lib. 5. cap. 5.* Universalis Ecclesiæ Traditiones, aut definitiones in his, quæ ad fidem spectant, etiam si aperta Scriptura in eorum comprobationem desit, non minoris sunt auctoritatis, quam ipsa Sacra Scriptura &c. Ecce pseudologi sunt Doctores hæreticorum, non tam intellectu, quam affectu errantium.

10. *II. Conclusio*, Speciatim loquendo, sunt certæ quædam Traditiones Apostolicæ de dogmatibus fidei, quædam de moribus, seu ritibus externis. *Prior pars* probatur, quia sunt tria principia fidei maxime necessaria, quæ, non habentur ex Scriptura, sed ex Traditione. (h)

ANIMADVERSIO.

(h) **I** N Scriptura haberi contingit, vel formaliter in terminis, ut *circumcisus est puer, & vocatum est nomen ejus JESUS*, vel virtualiter in terminis, ut aliquem circumcidisse, quod cum te per antedicta verba significata invicte conexum est. Item cultellis ex marmore per verba antegressa significatio non invicte, sed confuse, & remote colligi posset. Itaque tripliciter aliquid haberi potest in Scriptura, expresse, & implicite duplici modo: remote, & proximè, sive distinctè, & confuse. Hoc dogmate posito. Dicunt 1. *Meguntini*. In Scriptura omne dogma fidei, & morum contineri saltem confuse, & remote, sicut in illo: *Declina à malo, & fac bonum*, omnia continentur. Et tota lex in illo: *Uiliges Dominum DEUM tuum ex toto &c. & proximum sicut te*. Dicunt 2. *Meguntini*: aliqua dogmata fidei esse, quæ non continentur in Scriptura, neque expresse, neque virtualiter per invictam consequentiam, & talia sunt tria, quæ sequuntur.

Primum est, quod tota Scriptura veteris, ac novi Testamenti simul sumpta sit verbum Dei. (i) *Alterum* quod tota illa Scriptura, præsertim in iis, quæ ad fidem, & salutem necessaria sunt, manet nobis salva, &

incorrupta. (k.) *Tertium*, quòd habeamus verum, ac legitimum illius sensum. (l.) Si admittamus hæc principia fidei, necessario admittimus Traditionem, per quam illa accipimus; si non admittimus, vana est nostra fides. (m)

ANIMADVERSIO.

(m) **H**oc dogma ut in Scriptura repèriant A catholici, toto seculo se toisère, & non invènire; pulchrè Moguntini id ostendunt pag 64. & seqq. Demum desperantes multi eam Traditionem admittunt, non tamen plures, ne plane Romano-Catholici evadunt.

(k) Similis ratio est cum hoc secundo dogmate, & cum tertio, ut iidem Moguntini clarissime ostendunt: quòd si PP. vel Doctores aliquando hæc, vel similia dogmata per Traditionem notificata probant, id non fit alia ratione, quàm probabiliter, non verò per invictam consequentiam: ut nimirum appareat credentibus per Traditionem, id, quod credunt, etiam per Scripturam esse probabile; quæ probabilitas tamen non sufficit ad frangendum Adversarium non credentem Scripturæ; vel sensum ejus genuinum aspernantem. Frustra igitur Anti-Becanus arguit Catholicos, quòd probent per Sacram Scripturam, quæ prædicta Traditione solum credi debent.

11. Præter hæc tria, sunt alia, quæ etiam per Traditionem habentur. I. Quòd symbolum fidei sit verè Canonicum, & Apostolicum. De quo Basilius locò citatò: *Omitto cetera, ipsam fidei professionem, qua credimus in Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, è quibus Scripturis habemus?* quasi diceret: non habemus ex Scriptura, sed ex Traditione; hoc enim conatur probare, multa esse dogmata, quæ credimus, non quia scripta sunt, sed quia ab Apostolis tradita. II. Quòd infantes sint baptizandi. *Origenes in cap. 6. Epistolæ ad Romanos: Ecclesia ab Apostolis Traditionem accepit, etiam Parvulis Baptismum dare.* Et Augustinus lib. 10. de Genesi ad litteram c. 23. *Consuetudo Matris Ecclesiæ in baptizandis Parvulis nequaquam spernenda est, neque ullo modo superflua reputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset Traditio.* Quòd baptizati ab hæreticis non sint rebaptizandi, contra errorem Cypriani. *August. l. 2. de Baptism. contra Donatist. c. 7. Quam consuetudinem (scilicet, non repetendi Baptismum) credo ex Apostolica*

Traditione venientem. Et lib. 5. cap. 23. Consuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab Apostolorum Traditione exordium sumpsisse credenda est. IV. Quod B. MARIA Mater Christi semper manserit Virgo, etiam post partum, contra damnatam Helvidii hæresin. Vide Hieronymum contra Helvidium, & August. lib. de hæresibus cap. 84. ubi sic ait: Helvidiani exorti ab Helvidio, id Virginitati MARIE contradicunt, ut eam post Christum, alios etiam filios de viro suo Joseph peperisse contendant. Sed mihi unum! nisi istos prætermisso Helvidii nomine, Antidicomaritas Epiphanius appellavit.

ANIMADVERSIO.

Anti-Becanus ait: non esse articulum fidei, quod B. Virgo post partum permanerit Virgo. Atqui Epiphanius ex Castro, & August. negantes Virginitatem B. MARIE post partum, posuerunt inter hæreses Cerinthi, Helvidii, Joviniani; ergo Virginitatem eam affirmare, est fidei. At Basilii non censet esse dogma fidei. Falsum id est; Incarnationis mysterio testetur Virginitatem post partum esse extraneam; sed tamen prohibet alio ex capite Virginitatem MARIE post partum negare.

V. Quod in Baptismo pronuntiari debeat hæc forma verborum: *Ego te Baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: & nisi pronuntietur, Baptismus non sit validus. Hoc etiam admittunt Adversarii, nec tamen aliunde, quam ex traditione, & perpetua Ecclesiæ praxi probari potest. VI. Quod certus, ac determinatus sit Sacramentorum numerus in novo Testamento. Hoc tam Catholici, quam Adversarii credunt. Hoc interest, quod Catholici credant illum numerum esse septenarium, plerique Lutherani ternarium, multi Calvinistæ binarium. At hic numerus, quisquis tandem sit, in Scriptura definitus, aut expressus non est. Catholici fatentur se ex Traditione, & declaratione Ecclesiæ habere suum septenarium. Adversarii videant, unde habeant suum binarium, aut ternarium. Certè ex Scriptura non habent. *Vide infra cap. 7.*

12. Dices: aliqua ex his punctis probari possunt ex Scriptura: ut v. g. quod infantes sint baptizandi; hoc enim probari potest ex illo Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renas-*

renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum DEI. Similiter, quòd in Baptismo pronuntiari debeant hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* manifestè colligitur ex illo Matt. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Resp. Aliqua possunt probari ex Scriptura, quando constat de vero, & legitimo Scripturæ sensu. At sæpè non constat, quis sit verus, & legitimus sensus, nisi ex Traditione, & praxi Ecclesiæ, v. g. si constaret hæc verba: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non habere alium sensum, quam hunc: nisi quis baptizatus fuerit baptismò aquæ, jam optimè sequeretur, etiam infantes indigere Baptismò.* At hoc non constat, nisi ex Traditione. Nec Calvinus, qui negat illum sensum esse istius loci, potest à Catholicis, aut Lutheranis confutari ex sola Scriptura, sed ex eo solùm, quòd sensus ille a maioribus nostris per continuam Traditionem ad nos pervenerit. Eodem modo, si constaret, Christum, cùm dixit: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti,* præcepisse Apostolis, ut pronuntiarent hæc verba: *Ego te Baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti,* jam esset res salva. At hoc non constat ex nudis Scripturæ verbis; nam sicut Christus dixit: *Baptizantes eos in nomine Patris,* ita alibi dixit: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Et similiter Apostolus 1. Corinth. 10. v. 31. *Sive manducatis, sive bibitis, omnia in gloriam DEI facite.* Et tamen necesse non est, ut is, qui pètit aliquid à Patre in nomine Christi, pronuntiet hæc verba: *Ego hoc, vel illud peto in nomine Christi.* Neque ut is, qui comedit, aut bibit, pronunciet hæc verba: *Ego comedo, & bibo in gloriam DEI.* Sed satis est, interna mente id cogitare: quòd ergo in primo casu de Baptismo necessaria sit prolatio verborum, non item in his duobus, hoc solùm habemus ex usu Ecclesiæ, qui per Traditionem Apostolicam ad nos pervenit.

13. Et hæc sufficiant pro priori parte conclusionis. Posterior potest etiam variis exemplis confirmari;

nam multi sunt ritus Ecclesiastici, qui ab Apostolis per solam Traditionem accepti sunt. Ac potissimum hi:

1. Ut Exorcismus, & aliæ ceremoniæ adhibeantur in Baptismo. (Tertullianus in lib. de Corona Militis cap. 3. & Basilus in lib. de Spiritu Sancto. cap. 27.)
 2. Ut trina merio fiat in Baptismo. (Basilus *ibide*.)
 3. Ut Crisma singulis annis renovetur. (Fabianus Papa & Mart. *Epistol. 1. ad Episcopos Orientis.*)
 4. Ut aqua vino misceatur in calice Eucharistico. (Cyprianus lib. 2. *Epist. 3.*)
 5. Ut Eucharistia sumatur à jejunis. (Augustinus *Epist. 118.*)
 6. Ut in sacrificio Missæ ore-
tur pro defunctis. (Tertullianus *supra.*)
 7. Ut signum
crucis formetur in fronte. (Basilus *loc. citat.*)
 8. Ut
ad Orientem versi precemur. (*Idem.*)
 9. Ut aqua be-
nedicatur. (*Idem.*)
- De his, & similibus rectè usurpari
potest illud Tertulliani lib. cit. cap. 4. *Harum, &
aliarum ejusmodi disciplinarum, si legem expostules Scri-
pturarum, nullam invenies. Traditio tibi præstenditur
auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix.* (n)

ANIMADVERSIO.

(n) **A**DVERSUS has Traditiones immaniter pugnat Anti Becanus. Quare? ut solam Scripturam Sacram pro regula credendi, & agendi cum affectis retineat? Ex est id tanti ipsis emolumentum? Est verò; nam generaliter loquentem Scripturam ciunt se, ut semper hæretici secere, posse indies, quod sibi libet, explicando torquere, quod ne faciant, Traditio-
num vi manifesta verantur. Id causa est, cur has adeò detestentur, uti malè agentes lucem; quomodo autem pugnat Anti Becanus? quibus armis? id sequentibus paginis apparebit.

14. III. *Conclusio*, præter supradictas Traditiones, quæ ab Apostolis ad nos pervenerunt, sunt aliæ quædam Ecclesiasticæ, quæ post tempora Apostolorum à Prælati Ecclesiæ introductæ sunt, & tametsi parem cum Apostolicis auctoritatem non habeant, meritò carmen à Christianis servari debent. De utrisque loquitur Augustinus *Epist. 18.* cum ait: *Illæ autem, quæ non scriptæ, sed traditæ custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, atque statuta retineri:*
sicut

sicut quoddam Domini Passio, & Resurrectio, & Ascensio in celum, anniversaria solennitate celebrantur. Et si quid aliud tale occurrerit, quod servatur ab universa, quacunque se diffundit Ecclesia. Nam per illam particulam, vel ab ipsis Apostolis, intelligit Traditiones Apostolicas; & per illam, vel plenariis Conciliis, intelligit Ecclesiasticas. De quibus subdit: *Insolentissima insania est disputata e, an faciendum sit, quod tota per orbem frequentat Ecclesia.* Atque hæc est Catholicorum sententia de Traditionibus tam Apostolicis, quam Ecclesiasticis quæ ex Apostolis, & SS. Patrum autoritate confirmata est. Videamus nunc, quid sentiant Adversarii, ut postea constet ex collatione utriusque partis, utri potius ad hærendum sit.

Adversariorum sententia.

15. **A**Dversarii passim rejiciunt Traditiones, & nihil, nisi quod in Scriptura veteris, ac novi Testamenti continetur, volunt admittere. Peccant tamen quadrupliciter: 1. Quia in hac re imitantur antiquos hæreticos. 2. Ipsi inter se dissentiunt. 3. Multa falsè, ac mendaciter asserunt Catholicis. 4. Ineptissime ex quibusdam Scripturæ locis argumentantur contra Traditiones. Hæc etiam singillatim demonstranda sunt.

Imitatio veterum Hæreticorum.

16. **P**rimò igitur, sicut Catholici in asserendis Traditionibus sequuntur communem consensum antiquorum Patrum; sic Adversarii in iisdem rejiciendis sequuntur communem consensum antiquorum hæreticorum; nam etiam antiqui hæretici provocabant ad Scripturam, & Traditiones respuebant. Ac potissimum hi: Primò, Ariani, qui disputantes de Divinitate Christi nihil volebant admittere, nisi Scripturam. Unde Maximinus Arianorum Episcopus disputans cum Augustino dicebat: *Si quid de divinis Scripturis protuleris, quod commune est cum omnibus, necesse est, ut audiamus. Hæc verò voces, quæ extra Scripturam sunt, nullo casu à nobis suscipiuntur.* Refert

August. lib. 1. contra Maximinum in principio. *Secundò*, Macedoniani, & Eunominiani, qui volebant admittere hanc locutionem: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*; eò, quòd non haberetur in Scriptura. De quibus Basilius in libro de Spir. San. cap. 25. circa finem: *At non desinunt isti sursum, deorsum ja-
llare, DEI cum Sancto Spiritu glorificationem carere testi-
monio, carere Scripturâ.* Et initio cap. 24. *Sanè con-
tra id, quod dicunt præpositionem (cum) carere testi-
monio, nec in Scripturis exstare, illud dicimus: si nihil
aliud est receptum absque Scripturis, ne hoc quidem reci-
piatur. Sin plurima arcana citra Scripturam recepta sunt
nobis, cum aliis plurimis & hoc recipiamus. Arbitros
autem Apostolicum esse, etiam non scriptis Traditionibus
adherere.* Tertiò, Eutyches, qui negans in Christo duas
naturas, dicebat: *Ego à Sanctis Scripturis non didici de
duabus naturis.* Cui respondit Mamas Presbyter: *Ne-
que de Homoufion à Sanctis Scripturis edocui sumus. Illud
habetur in generali Concilio Chalcedonensi.* Act. 1. ubi
Actio quinta Constantinopolitani Concilii relecta est.
Quartò, Pelagiani, qui dicebant: *Credamus igitur, quod
legimus: & quod non legimus, nefas credamus adstruere;*
quod de cunctis etiam dixisse sufficiat: ut refert Augu-
stinus in lib. de natura, & gratia. cap. 39. His, & si-
milibus hæreticis, olim ab Ecclesia damnatis, similes
sunt nostri Lutherani, & Calvinistæ; qui eodem, quo
illi, spiritu afflati, repudiant Apostolicas, & Ecclesi-
asticas Traditiones, & ad solam Scripturam contentiose
provocant, quam tamen, ut supra dixi, resectis aliquot
partibus mutilarunt, & novis versionibus, ac inter-
pretationibus corruerunt.

ANIMADVERSIO.

UT Anti-Becanus à se, & prædicantibus auferret labem imi-
tationis huius, appareas discrimen finxit, & plebi obtrudit:
quod illud? Arianos, & similes hæreticos damnatos, Tra-
ditiones, quæ in Scriptura essent rejecisse, & malè: Se verò re-
jicere solum eas, quæ extra Scripturam sunt. Ecce illusoriam
incauti lectoris! audistine illud Ariani? *Voces, quæ extra Scri-
pturam sunt, nullo casu à nobis suscipiuntur.* Vide, an non
hæc

hæc est toga Proavi tui Lutheri, æquè ac Ariani Episcopi: pudeat recordiæ, & audaciæ tantæ. Vide Theodoretum textum græcum lib. 1. cap. 8. à Moguntinis contra te citatum. Sed pergit Anti-Becanus, & catholicos suo iurò aspergit. Quomodo? ait, catholicos à Traditione ad Scripturam provocasse. Credo à falsa, & erronea Traditione convincendo eam per Scripturam; hoc credo, aliter non, nisi demonstres. Amplius audet Anti-Becanus dicere: ut Traditiones Catholicorum uno impetu diffilaret, ait: nullam Ecclesiam esse Apostolicam, sive talem, quæ successionem personarum, & doctrinæ sanctæ illibatam inde ab Apostolis venerit, & ideo Traditiones esse cassas. Ecce fidem negat Anti-Becanus, nempe, unam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, quænam autem ista? Romana à Petro ad Innocentium X. ut postea videbis.

Dissensio.

17. **S**ED neque inter se consentiunt; nam aliqui, sine ulla exceptione rejiciunt omnes omnino Traditiones, sive ad fidem, sive ad externum Dei cultum pertinentes, & nihil aliud volunt esse credendum, aut faciendum, quam quod in Scriptura credendum, aut faciendum præcipitur. Ita Calvinus lib. 4. Instit. cap. 8. num. 8. *Esto, inquit, hoc firmum axioma, non aliud habendum esse DEI verbum, cui detur in Ecclesia locus, quam quod lege primum, ac Prophetis deinde scriptis Apostolicis continetur: nec alium esse ritè docendi in Ecclesia modum, nisi ex ejus verbi præscripto. & norma.* Et in libro de necessitate reformandæ Ecclesiæ: *DEUS non modò irritum habet, quidquid colendi sui studio, præter mandatum suum suscipimus, sed palam quoque abominatur.* Et in Epist. 87. ad Protectorem Angliæ: *Cum de legitima reformatione agitur, ad ipsum purum DEI verbum redeundum nobis est.* Et similiter Calvinus in Synodo Ultrajectina. in Prologo suarum ordinationum num. 2. *Obstringimus nos inquit, in forma juramenti, & obligationis, quòd in hac Provincia non aliam velimus amplecti, & sequi doctrinam, regulam, mensuram, & amissim fidei, & vitæ Christianæ, quàm solum verbum DEI, quod in libris veteris, ac novi Testamenti expressum est.*

18. Alii quædam saltē admittunt Traditiones, ut Kemnitius in *Examine Concil. Trident. Sess. 4.* in secundo genere Traditionum, ubi ait: *Hanc Traditionem, quā nobis in manum dantur Sacra Scripturae libri, reverenter accipimus.* Et in 5. genere: *Affirmant Origenes & Augustinus: Baptismum parvulorum esse Traditionem Apostolicam; hoc recipimus.* Et in 7. genere. *Apostolus igitur ritus quosdam ordinasse, & tradidisse Ecclesia, ex scriptis eorum certò constat.* Et verisimile est: quosdam etiam alios externos ritus, qui in Scriptura annotati non sunt, ab Apostolis traditos esse. Et infra: *Tales ritus merito amamus, & retinemus, quales sunt confessio fidei, abrenunciatio sathana, & alii ritus in actione Baptismi.*

19. Alii denique utuntur distinctione; ajunt: admitteri posse Traditiones de rebus adiaphorīs, seu indifferentibus, non autem de rebus ad salutem necessariis; nam in his sufficienter nobis prospectum esse per Scripturam; quippe quæ perfecte tractat ea omnia, quæ ad salutem necessaria sunt, ita ut Traditione minime sit opus. Sed qui hoc dicunt, augent dissensionem, & manifestè repugnant Luthero, & Kemnitio; nam Kemnitius fatetur, Lutheranos reverenter accipere Traditionem illam, quā nobis in manus datur Sacra Scriptura. At Scriptura Sacra secundum ipsos ad salutem necessaria est; ergo admittunt aliquam Traditionem de re ad salutem necessaria.

20. Similiter Lutherus docet: infantes non justificari per Baptismum, sed per actualem fidem, quæ ipsis infunditur vi Exorcismi ante Baptismum: & sine hac fide non posse eos salvari, aut Baptismum suscipere. Unde sequitur: salutem infantum (ex sententia Lutheri) pendere ab actuali ipsorum fide, & fidem ab Exorcismo, & consequenter Exorcismum esse necessarium ad salutem infantum. Exorcismus autem habetur ex Traditione, non ex Scriptura, ut constat; ergo secundum Lutherum, admittenda est aliqua Traditio de re ad salutem necessaria. Verba Lutheri citabo sub locò. (2)

ANIMADVERGIO.

(a) **M** from : quòd Anti-Becanus non probet suos socios consentire, v. g. per Synodum Dordracenam, vel librum Concordiæ. Sed concilius sumi domestici hanc culinam vitavit.

Mendacia Adversariorum.

21. **V**ideamus nunc, quid falsè nobis attingant Adversarii. Ac *primò* ut invidiam nobis concilient, ajunt: nos docere, Scripturam sine Traditionibus humanis insufficientem esse, ac imperfectam. Falsum est: docemus hoc de Traditionibus humanis. Distinguiamus enim duplices Traditiones cum Augustino, ut dixi Alteras Apostolicas, quæ parem cum Scriptura auctoritatem habent. Alteras Ecclesiasticas, quæ tantam auctoritatem non habent. Dicimus ergo: Scripturam per se non sufficere, nisi accedant Traditiones Apostolicæ, quæ non censentur humanæ, sed divinæ. Ratio duplex est: *Prior*, quia Scriptura non sufficit, nisi constet de legitimo illius sensu; at sæpè non constat, nisi ex Apostolica Traditione, ut supra dictum est. *Posterior*, quia multa creduntur a Christianis, quæ non habentur ex Scriptura, sed ex Apostolica Traditione. Exempla jam ante allata sunt. (a)

ANIMADVERGIO.

(a) **A**nti-Becano lubitum fuit etiam mendacia defendere, ut i veritatem. Et quantumvis videat Becanum, & Catholicos distinguere inter sufficiens generaliter, & specialiter, ac disertè dicere, Scripturam generaliter esse sufficientem abque Traditione; tamen aude dicere, quòd Catholici Scripturam simpliciter insufficientem esse doceant. Item illos non mentiri, qui hoc de Catholicis dicunt: utique mentiuntur, cum aliter dicant, Catholicos loqui, quàm loquuntur, & scribunt. Et Anti-Becanus plùs illis omnibus utique mentitur, cum sic mentientes ait non mentiri.

22. *Secundò* ajunt: nos docere, quòd per Traditiones humanas mereamur gratiam justificationis, & remissionem peccatorum; & quòd hujusmodi Traditiones agnoscamus pro nostro Mediatore, & Justificatione.

Ita Philippus Melanchton in Apologia Confessionis Augustanæ art. 15. de Traditionibus humanis. Hoc etiam falsum est; quia apartè docemus, nullo modo nos mereri justificationem, aut remissionem peccatorum, sed eam gratis nobis conferri per merita Christi, ut patet ex Concil. Trident. Sess. 6. cap. 8. ubi sic habet: *Gratis autem justificari ideo dicimur, quia nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur.* (a)

ANIMADVERSIO.

(a) **A**nti-Becanus ait: Philippum Melanchton non mentiri mulus mulum scabit. Sed quomodo probatur non mentiri? Joannes à Danent fatetur: Catholicos mereri per observantiam Traditionum. At quomodo? ait: *De congruitate* Ita est. Sed estne id mereri simpliciter Philippe? puto, inquit. Erras inquam: simpliciter mereri est de condigno mereri. Vide Grammaticæ ad Theologos, & Theologicum Lexicon, roga ut Prædicans in Dordracena Synodo Calepinum ad intelligendum latina vocabula. At Tetzelinus An. 1517. dixit: nullum peccatum non remitti, si contributio in cistam sit conjecta, quo testetur Lutherò, & Schleidanò. Hostes testes adhibes, & qui mendaces per excellentiam vocantur. Vis id tibi probari? Interroga Joannem Andreæ de Cornu in Luthero verace, suismet verbis convictum. Interroga & de Schleidano Carolum V. Rom. Imp. maximèque Epitomeo wahrhaftiger Beschreibung der vornehmsten Händel / 1610 Casparis Jennepii in fol. cusam Coloniz 1559.

23. *Tertio*, ajunt: nos docere, quòd omnes nostras Traditiones sint Apostolicas. Ita Calvinus lib. 4. Instit. cap. 18. §. 19. *Romanenses*, inquit, *Magistri extorqueri volunt, ut nulla sit apud eos caremoniola, quæ non per Apostolica censeatur.* Et hoc falsum est; agnoscimus enim, ut sæpè dixi, duplices Traditiones: alteras ab Apostolis acceptas: alteras post tempora Apostolorum a Prælatibus Ecclesiæ introductas. Deinde pugnat hæc Calvinus omnes nostras Traditiones vocat humanas. Calvinus omnes Apostolicas. Neutrum concedimus: Vide alia Kemnitii mendacia apud Cardinalem Bellarminum lib. 4. de Verbo DEI. cap. 3. (a) Reliquum est, ut diluantur objectiones Adversariorum, quibus conantur Traditiones subvertere.

ANIMADVERSIÖ.

ANti-Becanus nihilominus ait: Calvinum non mentiri: mirum: & tamen tam crasse potens patronus est hic Orator, si tam perspicuo scelere reum efficaciter purgat. Sed logos seminat, non efficacia argumenta ex Catholico uno producit, quæ id probent. Lindanum, & Soto pessimè citat ignorans, quid dicant, quod Mogantini ostendunt, ipsorum verbis exscriptis. Non erat autem contentus fratrum suorum mendaciis, monti quoque suum lutum adjecit: nempe Festa Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis Domini; quæ S. Augustinus memorat, ait hic homo, non esse probabiliter ab Apostolis instituta. Ueri credemus? Augustino vetusto, an Anti-Becano novo homini; & Doctori? sed Apostolus damnat eos, qui observant dies, & tempora. O vecordiam! damnat indefinitè, nempe superstitionem observantiam, ergo omnem; qua Dialectica id exculpit? si tuus? tuamet te observantem dici Dominicæ damnabis. Reclè insitis vestigiis Dordracenæ Synodi, quæ eodem collimavit, ut omnem memoriam Christi abrogaret. Vide P. Jod. Kedd Jesuiticam Scholam, pag. 212.

I. Objectio eorundem.

24. **P**rima sumitur ex illo Deut. 4. 2. *Non addetis ad verbum, quod loquor vobis, nec auferetis ex eo.* Hinc colligunt Adversarii, omnes Traditiones repudiandas esse; Catholicos peccare, qui illas admittunt. Quare? Quia nihil ad verbum Dei scriptum, scilicet, ut ipsi volunt, addendum est. Ineptissimè. Primum, quia dum illo etiam posito volunt oppugnare Catholicos, oppugnant ipsos Apostolos, à quibus Traditiones accepimus. Et nominatim Paulum, qui dixit: *Tenete Traditiones, quas accepistis.* Oppugnant Augustinum, & alios Patres, qui Traditiones amplexi sunt. Oppugnant se ipsos, quia & ipsi, ut loquitur Kemnitius, Traditionem de Scriptura, de Exorcismo, & plures alias reverenter accipiunt. Si ergo Catholici peccant, admit-tendo Traditiones, peccant etiam Apostoli, Patres, Lutherani ipsi; aut si hi innocentes sunt, cur illi damnantur?

25. Deinde: non intelligunt sensum allati testimonii ex Deut. Sensus colligitur ex illo contextu, qui sic habet: *Et nunc Israël audi præcepta, & iudicia, quæ*

ego doceo te, ut faciens ea, vivas: & ingrediens possides terram, quam Dominus DEUS Patrum vestrorum daturus est vobis. Non addetis ad verbum, quod loquor, nec auferetis ex eo. Custodite Mandata Domini DEI vestri, quæ ego precipio vobis. Quali dicat: Ego do vobis præcepta caeremonialia, & judicialia, quæ debetis integrè & perfectè servare. Hoc enim significat illa phrasia non addetis, nec auferetis. Quod quidem aliis verbis sed tamen eodem sensu explicatur alibi, cum dicitur Non declinabitis ab eis vel ad dextram, vel ad sinistram, ut Deut. 17. v. 19. & 20. Discat timere Dominum DEUM suum, & custodire verba, & caeremonias ejus; neque declinet in partem dextram, vel sinistram. Et cap. 25. v. 13. 14. Si audieris mandata Domini DEI tui, quæ ego precipio tibi hodie, ac non declinaveris ab eis, neque ad dexteram, neque ad sinistram &c. Et cap. 31. v. 29. Novi, quòd post mortem meam iniquè agetis, & declinabitis citò de via, quam præcepi vobis. Et Josue 1. v. 7. Confortare, & esto robustus valde, ut custodias, & facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyses servus meus, ne declines ab ea ad dextram, vel ad sinistram.

26. Igitur hæc tria idem valent. 1. Integrè, & perfectè servare præcepta Mosaica. 2. Non declinare ab eis, vel ad dextram, vel ad sinistram. 3. Nihil in eorum observatione vel addere, vel detrahere. Quod non sic intelligendum (alioqui non licuisset addere præcepta Evangelica, de fide Trinitatis, de Baptismo, de Eucharistia) sed quòd præcepta Mosaica, in sui observatione non sint corruptenda, vel additione, vel detractone; sed integrè custodienda. v. g. Erat præceptum Mosaicum: Mulier, si suscepto semine peperit mascululum, immunda erit septem diebus, & die octavo circumcidetur infantulus. Levit. 12. 2. 3. Ad hoc præceptum non licebat nec ante, nec post diem octavum circumcidere infantulum: nec immunditia matris poterat paucioribus, vel pluribus diebus durare, quam septem. Eadem est ratio de aliis præceptis, ut videbimus in sequenti objectione.

27. Hinc patet testimonium Deuteronomii, quod tantopere urgent Adversarii, nihil ad rem facere: nisi velint sic argumentari: *Judæi debebant perficere, & integrè servare præcepta Mosaica; ergo Christiani non debent admittere Traditiones Apostolicas, sed sola Scriptura esse contenti.* Quæ sane consequentia absurda, & ridicula est, ut omnes vident. Ut tamen res fiat clarior, quæro ab Adversariis, an ipsi putent, hoc testimonium pertinere ad solos Judæos, an etiam ad Christianos? si pertinet ad solos Judæos, cur adducitur contra Christianos? aut cur volunt Lutherani, & Calvinistæ, ut nos ad illud servandum obligemur? si etiam pertinet ad Christianos, cur Adversarii non servant præcepta Mosaica? cur non circumcidunt se? cur alias cæremonias legales intermittunt? cur denique sicut contra nos urgent illam particulam: *Non addetis*; non similiter contra se urgent alteram: *Non auferetis*; hic hærent.

ANIMADVERSIO.

(a) **A**nti-Becanus hunc fractum malleum reparavit hoc modo: cui nihil debet addi, vel demi, id continet omnia ad salutem necessaria; at Scripturæ Sacræ nihil debet addi, vel demi. Deut. 4. 2 & 12. 32. ergo continet omnia, &c. *R. 1.* Mogunt. nimium probas: quia hinc sequitur, Deuteronomiò omnia ad salutem necessaria contineri. Imò quovis versu Scripturæ Sacræ: quoniam nulli eorum fas est aliquid demere, vel addere. *R. 2.* Majoris prædicatum ly continet omnia distinguendo sic: continet omnia vel generaliter solum, vel etiam specialiter, vera est major: ad min. At Sacra Scriptura continet omnia ad salutem necessaria specialiter, falsum est: generaliter, verum est. O malleæ redintegrate! ubi distinguendo mansisti? periisti, & hoc Doctor Anti-Becane non previdisti? Dicunt Catholici: omnia ad salutem necessaria generaliter, confuse, & abstractè, indistinctè contineri, & dici; non specialiter, individue, distinctè, & expressè. Contra hoc ago Anti-Becane, si agere est animus.

Objeccio II.

28. **S**ecunda sumitur ex illo Deut. 12. 32. *Quod tibi præcipio, hoc tantum facio Domino: nec addas quicquam, nec minuas.* Hinc iterum colligunt Adversarii, omnes Traditiones, & præcepta humana esse

esse irrita, & contemnenda. Quare? Quia hoc tantum faciendum est, quod Deus præcepit: ergo quod homines præcipiunt, faciendum non est; non minus ineptè, quàm supra. *Primò*, quia si omnia præcepta humana sunt irrita, & contemnenda; quid dicemus de Judæis, qui accuratè servârunt præceptum de festo Encœniorum, quod non erat divinum, sed humanum? Quid de Rechabitis, qui accuratissimè servârunt præceptum Parentis sui Jonadab de perpetua abstinencia à vino? *Jerem.* 35. v. 6. Quid de Apostolis, qui in Concilio Hierosolymitano præceperunt abstinenciam à sanguine, & suffocato? *Act.* 15. v. 29. Quid de Paulo, qui distinguit inter sua, & Christi præcepta? *1. Corinth.* 7. v. 12. Quid de Magistratibus, qui fingunt mandata humana ad conservandam pacem, & justitiam in republica? Quid denique de ipsis Adversariis, qui in Synodis, & conventiculis suis condunt leges, & statuta Ecclesiastica, quæ ab omnibus observari volunt?

29. *Secundò*, sensus illius loci non est ille, quem fingunt Adversarii, sed longè alius; nam sicut in præcedenti testimonio agebatur generatim de præceptis Moisaicis integrè observandis; ita hic agitur speciatim de uno præcepto sacrificii integrè observando. Textus sic habet: *Quando disperdiderit Dominus DEUS tuus, gentes ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum; cave, ne imiteris eas, & requiras caremonias earum, dicens: sicut coluerunt gentes ista Deos suos, ita & ego colam. Non facies similiter Domino DEO tuo. Omnes enim abominationes, quas averfatur Dominus, fecerunt Diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. Quod præcipio tibi, hoc tantum facitò Domino: nec addas quicquam, nec minuas.*

30. Sensus est: quando veneris in terram Palæstinam, ad quam intendis, & obtuleris Domino Deo tuo sacrificium; non imitaberis gentiles, qui falsis Diis offerunt suos filios, & filias per ignem; sed hoc tantum offeres, quod ego tibi præcipio: nempe, ex animalibus oves, capras, hædos, boves, vitulos, columbas, passeres,

res, turtures. Ex fructibus terræ: panem, similam, saleem, thus, manipulum spicarum virentium, & triticum. Ex liquoribus: sanguinem, vinum, oleum, aquam. Hoc tantum facite, id est: offero Domino. (nam FACERE in hoc sensu à Latinis accipi pridem monstratum fuit) *Nec addas quicquam ex sacrificiis gentilium: nec minuas ex eis, quæ jam enumerata sunt.*

31. Quid hic concludant Adversarii? non video, nisi sic inferant: Judæi debebant ea tantum offerre in sacrificium, quæ à Deo erant determinata: ergo Christiani non debent servare præcepta humana, sive civilia, sive Ecclesiastica: *Spēctatum admissi risum teneatis amici.* (a)

ANIMADVERSIO.

(a) Quid hic Anti-Pecane? tela fracta salivâ allinunt, & plebæculæ ignaræ rerum gestarum ea uti hastas, & machæras novas, terribilesque ostentant, rupturam earum manu tegunt, vel fibulis vestiunt. Videri potest pro ea industria Lini-Textrina Calviniana P. Jodoci Kedd. *Mysterium fraudis.* Authore P. Hieron. Mülmanno, &c.

Objeſtio III.

32. Tertia sumitur ex illo Galat. 1. v. §. 9. *Licet nos aut Angelus de calo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Et infra: *Si quis evangelizaverit vobis præter id, quod accepistis, anathema sit.* Ergo inquit Adversarii, præter Evangelium non licet admittere Traditiones. Respondeo 1. Hæc objectio retorqueri potest in Adversarios hoc modo: Si quis evangelizaverit vobis præter id, quod Apostolus evangelizavit, anathema sit: Adversarii evangelizant aliquid præter id, quod Apostolus evangelizavit, quia oppugnant Traditiones contra id, quod Apostolus dixit: *Tenete Traditiones.* Ergo anathema sint.

33. Respondeo 2. Ex scopo Apostoli æstimandum est, an damnentur Traditiones, nec ne. Scopus Apostoli est hic: Galatæ docti erant à Paulo, ceremonias Legis Mosaicæ abrogatas esse, & neminem posse per huiusmodi ceremonias justificari, sed per fidem in Chris-

Num. cap. 2. v. 16. Ab hac doctrina fuerunt postea abduci per quosdam falsos Apostolos, qui docebant: eos non posse salvari per fidem in Christum, nisi simul circumciderentur, & alias cæceremonias Mosaicæ observarent. cap. 1. 6. & cap. 3. v. 1. & cap. 4. v. 9. & c. 5. v. 1. Contra hujusmodi falsos Apostolos agit Paulus, cum ait: *Si quis euangelizaverit vobis præter id, quod accepistis, anathema sit.* q. d. Accepistis à me hominem justificari per fidem in Christum, non autem per observantiam Legis Mosaicæ; si quis aliter vos instruit, anathema sit. At hinc non sequitur, Traditiones Apostolicas esse rejiciendas, sed potius conservandas; quia non sunt præter, aut contra id, quod Paulus euangelizavit Galatis de justificatione; sed potius sunt id, quod ipse Thessalonicensibus euangelizavit, cum dixit: *Tenete Traditiones, quas didicistis.* (a)

ANIMADVERSIO.

(a) **P**ædicantes indefinenter jaçant verbum DEI, Biblia, Scripturam, & inter cætera etiam sententiam, quam hic adeò clarè Becanus retorquet in ipsos, & exponit; illi nihilominus ut toti Bibliaci fatres videantur, uti uxores eorum Bibliasticæ sorores, idem cantant, recantant. Ad solutiones Catholicorum nihil. Quare? nequeunt. Quàm verò falsè, & hæc Scripturam Sacram clament, nihil minus, quam Scripturam prædicando: clarè docet Mysterium Fraudis eòrum à P. Hieronymo Mülman vulgatum.

Objeclio IV.

34. **Q**uarta sumitur ex illo Apocal. 22. v. 18. 19. *Contestor omni audienti verba prophetia libri hujus: si quis apposuerit ad hæc, apponet DEUS super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri prophetia hujus, auferet DEUS partem ejus de libro vite.* Ergo non licet apponere Traditiones. Respondet. Hoc testimonium condemnat Lutheranos, qui non solum diminuunt de verbis libri prophetiæ hujus, sed totum librum suspectum habent, nec eum pro Canonico, sed pro apocrypho agnoscunt; non tamen condemnat Traditiones, quia non prohibet, ne præter prophetiam Apocalypticam admittatur aliquid aliud

aliud (alioqui non liceret addere prophetias Isaïæ, Jeremiæ, & aliorum Prophetarum veteris Testamenti, nec item Evangelia, Epistolas, Symbolum fidei) sed solum prohibet, ne verba prophetiæ Apocalypticiæ ab aliquo depraventur, quod duobus modis fieri posse insinuat. *Primò*, additione; ut si quis apponat aliquid ad prophetiam Apocalypticiam, quasi pars illius sit, quæ revera non est. *Secundò*, diminutione; ut si aliquid detrahat, quasi ad illam non pertineat, quod revera pertinet. Neutrum faciunt Catholici.

35. Exemplò rem declarabo: Prædicit Joannes cap. 11. fore aliquando, ut veniant duo Prophetæ amici saccis, qui prophetabunt diebus 1260. & habebunt potestatem claudendi calum, ne pluat diebus prophetia ipsorum, & potestatem convertendi aquas in sanguinem, &c. Ad hanc prophetiam nihil addunt Catholici, quod ad eam non pertineat, nec auferunt aliquid, quod ad eam pertineat; sed relinquunt integram, sicut à Joanne perscripta est. At contra faciunt Adversarii, qui dicunt hos duos Prophetas fuisse Lutherum, & Calvinum. Nam qui hoc dicunt, necessariò diminuunt de verbis prophetiæ hujus; cum constet Lutherum, & Calvinum non fuisse amicos saccis nec habuisse potestatem claudendi calum, ne plueret. Et quæ ibidem sequuntur.

Objeccio V.

36. *Q*uinta sumitur ex illo 2. Tim. 3. v. 16. *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo DEI ad omne opus bonum instructus.* Ex quo loco dupliciter argumentantur Adversarii. Aliqui sic: Omnis Scriptura est utilis ad docendum, & arguendum; ergo supervacaneæ sunt Traditiones. Perinde, ac si dicas: Omnis cibus est utilis ad nutriendum; ergo supervacaneus est potus. Vel: Omnis eleemosyna est utilis ad salutem. Luc. 11. v. 41. & Daniel. 4. v. 24. Ergo supervacaneæ Sacramenta. Miseret me horum hominum.

37. Alii sic : Omnis Scriptura est utilis, id est, sufficiens; ergo supervacaneæ Traditiones. Sed quæ hæc interpretatio est? an idem sunt, utilem esse, & sufficientem esse? Si idem sunt? jam illud 1. Timoth. 4. v. 8. *Pietas ad omnia utilis est*, licebit sic interpretari: Pietas ad omnia sufficiens est; ergo reliqua omnia supervacanea sunt. Et similiter illud 2. Timoth. 4. v. 11. *Marcum assume, & adhuc tecum; est enim mihi utilis ad ministerium*; id est, sufficiens; ergo Timotheus, Titus, Onesimus, & alii supervacanei sunt. Quis non videt, si hæc licentia interpretandi Scripturam semel admittatur, totam corrumpi, & adulterari posse?

38. Sed ut clariùs res ipsa percipiatur, textus Apostoli considerandus est. Igitur Apostolus in citato capite hortatur Timotheum Episcopum, ut suos subditos instruat in fide, & bonis operibus, & redarguat Adversarios, qui *corrupti mente, & reprobi circa fidem, resistunt veritati*. Et ut ostendat eum id posse præstare, subdit: *Tu verò permane in iis, quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens, à quo didiceris; Et quia ab infantia tua sacras literas nôsti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem, quæ est in Christo JESU. Omnis enim Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, &c.* Ubi per sacras literas, quas ait Timotheum ab infantia novisse, intelligit Scripturam veteris Testamenti. Nam eo tempore, quo Timotheus erat infans, nondum exstabat Scriptura novi Testamenti.

39. Apostolus ergo, in illo textu, sic argumentatur: Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendos subditos, & redarguendos Adversarios. At Scriptura veteris Testamenti, quam ab infantia didicisti, est divinitus inspirata; ergo est utilis ad docendos subditos, & redarguendos Adversarios. Cùm ergo cognitione illius Scripturæ instructus sis, magnum ex ea præsidium habes ad præstandum, quod dixi.

40. Ex eodem principio licebit sic concludere: Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, & arguendum. At Scriptura novi Testamenti est divinitus inspirata; ergo est utilis ad docendum, & arguendum.

arguendum. Qui ergo cognitione hujus Scripturæ instructus est, magnum ex ea præsidium habet ad utrumque præstandum.

41. Porro ex utroque discursu patet: has tres propositiones veras esse secundum Apostolum. 1. Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, & arguendum. 2. Scriptura veteris Testamenti utilis est ad docendum, & arguendum. 3. Scriptura novi Testamenti utilis est ad docendum, & arguendum. Sicut ergo non equitur: Scriptura veteris Testamenti utilis est; ergo Scriptura novi Testamenti est supervacanea. Nec contra: Scriptura novi Testamenti est utilis; ergo Scriptura veteris Testamenti est supervacanea. Sic etiam non sequitur: utraque Scriptura est utilis; ergo Traditio est supervacanea. Alioqui supervacaneum esset, quod dicit Apostolus: *Tenete Traditiones.* (a)

ANIMADVERSIO.

(a) **H**Æc obiectio est Achilles hæreticorum; itaque eum sæpe peremptum resuscitant cum Anti-Becano, & vestiunt. Quomodo? vide hic: Quod ad omnes Sacri Ministerii functiones est utile, ut sit homo DEI perfectus, & ad omne opus bonum perfecte instructus, id continet omnia ad salutem necessaria; atqui Scriptura Sacra ad omnia est utilis, teste 2. *Timoth.* 3. v. 16. ergo continet omnia ad salutem necessaria. Ecce ibi est vestitus Achilles, repositus à Prædicantibus in curru suo, vide nunc, ut iterum corruat. Moguntini eum distinguendo secant medium. Ajunt uti ante: Scriptura Sacra est utilis generaliter, confusè, indistinctè ad omnia ista, conc. Nondum audis? Specialiter, distinctè, individualiter, neg. Nec hoc audis? contra hoc age, nec recanta toties cantata, & protrita; quasi novam musicam, nisi Minister fraudis velis audire. Sed adhuc habet alia arma Anti-Becanus. Quæ? videamus ista. 1. In quo habemus vitam, hoc continet omnia ad salutem necessaria; at in Scriptura Sacra habemus vitam æternam. Joan. 5. v. 39. *Scrutamini* &c. ergo. Quid hic Catholici faciant? Scrutentur, textum legant, & non credant citanti Scripturam prædicanti. Quid igitur ait? scilicet, Christum dixisse Judæis: *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere.* Vides Catholice, qui hoc putaverint? Video. Vidēsne, etiam, qui illos sequantur? adverte quoad hoc. Adverte etiam quoad alterum. Ibid. v. 40. *Et non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.* Verissime: dum Scripturas de Christo scrutantur sine humilitate Christi, Christum ipsum superbè prædunt, Audiant

S. August. ad illa S. Ioan. verba commentantem: *Veni mecum* (Anti-Becane) *si vis, super petram; & noli mihi esse velle pro petra.* 2. Ait Anti-Becanus: quo omnia dogmata fidei confirmari, & hæretici confutari debent, ut regulâ fidei, id continet omnem veritatem; Scriptura Sacra talis est: ergo. Respondent Catholici, ut ante distinguendo: continet omnem veritatem specialiter, & distinctè, neg. Generaliter, & confusè, conc. Et sic evanescit terrificus iste syllogismus. Moguntini id satis pulchrè declarant, ostendentes: ne quidem mysterii maximi in essentia unitatem, in Personis Trinitatem ex solis Scripturis sine Traditione distinctè posse probari. Tenta, si ausis; sed citius Turca evades cum illis Prædicantibus, de quibus Schola Jesuitica pag. 102. 103. &c. quàm ex sola Scriptura id demonstrates.

3. At Traditiones sunt incertæ, ait Anti-Becanus: R. Catholicus, si de qualitate hoc ais, falsum dicis, Apostolicæ paræm cum Scriptura Sacra certitudinem habent; quia ab eadem authoritate ortæ sunt. Si de numero, ignorantiam tuam ipse fateris: Ecclesia Christi non ignorat, quot habeat Traditiones. De catalogo per Becanum tibi texto conveni prius; de cæteris erudieris in Schola Jesuitarum, cum Hulsio Wefaliæ Prædicante. 4. Non potest populo constare, quæ sit vera Traditio. R. Catholicus. Si difficile, & ambiguum apud te iudicium perspexeris, &c. surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus DEUS tuus, (olim Hierosolymam, nunc Romam) veni ad Sacerdotes Levitici generis (tunc, nunc secundum Ordinem Melchisedech) & Iudicem, qui fuerit illo tempore (nunc Clementem XII.) quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem, & facies, quodcumque dixerint, qui præsumt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbiaverit nolens obedire Sacerdoti imperio, qui eo tempore ministrat Domino DEO tuo, & decreto Iudicis, morietur homo ille, &c. Ecce emplastrum universale, amplum, aptum omnem ignorantiam sanare. Deut. 17. 9. &c. utere, sanus eris, probatum est.

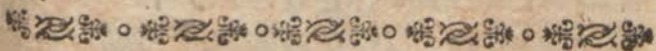
Objectio VI.

42. **S**exta sumitur ex illo Matth. 15. v. 6. *Irritum fecistis mandatum DEI propter Traditionem vestram.* Ex Coloss. 2. v. 8. *Videte, ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam secundum Traditionem hominum.* Et 1. Petr. 1. v. 18. *Redempti estis de vana vestra conversatione paterna Traditionis.* Hinc colligunt Adversarii, omnes Traditiones à Christo,

& Apostolis damnatas esse. At non rectè: nam Christus, & Apostoli solum loquuntur, vel de Traditionibus Judæorum, quibus Pharisei malè utebantur, ut supra explicatum est: vel de Traditionibus gentilium, quæ fidei Christianæ repugnabant. At tales non sunt, quas hoc loco nos defendimus. Nos defendimus divinas, & Apostolicas, quæ supra enumeratæ sunt.

ANIMADVERSIO.

(a) **A**nti-Becanus ait nihilominus, Traditiones admittere falsitatem. Catholicus de ab Ecclesia approbatis, negat; de aliis non approbatis, concedit. Quid loci fecisti? Si hoc scisti, cur tibi met non respondisti? si ignorabas tantillam rem, Magistri, & Doctoris nomen quomodo tueris? At res non scriptæ non possunt conservari per multa secula, ait Anti-Becanus. O grave dictum! ubi scriptum est? quomodo oporteat cochlear ad os deducere, ut edas, & talia innumera? & numquid? filii Adam didicere esum tot seculis? & numquid cælum interisset, si nemo de cælo scripisset? quid videtur? magna recordia in prædicante, qui callens Scripturas, nescit Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis, ei Spiritum Sanctum docentem omnem veritatem, imò ipsum Christum illi adesse usque ad consummationem. Sed pergamus nunc Becanum audire.

CAPUT III.

De Ecclesia.

Ecclēsia Christi, ut dicam *cap. 5.* est Judex controversiarum fidei, ac religionis. Sed non potest esse sufficiens Judex, nisi habeat tres conditiones.

1. Ut sit visibilis; nam si esset invisibilis, non posset nobiscum visibiliter agere, & nostras controversias viva voce dirimere.
2. Ut sit infallibilis; nam si esset fallibilis, posset errare in dirimendis fidei controversiis, ac proinde nunquam essemus tuti in fide.
3. Ut sit nota; nam si esset incognita, non possemus ad ipsam, tanquam ad Judicem confugere.

Igitur hæ tres conditiones hoc ordine explicandæ sunt: 1. Ecclesiam Christi esse visibilem.

bilem. 2. Unam, sanctam, Catholicam, Apostolicam, Sponsam Christi, Domum DEI, Columnam, & firmamentum veritatis. 3. Extra illam neminem salvari posse. 4. Eandem in fide non posse deficere, aut errare, ac proinde securos esse, qui illius sententiam sequuntur. 5. Hanc visibilem Christi Ecclesiam non esse aliam, quam Romanam, seu Pontificiam, quæ toto orbe diffusa est.

ANIMADVERSIO.

Anti-Becano methodus prædicta non placet. Quare? quia Becanus nimis luxè agit de Ecclesia, & nimis stricte. Itæ ait Prædicans: qua ratione? id ipse dicat, nec dicit, nec scit: puto: acu tangeret veritatem, qui diceret: Anti-Becanum affectu agere, non intellectu; ex quo etiam Becanum identidem vocat Sophistam ipse Sophistarum alpha; nam rationem ejus nominis in Becano nullam invenit, in se copiosam, ut videbimus: quam ut Becani Lector agnoscat sciendum est: Calvinistas modernos duas in mente finxisse Ecclesias: unam visibilem, defectibilem; alteram invisibilem, & stabilem: ex quarum una in alteram, ut libet, desiliunt, ut tanæ, terris æquæ, atque aquis affuerit.

CONCLUSIO I.

Ecclesia Christi in terris visibilis, & conspicua est.

I. **H**anc concedunt præcipui Adversarii, præsertim Calvinus lib. 4. Instit. c. 1. §. 2. ubi ex professo disputat de Ecclesia visibili; & Philippus Melanchthon in Examine ordinandorum, titulò de Ecclesia, ubi sic ait: *Ecclesia visibilis in hac vita est cætu visibilis amplectentium incorruptam Evangelii doctrinam, & rectè utentium Sacramentis, in quo cætu Filius DEI efficax est, & multos regenerat ad vitam æternam.*

2. Et res certa est: Primò: quia illa Ecclesia necessario visibilis est, in qua Episcopi, & Pastores visibiliter debent gubernare suos subditos, visibiliter docere, hortari, Sacramenta administrare, peccantes corripere, contumaces ab aliorum communione separare. Et vicissim, ubi subditi debent agnoscere suos Pastores, eorum monitis obtemperare, instructionem, & Sacramen-

ta ab eis percipere. At hæc omnia fiunt in vera Christi Ecclesia; ergo vera Christi Ecclesia necessariò visibilis est. Minor patet ex Scripturis, Matth. 18. v. 17. *Dic Ecclesia, si Ecclesiam non audierit sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Et Act. 20 v. 28. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam DEI.* Et Hebr. 13. v. 17. *Obedite Præpositis vestris, & subjacete eis. Ipsi enim per-
vigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* Et alibi.

3. *Secundò*: illa Ecclesia necessariò est visibilis, in qua publicè indicuntur, & celebrantur Concilia, sanciuntur Canones, dirimuntur controversiæ de fide, ac religione. Hæc omnia fiunt in vera Christi Ecclesia; nam Apostoli indixerunt Concilium Hierosolymitanum, in quo hæc constitutio facta est: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstinatis vos ab immolatis simulacrorum, sanguine, & suffocato.* Act. 15. v. 28. 29. Et post tempora Apostolorum celebrata sunt Concilia Generalia: Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcædonense, quæ etiam ab Adversariis, tanquam legitima admittuntur.

4. *Tertio*: Christus in Evangelio comparat Ecclesiam suam sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti; comparat convivio nuptiali, ad quod boni, & mali vocati sunt; comparat decem virginibus, quarum quinque prudentes sunt, quinque fatuæ; comparat ovili, in quo reperiuntur oves, & hædi. Hæc non possunt intelligi, nisi de Ecclesia visibili; nam Adversarii, qui agnoscunt duas Ecclesias, unam visibilem, alteram invisibilem, sic eas inter se distinguunt: quòd in hac sint soli prædestinati, in altera boni, & mali permixti. At in Ecclesia, de qua Christus loquitur in supradictis parabolis, sint boni, & mali permixti; ergo loquitur de Ecclesia visibili: loquitur autem de vera Ecclesia: Vera igitur Ecclesia visibilis est.

5. *Quartò*: Idem à Propheta prædictum est: Psal. 78. v. 6. *In sole posuit tabernaculum suum, id est: ut
ibi*

ibidem explicat Augustinus: *In manifestatione posuit Ecclesiam suam, non in occulto.* Et Epist. 166. ad Donatistas: *Ipsa est Ecclesia in sole posita, id est, in manifestatione omnibus nota usque ad terminos terræ.* Eodem spectat illud Christi, Matth. 5. v. 15. 16. *Non potest civitas abscondi supra montem posita: neque accendunt lucernam, & ponant eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* Ubi per civitatem, quæ abscondi non potest, & per lucernam, quæ omnibus lucet, intelligitur Ecclesia Christi. Unde idem Augustinus in libro de unitate Ecclesiæ cap. 16. *Non est* inquit, *operta Ecclesia, quia non est sub modio, sed super candelabrum.* Et de illa dictum est: *Non potest civitas abscondi supra montem posita. Sed Donatistis velut operta est, qui audiunt tam lucida, & manifesta testimonia, qua illam toto orbe demonstrant, & malunt clausis oculis offendere in montem, quam in eum ascendere.* Et Epist. 170. ad Severinum: *Facile tibi est attendere, & videre civitatem super montem constitutam.*

6. Quinto: Idem constat ex Symbolo fidei, ubi sic dicimus: *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam.* Quod de visibili Ecclesia intelligendum esse, non solum docent Catholici, sed etiam multi ex Adversariis, præsertim Calvinus lib. 4. cap. 1. §. 2. & Melanchthon locis supra citatis. Itaque dari Ecclesiam visibilem, est articulus fidei secundum Adversarios. Et rectè: nam licet externis oculis videamus multitudinem eorum hominum, ex quibus conflata est Ecclesia visibilis, tamen quòd in ea multitudine sit vera doctrina Christi, & Apostolorum, hoc non videmus, sed credimus. Unde visibilis Ecclesia, partim cadit sub externos oculos, partim sub internam fidem. Externis oculis videmus homines, qui in Ecclesia sunt: interna fide credimus, veram Christi doctrinam apud eos tradi, & conservari.

7. Hinc solvitur vulgare illud sophisma: *Quod fide credimus, non est visibile; Ecclesiam fide credimus; ergo Ecclesia non est visibilis; nam major propositio sic debet intelligi: quod fide credimus, non est visibile ex ea parte, qua sub fidem cadit; tametsi possit esse visu-*

visibile ex alia parte, qua sub fidem non cadit. Hujus rei varia exstant exempla: Apostoli in Christo videbant humanitatem, credebant divinitatem. In Baptismo videmus externam aquam, & ablationem; credimus internam vim regenerandi, & peccata ablucendi. In Codice Bibliorum videmus chartam, Scripturam, & Codicem ipsum; credimus, quod in eo continetur, esse verbum DEI. Idem dico de Ecclesia: Est aliquid in ea, quo credimus: est aliquid, quod videmus. Credimus veram esse doctrinam, quæ in Ecclesia traditur. Videmus homines, externos ritus, & Sacramenta, quæ in Ecclesia sunt; vel materiale videmus, formam internam non videmus.

8. Accedit consensus Patrum. Omnes, qui de hac re ex professo scribunt, Ecclesiam visibilem esse affirmant. August. (ut omittam testimonia ipsius suprâ citata) Epist. 166. ad Donatistas sic habet: *In Scripturis didicimus Christum: in Scripturis didicimus Ecclesiam. Has Scripturas communiter habemus: quare non in eis Christum, & Ecclesiam communiter retinemus?* Et post multa: *Ecce Scripturæ communes: ecce ubi novimus Christum, ubi novimus Ecclesiam: si Christum ipsum tenetis, ipsam Ecclesiam quare non tenetis? si in ipsum Christum, quem legitis, & non videtis, tamen propter Scripturarum veritatem creditis: quare Ecclesiam negatis, quam & legitis, & videtis?*

9. Et ne longus sim in enumerandis aliis Patribus, omnes illi supponunt Ecclesiam esse visibilem, qui respondent ordine Successores Petri in gubernatione Ecclesie, ut Irenæus, Optatus, Augustinus, Epiphanius, & Eusebius Cæsariensis. Omnes item, qui fatentur ex Evangelio, bonos, & malos in Ecclesia permixtos esse; qui agnoscunt potestatem solvendi, ligandi, excommunicandi, quæ nisi in Ecclesia visibili exerceri non potest. Denique, qui asserunt Ecclesiam sine prædicatione Evangelii, & Sacramentorum administratione, consistere non posse. Nec puto quemquam esse, qui hæc neget, & intelligat.

10. Conabor tamen clariùs explicare: Ac primò quæro: an Respublica Veneta, vel civitas Viennensis in Austria sit visibilis, nec ne? Omnes opinor visibiles esse concedunt. At eadem est ratio de Ecclesia, quod sic ostendo: Tria spectari possunt in Ecclesia. 1. Multitudo, seu collectio eorum hominum, qui sunt in Ecclesia. 2. Externum regimen, quo Prælati Ecclesiam gubernant suos subditos, docendo, hortando, judicando, puniendo, Sacramenta administrando. 3. Interna fides & charitas, quâ inter se utuntur. Eadem spectari possunt in Republ. Veneta, vel Civitate Viennensi. 1. Multitudo, seu collectio eorum hominum, qui in Republ. vel civitate sunt. 2. Externum regimen, quò Magistratus politicus gubernat suos subditos. 3. Interna affectio, quâ isti inter se utuntur. Duo priora, tam in Ecclesia, quam in Republ. vel civitate sunt visibilia. Tertium utrobique est invisibile. Sicut enim externum oculis non possumus videre, an Christiani, qui in Ecclesia sunt, habeant internam fidem, & charitatem, sed propter externam fidei professionem id credo: sic etiam res habet in Republ. vel civitate. Video cives, qui in ea sunt, video externam politiam, & gubernationem, sed non video internum affectum, quem quisque habet aut habere debet. Si ergo, eo non obstante, nihilominus civitas, vel Respubl. verè dicitur esse visibilis; cur idem de Ecclesia dici non possit? nihil certiùs. Hinc facile diluuntur cavillationes, quæ objici solent. (b)

ANIMADVERSIO.

(b) **A**nti-Becanus sciens, quantum præsidii habeant in sua duplici Ecclesia ad saltandum, vel ambulandum; & videns, becanum unam, eamque visibilem efficaciter probare, furiosè agit. Prescribit Becano, quòd debeat probare, Ecclesiam nullo modo esse invisibilem. O Alecto! non hoc debet secundum quid invisibilis est, nonne audisti num. 10. disertè dicentem: quòd fides, spes, charitas fidelium Ecclesie est invisibilis? 2. Becanum ad examen vocat: Quomodo Ecclesia Christi sit visibilis? tota, an pars? jam dixerat Becanus satis; nisi vellet eum calvinizare, non faciet. 3. Dubitat de veritate majoris syllogismi, num. 2. positi, non sinè suspitione eversæ mentis, cum palpabiliter sit vera. 4. Ait: officia à Becano recensita num. 2. par-

pertinere ad particulares Ecclesias, quæ tamen ad omnem perspicuè spectant. 5. Ait: 4. terminos esse in syllogismo eodem, sed invenire ipse nescit. Ecce ita delirat, qui veritatem declinat. Verè in malevolam animam non intrat sapientia, &c.

CONCLUSIO II.

Hæc visibilis Ecclesia est una, sancta, Catholica, Apostolica, Sponsa Christi, Domus DEI, Columna, & firmamentum veritatis.

11. **H**anc etiam admittit Calvinus locò citatò. Et meritò; nam Scripturæ, Symbola fidei, & Patres passim ita docent. Dicitur autem Ecclesia *una*, propter unionem, & consensum eorum, qui in Ecclesia sunt. Omnes enim unam, eandemque fidem profitentur, juxta illud Apostoli Ephes. 4. v. 5. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma.* Et qui recedunt ab hac fidei unitate, propriè Sectarii, & Hæretici appellantur. Itaque ad eam conservandam sæpè hortatur nos idem Apostolus, præsertim Rom. 16. v. 17. *Rogo vos fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, & offensivula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis.* Et I. Corinth. 1. v. 10. *Obsecro vos fratres, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata.* Et Hebr. 13. v. 9. *Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci.* (c)

ANIMADVERSIO.

(c) **A**nti-Becanus nihil solidi habuit, quod unitati Ecclesiæ opponeret, & quò suam dualitatem mundo ostenderet. Est enim dualitas ista tam ficta, quàm fictum est duo ora habere Anti-Becanum; unum, quo aliquando loquitur verum, & alterum, quo frequenter falsum.

12. Dicitur *Sancta*, ob has causas: *Primò*: quia nemo in eam ingreditur, nisi per Baptismum ablatus, & sanctificatus. 1. Cor. 6. v. 11. *Hac quidem fuistis, sed abluti, sed sanctificati estis.* *Secundò*: Quia omnia ipsius instituta, cærimonie, Sacramenta, & doctrina ad sanctitatem ordinantur. Eò enim spectant, ut vel sancti efficiamur, vel in sanctitate crescamus, & conservemur.

Ter.

Tertio: quia extra illam nulla potest esse sanctitas. *Quarto*: quia Christus, qui est Caput, & Sponsus Ecclesiae, est Sanctus Sanctorum. Addit Calvin. *lib. 4. Inst. c. 1. §. 17.* vocari Sanctam, quia quotidie proficit in sanctitate, & ad meram sanctitatis aspirat. Nec obstat, quod multi mali sint in Ecclesia. Potest nihilominus vocari Sancta, tum propter rationes allatas, tum etiam, quia multi in ea sancti sunt. (d)

ANIMADVERSIO.

(d) **N**ec contra sanctitatem Ecclesiae potuit Anti-Becanus rationabile aliquid asserere; praesertim cum Calvinisti se facilius canonizent, & in SS. numero collocent, quam Catholici. Hi enim multo vitae examine utuntur; isti se natos, imò ab aeterno praedestinatione tales esse jactant; nam omnia sua, & ipsorum scelera regunt Christi meritis, quibus Hierosolyma olim posita hodie ipsi consimiliter sancti sunt, & Christus Dominus. Ita sentiunt, docent, & credere tenentur, nisi crediderint ita, non censentur fideles. Videri potest Calvinismus reformatus, S. Heidelbergensis Ursini.

13. Dicitur *Catholica*, seu universalis, tribus de causis. *Primo*: Ratione loci, quia per universum orbem diffusa est, Marc. 16. 15. *Euntes in mundum universum, predicate Evangelium omni creaturae.* *Secundo*: Ratione temporis, quia semper durabit, Dan. 2. 7. 44. *Sustinebit Dominus caeli regnum, quod in aeternum non dissipabitur.* *Tertio*: Ratione hominum salvandorum, quia quotquot salvantur, in visibili Ecclesia salvantur, & nullus extra eam salvari potest. (infra concl. sequenti) Hinc patet discrimen inter Ecclesiam Christi, & Synagogam Judaeorum. Haec enim nullo istorum modorum fuit Catholica, seu universalis. Non primo, quia non fuit diffusa per totum orbem; sed per solam Palaestinam. Nec secundo, quia non duravit, nisi certo tempore, nempe usque ad mortem Christi. Nec tertio, quia poterant salvari homines extra Synagogam, ut Ninivites, & alii. (e)

ANIMADVERSIO.

(e) **A**nti-Becano nomen Catholicum est hoc loco sudes in oculis, unguis in ulcere &c. & qui initio sui Anti-Becanismi aucupabatur nomen Catholici, hic illud oblitus sui

sui opugnat; quomodo verò? Symbolo Apostolico mentitur ab Apostolis non esse appositum, aut ipsos apponendo errasse. Quis hoc? quia Apostolorum tempore nondum erat Catholica Ecclesia; & quare non? nondum toto orbe diffusa. Ecce acumen, quò tollitur medius Articulus Fidei de Ecclesia. Eodem si pergat, tollet integrum illum *Carnis Resurrectionem*. Quare? tempore Apostolorum nondum erat, nec adhuc est. Hanc sequelam acutam non vidit Anti-Becanus, Moguntini viderunt acutius ipsò. Tu Catholice Lector definitionem Catholici nominis vide Animadversione I. ubi demonstratum invenies ex Rom. 1. v. 8. quod tempore Apostolorum jam Romana Fides annuntiabatur in universo mundo contra Prædicantes. Itaque Anti-Becanus est merito suspectus de Christianæ fidei eversione; cum tam patenter Apostolorum Symbolum oppugnet, ac fortè Atheismi, vel Mahomethismi, quem Catholici pridem timent à Calvinianis Prædicantibus inducendum. Hic Professor certè palam ostendit viam, & est in propinqua dispositione cum suis sociis. Videatur Schola Jesuitica pag. 102. &c. Utinam Prædicans Actus Apostolorum cap. 2. considerasset, invenisset jam ipso die Pentecostes Ecclesiam Christi factam esse Catholicam, & mansisse exinde usque modò, & mansuram ad consummationem.

14. Dicitur *Apostolica*, Primò: quia in Apostolis initium habuit. Secundò: quia ab Apostolis per orbem terrarum propagata est, Rom. 10. v. 15. *In omnem terram exivit sonus eorum*. Tertio: quia sequitur doctrinam Apostolorum. Ad Gal. 1. v. 8. *Licet nos, aut Angelus de celo evangelizet vobis, præterquam quòd evangelizavimus vobis, anathema sit*. Denique: quia retinet jurisdictionem semper per successionem Episcoporum ab Apostolis. Vide Tertullianum lib. de præscriptionibus adversus hæreticos cap. 20. & duobus sequentibus. (f)

ANIMADVERSIO.

(f) **Æ** Què Anti-Becanum vexat nomen Ecclesiæ Apostolicum, atque Catholicum. Quare? quia conscius est sibi, & familiæ suæ, quòd non sit Apostolica; & quare non? quia ab Apostolis legitima spiritus consanguinitate non descendit. Et cur non? Patrem, & Matrem spirituales non habet. Quare non? negavit Ecclesiam Catholicam, uti jam audimus; non necessariò esse Apostolicam; etiam disertè ait. Jam verò sententia est Cypr. August. infra citanda. Non habet DEUM Patrem, qui Ecclesiam non vult habere Matrem. At Anti-Becanus utitur scriptis Apostolicis. Ità est: sed non satis hoc est; usu litterarum familiæ alicujus non continuò in genus,

& familiam eam adscisceris: fures eas sublegere possunt, & latrones rapere, non tamen idò genus eorum, quorum litteras sibi rapuerunt. Ostendat Anti-Becanus (nam adoptionem, vel naturam in Sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia; & credendum esse in ea natam; ostendat in ea professionem, & ostendat ab eadem Ecclesia commissionem muneris alicujus sibi delegati; & credemus eum legitime munus in ea administrare; hac commissione non probata, non est Prædicans ullus Apostolicus, nec Christi missus, sed aliunde irrepens, vel ascendens spiritualis fur, & spiritualis latro. At Prædicantes vocati sunt à Magistratu pagi, vel civitatis, aut à Synodo Prædicantium, aut à Consistorio, aut à populo ad concionandi munus. Nihil hoc est: nec singuli isti, nec simul habent potestatem à Christo constituendi missos Christi nisi eam legitime à temporibus Apostolorum sibi per manus traditam evidenter sciant, & probent.

Vide XII. lepidos saltus VIII. Prædicantium, quos circa I. Jodoci Kedd Speculum Religionis desultarunt. Iudò iporum Apollonianorum in Zelandia, & Vedelianorum in Frisia Prædicantium contra seipsos schismatica, ac acerbissima scripta edita his annis in causa vocationis suæ, cum Vedeliani in Magistratum Politicum, Apolloniani in DEUM solum suam Ecclesiasticam potestatem reducunt. Similis viget, florétque in Anglia inter Independentes, & Presbyterianos. Hunc igitur idem declinare volens Anti-Becanus, negavit Ecclesiam esse Apostolicam, sed in caput suum.

15. Dicitur *Sponsa Christi*, quia Christus indissolubili vinculo eam sibi conjunxit, Olæ 2. v. 19. *Sponsus bo te mihi in sempiternum.* Et Ephes. 5. v. 31. *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem suam, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico: in Christo, & Ecclesia. Habet autem hæc Sponsa tria privilegia. 1. quod sit fecunda. 2. quod semper virgo. 3. quod ex latere Sponsi progenita. Quæ tria simul sumpta nulli unquam Sponsæ obtigerunt. B. MARIA, Josephi Sponsa, fuit quidem fecunda, & semper Virgo; non tamen è latere sui Sponsi progenita. Eva è contrario fuit ex latere Adami procreata, & fecunda; non tamen semper Virgo. At Ecclesia, Christi Sponsa, omnia simul nata est. Ac primò: quod fecunda sit, patet ex illo Galat. 4. v. 31. *Non sumus ancilla filii, sed libera.* Quod virgo, ex illo 2. Corinth. 11. 2. *Despondi vos uni virgini castam exhibere Christo.* Quod ex latere Christi

Hi, colligunt plerique ex illo Joan. 19. v. 34. *Unus militum lanceâ latus ejus aperuit, & continuo exiit sanguis, & aqua.* Quomodo autem id intelligendum sit, dictum est alibi.

16. Dicitur *Domus DEI*, quia tametsi Deus ubique sit, ut ipsemet fatetur apud Jeremiam c. 23. v. 24. *Cælum & terram ego impleo*: tamen peculiari modò habitat in Ecclesia, tanquam in domo sua propter specialem assistentiam, & gubernationem, ut *Concl. 5.* explicandum est. Hanc Domum ipse sibi ædificavit supra firmam petram, ut nunquam ruitura sit. *Matth. 16. v. 18.* In hac habet dispensatorem familiæ suæ. *Luc. 12. v. 42.* In hac generat filios per Baptismum, instruit per prædicationem Evangelii, nutrit per Eucharistiam, sanat per Pœnitentiam, & Unctionem. In hac habet vasa omnis generis, aurea, & argentea, lignea, & fictilia. *1. Timoth. 2. v. 20.* In hac celebrat convivium nuptiale. *Matth. 22. v. 2.* Denique extra hanc neminem salvum esse vult, ut paulò post videbimus.

17. Dicitur *Columna, & firmamentum veritatis*; quia est columna firma, & stabilis, quæ a veritate deflectere non potest; & sua firmitate, ac stabilitate sustentat suos filios, ne à veritate aberrant. Adversarii paulò aliter explicant. Ajunt: Ecclesiam dici columnam, & firmamentum veritatis; vel, quia non alibi habitat veritas DEI in hoc mundo, quam in Ecclesia, ut vult Beza in Commentario: vel, quia Ecclesia est fida custos veritatis DEI, ut interpretatur Calvinus *lib. 4. Instit. c. 1. §. 10.* Vel; ut loquitur in Commentario: *Quia veritatem præconiò suo celebrat; quia puram, & sinceram retinet; quia ad posteros transmittit; vel denique; ut loquitur in cap. 43. Isaïæ v. 10. Quia veritatem tuetur, & propagat; ut à posteris in omne ævum colatur.* Hæc omnia servient nobis pro 5. Conclusionē.

CONCLUSIO III.

Extra hanc visibilem Ecclesiam nemo potest salvari.

18. **I**Ta passim docent Patres: Augustinus lib. de Unitate Ecclesiæ c. 15. *Ad ipsam vero salutem, inquit, ad vitam æternam nemo pervenit, nisi qui habet caput Christum. Habere autem caput Christum, nemo poterit, nisi qui in ejus corpore fuerit, quod est Ecclesia. Et Epistol. 10. ad Bonifacium Comitem, sub finem: Ecclesia Catholica sola est corpus Christi, cujus ille caput est, Salvator corporis sui. Extra hoc corpus neminem vivificat Spiritus Sanctus. Et paulò post: Non habent itaque Spiritum Sanctum, qui sunt extra Ecclesiam. Et Epist. 125. ad Donatistas: Quisquis ergo ab hac Catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quod à Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum. Et S. Gregorius lib. 14. Moralium c. 3. Sancta universalis Ecclesia prædicat, salvari veraciter, nisi intra se, non posse, asserens: quod omnes, qui extra ipsam sunt, minimè salventur.*

19. Consentiant Adversarii. Calvinus lib. 4. c. 1. §. 4. *Verum, inquit, quia non de visibili Ecclesia differere propositum est, discamus vel uno Matris elogio, quam utilis sit nobis ejus cognitio, imò necessaria; quando non alius est in vitam ingressus, nisi nos ipsa concipiat in utero, nisi pariat, nisi alat suis uberibus; denique sub custodia, & gubernatione sua nos tueatur, donec exuti carnem mortali similes erimus Angelis. Et paulò post: Extra ejus gremium nulla est speranda peccatorum remissio, nulla salus. Et rursus §. 12. Tria, inquit, hic nobis observanda sunt. Primum quantalibet sanctitate possint filii DEI, hac tamen conditione semper esse, quamdiu in mortali corpore habitant, ut sine peccatorum remissione consistere nequeant coram DEO. Deinde hoc beneficium sic esse Ecclesiæ proprium, ut non aliter eo fruamur, quam si permaneamus in illius communionem. Tertiò, per Ecclesiæ Ministros, & Pastores nobis dispensari, vel Evangelii prædicatione, vel Sacramentorum administratione.*

20. Et Philippus Melancthon in *Examine ordinandorum*, titulô de Ecclesia: *Non loquimur*, inquit, *de Ecclesia, ut de idea Platonica, sed monstramus Ecclesiam iuxta dictum: Dic Ecclesia; hic necesse est intelligi visibilem Ecclesiam.* Et mox quærit: an necesse sit, singulos homines salvandos fieri cives hujus Ecclesiæ visibilis? Et respondet his verbis: *Prorsus necesse est.*

21. Ejus rei variæ assignantur causæ ab Augustino *Serm. 181. de Tempore.* *Prima*, quia in sola Ecclesia immolatur hostia Redemptoris. *Alter*a, in sola vinea laborantes mercedem denarii accipiunt. *Tertia*, omnes, qui extra arcam Noë (figuram Ecclesiæ) fuerunt, diluviô extincti sunt. *Quarta*, membrum quod non manet in corpore, vitam habere non potest. *Quinta*, ramus præcisus ab arbore non potest germinare. *Sexta*, rivus à fonte separatus arescit. Alii hanc addunt: Christus est Sponsus Ecclesiæ; at Christus non est adulter, nec generat filios ex adultera; ergo non generat filios, nisi ex Sponsa sua Ecclesia: nemo ergo filius Christi est, nisi Matrem agnoscat Ecclesiam. Huc spectat Cyprianus in lib. de Unitate Ecclesiæ: cum ait: *Non habet DEUM Patrem, qui Ecclesiam non habet Matrem.* Et Augustin. lib. 4. de Symbolo ad Catechumenos cap. 13. *Si quis absque Ecclesia inventus fuerit, alienus erit à numero filiorum. Nec habebit DEUM Patrem, qui Ecclesiam noluisset habere Matrem.*

22. Eodem pertinet vaticinium Isaïæ cap. 60. v. 11. *Aperiuntur porta tua jugiter, die, ac nocte non clauduntur, ut afferatur ad te sortitudo gentium, & Reges earum adducantur. Gens enim, & regnum, quod non servierit tibi, peribit.* Quibus verbis duo prædicat: Unum: quòd Ecclesia Christi futura sit visibilis, quæ pateat omnibus gentibus, si velint intrare. Alterum: quòd omnes sint perituri, qui eam ingressi non fuerint. (g)

ANIMADVERSIO.

(e) **A**nti-Becanis non placet assertio ista: Extra Ecclesiam non posse quemquam salvari. Et quare non placet? Quia ipsi volunt salvari, & sunt extra Ecclesiam. Quomodo igitur probant isti fictionem suam? Sic serè: Plato natus Scripturam

penam Sacram legit, & compungitur, & ingemiscit; imò aliquis de genere ejus ait: *Ent Entium miserere mei!* Iste Philologus non est, ajunt verbi Ministri: in Ecclesia visibili & facit ea, quæ faciunt ii, qui sunt in Ecclesia visibili. Quid jam de eo fiet? damnabitur? At ingemuit super se; salvabitur? At non est in visibili Ecclesia. Ecce hoc est grande argumentum Ministrorum contra visibilem Ecclesiam; quid ei opponet Catholicus? Hoc: *Erratis, nescientes Scripturas.* 1. Joan. 5. v. 8. *Tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, & aqua, & sanguis;* quodque DEUS Spiritu ingressos in Ecclesiam, solet etiam angelis missis inducere per aquam, ut *Act. 10.* Cornelium, & Eumuchum, & alibi alios, ut essent quoque corporaliter in Ecclesia extra quam non est salus.

CONCLUSIO IV.

Hæc visibilis Ecclesia non potest deficere, vel errare in fide.

23. **H**æc Conclusio non debet intelligi de aliqua parte Ecclesiæ, sed de tota Ecclesia, nam certum est: aliquam Ecclesiæ partem, id est, aliquos Christianos errare posse, & se ipsa errasse. Erravit Arius, negans Christi Divinitatem. Erravit Macedonius negans Spiritus Sancti Divinitatem. Erravit Nestorius, asserens duas in Christo personas. Errarunt Eutyches, & Dioscorus, asserentes, unam in Christo naturam. Errarunt Pelagiani, negantes peccatum originale, & necessitatem gratiæ. Errarunt Donatistæ, & alii plures. Qui omnes propter suos errores ab Ecclesia damnati, & tanquam putrida membra, abscissi sunt.

24. At quæstio est: an tota Ecclesia Christi, seu tota multitudo Christianorum, quatenus ex Pastoribus, & ovibus constata est, possit errare in aliquo puncto, vel articulo fidei? vel, ut clariùs dicam: an CHRISTUS, qui Ecclesiam suam gubernat, permissurus sit, ut ipsa tota, quatenus toto orbe diffusa est, publicè profiteatur aliquod dogma, quod sit contra fidem, vel Evangelium? Hic à nobis dissentiant Adversarii. Ajunt: totam Ecclesiam visibilem, quæ primis quingentis annis habuit veram fidem, ac religionem, postea errasse, & multis seculis usque ad tempora Lutheri in errore perstitisse: vel, ut alii loquuntur, totam periisse, & defecisse: non quod

quod periêrint, aut defecerint homines, ex quibus constata est Ecclesia visibilis, sed quod defecerit eorum fides, & sincera religio. Ità passim Lutherani, & Calvinistæ. (a)

ANIMADVERSIO.

(a) **E**T quare quæso hoc de Ecclesia probum dicunt verbi Ministri? quia id in votis habent, docente eos illo, qui expetivit Apostolos ad cribrandum, ut deficeret fides eorum, quod illi factum dicunt, hic expetivit. Sed numquid impetravit etiam? non sanè; ille enim se opposuit expetenti, qui rogavit pro Petro, ut non deficeret fides ejus ad horam in tanta tribulatione, in qua Pastor ipse percussus est; quia quod verbò videbatur negare, fendo visibiliter professus est, & non defecit. Quid igitur impellit Ministros, ut laudent eos, qui dicunt: Ecclesiam defecisse, & criminantur eos, quid negant? sua voluntas: oprant enim defecisse. Itane verò essent mali? Ità sanè: opera eorum testimonium perhibent nobis de ipsis, uti de Susannæ castæ criminatoribus. Unde enim illi criminabantur castam? de suo corde: & quid erat in corde eorum? adulterium. Quale adulterium? exosum, an dilectum? Utique dilectum: & hoc in casta tamen accusando culpabant; ipsi erant adulteri, erant apostatæ à DEO, & adulterii veiam faciebant. Sic prorsus Ministri verbi, apostatæ à DEO, & Ecclesia, Catholicam Ecclesiam apostasiæ damnant, dum eam, ut senes illi mali defecisse exoptant, quo speciem aliquam suæ reformationi fidæ possint obtendere incantis: sed Daniel deprehendit eos; dum enim Ecclesiæ illi criminatores examinantur, quomodo defecerit Ecclesia Christi? continuo inter se dissentire in sua accusatione noscuntur, & reperitur ludicrum Schini, & Prini ex Dan. 13. v. 54. & 58. à Hiblicis fratribus; inter quos denique etiam aliquis repertus est, qui pro fratribus suis Ecclesiæ accusatoribus auderet dicere: fieri eis injuriam, eo, quod sententia discordantium non recitetur concorditer. Ridiculum sanè postulatam est, postulare à Daniele, ut deprehensis senibus nequam in mendacio discordi, ipse ex Schino, & Prino arboribus unam conflaret arborem, quam mendaces senes nequidem unam mentiri potuerunt. Dicunt, & scribunt prædicantes. Christi Ecclesiam totam defecisse, ut esse Reformatores ejus videantur; sed defectionem nunquam concorditer explicant, nec probant, quia mentiuntur.

25. Sed manifestè refelluntur ex concessis. Primum: quia ipsi concedunt, esse articulum fidei, dari Ecclesiam CHRISTI visibilem, quæ sancta, & Catholica sit; & hoc sensu interpretantur illud, quod in Symbolo profitemur: *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam*, ut conclu-

sione secunda ostensum est. At articuli fidei semper sunt veri, nunquam falsi; ergo semper verum est: datam Ecclesiam CHRISTI visibilem, quæ sancta, & Catholica sit; ergo falsum est, totam Christi Ecclesiam visibilem post primos quingentos annos defecisse, & multis seculis nullam fuisse visibilem Christi Ecclesiam. Nam ita esset, non licuisset tunc dicere: *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam.*

26. *Secundò*: Concedunt etiam Adversarii, Ecclesiam visibilem esse Sponsam Christi, ut conclusione tertia dictum est. Hinc formo duplex argumentum: unum ex parte Sponsæ, qui indissolubili vinculo conjunxit se Ecclesiam visibilem, tanquam Sponsam perpetuam, ut explicat Apostolus, *Ephes. 5. v. 31.* Et prædictum est ab Osea cap. 2. v. 19, *Sponsabo te mihi in sempiternum.* Ergo nunquam ab ea separari potest. Alterum ex parte Sponsæ quæ ad perpetuam subjectionem, & fidem conjugalem obligavit se suo Sponso, ut insinuat idem Apostolus, cum ait: *Sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis subditæ sint in omnibus.* Quasi dicat Ecclesia est norma, seu exemplar subjectionis, & fidelitatis, cui mulieres conformare se debent. At non esset norma fidelitatis, si post aliquos annos deficeret à suo Sponso, & fieret adultera. Unde Cyprianus lib. de Unitate Ecclesiæ. *Adulterari non potest Sponsa Christi; imo corrupta est, & pudica.*

27. *Tertiò*: Ecclesia visibilis est Domus DEI, de qua Christus in Evangelio, *Matth. 16. v. 18.* *Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalerunt adversus eam.* Ubi duo promittit: Primum, quod velit Ecclesiam suam ædificare super petram. Secundò, quod portæ inferi non sint eam expugnaturæ. In utroque alludit ad id, quod *Matth. 7. v. 24.* dixerat sapientem architectum esse, qui ædificat domum super petram: stultum, qui super arenam. Causam addit: quia, quando oritur aliqua vehemens tempestas, mox corruit illa, quæ super arenam: non altera, quæ super petram fundata est. Christus ergo voluit imitari sapientem architectum, & ædificare Ecclesiam suam super petram,

tram, ut nulla ventorum, aut imbrum vi possit disturbari. Hinc patet: eos magnam injuriam irrogare Christo, qui asserunt: Ecclesiam ab ipso ædificatam posse deficere, & re ipsa defecisse; nam inde sequitur, non super petram, sed super arenam fuisse ædificatam; ac proinde Christum fuisse stultum, non sapientem architectum. Imò fuisse mendacem, quòd promiserit, se super petram ædificaturum, & non fecerit; quòd dixerit, portas inferi non prævalituras, & prævaluerunt. Hoc argumento usi sunt plerique Patres, ut postea videbimus.

28. *Quartò*: Ecclesia visibilis dicitur Columna, & firmamentum veritatis, triplici sensu, ut supra dixi: *Primò*, quia est columna firma, & stabilis, quæ à veritate deflectere non potest, ut explicant Catholici. *Secundò*, quia est fida custos veritatis, eamque puram, & sinceram ad posteros transmittit, ut vult Calvinus. *Tertio*, quia non alibi habitat veritas DEI in hoc mundo, nisi in Ecclesia, ut interpretatur Beza. Hinc sumo triplex argumentum. 1. Si Ecclesia visibilis est columna firma, & stabilis, quæ à veritate deflectere non potest; certum est, non posse errare in fide. 2. Si est fida custos veritatis, nunquam suâ culpâ amittit veritatem; aut si illam amittit, non est fida illius custos. 3. Si veritas non alibi habitat, quàm in Ecclesia visibili; vel ergo superioribus sæculis non habitavit veritas in hoc mundo; vel si habitavit non alibi, quàm in Ecclesia visibili habitavit. Necesse ergo est, fuisse Ecclesiam visibilem.

29. *Quintò*: Nemo potest salvari extra Ecclesiam visibilem, ut cum Catholicis disertè fatetur Calvinus. At semper aliqui salvantur; ergo semper durat Ecclesia visibilis. Falsum ergo est, Ecclesiam visibilem multis sæculis non existisse; nam si non existisset multis sæculis, nemo fuisset salvatus. Periissent igitur omnes Majores nostri, quotquot ante Lutherum per aliquot secula toto orbe vixerunt. Quis hoc credat?

30. Atque hæc argumenta sumpta sunt ex concessione Adversariorum. Accedunt alia ex Scripturis: *Primum* ex Isaia, qui cap. 54. nihil aliud, quàm de Eccle-

fiæ Christi fecunditate, amplitudine, firmitate, perpetuitate, & victoria contra hæreticos, & alios hostes variatur; ac inter cætera, sic eam alloquitur in persona DEI, v. 4. *Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces.* Confunderetur autem, & erubesceret, si erraret in fide. Et v. 10. *Montes commovebuntur, & colles contremiscent, misericordia autem mea non recedet a te, & fœdus pacis meæ non commovebitur;* id est: etiam si montes de loco suo moverentur, & colles contremiscerent: non tamen misericordia mea recedet a te, & fœdus pacis meæ, quod tecum inii, fixum, & irrevocabile mansurum est. Et v. 11. *Ecce ergo sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphis; & portam Jaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapidibus sculptis,* id est: Ego ita fundabo, & stabiliam te, ut tempestate convelli non possis; ita muniam te portis & propugnaculis, ut futura sis inexpugnabilis. Et v. 17. *Omne vas, quod factum est contra te non dirigitur; & omnem linguam resistentium tibi in iudicio condemnabis;* id est: Omnes Adversarii, quos diabolus contra te excitabit, non habebunt successum; & omnes hæretici qui tibi resistent in causa fidei, ac religionis, de errore convictos condemnabis. Quod etiam factum est hætenus.

31. Secundum ex verbis Christi, quæ planè conspiciunt cum verbis Isaïæ Matth. 16. v. 18. *Porta inferi non prævalent adversus eam.* Quæ jam explicata sunt. Sed audiamus August. lib. 1. de Symbolo ad Catechumenos, cap. 6. ubi ait: *Ipsa Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica, contra omnes hæreses pugnans. Pugnare potest, expugnari tamen non potest. Hæreses omnes de illa exierunt, tanquam sarmenta inutilia de vite præcisa. Ipsa autem manet in radice sua, in vite sua, in charitate sua. Porta inferorum non vincunt eam.* Ubi manifestè loquitur de Ecclesia visibili, ex qua exeunt hæretici. Non enim exeunt ex invisibili, in qua soli prædestinati sunt, quia in ea nunquam fuerunt. Igitur ex sententia Augustini, Ecclesia visibilis est una, vera, sancta, Catholica, quæ a portis inferorum vinci aut expugnari non potest.

32. *Tertium* similiter ex verbis Christi, Matt. 28. v. 19. *Euntes in mundum universum, docete omnes gentes, &c. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Ego mitto vos in universum orbem, ut apud Ethnicos Evangelium, & Sacramenta administretis. Occurrent quidem multa pericula, & adversitates, quia diabolus, qui ubique habet suos cultores, & idolatras, crudelissimè vos persequetur; sed forti estote animo; Ego non deseram vos, adero vobis, & successoribus vestris usque ad finem mundi. Ego inquam adero, qui nuper dixi: *Non relinquam vos orphanos.* Joan. 14. v. 18. Ego, qui dixi: *Confidite, ego vici mundum.* Joan. 16. v. 33. Ego, contra quem *Princeps hujus mundi non habet quicquam.* Joan. 14. v. 30. Ego, cui Pater promisit: *Ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Psal. 109. v. 1.

33. Hoc etiam testimonio utitur Augustinus Concl. 2. in Psal. 101. contra Donatistas, ubi introduxit Ecclesiam ita loquentem cum Christo: *Quid est quod nescio, qui recedentes à me murmurant contra me? quid est, quod perdit me periisse contendunt? certè enim hoc dicunt, quia fui. & non sum. Annuncia mihi exiguitatem dierum meorum; quamdiu ero in isto seculo? Annuncia mihi propter illos, qui dicunt: fuit. & jam non est; apostatavit, & periit Ecclesia de omnibus gentibus. Et annuntiavit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Hic adverte: quomodo Augustinus per latera Donatistarum confodiat Lutheranos, & Calvinistas, qui etiam dicunt, quod illi dicebant: *Ecclesia Catholica jam non est, sed fuit, apostatavit, & periit.* Contra quos similiter licebit exclamare: *Quid est, quod nescio, qui recedentes à me murmurant contra me? Quid est, quod perdit me periisse contendunt? Nónne tu Domine dixisti: Ecce ego tecum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Certè non dixisti: Ecce tecum sum quingentis annis, & postea per aliquot secula te deseram, usque ad tempora Lutheri, & Calvini; sed disertè omnibus diebus usque ad finem mundi. (b)*

ANIMADVERSI O.

(b) **A**DVERSUS hæc invicta argumenta petita ex divinis promissionibus quid dicit Anti-Becanus? dicit tamen defecisse; quomodo verò id probare conatur? sic: illas promissiones æquè pertinere ad particulares Ecclesias, quàm totam; & addit: atqui particulares Ecclesie defecerunt statim promissionibus divinis; ergo & tota deficere potest. Ità Anti-Becanus, sed qui probat assertionem suam primam? non probat, sed credi sibi postulat; & quod turpius est, ipse alibi eam refutat, clare asserens: de particularibus Ecclesiis esse conditionatam, Ecclesia tota absolutè veras pro omni tempore promissiones; quòd Christus semper sit caput Ecclesie, & illa semper est corpus. Apage igitur cum isto Anti-Becano, & pergat Becanus.

34. Denique omnia argumenta, quibus Augustinus, & alii Patres contra Donatistas, usi sunt, valent etiam contra Lutheranos, & Calvinistas. Et quidem potiori jure. Ut hoc meliùs intelligatur, priùs explicandum est: quid olim Donatistæ docuerint de Ecclesia, quid nunc Lutherani, & Calvinistæ doceant. Donatistæ docuerunt, Ecclesiam Catholicam, quæ antea toto orbe fuerat dispersa, postea toto orbe periisse, propter crimen Cæciliani Episcopi; & solum remansisse in ea parte Africæ, quæ Donato adhærebat, ut testatur Augustinus *lib. de hæresib. cap. 69.*

35. Idem ferè docent Lutherani, & Calvinistæ. Nam *primò* asserunt: Ecclesiam Catholicam, quæ priùs quingentis annis toto orbe fuerat diffusa, propter crimina Pontificis (quem Antichristum vocant) toto orbe periisse. *Secundò*, ita penitus periisse, ut nusquam nec in Europa, nec in Asia, nec in Africa salva, & incolumis permanferit, sed ubique adultera, & apostatica fuerit deprehensa. *Tertiò*, postea nihilominus in ea parte Europæ, quæ Luthero adhærebat, revixisse. In primo, & tertio puncto similes sunt Donatistis, in secundo deteriores. Igitur quidquid Augustinus, & alii Patres contra Donatistas olim scripserunt, id vel pari, vel potiori ratione contra Lutheranos, & Calvinistas scripsisse putandi sunt.

Corollarium hujus Conclusionis.

36. **C**um ergo Ecclesia Christi, ut hactenus ostensum, non possit deficere, vel errare in fide propter peculiarem Spiritus Sancti assistentiam, quam Christus illi promisit; magna omnino debet esse ejus auctoritas in negotio fidei, & religionis. Hanc auctoritatem sæpè commendat Augustinus, ut lib. contra epist. Manichæi cap. 5. cum ait: Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas. Et lib. de utilitate credendi ad Honoratum cap. 17. Cum igitur tantum auxilium DEI, tanquam profectum, additumque videamus, dubitemus nos ejus Ecclesia condere gremio, quæ ab Apostolica Sede per successionem Episcoporum frustra hæreticis circumstantibus culmen auctoritatis obtinuit; cui nolle primas dare, vel summa profectò impietatis est, vel præcipitis arrogantia. Notent hoc Adversarii.

37. Porro in hac Ecclesiæ auctoritate fundatur communis hæc regula, quam Catholici perpetuò urgent: Nemo potest errare in fide, & religione, qui sentit, quod tota Ecclesia sentit. Vel, quod idem est: unusquisque tutò, ac securè potest id amplecti, aut respuere, quod tota Ecclesia amplectitur, aut respuit. Hanc regulam ubique tenuit Augustinus, & ex ea definivit hæc puncta:

1. Orandum esse pro mortuis. (lib. de cura pro mortuis cap. 1.)
2. Parvulos esse baptizandos. (epist. 28. ad Hieron.)
3. Parvulis prodesse fidem eorum, à quibus ad Baptismum offeruntur. (lib. 3. de libero arbitrio c. 23.)
4. Hæreticos non esse rebaptizandos. (lib. 1. contra Cresconium Grammaticum. cap. 3.)
5. Librum Matthæi Evangelistæ canonicum esse, non librum Manichæi, qui illi contrarius est. (lib. 28. contra Faustum. cap. 2.)
6. Hæreticis, & Schismaticis non esse præcisam spem salutis, si resipiscant. (lib. inchoata expositio- nis Epistola ad Romanos post medium.)

38. Denique: ut semel dicam omnia, in omnibus sequendum esse iudicium Ecclesiæ Epist. 118. ad Januarium cap. 5. *Ad hæc, inquit, ita respondeo: si divina Scriptura præscribit auctoritas, non est dubitandum, quin ita facere debeamus, ut legimus: ut jam non quomodo faciendum, sed quomodo Sacramentum intelligendum sit, disputemus. Similiter etiam, si quid horum tota per orbem frequentet Ecclesiæ. Nam & binc, quin ita faciendum sit, disputare, insolentissima insaniæ est.*

39. Hæc Augustinus. Et quamvis aliqua ex prædictis punctis, quæ ex ipso allata sunt, soleant probari ex Traditione Apostolica (ut cap. 4. §. 16. & sequentibus ostensum est) hoc tamen non obstat, quin minùs possint etiam probari ex auctoritate Ecclesiæ præsertim cum ex praxi, iudicio, & auctoritate Ecclesiæ debeamus agnoscere, quænam sint Traditiones Apostolicæ, & quæ non sint.

40. Nos cum Augustino eandem regulam amplectimur, & ex ea speciatim deducimus: eos non errare qui defendunt Purgatorium, Sacrificium Missæ, Invocationem Sanctorum, Exorcismum, & similia; quæ consensu totius Ecclesiæ, antequam Lutherus, & Calvinus nascerentur, recepta, & approbata sunt. Adversarii, si hanc regulam respuunt, nihil certi habere possunt in rebus fidei, & religionis; ut in Epilogo hujus capitis demonstrabo: Nunc videamus, quid ipsi obijciant contra ea, quæ hætenus dicta sunt. (c)

ANIMADVERSIO.

(c) **D**octrina Corollario præcedente expressa per Becanum valde momordit Anti-Becanum. Itaque cum non posset veritate, capit eam mendaciis oppugnare. Quomodo inquires? Sic: Anti-Becanus ait: Augustin. in lib. contra epistolam Manichæi cap. 5. dum ait: non crederem: loqui uti Manichæum. Quid mendacius dici poterat? cum enim in præsentī dicat, non crederem, & contra Manichæos hoc scribat, iste tamen cogit Augustinum esse Manichæum, dum scribit contra Manichæum. Itaque vecors est Anti-Becanus cum Calvino (no. 2. sic: Ecclesiæ Apostolorum tempore proxima non tenuit esse orandum pro mortuis. Itane Anti-Becane? quid igitur S. Jacobus major, minorque & S. Mattheus, & Marcus, in Liturgiis suis orantes pro mortuis non

non sunt Apostolorum tempori proximi? & Dionysius Hierarch. Eccl. cap. 7. & Tertullianus de Corona idem docentes, non sunt Apostolorum tempori proximi? pudeat. 3. Anti-Becanus ait: Augustinum ex usu, & authoritate Ecclesiæ non definire baptizandos esse parvulos. Videamus textum, ait enim: contra Ecclesiæ fundatissimum morem nemo sentiat, ubi ad baptismum, si propter sola parvulorum corpora curretur, baptizandi offerrentur & mortui. Ità August. 8. tamen Anti-Becani hic tenebras offundere conantur, contra quorum mendacia susè Moguntini textus SS. PP. excerpserunt, vel eorum locos assignarunt, quos consulere licet.

Obiectio I.

41. **P**rimò sic obijciunt: Synagoga Judæorum sæpè defecit à fide: ergo etiam Ecclesia potest deficere, cùm sit par ratio. Antecedens probatur: quia primo defecit tempore Moylis, quando Aaron cum toto populo adoravit vitulum. Exod. 32. v. 4. Secundò, tempore Eliæ, quando nullus mansit fidelis, nisi solus Elias; ut ipsemet conqueritur 3. Reg. 19. v. 10. *Derelictus sum ego solus, & quarunt animam meam, ut auferant eam.* Tertiò, tempore Isaïæ, & Jeremiæ, quando omnes recesserunt à DEO, Isaïæ 1. v. 3. *Cognovit bos possessorem suum, & asinus praesepe Domini sui: Israël autem me non cognovit.* Et Jerem. 2. v. 13. *Duomala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Et 2. Paralip. 15. v. 3. *Transibunt multi dies in Israël absque DEO vero, & absque Sacerdote, Doctore, & absque lege.* Quartò, tempore Christi, quando tota Synagoga cum omnibus cæremoniis suis exspiravit.

42. *Respondeo.* Quidquid sit de antecedente, (de quo paulò pòst) neganda est consequentia. Non enim sequitur: Synagoga defecit: ergo Ecclesia deficiet. Primò, quia Ecclesia habet promissionem de sua firmitate, ac stabilitate, quam Synagoga non habuit. Non enim de Synagoga, sed de Ecclesia dictum est: *Porta inferi non prevalebunt adversus eam.* Secundò, Ecclesia est libera, Synagoga fuit ancilla. Et illa designatur per Sarā, quæ fuit uxor Abrahæ: hæc per Agar, quæ fuit ancilla. Galat. 4. v. 24. At Agar fuit dimissa, & repudiata,

diata, non item Sara, ergo similiter Synagoga debuit repudiari, non item Ecclesia. *Tertio*, Ecclesia est Catholica, seu universalis, non solum ratione loci, sed etiam ratione hominum salvandorum. Quotquot enim salvantur, in Ecclesia salvantur; & extra illam nemo salvari potest. Igitur, si deficeret tota Ecclesia, nullum omnino salvaretur. At Synagoga non erat Catholica, seu universalis, quia extra illam poterant homines salvari, ut Ninivitæ, & alii. Tamen ergo defecisset tota Synagoga, adhuc tamen potuissent homines salvari.

43. Hæc de consequentia: in probatione antecedentis multa assumuntur, quæ examinanda sunt. *Primum est*: Synagogam tempore Moysis, in adorando vitulo, à fide defecisse, falsum est; non defecit tota Synagoga, sed pars ejus. Non enim defecit Moyses, nec Levitæ, & Sacerdotes, ut patet ex illo Exodi 32. v. 25. *Videns ergo Moyses populum ait*: Si quis est Domini, jungatur mihi. *Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi*. Erant autem filii Levi viginti duo millia, ut habetur Num. 3. v. 39.

44. *Alterum est*: Synagogam tempore Heliae, Isaiæ, & Jeremiæ defecisse à fide; hic opus est distinctione: nam eo tempore, duo regna pertinebant ad Synagogam: *Alterum* Juda, quod constabat duabus: *Alterum* Israël, quod constabat decem tribubus. Hoc posterius statim à principio sub primo Rege Jeroboam defecit à vera fide, & publicè cœpit idola adorare, 3. Regum 12. v. 18. Et in eo statu permansit usque ad captivitatem, juxta illud 4. Reg. 17. v. 22. *Ambulaverunt filii Israël in universis peccatis Jeroboam, quæ fecerat, & non recesserunt ab eis usquequo Dominus auferret Israël à facie sua in Assyrios*. Nihilominus semper aliqui fuerunt in illo regno, qui abstinerent ab idololatria, & verum DEUM agnoscerent, etiam tempore Heliae; nam cum ipse putaret se solum relictum esse, audivit responsum à DEO, 3. Reg. 19. v. 18. *Dereliqui mihi in Israël septem milia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal*.

45. In regno Juda aliter res habuit; nam aliqui Reges fuerunt boni, & cultores veri DEI, ut Asa, Josaphat,

saphat, Azarias, Joathan, Ezechias, & Josias, sub quibus vera religio, vel restaurata, vel conservata est. Alii mali, & Idololatæ, ut Achaz, Manasses, Amon. Alii denique, non quidem Idololatæ, sed tamen mali, semper tamen in templo Salomonis videtur mansisse usus sacrificiorum secundum legem Mosaicam usque ad captivitatem Babylonicam, ut colligitur ex illis verbis. 2. Machab. 1. v. 19. *Cum in Persidem ducerentur Patres nostri, Sacerdotes, qui tunc cultores DEI erant, acceptum ignem de altari occultè absconderunt in valle, ubi erat puteus altus, & flocus*: Loquitur de igne cœlitus à DEO misso, quo utebantur Sacerdotes in quotidianis sacrificiis. Levit. 9. & 10. Igitur ignis ille fuit conservatus in templo usque ad illud tempus, quo Judæi in Persidem captivi abducebantur.

46. *Tertium est*, Synagogam tempore Christi desecasse; hoc verum est. Non quòd tunc desecarit à vera fide, quam antea profitebatur, sed quia tunc repudiata est cum suis cæremoniis, & sacrificiis, & in ejus locum successit Ecclesia Christi; at non sequitur, hanc similiter repudiandam; imò contrarium sequitur. *Primo*, quia, ut ante dixi, Synagogam repræsentabat ancilla Abraham, quæ fuit repudiata; Ecclesiam verò uxor Abraham, quæ non fuit repudiata. *Secundò*, Synagoga propterea fuit repudiata: quòd neque perfecta esset, neque sufficiens ad salutem, juxta illud Hebr. 7. v. 19. *Nihil ad perfectum adduxit lex*. Et hoc sensu cæremoniæ, & Sacramenta Synagogæ vocantur ab Apostolo *infirma, & egena elementa*, Galat. 4. v. 9. At Ecclesia Christi est perfecta, & sufficiens ad salutem; quia Sacramenta ipsius, quæ à Christo instituta sunt, habent vim justificandi, & tollendi peccata. Unde August. in Psalm. 73. *Sacramenta, inquit, novi Testamenti dant salutem; Sacramenta veteris Testamenti promiserunt Salvatorem*. *Tertio*, Synagoga continebat umbram futurorum. Hebr. 10. v. 1. Ecclesia continet lucem, qui est Christus. Joann. 1. v. 9. At umbra necessario deficit, accedente luce; debuit igitur cessare Synagoga cum sacrificiis Mosaicis, quando venit Ecclesia cum Christo. *Quarto*, Synagoga erat in-

stituta pro servis, Ecclesia pro filiis. At servi accipiunt temporalem mercedem a suis Dominis, & sic dimittuntur; Filii autem succedunt in perpetuam hereditatem. Quod insinuat Apost. ad Galat. 4. v. 30. *Ecce ancillam, & filium ejus; non enim haeres erit filius ancillae, cum filio libera.* (a)

ANIMADVERSIO.

(a) **A** Nti-Becanus hanc primam objectionem pluribus exemplis conatus est sarcire, sperans multitudine evincere, quod nequireret robore; ait igitur: 1. Ecclesia visibilis defecit tempore Abrahami, quia August. Psalm. 128. ait: Ecclesiam in solo Abrahamo aliquando fuisse. Argutule sanè: quasi in Abrahamo, uti in capite, familia fidelis non potuerit dici Ecclesia: cum idem August. asserat, etiam Ecclesiam sic in solo Loth coevisse Abrahami fuisse, nempe ut in capite, vel principe. 2. Ecclesia defecit in deserto, cum vitulus adoratus est. Falsum id esse patet ex Levitis millibus, qui ultii sunt offensum Numen. 3. Sub Iudicibus quoque somniat, defecisse Ecclesiam visibilem Anti-Becanus ex Iud. 2. v. 11. 12. dictis: *Feceeruntque filii Israël malum &c. & servierunt Baalim*: quae verba suo arbitrato vult valere, ac si nulli manserint fideles. Scilicet: indefinita propositio ista magnis ingeniiis est universalis, & quidem absoluta. 4. Sub Regibus defecit Ecclesia, ait Anti-Becanus: Becanus id falsum esse dixit, & constat. 5. Sub Antiocho Epiphane defecit Ecclesia in sippientibus oculis Anti-Becanorum; quippe integros exercitus Machabæorum videre eo tempore non poterant Lippi. 6. Etiam sub Pharisæis tempore Christi. Iterum corporis cæcitas Anti-Becanorum, qui Zachariam, Elizabeth, Joannem, Mariam, Annam, Simeonem, & horum similes multos non possunt, vel nollunt agnoscere cæci, & duces cæcorum. 7. Tempore Passionis Domine certò putant Anti-Becani, se deprehendisse interitum visibilis Ecclesiae. Videamus, quàm verè: Latro in cruce clamat: *Domine, &c.* Christus Matti ait: *Eccce filius &c.* & Discipulo: *Ecce Mater tua.* Centurio glorificat DEUM: item milites ejus, mulieres à longè stantes, Josephum ab Arimathea instantem ad Pilatum pro Corpore JESU, Nicodemum nunc publicum professorem emendo aromata, omnes hos non vident trunci Anti-Becani, quia invisibiles illi facti sunt. 8. Tempore Diocletiani defecit visibilis Ecclesia, ait Anti-Becanus: Itane? unde igitur illa illustra millia Martyrum, quos Moguntini toris legionibus producunt contra Anti-Becanos pag. 122. 9. Saltè tempore Concilii Ariminensis defecit, cum mundus miratus est, se esse Arianum, teste Hieronymo. Verum diceret Anti-Becanus, si Liberium, Damasum, Gaudentium, Maximum, &c. plurimos occulere posset, ne videri possent.

Obiectio II.

47. **S**ecundò sic obijciunt: Ecclesia deficiet à fide tempore Antichristi, ut prædixit Apostolus 2. Thess. 2. v. 3. *Nisi venerit discessio primum, (id est, defectio à fide) & revelatus fuerit homo peccati, id est, Antichristus, &c.* At jam pridem revelatus est Antichristus, quem constat esse Pontificem Romanum; ergo jam pridem Ecclesia defecit à fide. *Resp.* Minor apertè falsa est. Major dupliciter potest intelligi. *Primò*, de defectione omnium fidelium. *Secundò*, de defectione aliquorum. Priori modo falsa est, non solum ex nostra, sed etiam Adversariorum sententia; nam ipsi dicunt, Antichristum jam venisse, & tamen negant, omnes fideles à fide defecisse, cum & ipsi, suo iudiciò, fideles sint. Posteriori modo vera est; quia aliqui fideles deficient à fide tempore Antichristi; quod tamen mirum non est: nam à tempore Apostolorum singulis ætatibus aliqui defecerunt, ut Nicolaitæ, Marcionitæ, Novatiani, Arriani, Donatistæ, Pelagiani, Severiani, Iconomachi, Cathari, Waldenses, Anabaptistæ, & plures alii.

48. An verò Apostolus, qui adducitur ad probationem majoris, loquatur de defectione à fide, certum non est. Multi putant, illum loqui de defectione ab Imperio Romano, ut D. Hieronymus, epist. 151. ad Algasia. q. 11. *Nisi, inquit, venerit discessio primum, quod græcè dicitur Apostasia, ut omnes gentes, quæ Romano Imperio subjacent, recedant ab eo; & nisi Romanum Imperium fuerit antea desolatum, & Antichristus præcesserit, Christus non veniet: qui ideo venturus est, ut Antichristum destruat.* Idem sentiunt Tertull. lib. de Resurrect. carnis, cap. 24. & multi in comment. illius loci. Sed quidquid sit de sensu verborum Apostoli, certum est, non totam Ecclesiam, sed aliquos de Ecclesia defecturos à fide tempore Antichristi; quod non est contra nos.

Obiectio III.

49. **T**ertio obijciunt illud Dan. 9. v. 27. *Deficies bestia, & sacrificium:* quod interpretantur de defectione Ecclesiæ. *Resp.* Exstant clarissima

testimonia in contrarium, quæ hætenus citata sunt. Cur illis Adversarii fidem non habent? Cur unum illud ex Daniele, quod obscurum est, his omnibus anteponunt? Nimirum in hac re imitantur Donatistas, qui, ut ostenderent Ecclesiam in sola Africa remansisse, citabant illud Cant. 1. v. 6. *Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Unde sic ratiocinabantur: Ecclesia cubat in meridie; sed Africa est in meridie; ergo Ecclesia cubat in Africa. Extra Africam ergo non est. Quos refellit August. in lib. de unitate Ecclesiæ cap. 19. hoc potissimum argumento. Multa sunt clara Scripturæ testimonia, quæ docent, Ecclesiam toto orbe diffusam esse; ergo malè faciunt Donatistæ, cum ex uno obscuro testimonio conantur probare, Ecclesiam esse in sola Africa.

50. Verba Augustini sunt hæc: *Scrutamini Scripturas Canonicas, & eruite aliquid manifestum, quo demonstretis Ecclesiam in sola Africa remansisse, &c. Aliquid proferte, quod non egeat Interprete, nec unde convincamini, quod de aliare dictum sit, & vos illud ad vestrum sensum detorquere conemini. Videtis enim nunc illud unicum, quod proferre consuevistis. Ubi pascis, ubi cubas in meridie: quemadmodum excussis omnibus ejusdem loci verbis, longè aliud indicat, quàm vos putatis. Et si hoc sonaret, quod vultis, Maximinianista vos in eo vincerent. Magis enim meridies Provincia Byzantium, Tripolis, ubi illi sunt, quàm in Numidia, ubi vos prapollitis. Ità ergo ipsi possunt germanius, & distinctius gloriari de meridie, ut eos excludere ab hac sententia non possitis, nisi in illi verbis verum sensum, & Catholicum teneatis. Aliquid ergo proferte, quod non contra vos verius interpretetur, sed quod Interprete omnino non egeat; sicut non eget Interprete Terra tua, orbis terrarum, &c. Sicut non eget Interprete. Convertantur ad Dominum universi fines terræ, &c. Sicut non eget Interprete. Eritis mihi testes in Jerusalem, & in tota Judæa, & Samaria, & usque in totam terram, &c.*

51. Simili modo refellendi sunt nostri Adversarii. Scrutentur Scripturas Canonicas, & eruant aliquid manifestum, quo demonstrent Ecclesiam à fide defectisse.

Aliquid proferant, quod non egeat Interprete, sicut non eget Interprete, *Porta inferi non prevalebunt adversus eam.* Sicut non eget Interprete: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Sicut non eget Interprete: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Sicut non eget Interprete: *Ecclesia est Columna, & firmamentum veritatis.* Et quæ similia sunt. Nam illud, quod proferunt ex Daniele: *Deficiet hostia, & sacrificium;* nihil ipsis patrocinator, nisi ipsi sint Interpretes. Nam alii non interpretantur de defectione Ecclesiæ Christianæ, ut ipsi; sed de defectione Synagogæ Judæorum. Ex eo autem, quod Synagoga defecerit, non sequitur, Ecclesiam quoque defecisse, aut defecturam esse: imò contrarium, ut supra ostendi.

Obiectio IV.

52. **Q**uartò sic obijciunt: Ecclesia comparatur Lunæ, ut pater ex Scriptura, & Patribus. At Luna aliquando deficit; ergo etiam Ecclesia aliquando deficit. *Resp.* Hic iterum apparet eos, qui hoc obijciunt, degeneres esse filios Ecclesiæ. Habent clara, & aperta testimonia pro innocentia, & integritate suæ Matris, ut jam ostensum est. Cur sine causa quærunt occasionem calumniandi? Cur, quæ à Scriptura, & Patribus optimo sensu dicta sunt, sinistrè interpretantur? Esto sanè: Ecclesia sit similis Lunæ. Sed in quo illi similis est? an in eo, quod sicut Luna sæpè deficit, sic etiam Ecclesia sæpè deficiat? Hoc dicunt, qui oderunt Ecclesiam. In quo ergo? in his potissimum.

53. *Primò*, sicut Luna in principio mensis exigua est, ac deinde paulatim crescit, donec plena, & perfecta sit; ita Ecclesia in principio sui ortûs exiguum terræ locum occupabat; ac postea ita crevit, ut tandem toto terrarum orbe diffunderetur. Sic Augustinus in Ps. 103. circa illum versiculum: *Fecit Lunam in tempora*, ubi ait: *Intelligimus spiritualiter Ecclesiam crescentem de minimo, &c. Quando obscura erat Ecclesia, quando nondum apparerat, &c. Modò quàm cæcus est, qui plenâ Lunâ errat.*

§4. *Secundò*, sicut Luna accipit lumen corporale à Sole, ita Ecclesia accipit lumen fidei, ac sanctitatis à Christo. Sic idem Augustinus in Psal. 102. *Luna*, inquit, intelligitur Ecclesia, quòd suum lumen non habeat, sed ab unigenito DEI Filio, qui multis & c. in sanctis Scripturis allegoricè Sol appellatus est, illustratur. Et Philo Episcopus Carpathius in Cantica Canticorum: *Luna comparatur Ecclesia*, propterea, quòd quidquid habet divini luminis, id à Justitiæ Sole illo immobili, atque divino accipit.

§5. *Tertiò*, sicut Luna mutationi obnoxia est, ita etiam Ecclesia in hac vita. Nam aliquando fruitur pace, aliquando patitur persecutiones, nunquam tamen deficit. Sic Ambrosius lib. 4. Hexam. cap. 2. *Ecclesia tempora sua habet persecutionis, & pacis*. Nam videtur sicut Luna deficere, sed non deficit. Obumbrari potest, deficere non potest.

§6. In his ergo consistit similitudo inter Lunam & Ecclesiam; non item in defectione. Nam Ecclesia nunquam deficit in fide: semper firma, stabilis, ac immobilis est. Et ex hac parte non Lunam, sed terram imitatur, juxta illud Gregorii Magni in Psal. 5. *Pœnitentialem: Ecclesia dicta est terra: quia in soliditate fidei perpetua firmitate immobiliter perseverat*.

§7. Miror verò Adversarios, cur hanc unam similitudinem allegent in præjudicium Ecclesiæ? cùm sint multæ aliæ, quæ in favorem, & commendationem illius allegari poterant. Nam in Scripturis, & Patribus Ecclesia non solum Luna per allegoriam vocata est, sed etiam Sol, Hortus conclusus, Fons signatus, Paradisus, Columba speciosa, Civitas DEI, Terra viventium, Mulier amicta Sole, Regina in vestitu deaurato, quæ omnia honorifica sunt. Si essent boni Ecclesiæ filii, meritò hos titulos suæ Matri tribuerent, & ab omni calumniandi studio abstinere, (b)

ANIMADVERSO.

(b) **I**tem legunt, non tamen abstinere se à calumnia Antiquorum, sed conantur evincere erroneam esse.
1. Vetus Ecclesia errare potuit; ergo & moderna Negatur antecedens nondum probatum.

2. Tempore Antichristi deficiet: jam id negatum est, nec probatum unquam ab Adversariis, nisi obscura Scripturæ loca ad arbitrium suum torqueant.

3. Ecclesiæ visibili non est promissa infallibilitas. Negatur assumptum, quod non probarunt Anti-Becani.

4. Omnes particulares Ecclesiæ possunt deficere: ergo & tota particularium collectio. *Resp.* Omnes singulatim concedo, collectam nego. Unè & Prædicans potest omnes pernas comedere, singulatim verum est; simul falsum.

5. Omnes Pastores possunt errare: ergo & tota Ecclesia. *Resp.* Distinguendo, ut ante, imò nego, ob Papæ privilegium.

6. Etiam Papa potest errare. *Resp.* Distinguendo: in dogmate fidei ex Cathedra definiendo, nego, in rebus facti, & extra Cathedram, concedo.

7. Romana Ecclesia est particularis: ergo potest errare. *Resp.* Distinguendo, cum suo Capite, quod est universale, nego; sine eo, concedo. Aliter: Romana Ecclesia, prout significat collectionem omnium Ecclesiarum Romanum Pontificem agnoscantium pro Capite potest errare, nego; prout notat collectionem hominum intra mœnia Urbis Romanæ, distinguo; uti modo dicebam; quid jam Anti-Becani evicere adversus invictam veritatem, & ejus Advocatum? ignominiam sibi.

CONCLUSIO V.

Visibilis Christi Ecclesia, de qua hætenus dictum est, non est alia, quàm Romana, seu Pontificia, toto orbe diffusa.

88. **H**ic notandum est Ecclesiam Romanam dupliciter sumi posse: *Primò*: Pro illa sola Ecclesia particulari, quæ olim Romæ fuit, & nunc est. *Secundò*: Pro collectione omnium fidelium, qui toto orbe dispersi adhærebant olim Romano Pontifici & nunc etiam adhærent. Et hoc posteriori sensu habet varia nomina. *Primò*: Dicitur Catholica, seu universalis, quia toto orbe diffusa. *Secundò*: Pontificia, quia Pontifici subjecta. *Tertio*: Romana à nobiliori sui parte.

89. Igitur in hac conclusione loquimur de Romana Ecclesia posteriori modo sumpta; & asserimus, eam esse veram Christi Ecclesiam, cujus proprietates hætenus explicatæ sunt. Quod sic ostendo: Visibilis Christi Ecclesia non potest deficere, aut errare in fide, ut probatum est; ergo à tempore Apostolorum ad nos usque

semper mansit visibilis Christi Ecclesia sine ulla interruptione, aut errore; at nulla alia visibilis, præter Romanam, seu Pontificiam mansit sine ulla interruptione, & errore: ergo sola Romana, seu Pontificia est visibilis Christi Ecclesia. Minorem probo inductione: quia Judaica abrogata, & repudiata est per mortem Christi; Turcica, seu Mahumetana non semper fuit; Calviniana, & Lutherana, quam reformatam vocant, nova est: coepit enim cum ipsa reformatione, (à qua nomen habet) quæ à Luthero, & Calvino, ut ipsorum asectæ dicunt, facta est. Sola Pontificia hucusque perseveravit. Quid hic respondebunt Adversarii? an putant, aliam præter Pontificiam, visibiliter, & sine errore semper existisse? si putant, dicant obsecro, quæ illa sit? quo nomine appelletur? quas mundi partes occupaverit, & adhuc occupet? quos Pastores, & Episcopos habuerit, & adhuc habeat? qui Reges, & Imperatores illi adhæserint, & adhuc adhæreant? qui hæretici ab illa damnati? quæ Academiæ confirmatæ? quæ templa, & monasteria erecta? hic non evadent, sat scio.

60. Non desunt tamen, qui oppressi hoc argumento fingant Ecclesiam quandam in cunis jacentem, & vagentur, quæ nec fieri possit, nec fidem profiteri. Ajunt enim: Ecclesiam Christi aliquot seculis tam fuisse corruptam, ac viciatam, ut nulli in ea fuerint veri fideles, nisi infantes baptizati. Et sine dubio, intelligunt Ecclesiam Romanam, seu Pontificiam, quam putant superioribus seculis penitus defecisse, nisi quod soli infantes legitimè in ea baptizati, tanquam vera ipsius membra permanserint. Miserum perfugium, & ipsius Adversariis perniciosum; nam ipsi passim docent, duas esse notas Ecclesiæ, nempe: sinceram prædicationem Evangelii, & legitimam Sacramentorum administrationem, ex quibus vera Christi Ecclesia dignosci debeat, & sine quibus consistere non possit; ut videre est in Confessione Augustana art. 7. & in Apologia ejusdem, & in Calvino lib. 4. Instit. cap. 1. §. 9. 10. & 11. At hæc duæ notæ non conveniunt Ecclesiæ, in qua soli infantes baptizati sunt; quia soli infantes nec possunt sincere præ-

prædicare Evangelium, nec legitimè administrare Sacramenta, ergo Ecclesia, in qua soli infantes sunt, non est vera Christi Ecclesia.

61. Alii habent aliud effugium; ajunt: semper in Ecclesia fuisse unum, aut alterum cordatum virum, qui Papæ contradixerit; cujusmodi diversis temporibus fuerunt: Joannes Wicleff, Joannes Huls, Lutherus, Calvinus. Aequè ineptè; nam *primò* dicant mihi, quis fuerit ille unus, vel qui duo cordati viri, qui ante Wicleffum per singula superiora secula, Papæ contradixerint? si nesciunt, quare temerè affirmant? si sciunt, edicant eorum nomina, locum habitationis, & cæteras circumstantias? Non poterunt. *Secundò*, Ecclesia Christi non est deterioris conditionis, quàm fuerit Synagoga Judæorum, cùm Ecclesia sit domina, Synagoga ancilla. *ad Galat. 4. v. 22.* At Synagoga nunquam fuit tam deserta, ut duo tantum viri in ea reperirentur; imò, tempore Helix, cùm putabatur desertissima, septem millia virorum in ea reperta sunt. *Rom. 9. v. 4.* Cur ergo Adversarii fingunt, Ecclesiam Christi fuisse aliquando tam desertam, ut duo tantum viri in ea reperti fuerint? quod manifestè repugnat Scripturæ, quæ apud Isaiam testatur: Ecclesiam Christi multò fecundiorē, & ampliore fore, quàm fuerit Synagoga? *Isaia 54. v. 1.* *Tertio*, Donatistæ plùs tribuebant Ecclesiæ, quàm hi faciunt; nam illi, tametsi dicerent, Ecclesiam toto orbe periisse, & in sola Africa remansisse, non tamen ausi sunt asserere, quod hi asserunt, remansisse aliquando in duobus tantum viris, qui Papæ contradixerint; si ergo illi, qui meliùs sentiebant de Ecclesia, quàm hi nostræ Adversarii sentiunt, nihilominus ab Augustino, & aliis Patribus damnati sunt tanquam hæretici; quid de his nostris fieri oportere existimandum est? (c)

ANIMADVERSIO.

(c) **A**DVERSUS quintam Conclusionem Becani non solum Anti-Becani acriant, sed & calcitrant falsitatibus, mendaciis, famosis libellis, imposturis, &c. malis modis.

1. Falsitas est: non posse Pontificios ostendere, Romanam Ecclesiam primis trecentis annis credidisse Purgatorium, invocatio-

eionem Sanctorum, cultum religiosum Imaginum, Transubstantiationem, operum meritum de condigno, Indulgentiarum thesaurum, satisfactiones tam proprias, quàm alienas, Occursum Pontificatum. Falitas inquam est, quia Bellarminus, Gressius, Gualterius, Coturinus, & alii plurimi jam demonstrant ex SS. Patribus, istos articulos à temporibus Apostolorum esse creditos. Videant eos Anti-Becani, & confundantur. At non dicunt: ista necessario esse credenda; sat est: quòd docuerint esse tenenda, & tenerint. Tu Anti-Becane, si vir es, producat unum ex his, quos producant ex primis seculis Catholici, docuerint, non esse ista tenenda; quod tamen tu doces novitio spiritum quem ab Apostolorum tempore non accepisti.

2. Impostura est: cum ajunt Anti-Becani, inter articulos fidei Papisticæ esse, quòd Episcopi Pontificii dominium in temporalibus super Reges, & Principes habeant: id inquam falsum est, prout illud Anti-Becani garrunt, ut invidiam concitent Catholicis apud Reges, & Principes: dogma illud est Calvinisticum, imò praxis: ut Prædicantes, & plebs involent in capita Regum securibus. Videatur Schola Jesuitica P. Jodoci Kedd, & appendix ejusdem Scholæ Colonie editæ, ubi crimina Calviniana hujus generis ex suis DD. asserta legent, & erubescunt, si possint rubere.

3. Inscitiâ laborat, quòd Anti-Becani de Theologia Hildebrandina, vel Dictaturæ Gregorii VII. garrunt, ex Schismatice uno, alterove auctore contra originalia acta.

4. Impostura est Anti-Becanorum imponentium Becanum, quasi is nullam dicat ante Lutherum fuisse religionem, nisi Turcicam, Judæicam, & Pontificiam: impostura inquam, turpis est ista fidiõ. Nam Becanus hoc loco non recenset alias: ergo negat omnes fuisse, quas tacet: qua regula Juris probabunt sequentiam istam? At debebat omnes recensere. Etiamne manifestè damnatas hæreses, quæ vel exoleverunt, vel in angulo orbis latent: quo dictatore jubente? credo Castellensi, ut totum unum conflaret ex Catalogo hæreticorum Prateoli, &c. & oblivisceretur pugne cum Calvinistis sibi propositæ.

5. Fatuitas Anti-Becanorum detegitur, cum ajunt: Becanum malè argumentari à vetustate Pontificia contra Reformatam. Et cur quæso malè? Vide fatuitatem. Primò: Fides reformatæ seu Lutheri, seu Calviniana non est nova, sed Lutheri, Calvinique majores sunt Apostoli, & qui post eos in Oriente, & Occidente sexcentis annis à Christo vel purius, vel impurius doctrinam Evangelicam tradiderunt. Audio quàm verè: videbimus, imò ipsi vident: nam mox diffidentes huic fidæ antiquitati ajunt secundò: si à vetustate liceret arguere pro veritate religionis pari sanè ratione argumentari potuissent Pharisei, & Sadducei contra Christum, cum concionari inciperet. Ecce ibi jam diffi-

de sua imaginaria vetustate, clarè faventur novitatem, & eam defendunt exemplò novæ Legis à Christo inductæ. O callidos, sed in probrum suum! nam quis unus omnium Doctorum Ecclesiæ, vel hæreticorum etiam, omnia dogmata Calvinistarum, vel Lutheranorum, seu Reformatorum tenuit ante Lutherum. Ostendans vel unum, non Cætum, sed hominem. Scimus ex Conciliis Papæ fragmenta quædam doctrinæ Reformatæ ab hæreticis nonnullis, iisque per Concilia, & Christum, atque Apostolos damnatis asserta fuisse: sed totam doctrinam Reformatorum quoad articulos suarum Confessionum, & Synodorum à nemine ante: imò ipsimet ex anno in annum articulos suos mutant. Ubi nunc primus Synodi Londin. articulus: Regem Angliæ esse caput Ecclesiæ Anglicanæ? unde Schisma Arminianum, & Gommaristicum? unde Apolloniani, & Vedeliani in Hollandia? unde Independentes, Quærentes, Puritani, Calvinò-Papistæ in Anglia? in qua Calvinianus scriptor ipse præsens queritur, tot esse hæreses, quot à Christi lege promulgata non fuerunt in toto orbe. Unde hæc Illias malorum? nisi à novitate, & cerebri humani inconstantia. Porro, quòd suam novitatem Reformati tentent obtere novitate Legis Evangelicæ per Christum, & Apostolos inductæ, ridiculum est planè: siquidem Christus, & Apostoli id fecerunt cum Authoritate divina, manifestis signis, & portentis, quæ nemo hominum facere poterat nisi DEUS esset in eis, ut faceret Nicodemus Joann. 3. & alii alibi. Hanc authoritatem à Reformatis exigit orbis terrarum jam 100. annis, & nondum impe-travit, & ideo post eos non ambulant, nisi, qui sine authoritate, & ratione per se dogmata humano spiritui, & carni blandientia sequi elegerunt, etiam si nulli essent falsi doctores.

6. Falsitas Anti-Becanorum est: Pontificii declinant examen Scripturæ: nulli fufius, & illustrius Scripturas perscrutati sunt, quàm Catholici, seu Pontificii: ut patet ex duobus Alphonsis Tostato, & Salmerone, Cornelio à Lapide, Dionysio, Lirano, & innumeris aliis: quos etiam avidè ipsi Reformati emunt, & legunt: cum simile in hoc genere non habeant domi suæ, & tamen de his nequiter apud vulgus afferunt: Pontificii declinant examen Scripturæ. Præclarè hanc nequitiam detegit mysterium Fraudis Prædicantiæ P. Hieronymi Müllmanni Coloniz editum.

7. Ajunt Anti-Becani: Catholicos corrumpere historias. Quas quæso? & quomodo? Indice expurgatorio credo Hispanico, similive. Itane? cur igitur Reformati eundem Argentinæ, & Hanoviz reviderunt? ad hæc quæritur, an errores, & mendacia editò librò propalare, & infamare sit historias corrumpere? non credo: at id Index expurgatorius præstat solùm: frustra ergo ista calumnia textitur contra innocuos. Tædet cæteras falsitates re-lexere, quas Moguntini Theologi à pagina 121. ad 125. dele-lexerunt. Ex præmissis judicium fiat de omisiss.

CONCLUSIO VI.

Ecclesia Lutheranorum, & Calvinistarum, quam ipsi Reformatam vocant, non est vera Christi Ecclesia.

62. **P**robatur 1. ex dictis: quia una tantum est Christi Ecclesia, quam ostensum est esse Pontificiam; itaque illa, quæ contradicit Pontificiam, non potest esse Ecclesia Christi. 2. Vera Christi Ecclesia est Christi Sponsa, ut supra probatum est; at Reformatam non est Sponsa Christi; nam adultera est. Unde enim reformatam esse potest, nisi ex adulterio suo, & apostasia à Christo; si revera reformatam est; ut ipsi ajunt. Si dicant Reformatores: fuisse adulteram ante Lutherum, nunc non esse, tunc se confodiunt. *Primo:* Quia falsificant omnia, quæ de perpetuitate, & indissolubilitate conjunctionis inter Christum, & Ecclesiam supra asserta sunt ex scripturis. *Secundò:* Quia Christum ponunt Caput sine corpore fuisse tot annis, quod adulterium Ecclesiæ fingunt durasse.

ANIMADVERSIO.

IN hanc Conclusionem internecinam Reformatæ religionis insurgunt Anti-Becani mordendo, & lacerando. Quomodo autem? sic omnino. 1. ajunt: Romanam Ecclesiam fuisse primis quingentis annis Christi Ecclesiam. Bona confessio, nisi adderent nequiter, *Sed non sine labe.* Hoc enim ideo adjiciunt, ut si dogmata illa, quæ nunc tenet Romana Ecclesia; ostendatur à Coturio, & aliis fuisse quoque in primis quinque seculis usitata, tunc effugium adversus fidem Orthodoxam habeant paratum, nempe: illa dogmata fuisse labe, nævos, &c. quod verum effugium nullum est: cum illi nævi, & labe talia sint dogmata, quæ illi nunc anathematizant, & ideo non potuit esse Ecclesia Christi, quæ anathematizanda docuit. 2. ajunt: Hussum, Wicleffum, Waldenses deprehendisse Ecclesiam in adulterio; scilicet, uti impii senes Susannam. 3. Tempore S. Augustini non fuisse Pontificem Oecumenicum. O stuporem! Legant Concilium Chalcedonense, & maxime Theophili Raynaudi Coronam auream super mithram summi Pontificis Romæ editam. 4. Calvinistas, vel Reformatos non teneri ad facienda miracula. Itane? quomodo ergo credemus eis, quod ipsi sint missi ad reformatum Ecclesiam DEI? nam ordinaria missione pridem carere noscuntur. 5. ajunt: Catholicos etiam non facere miracula.

cola. Evidens mendacium. Videantur Thaumasia Patris Sylvestri à Petra Sancta, Lauretum in Italia, Mons Serratus in Hispania, in Belgio, Germaniæque tot illustris miraculis loca. Legant Aëta, & Vitam, & Annuas eorum, qui in Orientis Indias à Sede Apostolica missi sunt: & confundantur. 6. Pontificem Romanum ne quidem canem mortuum exciassè, ait Calvinista ex Lessio: at Lessius tam scurriliter non scripsit, nec sensit de Papæ Majestate, sed Crotius Calvinista id imponit Lessio, qui scivit, non opus esse, ut Papa mortuos canes excitet melioribus occupatus: uti missionibus Virorum Apostolicorum, v. g. Francisci Xaverii, &c. ad Indos, qui istuc in virtute missionis suæ abunde miracula pro Papa patrârunt. 7. Turci etiam miracula patrant, ait Anti-Becanus. Sed qualia? cur igitur ad Catholicos Sacerdotes in Hungaria, & alibi festinant, ut super eos malè habentes missalibus orent Sacerdotes sequente plurimum effectu petito. 8. Macedonium Spiritus Sancti oppugnatorem, ait Calvinista, etiam miracula fecisse: quo autore quæso? Cedrenò ait. Vide hunc stuporem stupidi Calvinistæ: Macedonius hæresiarcha ad annum Christi trecentessimum quinquagesimum primum vixit: Macedonius autem Cedreni miraculis illustris ad annum Domini quadringentesimum nonagesimum quintum. Erubescite Calvinistæ tali Magistro. 9. Anti-Becani ajunt: Bellarminum, & Andream Payvam damnare erroris Concilium Chalcedonense. Itane? in dogmatis ad fidem pertinentis quæstione, an in facti præsumptione? Si prius dicant: mentiuntur Anti-Becani: si posterius, nihil ad rem dicunt. 10. Sorbona Parisiensis dicit: Concilium esse supra Papam. Ità Calvinista ait: sed mentitur. Legator Irenicus Anti-Calixtinus, & Duvalius. 11. Papam errare posse tenent Jesuitæ, Panormitanus, &c. id simpliciter ait Calvinista: Jesuitæ simpliciter ajunt: eum mentiri: scit Calvinista, quid Jesuitæ doceant: sed conscientiam istam obnubilat, ut seducat. 12. Phocas Imperator primus Oecumenici titulum Bonifacio III. Papæ concessit dicente Calvinista: sed resistente solide Bellarmino lib. 2. de Romano Pontif. cap. 17. & alibi. 13. Gregorius VII. inaudita dogmata invexit, annales corrupti, celestia dogmata adulteravit, &c. Quis verò hoc dicit? Calvinista, novus homo. Unde? ex Aventino: qualis is est? à Basilienibus Typographis, & aliis alibi corruptus (conferantur editiones, si placet) & ideo in Indice expurgatorio ablatus: imò aliis per se suspectus author propter probatissimos authores, qui Gregorio VII. convixere, & Aventino, similibusque Schismaticis contradicunt apud Gresserum Tom. 2. defens. Bellarmini, istum lege: item Baronium. 14. Concilium Carthaginense III. impugnare Romani Pontificis primatum, asserit Calvinianus, qui debet scire ex Bellarmini lib. 2. de Romano Pontifice cap. 23. hoc commentum Calvini, & Centuriorum jam pridem esse detectum.

15. Concilio Gangrensi in probari delectum ciborum jactat Cal-
vinista, & Lutheri ois. Quem verò delectum? omnem. Itaque
verò? quid igitur tot à felium, & murium carne abstinere, si eum
damnat Concilium, & Concilio credis? lege Canonem 19. & 20.
hoc videbis probari, quod Apostoli probantur Act. 15. damna-
ri, quod Manichæi statuebant. Ista ignorare est supinas stupor,
dissimulare damanda malitia. 16. Concilium Francofordien-
se rejecit cultum imaginum. Male: & ideo improbatum contraria
sanctione Nicæni II. 17. Separationem thori in Sacerdotibus
damnat Concilium VI. generale Trullanum Can. 13. At impos-
sturam hanc detexit jam Bellarm. lib. 1. de Clericis cap. 21. De-
nique, ut omnia mendacia coronaret Calvinista, ait: Papistas esse
monstra. Quo quæso fundamento? arguò scilicet: audiamus
syllogismum. Aliqui Pontifices Romani teste Baronio fuerunt
monstra, nempe: quoad mores suos ineptos Sedi Apostolicæ
Pontificii sunt filii Pontificum, uti se profitentur: ergo Pontifices
sunt monstra. Syllogismus omnino in figura Calvinistica. Quibus
responderunt ad artificio tantum Meguntini. Hoc: Quasi
Pater, talis est filius, ut ponunt Calvinistæ: aliquis Prædicant
Calvinista est homicida, & est pater alicujus; ergo filius ejus
quoque est homicida, uti pater ejus; Cæporinus in Clivia, Cro-
cius in Hassia, alii alibi narrant historiam.

Epilogus hujus Capitis.

63. **E**X iis, quæ hoc toto capite dicta sunt, magnam
consolationem, & securitatem percipiunt Ca-
tholici in negotio fidei, ac religionis: Adver-
sarii è contrario confusionem, & diffidentiam; nam Ca-
tholici, ut supra dixi, cum Augustino sequuntur hanc
certam, ac fixam regulam: *Tota Ecclesia non potest errare
in fide.* Ex qua tria inferunt: *Primò*: Ecclesiam Ro-
manam, quam Adversarii concedunt primis trecentis
ac quadringentis annis fuisse veram Christi Ecclesiam,
hactenus non errasse in fide. *Secundò*: tutos, ac secu-
ros se esse in fide, quamdiu publicè profitentur id, quod
Ecclesia Romana toto orbe diffusa publicè proficetur.
Tertiò: se in defensione Romanæ Ecclesiæ similes esse
probis filiis, qui matri suæ honorem deferunt, & sub-
sidium præstant.

64. Adversarii tenent contrariam hanc regulam:
Tota Ecclesia potest errare in fide. Ex qua sequitur, eor-
tam ipsorum Ecclesiam errare posse; idcirco que neminem
apud

apud eos securum, ac tutum esse de sua fide. Vel enim sequuntur Ecclesiam suam, vel ab ea dissentiunt; si illam sequuntur, nihil certi habent, si ipsa errare potest; si ab ea dissentiunt, magis perplexi sunt; quia si tota ipsorum Ecclesia errare potest, multò magis singuli possunt.

65. Quod magis confirmo ex duobus principiis, quæ ipsi statuunt. *Unum* est: Pontificiam Ecclesiam non subito, sed sensim defecisse à fide, ac tandem omni fide abiecta, adulteram factam esse. *Alterum*: defectionem illam initiò fuisse latentem, & occultam adeò, ut nec hic locus, nec tempus, nec aliæ circumstantiæ illius certo designari potuerint. Tandem tamen post aliquot secula à Luthero, & Calvino publicè fuisse notatam, & deprehensam.

66. Ex utroque sic concludo: quod contigit Ecclesie Pontificiæ, potest etiam contingere Ecclesie Reformatæ; at Pontificia, ut Adversarii dicunt, sensim, latenter, & occultè defecit à fide nobis non advertentibus; ergo etiam Reformatata potest sensim, latenter, & occultè deficere, ipsis non advertentibus. Quid si ergo jam defecerit, & ipsi non adverterint? imò, quomodo possunt advertere, si defectio latens, & occulta est? manent ergo incerti de sua fide, & Ecclesia.

67. Hic planè constricti sunt, nec video, quod possint respondere; nam quod aliqui dicunt: Ecclesiam non posse errare, vel deficere à fide, quamdiu sequitur verbum DEI, frustra est. *Primo*: quia argumentum, quod jam posui, repetam hoc modo: Quidquid contigit Ecclesie Pontificiæ, potest etiam contingere Ecclesie Reformatæ; at Pontificia, ut ipsi volunt, sensim, latenter, & occultè deseruit verbum DEI, nobis non advertentibus; ergo etiam Reformatata potest sensim, latenter, & occultè deserere verbum DEI, ipsis non advertentibus. Quid si ergo jam deseruerit, & ipsi non adverterint, nunquam elabentur ex hoc labyrintho, semper manebunt dubii, & incerti de sua fide; nisi nobiscum asserant, totam Ecclesiam errare, aut deficere non posse.

68. *Deinde*, unde constabit Adversariis? an nostram vel ipsorum Ecclesia sequatur verbum DEI, nec ne? nos nostram defendimus, illi suam. Quis decideret hanc litem? designent ipsi infallibilem Judicem, qui sententiam ferat. Non possunt. Vel enim designabunt ipsum verbum DEI, vel Ecclesiam, vel singulos, qui sunt in Ecclesia, vel aliquos ex illis. Ac *primò*; si designent verbum DEI, nos vicimus; nam verbum DEI expressè asserit: Ecclesiam esse columnam veritatis, quam nullæ inferorum vires eversturæ sint. Idem nos asserimus: Si ergo hoc Judice causa definienda est, victoria nostra est. Si autem designent Ecclesiam, contra se faciunt. Vel enim sententia Ecclesiæ infallibilis est, vel falli potest. Si infallibilis est, errant, qui dicunt, errare posse. Si falli potest, iterum errant; quia, cum debeant assignare infallibilem Judicem, designant Ecclesiam, quam ajunt falli, & errare posse. *Denique*, si designent vel singulos, vel aliquos eorum, qui in Ecclesia sunt, magis desipiunt; si enim tota Ecclesia potest, quantò magis singuli, qui in Ecclesia sunt, errare possunt.

69. Fortè dicturi sunt, duplicem esse Ecclesiam: unam visibilem, in qua boni, & mali permixti. Alteram invisibilem, in qua soli prædestinati sunt. Totam visibilem errare, non item invisibilem. Sed hoc etiam frustra; imò, qui hoc dicunt, secum ipsi pugnant; nam omnes prædestinati, quos ajunt, esse in Ecclesia invisibili, sunt etiam in Ecclesia visibili; ergo si tota visibilis errare potest, omnes etiam prædestinati errare possunt: aut, si hi non possunt, nec tota Ecclesia visibilis potest. Quòd autem prædestinati omnes sint in Ecclesia visibili, ne Adversarii quidem negare possunt. Et ratio manifesta est: quia nullus salvatur extra Ecclesiam visibilem: ut Conclus. 4. ex illorum concessione probatum est. At omnes prædestinati salvantur; ergo nullus prædestinatus est extra Ecclesiam visibilem.

70. Ex dictis colligo duplex dilemma in Adversarios. Unum est: vel tota Ecclesia visibilis erravit in fine ante ortum Lutheri, vel non erravit; si tota erravit, omnes, & singulos Christianos errasse necesse est, etiam præ-

prædestinatos, nulla igitur tunc erat fides in terris. Unde igitur Lutherus eam accepit? Si non erravit, cur Adversarii fingunt errasse? cur eam, ut errantem, deserunt?

71. Alterum: vel tota Ecclesia Reformata, in qua Lutherani, & Calvinistæ sunt, potest errare in fide, ipsis non advertentibus, vel non potest; si non potest, quomodo Pontificia potuit? si potest, quid si jam erret, & ipsi non advertant? Repeto, quod supra dixi: semper dubios, & incertos fore, quamdiu sentiunt Ecclesiam errare posse. Deponant nunc errorem, & id sentiant de Matre Ecclesia, quod Majores nostri senserunt. sic futurum est, ut amplius non errent.

CAPUT IV.

De Capite Ecclesiæ.

Nomen Capitis sumitur duobus modis. *Primò:* Propriè pro naturali capite humani corporis, cujus officium est, dirigere, & gubernare membra corporis. *Secundò:* metaphoricè, pro morali Capite, seu Principe communitatis, cujus officium est dirigere, & gubernare subditos, qui sunt membra communitatis. Hoc posteriori sensu loquimur hic de Capite Ecclesiæ. Esto ergo quæstio: Quis sit Caput, seu Princeps, seu Rector, & Governator Ecclesiæ? Nos tria offerimus. *Primò:* Christum, cum esset in hac vita mortali, fuisse primum ipsius Caput, & adhuc esse. *Secundò:* Petrum post Christi in cælo ascensionem, fuisse secundarium Caput. Vel, quod idem est, fuisse Vicarium Christi in gubernanda Ecclesia. *Tertio:* Petrum pari potestate successit Romanum Pontificem, qui post mortem Petri gubernavit Ecclesiam, & adhuc gubernat.

2. Itaque dicimus: duplex esse Caput Ecclesiæ, primum primum, quod est Christus. Alterum vicarium, seu secundarium, quod est Petrus cum suo suc-

cessore Pontifice. Sed diversò modò: *Primò*: quia Christus non solum est Caput Ecclesiæ militantis, sed etiam triumphantis. *Ephes.* 1. v. 22, Pontifex solius militantis. *Secundò*: Christus est Caput visibile, & invisibile; quia visibiliter, & invisibiliter gubernat Ecclesiam: Pontifex visibile tantum. Quæ omnia breviter probata sunt. (a)

CONCLUSIO I.

De Christo primario Capite Ecclesiæ.

3. **C**hristus in hac vita existens tam ante passionem suam, quam post eam, omnino autem ante ascensionem in cœlos ædificavit, fundavitque Ecclesiam suam; nam Ministros Ecclesiæ 12. Apostolos, uti Episcopos, & 72. Discipulos, uti Presbyteros; item Sacramenta nova, novas leges, Sacerdotium, & sacrificium instituit; Testamentum condidit, idque morte consummavit; & resurgens dedit potestatem remittendi peccata, & retinendi; ac denique Principem unum constituit locò suò futurum Petrum, dicens: *Joan.* 13. v. 17. *Pasce oves meas.* Et sic fuit Caput Ecclesiæ; quia, qui hæc præstiterit, dignus est vocari Ecclesiæ Caput.

CONCLUSIO II.

4. **C**hristus in hac vita existens, sive ante ascensionem suam fuit visibile Caput Ecclesiæ; quòd fuerit Caput, patet ex Conclusionem præcedentes; quòd fuerit visibile Caput, probatur: quia *primò* visibiliter, uti jam dictum est, eam fundavit. *Secundò*: eandem visibiliter docendo, monendo, increpando, & faciendo gubernavit. Aliter eadem Conclusio effici potest, nimirum sic: fuit visibile, & invisibile Caput Ecclesiæ. Visibile, quia visibili modò; invisibile, quia invisibili modò Ecclesiam gubernavit. Hoc explicandum est ex similitudine capitis naturalis, nam caput naturale duobus modis gubernat corpus humanum. *Primò*: per internum influxum, qui in eo consistit; quòd

quodd ex capite, tanquam ex fonte, seu principio derivatur spiritus sensitivi in reliqua membra. Unde fit, ut reliqua membra possint vitam conservare, & suas functiones exercere. *Secundò*: per externam directionem, quæ in eo consistit, quodd caput per intellectum, voluntatem, visum, auditum, & alios sensus, qui in eo vigent, dirigat reliqua membra in externis actionibus, ne aberrant. Quo pacto per intellectum, & voluntatem dirigit manus, ne quid illicitum committant; & per visum dirigit pedes, ne in foveam incidant; & sic deinceps.

5. Sic etiam Christus in hac vita existens, duobus modis gubernavit Ecclesiam. *Primò*: per internum influxum donorum gratiæ, Joan. 1. v. 16. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus.* Et Ephes. 4. v. 7. *Uniusque nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.* *Secundò*: per externam directionem, & gubernationem; sicut enim Rex externò, & visibili modò gubernat Rempublicam præcipiendo, monendo, increpando, puniendo, officia distribuendo; ita Christus in hac vita externò, & visibili modò gubernavit Ecclesiam, ordinando Ministros, & Sacerdotes, sanciendo legem Evangelicam, docendo, hortando, increpando. Quod alia similitudine explicat Apostolus, Ephes. 5. v. 22. 23. cùm ait: *Mulieres viris suis subdita sint, sicut Domino; quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus Caput est Ecclesia.* Nempe, quoad externam gubernationem. Sicut enim mulier in externis actionibus tenetur se dirigere juxta imperium sui viri, qui est caput ipsius, ita Ecclesia juxta legem, & mandatum Christi.

CONCLUSIO III.

6. **C**hristus in cælo nunc existens, adhuc manet Caput Ecclesiæ invisibile, & manebit usque ad consummationem seculi; non tamen manet Caput visibile. Ratio est: quia adhuc gubernat, & gubernabit Ecclesiam invisibili modò, nempe per internum influxum donorum gratiæ, & directionem Spiritus

Sancti, Matth. 28. v. 20. *Ecce ego vobiscum sum omni diebus usque ad consummationem seculi.* Non tamen gubernat illam visibiliter præsens, sicut fecit ante ascensionem. Unde Augustinus tract. 50. in Joannem prope finem : *Secundum præsentiam Majestatis semper habemus Christum ; secundum præsentiam carnis rectè dictum est Discipulis : me autem non semper habebitis ; habuit enim illum Ecclesia secundum præsentiam carnis paucis diebus ; modo fide tenet , oculis non videt.*

CONCLUSIO IV.

7. **H**inc sequitur : præter Christum, qui nunc in coelis est, debere esse aliquod aliud visibile Caput Ecclesiæ, quod locò Christi visibiliter gubernet Ecclesiam. Sicut in absentia Regis solet aliquis in regno constitui, qui vicem illius suppleat in externa politia, præsertim si Rex longo tempore absurus est. Ratio sumitur ex dictis : quia regimen Ecclesiæ debet manere tale, quale à Christo institutum est ; at ipse ante ascensionem suam instituit regimen visibile sub uno visibili Capite ; ergo debet manere tale. Sicut ergo ipse fuit visibile Caput ante ascensionem ; ita post ascensionem debet esse aliquod aliud visibile Caput locò Christi. Alioqui regimen Ecclesiæ, atque adeò ipsa Ecclesia esset mutata, quod est absurdum.

8. Et confirmatur ex analogia Synagogæ, & Ecclesiæ hoc modo : Synagoga Mosaica fuit umbra, seu typus Ecclesiæ Christi ; at Synagoga semper fuit gubernata ab uno visibili Capite, nempe à Pontifice, cui reliqui omnes erant subjecti ; ut patet ex libris Exodi, Levitici, & Deuteronomii ; ergo etiam Ecclesia debet semper gubernari ab uno visibili Capite. Sequela patet : quia gubernari ab uno Capite perfectius est, quam gubernari à multis, ut patet in regimine hujus mundi. Si ergo Synagoga, quæ fuit imperfectior, quam Ecclesia (sicut umbra imperfectior est, quam corpus) semper gubernata fuit ab uno Capite ; multò magis Ecclesia gubernari debet ab uno Capite.

9. Dices : analogia in eo consistit, quòd sicut Synago-

synagoga habuit unum Caput, nempe Pontificem; ita Ecclesia habeat similiter unum Caput, nempe Christum. *Respondeo.* Duplex analogia assignanda est: Una quoad internum influxum gratiae. Altera, quoad externam gubernationem. *Prior* in eo consistit, quod sicut Christus per sua merita praevisa contulit Synagogae internam gratiam; ita per sua merita jam exhibita, multo abundantiorē gratiam conferat Ecclesiae. *Posterior* in eo, quod sicut Moyses Mediator veteris Testamenti fuit primum Caput visibile Synagogae quoad externum regimen; ita Christus Mediator novi Testamenti fuerit primum Caput visibile Ecclesiae in externo regimine. Rursum: sicut post mortem Moysis semper perseveravit visibile regimen Synagogae; ita post ascensionem Christi semper perseveret visibile regimen Ecclesiae.

10. Ex utraque analogia colliguntur haec: *Primo:* Invisible Caput Synagogae, & Ecclesiae quoad internum influxum gratiae esse idem, nempe Christum. *Secundo:* Visible Caput Synagogae, & Ecclesiae quoad externam gubernationem esse diversum; nam visibile Caput Synagogae ab initio fuit Moyses, cui postea successerunt Pontifices legales; visibile autem Caput Ecclesiae ab initio fuit Christus, cujus locum postea supplevit Petrus, & ejus Successores, ut deinceps probandum est. *Tertio:* Moysen fuisse figuram Christi quoad externam gubernationem; nam sicut Moyses fuit Legislator, Mediator, & Princeps in veteri Testamento, ita Christus in novo. *Quarto:* Pontifices veteris Testamenti fuisse typum, seu figuram Pontificum novi Testamenti; nam sicut illi in externo regimine praesidebant toti populo Christianorum. Denique confirmatur analogia exercitus, in quo, dum contra hostem procedit, debet esse unus supremus Dux, aut in ejus absentia Vicarius, qui omnia dirigat.

ANIMADVERSI O.

ADversus Concl. IV. toto nisu insurgit Anti-Becanus formae sophisticæ, scommatis, falsitatibusque pugnans. Quomodo autem? Mutavit formam argumenti principalis à Becano

cano pro visibili Capite Ecclesie allati : ut ejus jus videretur evan-
 gelicere , & tunc cavillò duplici in Becanum tortò conatus est elo-
 dere , dicens : Becanus vel semper retinuit cornua , vel abjecit :
 non abjecit , ergo retinuit . Item : Becanus vel mansit hucusque
 corruptor Aulæ Cæsareæ , vel esse desit : non dices : se desisse ;
 fateretur enim , se fuisse ; ergo tali forma ait Anti - Becanus , Be-
 canum argumentari , dum dicit : Ecclesie regimen à Christo insti-
 tutum , vel idem est hucusque , vel diversum ; si non est idem ,
 mutata est Ecclesia ; si verò est , idem erit adhuc visibile regimen ,
 ut initiò fuit . Lector sit judex . Sed quomodo ? Anti - Becani
 Sophisma solum est Prædicanti Cassellensi : sic omnino ; ajunt
 Moguntini , Becanum argumentari , ac si diceret in hunc modum .
 Vel Crocius hominem , quem domi suæ malleis excerebratum visi-
 exuit , denuo ad vitam revocavit , vel ille miser adhuc est mor-
 tuus : atqui non resuscitavit eum ; ergo . Item filia Doctoris N. N.
 (quem , & quam optimè novit) domesticò ante annos aliquot stor-
 prò deflorata , vel mirò miraculò pudorem imminutum recupera-
 vit , vel adhuc infamià stupri laborat : atqui non recuperavit ;
 ergo . Tale ajunt esse argumentum Becani , in quo , uti in præmise-
 sis , supponitur , Crocium esse homicidam , & N. filiam scortum
 factam esse verè : ità verè in argumento supposebatur , & asser-
 batur regimen visibile monarchicum à Christo in Ecclesia esse con-
 stitutum ; in sophismate autem contra Becanum tortò deorat
 hypothesis eum cornutum , vel corruptorem fuisse . Sed quid
 Anti Becani ajunt ad argumentum Becani , ductum ex analogia
 Synagogæ , & Ecclesie ? Anti - Becanus ait : se non videre totam
 rem rectam : Moguntini ajunt : Talpa non videt Solem ; ergo
 non est Sol . Negant consequentiam ; collocant tamen in foras ,
 ut talpa videre possit ; sic Cætus , qui est perfectior , quàm Syna-
 goga , debet gubernari non deteriore forma , quàm Synagoga , cla-
 rum cunctis ; atqui Ecclesia Christi est Cætus perfectior , quàm
 Synagoga , clarum Christianis ; ergo . Sed Synagoga gubernata
 est Monarchicè sub uno visibili Capite , primùm Moyse ; deinde
 aliis Successoribus , &c . Quid ad hæc Crocius ? insipienter negat
 Moyses fuisse summum Sacerdotem contra Exodi cap. 40. Jo-
 ò 2. Paralip. cap. 26. Levit. 8. Psalm. 98. *Moyse , & Aaron*
in Sacerdotibus ejus . Philonem lib. 3. de vita Moylis . Gregorium
 Nazianz. orat. ad Gregor. Nyss. Augustinum quæst. vigesima ter-
 tia in Levit. & Psalm. 98. Hieronym. lib. 1. in Jovin. Dionysium
 cap. 5. Hierar. &c. imò contra seipsum dicentem alibi : Moyses
 fuerat Dux , & Pontifex . An non ità sentire , & scribere , insi-
 pientium est ? asserere , negare jure , an injurià , non curare .
 Quid verò Anti - Becanus ait ad alteram analogiam ab exercitu
 bene ordinato petitam ? ait : falsa hypothesis substructam esse ana-
 logiam . Quomodo ? inquires sic : unius exercitus bene ordinati
 debet esse unus Dux supremus , unius regni Rex unus , unius ovir-
 lis

lis unus Pastor, &c. Anti-Becanus negat. Quare? quia duo subinde Duces uni exercitui præficiuntur, & duo æconomi uni domui, &c. Vide Anti-Becane stuporem tuum, affirmas uno habitu, & negas; nam istè, à quo duo Duces præficiuntur uni exercitui, non est unus supremus? &, an rectè sit, quodcunque fieri vidisti? porro ne hic hæreas, lege Theophili Raynandi tractatum de bicipiti Ecclesia contra novum in Gallia errorem nuper exortum. Ne tamen admittant Anti-Becani duplex, unum visibile, alterum invisibile Ecclesiae Caput; instant, & urgent: si Ecclesia habet duplex Caput; ergo & mulier duos viros potest habere; nam Christus est Caput Ecclesiae, uti vir mulieris. 1. *Corinth. 12. v. 3.* at consequens est absonum; ergo & antecedens. R. Nego seq. majoris: non enim, quod alicui est Caput, etiam statim illi vir est; Christus, & Deus est Caput mulieris, non tamen vir ejus. 2. Patres non agnovère Caput aliud Ecclesiae à Christo. R. Distinguendo, gratiam influens invisibile, & non subordinatum; verum est: visibile, & subordinatum, invisibili; nego. 3. Christus est Sacerdos in æternum, *Psal. 110. Hebr. 7. v. 17.* Ergo non est opus Vicariò. R. Negando consequentiam. 4. Nullum est Sacerdotium præter unum Christi. R. Contrarium probavit Bellarminus duobus libris de Missa. 5. Si Ecclesia habet Caput præter Christum, tunc erit illa corpus alterius capitis, præterquam Christi. R. Negando sequelam majoris. 6. In Apostolica Ecclesia non invenitur æcumenicum caput nominatum unquam; ergo Christus id non instituit. R. Nego antec. Paulus nominavit id, *Ephef. 4. & 1. Corinth. 12.* Posuit in Ecclesia primum Apostolos, & S. August. *epist. 162.* In Romana Ecclesia semper Apostolicæ Cathedræ viguit principatus. 7. Christus noluit in Ecclesia esse Dominationem, *Luc. 22. v. 25.* Ergo noluit esse æcumenicum Pontificem. R. Negando sequelam, vel distinguo antecedens: noluit esse Dominationem superbam, injuriam facientem, &c. conced. humilem, modestam, &c. noluit; nego. 8. Spiritus Sanctus vicariè regit Ecclesiam Christi, quoad externam gubernationem; ergo non alius æcumenicus Pontifex. R. Injurius est ille Vicariatus Spiritus Sancti Majestati, importans directè minorem esse officio, & indirectè etiam in natura, ut ostendunt Moguntini. Omnes fideles sunt membra corporis, cujus Caput est Christus; ergo nullus fidelis est Caput præter Christum. R. Nullum non subordinatum est præter Christum, concedo; nullum subordinatum Christo Caput est, nego; nam caput mulieris vir est, ait Apostolus: 10. Ergo biceps erit Ecclesia. R. Minime; sicuti uxor Prædicantis non est biceps, eo, quod caput habet suum, & adhuc caput ejus vir est, & viri Caput Christus.

De Petro Christi Vicario, seu de Primatu Petri.

11. **O**stenſum eſt, poſt Chriſti aſcenſionem debuiſſe eſſe aliud Caput Eccleſiæ viſibile, quod in externa directione gubernaverit Eccleſiam locò Chriſti. Hoc Caput aſſerimus, fuiſſe Petrum Apoſtolum, quem Sancti Patres vocant Vicarium Chriſti, Principem & Coryphæum Apoſtolorum, Principem Caput Eccleſiæ, Paſtorem gregis Domini, Paſtorem Paſtorum. Et meritò: quia Chriſtus commiſit illi curam ſuarum ovium, ſeu totius Eccleſiæ, cùm dixit: *Paſce oves meas.* Unde Bernard. lib. 2. de Conſideratione ad Eugenium Papam cap. 8. *Tu es, inquit, cui oves e edita ſunt. Sunt quidem, & alii gregum Paſtores, ſed tu tantò glorioſius, quantò & differentius præ cæteris nomen hæreditaviſti. Habent illi ſibi assignatos greges, ſinguli ſingulos, tibi univo ſi cediti, uni unus. Nec modò ovium ſed & Paſtorum tu unus omnium Paſtor.* Unde id præbem, quaris? Ex verbo Domini. cui enim, non dico Epiſcoporum, ſed etiam Apoſtolorum ſic abſolutè, & indiſcretè tota commiſſe ſunt oves? Si me amas Petre, paſce oves meas. Quas? illius, vel illius populi, civitatis, aut regionis, aut certi regni? Oves meas, inquit: cui non planum? non deſignaviſſe aliquas ſed assignaviſſe omnes. Nihil excipitur, ubi diſtinguitur nihil. Similia habent Ambroſ. ſerm. 46. de poenitentia Petri in fine. Greg. lib. 4. epiſt. 32. ad Mauritium. Auguſtum & alii.

12. Idem confirmari poteſt ex prærogativis Petri; non quòd unaquæque prærogativa per ſe ſufficiens ſit ad aſtruendum Petri Primatum, & eminentiam ſuprà alios Apoſtolos; ſed quòd omnes ſimul ſumptæ id faciant. Sunt autem hæ præcipuæ: 1. Quòd Chriſtus ſoli Petro inter omnes Apoſtolos proprium nomen mu-taverit. 2. Quòd, quando in Evangelio recensentur nomina Apoſtolorum, ſemper primò locò ponatur Petrus. 3. Quòd Scriptura loquatur de Petro, tanquam de Principe; de alijs, tanquam de ſubditis. 4. Quòd Petrus ſæpè loquatur nomine omnium Apoſtolorum, tanquam illorum Antefignanus. 5. Quòd inter omnes

Apostolos soli Petro facta sit prima revelatio divinitatis Christi. 6. Quod soli Petro promissa sit stabilitas fidei, & cathedrae. 7. Quod Christus pro solo Petro, & ipso voluerit tributum solvi in Capharnaum. 8. Quod post resurrectionem soli Petro inter omnes Apostolos primum apparuerit. 9. Quod soli Petro absolutè dixerit: *Pasce oves meas*. 10. Quod Petrus sua auctoritate vocaverit alios ad electionem novi Apostoli in locum Judae proditoris. 11. Quod primus promulgaverit Judaeis Evangelium post acceptum Spiritum Sanctum. 12. Quod primum miraculum apud Judaeos fecerit in confirmationem Evangelii. 13. Quod etiam primus praedicaverit gentibus Evangelium, & quod ipsi soli oblata sit visio coelestis de vocatione gentium. 14. Quod primus in Concilio Hierosolymitano sententiam dixerit, & omnes illi acquieverint. Vide, quae lib. 2. de Republica Ecclesiastica cap. 6. de his disputata sunt.

13. Sed notandum est, quasdam ex illis praerogativis, nempe primas octo praecessisse Primatum Petri, & fuisse, vel signa futuri Primatus, vel dispositiones praevias, vel promissiones ad eundem obtinendum. Nonam, quàm dictum est: *Pasce oves meas*, fuisse actua-lem Primatus collationem; reliquas fuisse effectus, seu exercitia Primatus jam obtenti. Dabo simile: quando Rex vult alicui ex suis aulicis dare supremam aulae praefecturam, servat hunc ordinem; *Primò*: disponit illum ad hoc officium, & exhibet quaedam signa suae erga illum propensionis; quatenus illi praeter ceteris familiaris est; soli sua consilia communicat; solum ad legationes magni momenti adhibet; soli promissionem facit; soli primum locum tribuit. *Deinde*: his praemissis, reipsa confert illi praefecturam; postea permittit illum exercere officia praefecturae. Sic fecit Christus: *Primò*: disposuit Petrum ad Primatum Ecclesiae variis signis, & praerogativis. *Deinde*: reipsa contulit illi Primatum, Joan. 21. v. 17. *Pasce oves meas*. Denique Petrus, accepto Primatu, coepit illum exercere; coepit, inquam, convocare discipulos ad electionem novi Apostoli, promulgare solemniter Evangelium; & alia similia officia praestare.

Objectiones contra Primatum Petri.

14. **P**rima sumitur ex illo: Rom. 12. v. 5. *Multum unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.* Ubi Apostolus nullum aliud Caput agnoscit, nisi Christum; & inter membra corporis, non minùs includit Petrum, quàm alios fideles; imò omnes fideles vult esse membra, non solum respectu Christi, sed etiam respectu ipsorum inter se, ut patet ex illis verbis: *Singuli autem alter alterius membra.* Igitur & Petrus, & Pontifex sunt membra corporis Ecclesiæ, non solum, si conferantur cum Christo, sed etiam, si conferantur cum aliis fidelibus, non ergo Caput Ecclesiæ. *Respondeo:* Apostolus disertè ibi loquitur de Christo, quatenus est Caput Ecclesiæ per internum influxum donorum gratiæ. Et si verum est, omnes fideles, etiam Petrum, & Pontificem esse membra, non Caput; omnes enim accipiunt gratiam à Christo, tanquam à Capite; nullus à Petro, vel Pontifice. Si autem sermo sit de Christo, quatenus est Caput Ecclesiæ per externam gubernationem, tunc non solum ipse, sed etiam Petrus est Caput; ille quidem primarium, & propria virtute; hic verò secundarium, & virtute ab illo participata.

15. Dices: ergo Ecclesia est biceps, quia habet duo Capita. *Respondeo.* Nihil hinc novum; nam & regnum quodlibet hoc sensu biceps esset, si Regem absentem habet, & Proregem præsentem: utrumque ut caput in externo regimine; sed alterum alteri subordinatum. Idem dico de Ecclesia: Biceps est; quia habet duo Capita, primarium, & secundarium. Dabo aliud exemplum ex Apostolo, Ephes. 5. v. 23. *Vir, inquit, caput est mulieris.* At mulier præter virum, qui caput est ipsius, habet etiam naturale caput in suo corpore; igitur biceps est.

Obiectio II.

16. **S**icut caput, & reliqua membra hominis constituant unum integrum corpus naturale; ita Christus, & Ecclesia constituant integrum corpus

pus mysticum, quod conflatum est ex capite, & membris; teste Apostolo 1. *Corinth.* 12. ergo omnes præter Christum, qui Caput est, sunt membra corporis Ecclesiae; ergo nullus præter Christum, est Caput Ecclesiae. *Respondeo.* Hæc objectio solvitur eodem modo, quo prior; nam caput potest dupliciter conferri cum membris. *Primò:* quoad internum influxum, qui procedit à capite in reliqua membra; & sic unius corporis unum est caput. *Secundò:* quoad externum regimen; & sic unius corporis possunt esse duo capita. Quo pacto corpus mulieris habet unum caput, à quo recipit influxum spirituum sensitivorum; habet duo, à quibus regitur in externis actionibus: nam à proprio capite naturali, & à viro, qui caput ipsius morale est, gubernatur. Idem est de Ecclesia: Habet unum Caput quoad influxum gratiæ; habet duo quoad externam gubernationem, quorum unum supplet vices alterius. Et priori modò solus Christus est Caput, reliqui omnes sunt membra; posteriori non solus Christus, sed etiam Petrus est Caput; qui tamen priori modò est membrum, & non Caput.

17. Quando ergo objicitur ex Apostolo, quòd Christus, & Ecclesia constituent unum integrum corpus mysticum, quod ex Capite, & membris conflatum est; hoc intelligi debet priori sensu; nam Apostolus disertè loquitur de Christo, quatenus est Caput Ecclesiae quoad internam divisionem donorum gratiæ, ut in textu patet: Et sic concedo, ut jam ante concessi: omnes, præter Christum, esse membra Ecclesiae; & nullum præter Christum, esse Caput Ecclesiae. Quòd si similis objectio fiat de Christo, quatenus est Caput per externam gubernationem; dicendum erit: Christum cum suo Vicario esse Caput, reliquos omnes membra. Sicut fit in regno aliquo, ubi Rex cum suo Prorege est Caput regni, alii membra.

Objectio III.

18. **C**hristus suam Ecclesiam æquè commendavit omnibus Apostolis, non magis Petro, quam aliis. Omnibus enim dixit: *Sicut me misit Pater.*

Pater, & ego mitto vos. Item: Docete omnes gentes.
 Deinde omnes æquè docuit, & instruxit. Omnibus
 æquè misit Spiritum Sanctum in die Pentecostes. Hanc
 æqualitatem agnoscit Cyprianus in tract. de simplicitate
 Prælatorum, seu de unitate Ecclesiæ, cum ait
Hoc erant utique & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus
pari consortiò pradii & honoris, & potestatis. Respondeo.
 Verum est: quòd omnibus commendaverit suam
 Ecclesiam; falsum quòd omnibus æquè commendave-
 rit; nam soli Petro dixit: *Pasce oves meas.* Igitur
 pastura omnium ovium soli Petro, non aliis commenda-
 data est. Nec valet hæc consequentia: omnes æquè
 instructi sunt, & æquè Spiritum Sanctum acceperunt;
 ergo unus non habet majorem jurisdictionem, quam
 alius. Sicuti non valet: homines omnes æquè habent
 caput, pectus, ventrem &c. ergo omnes sunt æquè Re-
 ges, vel Principes in regno. Nam aliud est, loqui de
 doctrina, & sanctitate; aliud de jurisdictione. Non
 omnes, qui pares sunt in doctrina, & sanctitate; sunt
 etiam pares in jurisdictione. Alioqui Rex in regno,
 si non haberet majorem doctrinam, & sanctitatem,
 quam subditi; non haberet etiam majorem jurisdic-
 tionem, quod est absurdum. Et ratio à priori est: quia
 potestas, & jurisdictio per se non pendent à majore do-
 ctrina, & sanctitate. Cyprianus idem docet, quod nos;
 nempe omnes Apostolos, antequam Petro diceretur:
Pasce oves meas, fuisse æquales; postea non fuisse æqua-
 les; sed Petrum præ aliis eminuisse. Vide, quæ dixi-
 mus lib. 2. de Republica Eccles. cap. 7. object. 1.

Objectio IV.

19. **P**AULUS in faciem restitit Petro ad Galat. 2. v. 11.
 Ergo Petrus non fuit Caput Ecclesiæ; alioqui
 Paulus fuisset arrogans, & procax, quòd Ca-
 piti Ecclesiæ ausus esset resistere. *Respondeo.* Verum
 est, Paulum Petro restitisse; quia Petrus erraverat, non
 quidem in aliquo fidei articulo, in quo errare non
 poterat juxta promissionem Christi: *Rogavi pro te Petre,*

non deficiat fides tua. Sed in facto; quia incautè simulationabat Judaïsmum cum scandalo, & offensione gentiliū. At hinc non sequitur: Petrum non fuisse Caput Ecclesiæ; sicut in simili non sequitur: David fuisse reprehensus à Joab. 2. Reg. 19. v. 5. ergo non fuit Caput regni. Imò multi Patres ex hac ipsa Petri reprehensione colligunt, superiores posse corripi ab inferioribus; quando fit cum debita humilitate, & charitate, ut Augustinus *epist.* 19. ad Hieronymum. Cyprianus *epist.* ad Quirinum de hæreticis rebaptizandis. Gregorius *hom.* 18. in Ezechielem. D. Thom. in 2. 2. *quest.* 33. a. 4. ad 2. Similiter non sequitur: Paulum fuisse arrogantem, & procacem; quia quod fecit, factum est bonò zelò ad tollendum scandalum, quod ortum erat ex incauta Petri simulatione.

ANIMADVERSIO.

A Nti-Becani in argumentis pro Primatu Petri se se mirè torquent: uni forma non placet, alteri materia; Cessellensis etiam corrumpit formam argumenti, ac tunc sibi triumphat. Vera forma argumenti pro Petri Primatu est hæc: Qui solus Apostolorum jussione Christi accepit Pastorum ovium Christi, & agnorum ejusdem; is solus Apostolorum est Pastor oecumenicus in Ecclesia Christi subordinatus Christo; atqui solus Apostolorum Petrus jussu Christi accepit Pastorum ovium, & agnorum Christi, Joann. 21. ergo solus Apostolorum Petrus est Pastor oecumenicus in Ecclesia Christi subordinatus Christo. Adversus hanc probandi formam centum annis, & pluribus laborant Lutherani, & Calviniani; & minati sunt purò puto Evangelio se eam everuros; garriverunt multa, calumniati sunt plurimum, quid effecerunt? nunquam è Scripturis potuerunt concludere conclusionem suam; ergo Petrus non est jussu Christi Dominus solus inter Apostolos constitutus Pastor omnium ovium, & agnorum Christi. Quid igitur faciunt? Mysteriò fraudis sibi consuetæ utuntur. Quo illo? Objectiones quasdam nugaces, & inefficaces millies solutas à Catholicis exscribunt, regerunt, & in scenam reproducent; ut aliquid agere videantur, & non obtinuisse apud plebem. Ea fraude contenti sunt, si se in cardibus suis sustentent. Porro titulos, & prerogativas Petri pro Pontificatu illius asserendo post Becanum fusiùs in Onomastici forma digerit Theophilus Raynaudus in eo libro, qui dicitur Corona aurea supra mitram Summi Pontificis; qui tituli ex omnibus seculis collecti convincunt, Ecclesiæ Christi semper fuisse

se iudicium, & sensum: Petrum esse œcumenicum Pontificem seu Pastorem ovium Christi; & pari potestate ejus in Cathedra Romana Successores esse præditos. Veritatis amans Lector illum consulens fructum referet non levem sibi; Adversarius confusorem. Quid verò adversus prærogativas Petri à Becano recitatas ajunt? 1. Voculam prærogativa cum Orbitione flagellant miseris. 2. Nomen Petro non esse mutatum, eò, quod Simon Petrus dictus sit, qui ante Simon diceretur. Sat stupidè id quidem. 3. Etiam aliis Apostolis, ut Joanni, Jacobo, qui Boanerges sunt appellati; quid tum? non argumentatur Becanus ex una prærogativa: sat est, si ea in Petro sit vera. 4. ajunt: in Catalogo Apostolorum non semper nominari primò locò Petrum. Unde verò hoc? ex *Joan. 1. v. 45. ad Galat. 2. v. 1. 1. Corint. v. 22.* Sed quæro: an ibi texatur Catalogus Apostolorum? Videant Anti-Becani. 5. Promissionem œcumenici Pontificatus Petro factam à Christo, *Matth. 16. v. 18.* conantur Anti-Becani corrumpere. Quomodo? Simonem ajunt, à petra denominatum esse, & Christum velle ædificare super petram à qua denominatus sit Petrus; & proinde negant Anti-Becani se audire, vel legere; quod Christus sit ædificaturus Ecclesiam super Petrum. O Calvinista! ô Lutherichola! habuissetis oculos, & aures Joann. Chrys. homil. 55. in Matth. Ambrosii, serm. 47. Greg. lib. 4. epist. 32. Origen. hom. 5. in Exod. Athanasii in epist. ad Felicem Basilii lib. 2. in Eonom. &c. à Moguntinis prolatorum PP. tunc sanè vidissetis, & audissetis; nunc aure habetis, & non auditis, oculos, & non videtis; nempe: quod Catholica Ecclesia semper vidit, & audivit; quia maluistis audire Lutherum, Calvinum, & similes seductores. 6. ajunt: Christum omnibus Apostolis æquè commississe Ecclesiam. *Resp.* Commisisse æquè quoad curandi actus, verum est: quoad prærogativam, & transmittendum in posteros officium eminentis curæ suæ, nego. Nulli enim dixit: super te ædificabo Ecclesiam meam, non deficiet fides tua &c. 7. Petrus non est agnitus Primus, vel Oecumenicus; nec id muneris exercuit. *Resp.* *Act. 1. c. 2. c. 15.* cum Chrysostomi Oecumen, aliorumque Ecclesiarum DD. expositione, & Laurentii Foreri ad hæreticas assanias responsione in sua Antiq. Papatûs lib. 2. cap. 2. num. 8. At Oecumenicus Pontifex debet esse extra reprehensionis justæ aleam, non fuit autem talis Petrus. *Gal. 2. v. 11.* *Resp.* Debet esse extra reprehensionem in fidei dogmate, verum est; nec de fidei errore reprehensus est Petrus, sed de errore moris alicujus. 8. Paulus non est inferior Petro, *2. Corint. 11. Gal. 2.* ergo Petrus non est Oecumenicus, vel Summus Pontifex. *Resp.* Disting. meritis laboribus, &c. conced. Jurisdictione, nego. 9. Petro fuit creditum Evangelium Circumcisionis, Paulo præputii; ergo Petrus non fuit Oecumenicus Pastor. *Resp.* Negando consequentiam.

nam illa divisio non fuit potestatis, sed hominum instruendorum principali aliquâ curâ, & frequentiore. Vide Bellarm. lib. 1. de Pontif. cap. 16. obj. 4. Denique alii Patres Oecumenicum Pontificatum abnuunt. Resp. Eo sensu, quasi Petrus solus esset Pontifex, & nemo præter eum, bene abnuunt; quasi inter Coepiscopos animarum non emineret Jurisdictione, non abnuunt. Videatur ea de re Laur. Forer. in Antiq. Papatûs, lib. 2. cap. 2. Hæc pro Primatu S. Petri.

De Pontifice Petri Successore, seu de Primatu Pontificis.

20. **R**omanum Pontificem esse Petri Successorem, docent antiqui Patres: Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum: *Petro successit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus, &c.* Et August. Epist. 165. ad Generosum: *Si ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est, quanto certius, & verè salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiæ figuram gerenti Dominus ait: Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Petro enim successit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus, Anacleto Evaristus, &c.* Et Philippus Presbyter in Concilio Ephesino, tom. 2. c. 16. *Nulli dubium, imò seculis omnibus notum est: Sanctum Petrum Apostolorum Principem, & Caput, Ecclesia Catholica fundamentum, per Successores suos hucusque semper regere causasque decernere, semperque victurum esse. Hucusque itaque ordinarius Successor Papa Cælestinus nos ad hanc synodum misit.* Omitto alios Patres, qui vel Cronica, vel Martyrologia, vel vitas Pontificum conscripserunt. Omnes incipiunt à Petro, & Pontifices faciunt Petri Successores.

21. Et ratio evidens sumitur ex principiis jam positis. Primum est: Christum in hac vita fuisse visibile Caput Ecclesiæ in externa gubernatione. Alterum: hanc gubernandi formam non esse mutatam post ascensionem Christi, ac proinde etiam nunc opus esse visibili Capite. Tertium: hoc Caput non aliud fuisse post Christum, quam Petrum, cui dictum est: *Pasce oves meas.* Cum ergo post mortem Petri non sit facta mutatio in regimine Ecclesiæ, necesse est: Petro successisse aliquem. qui eodem

eodem modo, quo Petrus, Ecclesiam gubernaverit.
Nec alius assignari potest, quàm Pontifex Romanus.

22. Hinc sequitur: sicut Petrus fuit Caput, & Pastor universalis Ecclesiæ; ita etiam Pontificem, qui Petro succedit, cum pari potestate esse Caput, & Pastorem universalis Ecclesiæ. Et hic titulus tribuitur illi in epistola Paschalinæ Episcopi, & aliorum de damnatione Dioscori, tom. 2. Concil. in fine Concilii Chalcedonensis, ubi leguntur hæc verba: *Unde Sanctissimus, & Beatissimus Papa, Caput universalis Ecclesiæ Leo, per nos, & Legatos suos, &c. Episcopali cum dignitate nudavit.* Videtur etiam Patres Concilii Chalcedonensis in epist. ad Leonem, quæ exstat in fine ejusdem Concilii. Item Ambrosium epist. 81. ad Stricium Papam. Et Hieronymum epist. 57. ad Damasum Papam. Et Augustinum in libro contra epistolam Manichæi, quam fundamentalem vocant, cap. 4. & alios.

23. Accedunt varia Pontificis privilegia, ex quibus idem convincitur. *Primum* est: quod omnes Episcopi totius orbis, qui in judiciis Ecclesiasticis sentiunt, se gravari ab Episcopis, aut Synodis Provincialibus, possint confugere ad Romanum Pontificem, tanquam ad judicem superiorem, cui reliqui omnes Episcopi subiecti esse debeant, & à cujus sententia non liceat ulterius appellare. Hoc patet ex Concilio Sardicensi, cap. 4. juxta secundam editionem. *Alterum*: quod omnes Christiani, quando oriuntur dissensiones in fide, debeant adhærere illi parti, quam tenet Romanus Pontifex, seu Sedes Apostolica, si non velint errare. (*Irenæus lib. 3. contra hæreses cap. 3. Hieronymus epist. 5. ad Demetriadem cap. 9. Basilii in epistola data Sabino Diacono ad Pontificem Romanum. Cyrillus Alexandrinus in epist. ad Celestinum Papam. Augustinus lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 1. & alii.*) *Tertium*: quod nullum Decretum statui possit pro tota Ecclesia, nisi Pontifice consentiente. *Socrates lib. 2. hist. cap. 5. Sozomenus lib. 3. cap. 7. Theodoretus lib. 2. cap. 22. Concilium Chalcedonense Act. 1. in initio, & Act. 16.*

in relatione Sanctæ Synodi ad Leonem Papam, Augustinus cum aliis Episcopis Concilii Carthaginensis epist. 69. ad Innocentium Papam. Quartum: Quod Pontifex possit sancire leges Ecclesiasticas, quæ obligent universam Ecclesiam ex dictis; quæ omnia à nobis fusè explicata sunt lib. 3. de Republ. Ecclesiastica cap. 4.

Objectiones contra Primatum Pontificis.

24. **P**rima: Duo Romani Pontifices Pelagius, & Gregorius damnant illum titulum: *Oecumenicus*, seu *universalis Patriarcha*, quo utebatur Joannes Constantinopolitanus Episcopus. *Respondeo*. Hi duo tituli distinguuntur. *Primò*: Dicit universalem Episcopum in Ecclesia. *Secundò*: Dicit Episcopum universalis Ecclesiæ; *Prior* reprehenditur in Joanne: *posterior* reatè usurpatur à Pontifice. Est autem hoc discrimen inter utrumque: Qui dicit, se esse universalem Episcopum, insinuat se solum esse Episcopum, & aliis omnibus derogat nomen, & honorem Episcopalem. Et hoc fecisse Joannem, testatur Gregorius lib. 4. epist. 34. & 36. & lib. 7. epist. 69. Qui autem dicit, se esse Episcopum, vel Pastorem universalis Ecclesiæ, non significat se esse solum Episcopum, vel Pastorem; sed se habere generalem curam, & gubernationem totius Ecclesiæ; licet alii Episcopi habeant specialem curam, & gubernationem Ecclesiarum particularium. Et hoc sensu Pontifex solet vocari Episcopus, & Pastor universalis Ecclesiæ: ut fatetur Gregorius lib. epist. 32. & alii Pontifices, qui Gregorium præcesserunt, ut Sixtus I. epist. 2. Victor I. epist. 1. Pontianus epist. 1. &c.

25. *Secundà*: Polycrates Episcopus Asianus, & Irenæus resisterunt Victori Papæ, Asiaticas Ecclesias excommunicanti. *Respondeo*. In facto Victoris duo spectanda sunt. *Primò*: Potestas excommunicandi. *Secundò*: Causa excommunicationis. Igitur Polycrates, & Irenæus non negarunt Victorem Papam habere potestatem excommunicandi Episcopos Asiæ, ut bene notat Baronius tom. 2. *Annal. annò Christi* 198. sed negarunt causam excommunicationis fuisse sufficientem, & ideo

illi resisterunt. An autem fuerit sufficiens, nec ne, jam non disputo. Si fuit, immerito reprehensus est Victor; si non fuit, potuit reprehendi cum debita modestia, sicut Petrus à Paulo reprehensus est. Hoc enim non derogat ipsius potestati, & jurisdictioni. (*supra* s. 18.)

26. *Tertia*: Firmilianus Episcopus Cæsareæ Cappadociae non agnovit Stephanum Pontificem pro Capite Ecclesiae, sed illum contempsit, ut patet ex epistola ipsius ad Cyprianum data. *Respondeo*. Firmilianus erat offensus Pontifici, & ideo tam acerbè in illum scripsit. Causa offensionis fuit hæc: Cyprianus cum multis Episcopis Africae contendebat, baptismum ab hæreticis collatum non esse validum, ac proinde baptizatos ab hæreticis quando redeunt ad Ecclesiam Catholicam, esse rebaptizandos. Hanc sententiam sequebatur Firmilianus cum aliis Episcopis Cappadociae, Ciliciae, & Galatiae. Stephanus Pontifex, nixus Apostolica traditione, contrarium decernebat; & quia supra dicti Episcopi pertinaciter persistebant in sua opinione, à Stephano excommunicati sunt. *Eusebius lib. 7. cap. 4.* Hoc ægrè ferens Firmilianus, strinxit calamum, & epistola ad Cyprianum missa multis calumniis bonum Pontificem infestatus est; eoque liberius id fecit, quod sciret Cyprianum esse in eadem secum opinione, & Pontifici in hoc puncto adversari. *Vide Augustinum lib. 1. contra Donatistas cap. 18.* ubi ait Cyprianum peccasse, quod non voluerit Stephano Pontifici obedire.

27. *Quarta*: Episcopi Orientales in Concilio Antiocheno, duplici de causa resisterunt Julio Pontifici. *Primo*: Quod ipsos Romam citasset. *Secundo*: Quod Athanasium ad se confugientem, qui in Synodo Orientali fuerat damnatus, absolvisset, & suæ sedis restituisset. In utroque dicebant illum usurpasse plus autoritatis, quam debebat. *Respondeo*. Hæc obiectio magis premit Adversarios, quam nos; nam inter illos Episcopos, qui Julio resisterunt, erant triginta sex Ariani. Contra verò: Athanasius, qui Julio adhæsit, erat doctissimus & sanctissimus Catholicus. Quando ergo Adversarii sic ob-

objiciunt : Episcopi Orientales , qui magna ex parte erant hæretici , resisterunt Pontifici ; ergo non habebant illum pro Capite Ecclesiæ . Ego vicissim sic obiectio : Athanasius vir catholicissimus , sanctissimus , & doctissimus ab Episcopis Orientalibus appellavit ad Pontificem , tanquam ad superiorem Judicem ; ergo agnovit illum pro superiori Judice . Utra obiectio melior est , Adversariorum , an mea ? Illi credunt Episcopis hæreticis ; ergo Episcopo Catholico . Et tamen illi Episcopi , quod bene notandum est , agnoverunt postea se errasse , & à Julio Pontifice veniam deprecati sunt , ut testatur Athanasius in apologia 2. contra Arrianos , his verbis : *Arriani viâ à veritate veniam scriptis literis à Julio Romano Pontifice poposcerunt . & ad nos pro pace epistolas misere .* Reliquas objectiones dissolvi lib. 3. de Republ. Ecclesiastica cap. 5.

ANIMADVERSO.

SI unquam mendaciis , hic strenuissimè rem suam egerunt Antio-Becani ; adde , ut cum Crocius suo cerebro Germanico in hac arte diffideret , Gallicum Molinæ sit mutavimus . Quid igitur dicunt ? 1. Sanctum Petrum Romæ non fuisse . 2. Nec 254 annis Romæ sedisse . Bellarminus , & Forerus jam id probaverunt . 3. S. Gregorium horruisse nomen universalis Episcopi . Hoc idem refutarunt ; & supra dixi , quo sensu abnuerint id nomen Patres . 4. Zosimus Papa falsi convictus est in Concilio Carthaginensi , quod citaret Sardicenses Canones sub nomine Nicæno . Hoc idem refutarunt . 5. Ajunt : Canon sextus Concilii Nicæni partitur jurisdictionem inter Patriarchas Rom. Antioch. Alex. & hos Romano æquat . Fraudem hanc detexit Turrianus in 22 d. 15. dub. 2. Bellarm. Forerus . 6. Concilium Chalcedonense æquat Constantinopolitanum Romano . Refellit Bellarminus , & Forerus . 7. Sardicense Concilium , non fuit Generale , quoad personas , & causam nego : quoad distinctam à Nicæno f. difficultatem , non fuit novum generale , transeat . Generalitatem amplissimè probant Moguntini pag. 151 . 8. Non fuit convocatum à Rom. Pontif. Hoc falsum diluunt Orientales Episcopi apud Theodorem lib. 2. cap. 20. Forer. lib. 5. cap. 4. 9. Legati Sedis Romani non præfuderunt . Falsum id esse evicerunt Moguntini pag. 151 . 10. Canones Sardicenses de Appellationibus non sunt recepti . Forerus ostendit falsum lib. 5. Antiq. Pap. c. 31 . 11. Canones Sardicenses cum Nicænis non bene concordant . Figmentum volentis discordare , quæ concordant ; appellare posse ad Synodum Pro-

vinciales, & ad Apostolicam Sedem bene congrunt; uti ire ad forum, & Templum. 12. Concilium Sardicense non desert Papæ insolidum litis iudicium. Textus Concilii hoc mendacium refutat; sed dicit Anti-Becanus: Episcopos hanc Jurisdictionem dedisse Papæ. Falsum dicit: à DEO habebat; Episcopi tantum confessi sunt eum habere. Rursus ait: soli Julio data appellatio, non Sedi Romanæ. Novum figmentum lubrici serpentis. Jam supra probatum est: Sedi à DEO datum esse jus judicandi universos. 13. Gelasius abusus est autoritate horum Canonum. Figmentum hoc refutavit Forerus lib. 6. cap. 32. maxime num. 31. contra Molinæum. 14. Athanasius non appellavit ad Papam, uti ad Judicem. Figmentum refutatum ab eodem lib. 5. cap. 12. & lib. 6. cap. 20. Rursum: nec Chrysostomus appellavit, uti ad Judicem. Figmentum similiter à Forero lib. 7. c. 2. refutatum est. Nec Flavianus, nec Theodoretus: refutatum ab eodem lib. 6. cap. 20. 15. Augustinus, & Optatus non agnoscunt Primatum Rom. Pontificis. Figmentum refutatum à Forero lib. 5. cap. 15. num. 27. & lib. 6. cap. 9. 10. 11. 16. Gelasius Papæ verbis Christi detrahit. Figmentum refutat Forerus lib. 6. cap. 32. num. 31. 17. Innocentius erravit, statuens infantes absque communione non posse salvari. Figmentum à Forero lib. 1. cap. 21. §. 4. num. 25. & lib. 6. cap. 10. num. 20. refutatum. 18. Augustinus cum Arianis non agnovit Primatum Pontificis Romani. Figmentum à Forero lib. 6. cap. 6. & c. rejectum, & nominatim de Cypriano lib. 3. cap. 3. 19. S. Basiliius de Damasio, tanquam sui simili loquitur; nec somniat de Primatu Romano. Figmentum, & calumniam deterrere à Sancto illo Moguntini pag. 153. 20. In Concilio Constantinopolitano Sedes Constantinopolitana æquata est Romanæ. Item in Chalcedonensi Can. 28. Mendacium hoc confutat Forerus lib. 5. cap. 12. num. 2. & seq. & lib. 6. cap. 27. & seq. 21. Primis quinque seculis non fuit agnitus Oecumenicus Pontifex Romanus. Hoc grande mendacium Forerus lib. 2. 3. 4. 5. 6. confixit. 22. Synodus Constantinopolitana I. habita est inconsulto Romano Pontifice. Figmentum à Forero lib. 5. cap. 10. explosum. 23. Ex Concilio Chalcedonensi non colligitur Oecumenicus Primatus Papæ. Figmentum à Forero lib. 6. cap. 24. & seq. castigatum. 24. Papa non potest ferre legem, quæ totum mundum astringat. Figmentum à Moguntinis in Anti-Becano, pag. 154. & seq. explosum. 25. Yelagius II. & Gregorius M. titulum Oecumenici in Joanne Constantinopolitano acerrimè oppugnârunt. Resp. In eo, cui non competit jure bono oppugnari; ut si homo de trivio sumat sibi titulum Elect. Imperii; alias in eo, cui competit, sensu sano non rectè oppugnari. 26. Luciferianum est, velle unum Episcopum se supra alios Episcopos, qui sunt astra cœli, & nubes, efferre. Hoc facit Papa, cum vult esse Oecumenicus.

Resp.

Resp. Qui se effert, & non est Oecumenicus, verè Luciferianus est; sed Papa Romanus non est Oecumenicus, nego. 27. Schisma inducit, qui se vocat universalem. *Resp.* Nemo se vocans, quod est, inducit Schisma; sed qui honorem, quem debet, & obedientiam non præstat Vicario Christi, ut faciunt Calvinistæ, & Lutherani. 28. Nonquam orbis universus agnovit se subesse Pontifici. *Resp.* Si pro singulis hominibus dicis universum orbem, verum dicis: sed nihil ad rem; quia illo argumento probas DEUM non esse Dominum omnium, eo, quod singuli hominum noudum se subesse ei agnoverunt. Si de Capitibus Ecclesiasticis vis intelligi TO universos orbis; mentiris; & confutant te generalia Concilia, Patrum monumenta, Corona aurea Raynaudi, & usus à temporibus Apostolorum hucusque productus. 29. Polocarpus non obediebat Aniceto; nec Asiani Victorio; nec Afri Cornelio; nec Orientales Julio; nec Chalcedonensis Synodus Leoni. Refutatum est figmentum à Forero lib. 3. cap. 23. lib. 5. cap. 1. lib. 6. cap. 26. Deinde: esto non obdixerint aliqui; an ideo non subditi? domi suæ habet Antibeccanos Cassellensis solutionem sui argumenti; nempe filia civis neglecti Patris ingenio fortivo indulsit amoris; ergo non est subdita Patri de jure, quid videtur? 30. Æneas Sylvius, postea Pius II. scribit: ante Synodum Nicenam, adeoque 300. post Christum annis sibi quemque vixisse, & ad Ecclesiam Romanam parvum habitum esse respectum. *Resp.* Correxisti sua scripta juvenilia Pius II. & dixit: Æneam rejicite, Pium recipite, &c. & merito: erraverat enim, ut constat ex Ecclesiastica Historia Eusebii, &c. 31. Solus Christus est Caput Ecclesiæ universale, & omnes Episcopi membra Christi. *Resp.* Crambe ter cocta, & decocta sæpe. 32. Nec Petrus, nec ullus Apostolus, aut Episcopus se fecit universalem. *Resp.* Bene, non fecit; nemo enim potest sibi sumere honorem, nisi à DEO detur; an ideo non est? 33. Nec se universalem appellavit. *Resp.* Si de re agatur, falsum est; si de nomine, & litteris, concedi potest, neminem dixisse: Ego sum universalis. Sed nihil juvat hoc Anti-Becanos. 34. Tempore Nicæni Concilii debebat Papa esse contentus suburbanis Ecclesiis, quæ intra centesimum lapidem ab urbe erant. *Resp.* Commentum ex farina Calviniana dissipavit Forerus lib. 4. cap. 8. num. 3. & seq. contra Molinæum. 35. Leo ait: Roma latius præsedet Religione divina, quam Dominatione terrena; & minus fuit, quod illi bellicus labor subdidit, quam quod pax Christiana subjecit. 36. Proprium est præcursoris Anti-Christi, superbiendo se cæteris antepone; atqui Papa hoc facit; ergo. *Resp.* Negando minorem, quam non possunt probare calumniatores isti. 37. Quis Cardinalibus, vel Clero Romano dedit potestatem electione præficiendi toti orbi Oecumenicum Caput? *Resp.* Papa. Quis verò Papæ dedit hanc

hanc potestatem? *Resp.* Christus, *Joan.* 21 committens ei oves suas. 37. Si est aliquis Episcopus universalis Ecclesie, tunc illo apostatante caderet tota Ecclesia. *Resp.* DEUS providit, & providebit porro, ut non deficiat fides Petri. 38. Tempore Gregorii Magni fuit nomen Oecumenici novum; ergo ante non fuit. *Resp.* Næque voculares, & syllabarum, & res fuit à Christi in cælum ascensu; id Anti-Becano sit, semel dictum esse, satis. 39. Nomen Oecumenici est vanum, profanum, blasphemum, perversum, superbum, stultum, sceleratum. *Resp.* Prout illud Joannes Constantinopolitanus arrogabat sibi, verum est: prout illud Christus Petro dedit; falsum est. 40. Est contra statuta Evangelica, & Canonica. *Resp.* Crambe alio jusculo condita sæpè decocta. 41. Is coercendus est, qui honori Imp. se superponit. *Resp.* Calvinistæ valde sunt solliciti pro Imp. honore, scilicet: sed tamen fingamus esse; qui se autoritate assumpta ex se superponit, est coercendus; qui verò autoritate DEI superpositus est, & gradum suum servat, quem jure tenet, est coercendus, nego; prius faciunt rebelles Regibus suis, posterus facit Papa. Illi ergo coercendi, hic humiliter ferendus est. 42. Coercendus est, qui nulli subesse, & solus omnibus vult præesse; at talis est Papa, assumens nomen universalis; ergo. *Resp.* Nego minorem; verius dixisses in minori: tales sunt Calviniani, Independentes fratres mei in Anglia, & Apolloniani fratres mei in Zelandia, & alii alibi brevi ex ovo proditori. 43. Christus non instituit ullum Oecumenicum totius Ecclesie Episcopum. *Resp.* Falsum est æquè, ac Petrus non fuit Oecumenicus Episcopus. 44. Omnes Episcopi æquè omnibus Apostolis succedunt. *Resp.* Falsum est. 45. Romanus Episcopus appellatur ab aliis Episcopis frater, Collega, Coëpiscopus; ergo non est Oecumenicus. *Resp.* Negando sequelam. 46. Romanus Papa non convocavit Concilia ex toto orbe primis seculis; ergo non est Oecumenicus. *Resp.* Quid igitur S. Petrus in actis Apostolorum? & si singulis seculis non fecit, id probat non opus fuisse; instantiæ, quæ faciunt Anti-Becani, vel malè intellectæ, vel figmentæ sunt, ut Moguntini ostenderunt. 47. Ad Romanum Episcopum olim non licebat appellare, imò ab eo; ergo non est Oecumenicus. *Resp.* Moguntini antecedens distinxerunt, ita, ut nihil profit Anti-Becanis; nempe: quasdam appellationes ipso Romano Papa consentiente esse veritas. His similibus molè pluribus figmentis, assaniis, & offuciis pugnant Anti-Becani. Sed ex dictis cætera lector æstimabit, quæ omittuntur, Moguntini persequuntur.

C A P U T V.

De Judice Controversiarum.

1. **C**elebris quæstio est, quis debeat esse Judex controversiarum, quæ oriuntur inter Christianos circa fidem, & religionem? Adversarii docent: Scripturam esse Normam, & Judicem: omnes fidei controversias ex sola Scriptura finiri, ac decidi posse. Hoc probant: quia DEUS in veteri Testamento remittit Judæos ad solam Scripturam, tanquam ad Judicem, *Matth. 23. v. 20. Ad legem magis, & ad testimonium.* Idem facit Christus in novo, *Joan. 5. v. 39. Scrutamini Scripturas.* Et hoc Christi consilium secuti sunt Hieronymenses, de quibus scriptum est, *Act. 17. v. 11. Quotidie scrutantes Scripturas, si hac ita se haberent.* Ita illi.

2. Nos distinguimus inter Judicem, & Normam. Judicem vocamus, qui fert sententiam inter partes litigantes. Normam, secundum quam fertur sententia à Judice. Posita hac distinctione tria asserimus. *Primò*: Ecclesiam esse Judicem controversiarum. *Secundò*: Normam, quam sequitur Ecclesia in sententia ferenda, non esse solam Scripturam, sed Scripturam, & Traditionem simul. *Tertiò*: Ecclesiam juxta hanc normam duplicem sententiam pronunciare posse; vel per Pontificem, qui est Caput, & Pastor Ecclesiæ; vel per Concilia à Pontifice approbata, quæ repræsentant Ecclesiam. Et utroque modo sententiam esse infallibilem; nam neque Pontificem in fide errare posse, cui in Petro dictum est: *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua.* Neque Concilia legitimè celebrata, propter illam Christi promissionem: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.*

3. Ad hanc sententiam confirmandam, & priorem refellendam utar sex argumentis. *Primum* sumetur ex officio Judicis, quod Scripturæ non competit. *Secundum* ex parte ipsius Scripturæ, in qua duo spectanda sunt, littera, & sensus. Littera occidit, teste Apostolo. Sensus sæpè obscurus est, ut alio Judice opus sit. *Tertium* ex parte controversiarum; nam aliquæ sunt, quæ ex Scriptura dirimi non possunt, cum nulla de iis in Scriptura fiat mentio. *Quartum* ex usu, & praxi veteris Testamenti, ubi non Scriptura, sed Pontifex pro Judice agnoscebatur. *Quintum* ex simili usu, ac praxi novi Testamenti. *Sextum* ex analogia Judicis controversiarum civilium, & politicarum; nam Judex ejusmodi controversiarum non est lex scripta, sed Princeps, aut Consistorium Principis. Postea respondebo ad objectiones Adversariorum.

ANIMADVERSI O.

IN hac Controversia supponitur, quod sæpius inter Pastores Ecclesiæ Christi, etiam si sequantur ducem Sacræ Scripturæ, nihilominus oriantur dissidia, tum de vero sensu Scripturæ, tum rei controversiæ veritate; uti accidit inter Arianos, & Athanasios in Ægypto, illis dicentibus: Christum non esse Dei Filium consubstantialem; his contra idem affirmantibus, utriusque ex Scriptura se tutantibus. Quo casu queritur? quis debeat, & possit cum authoritate definitiva partes litigantes judicare, & sententiâ, larâ litem terminare? Hactenus Lutherani, & Calvinistæ, &c. hujus temporis apostatæ à Romana Ecclesiâ, dixerunt: hunc judicem esse Bibliam; at hoc tempore aliqui obruti pluvîâ argumentorum Catholicorum, & rei malè fundatæ experientiâ, ajunt callidiùs quiddam: nempe 1. supremum Judicem controversiarum esse DEUM, cujus vox sit Biblia Sacra. 2. Huic subordinatum Judicem esse Ecclesiam aliquam v.g. Castellensem, Francofurtensem, vel Synodum Dordracenam, &c. particulares, fallibilesque congregationes astrictas Bibliis, uti subalternatos, & secundarios Judices. Contra Lutheranos, & Calvinianos dicentes: Biblia esse Judicem controversiarum, directè procedit, & eorum sententiâ evertit; contra posteriores indirectè: et si enim verbis discrepent à prioribus, tamen nihil; sed mysteriis fraudis Prædicantiæ, ab Hieronymo Mülmanno evulgatæ, sæ aliquando callidiùs obvelant, ne adeò citò deprehendantur; et si idem dicant quoad rem, quod cæteri simplices Lutherani, & Calvinistæ. Audiamus Becanum.

Primum Argumentum ex officio Judicis.

4. **P**rimum argumentum sic propono: Qui est Judex inter duos litigantes (subaudi, de re ipsis ad salutem necessaria; & veritatem ejus scire volentes, & scire debentes) debet ita pronunciare sententiam, ut uterque litigantium manifestè intelligat, quænam sit sententia Judicis: & alter eorum fateatur (vel fateri possit) illam pro se, alter contra se latam esse; alioqui, nisi id fiat, non cessabunt à lite, sed uterque suam causam prosequetur; at Scriptura non potest esse talis Judex controversiarum. Major per se clara est: minorem probo: quia Lutherani, & Calvinistæ multis annis litigant de his punctis. *Primò*: De Baptismo Parvulorum. *Secundò*: De reali præsentia Christi in Eucharistia. *Tertiò*: De prædestinatione. *Quartò*: De Persona Christi. *Quintò*: De Exorcismo. *Sextò*: De numero, & Canone librorum Scripturæ; & tamen Scriptura, quam volunt esse Judicem, non potest dirimere, aut finire has ipsas controversias. Nec hætenus auditum, est, ita pronunciâsse sententiam: ut vel Lutherani, vel Calvinistæ fassi sint, contra se pronunciatam esse. Hoc constat ex eventu; nam utrique pergunt in studio, & ardore litigandi, quod sinè dubio non facerent, si putarent sententiam clarè semel esse latam. Tunc enim vel ultro cessarent à suscepta contentione, & sententiæ acquiescerent; vel certè, si existimarent injustè secum actum esse, ad alium Judicem provocarent. Neutrum fit.

5. Utque magis appareat vis hujus argumenti, duo consideranda sunt: Unum, quòd tam Lutherani, quam Calvinistæ palàm fateantur, se non alium Judicem, quàm solam Scripturam agnoscere; & hanc ipsam Scripturam esse claram, perspicuam, & ad omnes controversias sopiendas per se sufficientem, nec ullam falsitatem subesse illi posse. Alterum, quòd nihilominus utrique nihil aliud faciant litigando apud hunc Judicem, quàm ut quotidie crescant eorum lites, & ipsi erga se mutuò infestiores evadant. Ex quibus alterutrum sequi necesse est: vel Scripturam hætenus non pronun-

ciâsse claram, perspicuam, & sufficientem sententiam: vel certè, si pronunciavit, Lutheranos, & Calvinistas pervicaces esse, qui claræ, perspicuæ, & sufficienti sententiæ non volunt acquiescere. Alterutrum ipsi eligant.

ANIMADVERSI O.

Quid ad hoc argumentum Anti-Becanus? in majore clarissima ericari primò, deinde sentiendo, se ibi non proficere, negare minorem: & experientiam, qua Becanus probat minorem, rejicere in hominum obstinatorum vitium, non in Scripturam satis clarè loquentem. Quasi omnes Lutherani, & Catholici videant veritatem in Scriptura, & nolint perverci rigidi, Calvinistas sequi, vel ità sint cæci, ut, quod Calvinisti vident, hi non videant in Scriptura. Pulchrum effugium, scilicet: nam hoc idem dicunt Lutherani pro se de Calvinistis, & Catholici de utriusque. Quis jam Judex erit hujus controversiæ? vide, quò homo suo judicio innixus devolvatur.

Secundum Argumentum ex parte Scripturæ.

6. **I**N Scriptura duo spectanda sunt: Littera, & sensus, sicut in homine corpus, & anima. De illis, ut aliqui interpretantur, locutus est Apostolus 2. Corinth. 3. v. 6. cum ait: *Littera occidit, spi ritus autem vivificat.* q. d. Si sequaris verum Scripturæ sensum, qui est quasi spiritus, & anima vivificans: proderit tibi ad salutem. Si autem neglecto vero, & legitimo sensu, hæreas tantùm in externa littera, & contendas illum esse sensum, quem externa littera præstert, sæpè errabis. Quam interpretationem sequitur Augustinus serm. 70. de Tempore. *Frequenter, inquit, admonui charitatem vestram, fratres dilectissimi, ut his lectionibus, qua diebus istis in Ecclesia recitantur, non hoc tantùm attendere debeamus, quod ex littera sonare cognoscimus, sed remoto velamine litteræ, vivificantem spiritum fideliter requiramus.* Sic enim dicit Apostolus: *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* Denique infelices Judæi, & plus infelices hæretici, qui, dum solum littera aspiciunt sonum, quasi corpus sine anima, ità sine vivificante spiritu mortui remanserunt. Similia habet lib. 3. de doctrina Christiana cap. 5.

7. Hoc posito duo probanda sunt: *Unum* est, quòd Scriptura, si litteram spectes, non possit esse Judex controversiarum. *Alterum*, quòd neque, si sensum spectes, possit esse Judex. Priorem partem sic probo: Ille non potest esse infallibilis Judex controversiarum, qui ducit homines in errorem, & hæresim; at Scriptura, si nudam illius litteram spectemus, facile ducit homines in errorem, & hæresim; (supposita ipsorum imbecillitate) ergo non potest esse infallibilis Judex controversiarum. Major per se nota est; quia propterea quærimus infallibilem Judicem, ne erremus; ergo, qui ducit nos in errorem, non est infallibilis Judex. Minor patet ex Apostolo; quia Scriptura secundum litteram occidit, id est, in lapsum, & errorem ducit.

8. Sic olim occidit Judæos, qui omnia, [quæ in Moyse, & Prophetis prædicta erant de Christo, intelligebant secundum externam litteram, & sensum interioris latentem non percipiebant. Et hoc est, quod ait Apostolus 2. Corinth. 3. v. 15. *Usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum.* Id est: adhuc Judæi non intelligunt Moysen, quem quotidie legunt; quia non penetrant internum ipsius sensum, sed externam litteram contenti sunt. Vel clarius: non agnoscunt Christum, qui in Moyse sub externis ceremoniis, ac sacrificiis, tanquam sub velamine occultatus est. Adhuc hærent in ipso velamine, & non considerant, quid sub illo lateat reconditum.

9. Quod etiam objicit illis Christus, Joan. 5. v. 39. *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere. Et illa sunt, quæ testimonium perhibent de me, & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.* Quasi dicat: si vultis certò cognoscere, me esse Messiam à Deo promissum, de quo Moyses, & Prophetæ scripserunt; non tantum debetis legere Scripturas quoad externam litteram, sed multò magis scrutari internum sensum, & spiritum, qui sub externa littera, quasi sub umbra, aut figura delitescit. Hoc hætenus non fecistis; tametsi enim persuasum vobis sit, in Scripturis vitam esse æternam; tamen nescitis, in
[qua

qua parte sita sit. Non est sita in externa litera, in externis cæremoniis, & figuris, ut vos putatis; sed in spiritu, & sensu in mysterio. Ibi me quærite, & invenietis.

10. Nec solos Judæos, sed etiam hæreticos littera occidit; nam multi in suis erroribus propterea perierunt, quod relicto Scripturæ sensu, quem sequitur Sancta, & Catholica Ecclesia, alium sensum secundum externam litteram amplexi sint. Quod aliquot exemplis obiter demonstrabo.

11. Sabelliani dicebant: non esse tres Personas divinas, sed unam tantum, quæ tamen haberet tria nomina propter diversa officia, seu operationes: Eandem enim Personam vocari Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum; sed diverso respectu. Patrem, quatenus est author omnium creaturarum; Filium, quatenus assumpsit humanam naturam ex Virgine; Spiritum Sanctum, quatenus sanctificat nos per suam gratiam. Ex eorum sententia sequebatur: Patrem esse mortuum, & passum; nam si una tantum est Persona, quæ dicitur Pater, Filius, & Spiritus Sanctus; senè, si illa Persona mortua, & passa est, necesse est, Patrem mortuum, & passum esse. Hinc teste Augustino in lib. de heresio. cap. 41. Patripassiani appellati sunt. Unde hic tantus error ex littera occidente; nam secundum externam litteram intelligebant illud Joan. 10. v. 30. *Ego, & Pater unum sumus.* Ex quo inferebant, Patrem, & Filium (& consequenter Spiritum Sanctum) esse unum quoad Personam, cum tamen secundum sensum Ecclesiæ, sint unum quoad essentiam, & duo quoad Personam.

12. Arriani dicebant: Christum non esse DEUM, sed inferiorem DEO. Unde hoc? quia relicto sensu Ecclesiæ secundum litteram explicabant verba Christi, Joan. 14. v. 28. *Pater major me est.* Id est, absolute major; at Ecclesiæ sensus est, Christum secundum humanitatem esse minorem DEO Patri; secundum divinitatem, æqualem. Et priori modò intelligendum esse illud: *Pater major me est.* Posteriore illud: *Ego, & Pater unum sumus.* Et sic omnia optimè cohærere. Vide Athanasium orat. 2. contra Arrianos. Hilarium

lib. 5. & 11. de Trinitate Augustinum lib. 3. contra Maximinum cap. 24. & 25. & lib. de Trinitate cap. 7.

13. Macedoniani negabant Spiritum Sanctum esse Deum. Ex quo principio? Ex littera occidente; nam secundum litteram accipiebant illud Apostoli 1. Corin. 2. v. 10. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda DEI.* Unde sic concludebant: Qui scrutatur, quærit; qui quærit, dubitat; qui dubitat, ignorat; qui ignorat, Deus non est; ergo Spiritus Sanctus non est Deus. At Ecclesia locum illum sic interpretatur: *Spiritus omnia scrutatur*; id est, omnia penetrat, & comprehendit. Quo sensu dicitur etiam Deus Pater omnia scrutari, 1. Paralip. 28. v. 9. *Omnia corda scrutatur DEUS.* Et Psal. 7. v. 10. *Scrutans corda, & renes DEUS.* Et Jerem. 17. v. 10. *Ego Dominus scrutans corda.* Vide Theodoretum, Theophylactum, D. Thomam, & alios in commentario illius loci.

14. Manichæi asseriebant: vetus Testamentum novo contrarium esse. Quare? Quia rem totam aestimabant secundum externam litteram, quam si spectas, alterum alteri videtur repugnare. Nam vetus dicit: Deum creasse omnia, *Genes. 1. v. 1.* Novum dicit: Verbum creasse omnia, *Joan. 1. v. 3.* Rursum vetus dicit: hominem factum esse ad imaginem DEI, *Genes. 1. v. 27.* Novum dicit: hominem esse ex diabolo, *Joan. 8. v. 44.* Item vetus dicit: Deum die septimo quievissse ab omni opere, *Genes. 2. v. 2.* Novum dicit: Deum usque modo operari, *Joan. 5. v. 18.* Contra hos agit Divus Augustinus in libro contra Adimantum Manichæi discipulum, & ex sensu Catholicæ Ecclesiæ conciliat inter se loca, quæ secundum litteram videntur sibi adversari. Non enim repugnat, Deum fecisse omnia; & tamen fecisse per Verbum, veluti per suam artem, seu ideam. Nec repugnat, hominem factum esse ad imaginem DEI quoad naturam; & tamen esse ex diabolo quoad malitiam. Denique non repugnat, Deum quievissse die septimo ab opere creationis mundi; & tamen semper operari in gubernando, & conservando.

15. Pelagiani negabant peccatum originale, asserentes: peccatum Adami nocuisse ipsi soli, non autem posteris. Ex quo fundamento? Ex littera occidente, quia scriptum est Ezechiel. 18. v. 20. *Filius non portabit iniquitatem Patris.* At sensus illius loci secundum mentem Ecclesiæ Catholicæ est hic: Filius, qui non est particeps peccati Patris, non portabit iniquitatem Patris; si autem particeps est, portabit. Vide Augustinum in lib. post collocationem cap. 7. Nunc autem constat, posteros fuisse participes peccati primi Parentis juxta illud Rom. 5. v. 12. *In quo omnes peccaverunt.* Sed quomodo peccaverunt omnes in Adamo? Hoc alibi explicandum est.

16. Fuerunt etiam antiquiores hæretici, qui negabant carnis resurrectionem; quia scriptum est, Joan. 6. v. 64. *Spiritus est, qui vivificat; caro non prodest quidquam.* Ex quo loco secundum externam litteram intellecto sic argumentabantur: Quorsum caro, si nihil prodest, esset resurrectura? (Refert Tertullianus in lib. de Resurrectione carnis cap. 37.) Ex eodem loco Calvinistæ faciunt hanc similem consequentiam: Quorsum Christus daret nobis suam carnem in Sacramento Eucharistiæ, si nihil prodest? Utrique decepti sunt ex littera occidente, alioqui liceret etiam concludere hoc modo: Si caro non prodest quidquam? cur Christus eam assumpsit? cur Verbum caro factum est? cur pro nobis cruci eam affixit? certè non fecit hoc frustra. Vide Maldonatum in cap. 6. Joannis.

17. Atque hæc sufficiant de priori parte argumenti, in qua tum autoritate Apostoli, tum variis exemplis demonstratum est; Scripturam, si litteram externam spectemus, non posse esse infallibilem Judicem controversiarum; quia littera occidit, & varios errores, ac hæreses parit.

18. Altera pars est: Nec Scripturam, si sensum spectemus, posse esse Judicem. Quam sic probo: Scriptura quoad verum, & legitimum sensum sæpè est obscura, & difficilis intellectu; ac proinde sæpè oritur controversia de vero, & legitimo ipsius sensu. Omnis autem

autem controversia requirit aliquem Judicem: debet ergo aliquis esse Judex, qui definias. hunc esse legitimum sensum, illum non esse. At hic Judex non potest esse ipsa Scriptura, de cujus mente, & sententia controversia movetur; ergo aliquis alius distinctus à Scriptura.

19. In hoc discursu sunt tria principia. *Primum* est: Scripturam quoad sensum sæpè esse obscuram, & difficilem intellectu. Hoc fuscè probatum est cap. 1. *Alterum* est: Ex hac obscuritate necessariò nasci multas controversias. Hoc non indiget alia probatione, quam quotidianâ experientiâ. Constat enim omnibus seculis à tempore Apostolorum ad nos usque semper ortas fuisse aliquas controversias de legitimo Scripturæ sensu. *Tertium* est: Judicem harum controversiarum non posse esse Scripturam. Quod probo duplici argumento.

20. *Primum* sumitur ex dictis in hunc modum: Judex debet clarè pronunciare sententiam, ut ab utraque parte litigante (cupiente, & debente scire veritatem) intelligi possit; alioqui frustra illam pronunciat; at Scriptura, quando sensus ipsius obscurus est, non potest clarè pronunciare sententiam, ut ab utraque parte litigante intelligi possit. Si enim in tali casu clarè pronunciat sententiam, jam sensus ipsius non esset obscurus, sed clarus, quod est contra suppositionem; ergo in tali casu non potest esse Judex.

21. *Dices*: Tametsi sensus Scripturæ in uno loco aliquando obscurus sit, tamen in alio potest esse clarus; ac proinde Scriptura per illum locum, qui clarus est, potest ferre sententiam de alio, qui obscurus est. *Resp.* Hoc quidem obtinent Adversarii, sed frustra. Nam *primò*, si ita est: cur ipsi per hanc viam non finiunt controversias, quas inter se habent? cur, inquam, Lutherani, & Calvinistæ, cùm altercantur de aliquo Scripturæ loco, qui obscurus est, non recurrunt ad alium, qui clarus est? aut si id faciunt, cur nullus altercandi apud illos est finis? Hic hærent.

22. *Deinde* aliud est, verba Scripturæ esse clara; aliud, sensum Scripturæ esse clarum; nam claritas verborum

borum pendet ex cognitione Grammaticæ; claritas autem sensus ex intentione, & consilio Spiritus Sancti; ergo in tali casu verba Scripturæ poterunt esse clara, non tamen sensus verborum, qui à Spiritu Sancto intenditur, erit clarus. Hoc ostendam in exemplo. Verba Christi in Evangelio sunt hæc: *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus.* Quæ verba, si nativam illorum significationem spectes, sunt clara, & perspicua; & ab omnibus, non modò Christianis, sed etiam Judæis, Turcis, & Ethnicis intelligi possunt. At de sensu illorum, qui à Spiritu Sancto intentus est, infinitæ propè apud Christianos controversiæ sunt.

23. Addo: non rarò fieri, ut idem locus Scripturæ, quem una pars litigantium putat clarum, & perspicuum esse, ab altera censeatur esse obscurus, ac intricatus. Quid in tali casu factò opus est? aut quis Judex adhibendus? Scriptura certè pro Judice adhiberi non potest; nam de illius sensu, ac sententia controversia est: cùm alii claram, alii obscuram esse contendant, & ab aliis in hanc, ab aliis in aliam partem distrahatur. Quid ergo consilii? sinè dubio alius Judex quærendus est: v. g. Lis inter nos, & Calvinistas est de vero, ac locali descensu Christi ad inferos, quem illi negant, nos asruimus. Et utimur duplici testimoniò. Altero ex Symbolo fidei: *Descendit ad inferos.* Altero ex cap. 2. Act. v. 27. *Non derelinques animam meam in inferno.* Utrumque dicimus clarum, & perspicuum esse. Calvinistæ de utroque negant, & obscurissimam suam interpretationem utrumque faciunt obscurissimum; ac prius quidem interpretantur hoc sensu: *Descendit ad inferos*, id est: pertulit in cruce duos cruciatus damnati, ac perdit hominis; ut coactus fuerit urgentè angustia exclamare: *DEUS meus, ut quid dereliquisti me?* Postèrius autem hoc sensu: *Non derelinques animam meam in inferno*, id est: Non derelinques cadaver meum in sepulchro. Ità Beza in commentario illius loci.

24. Quid hìc agendum? aut quem Judicem compellabimus? si Scripturam consulimus, nihil aliud ipsa dicet, quam quod antea dixi: nullum jota, nullum apicem

apicem additura est: de eo autem, quod antea dixi, controversia est, ergo per id, quod antea dixit, controversia finire non potest. Si ergo post ortam controversiam Scriptura nihil novi dicit, sed manet in antiquis terminis, certè per illam finire lis non potest; sed necesse est, ut vel alium Judicem adire, vel alteram partem litigantem sponte cedere, vel denique utramque in lite perseverare.

25. Posterius argumentum. Multa sunt testimonia Scripturæ, quorum verus, ac legitimus sensus haberi non potest, nisi ex Traditione, & authoritate Ecclesiæ; (ut probatum est cap. 2.) ergo si oriatur controversia circa ejusmodi testimonia, sola Scriptura non potest esse Judex, sed oportebit confugere ad Traditionem, & authoritatem Ecclesiæ. v. g. Christus dicit Matt. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Sensus verus, & legitimus est: quod in Baptismo pronunciari debeant hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Et quod Baptismus sine tali verborum pronuntiatione non sit validus. In hoc consentiunt nobiscum Adversarii. At si aliquis negaret hunc esse sensum, & contenderet non opus esse pronunciare hæc verba: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti;* sed omnino sufficere, si quis inter baptizandum habeat internam voluntatem, & intentionem baptizandi in nomine Sanctissimæ Trinitatis; quomodo illum confutarem? an ex solis Scripturæ verbis? nihil minus; nam illa verba: *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* non dicunt vocalem Trinitatis invocationem adhiberi oportere. Unde ergo constat, oportere? Ex praxi, & Traditione Ecclesiæ. Si hanc respuis, non habebis ullum præsidium contra Adversarium, qui negaret vocalem prolationem necessariam esse.

26. Aliud exemplum: Christus dicit Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum DEI.* Hic locus secundum verum, & legitimum sensum intelligitur de necessitate Baptismi aquæ, ut nobiscum fatentur Lutherani; at

Calvinistæ hoc negant; quomodo ergo refelli poterunt à Lutheranis? non certe ex verbis citatis; nam tamen si nominetur aqua, non tamen additur expressè, quòd debeat intelligi de vera aqua; nam & alibi nominatur ignis, ut Lucæ 3. v. 16. *Ipse vos baptizabit in Spiritu, & igne*; & tamen non intelligitur verus ignis. Unde ergo constabit in priori loco, veram aquam intelligi oportere, & in posteriori non verum ignem; aut, unde Lutherani contra Calvinistas id probabunt? Non aliunde, quàm ex praxi, & Traditione Ecclesiæ.

27. Aliud: Christus in ultima Cœna non solum instituit Eucharistiam, sed etiam lotionem pedum adhibuit. Et quidem in institutione Eucharistiæ dixit: *Comedite, bibite*. In lotionem autem pedum: *Et vos debetis alter alterius lavare pedes*. Hic Adversarii dicunt: priora verba continere præceptum, posteriora non item; ac proinde fideles divinò præceptò obligari ad sumendam Eucharistiam sub utraque specie; non tamen ad lotionem pedum. Nunc quæro: unde hoc ipsis constet? aut quo prætextu existimet se teneri quidem ad summptionem utriusque speciei, sed tamen liberos esse à lotionem pedum? Non possunt prætexere Scripturæ verba, nam illa contrarium potius præseferunt. Hæc enim: *Comedite, bibite*, non plùs videntur significare, quam si paterfamilias dicat suis hospitibus: *Comedite, bibite, læti estote*. At si paterfamilias ità loqueretur, non censeretur illos velle sub præcepto obligare; cùm ergo Christus eodem modo locutus sit, unde constabit, eum voluisse novò præceptò obligare omnes fideles ad utramque speciem? Hæc autem verba: *Vos debetis alter alterius lavare pedes*, videntur significare præceptum, non minùs, quam si Dominus dicat servo: *Tu debes mensam parare*. Unde igitur sciunt, se his verbis non obligari ad lavandos pedes, cùm tamen hæc verba obligationem præseferant? Ex sola praxi, & Traditione Ecclesiæ; nam Ecclesia nunquam usurpavit hanc lotionem, tanquam necessariam; quod tamen fecisset, si divinò præceptò putasset se ad illam obligari.

28. Omitto similia exempla, quæ passim occurrunt; & ex dictis concludo in hunc modum: Scriptura potest dupliciter spectari. *Primo*: Quoad externam litteram. *Secundo*: Quoad internum sensum, qui à Spiritu Sancto intentus est. Neutro modo potest esse Judex controversiarum. Non priori, quia externa littera sæpè ducit nos in errorem. Nec posteriori, quia sensus Scripturæ sæpè obscurus, & ambiguus est; ita ut opus sit alio Judice, qui definiat hunc legitimum, & à Spiritu Sancto intentum illum non esse. Atque hæc sufficiant de secundo argumento, quod ex parte Scripturæ desumptum est.

ANIMADVERSIO.

Quid Anti-Becanus ad 2. argumentum? 1. taxat, quòd Becanus distinguat litteram à Spiritu Scripturæ. Sed nonne id taxare est ridiculum apud intelligentes; cùm ipse Apostolus id fecerit? 2. Dicit: esse quatuor terminos in argumento Becani illo: Si Scriptura esset Judex controversiarum, vel foret secundum litteram tantum, vel secundum sensum tantum, vel secundum utrumque simul sumpta; neque enim datur præterea aliquid in Scriptura, secundum quod ipsa possit esse Judex; sed non est secundum litteram tantum, nec secundum sensum tantum, nec secundum utrumque simul, uti probatur; ergo. Ità Becanus: ubi verò hic 4. termini? At Becanus sic non exprimit. Omnino, lege Sycophanta. Minoris enim probatio per trimembrem Scripturæ summptionem Becano procedit; nam toto secundo argumento probat, Scripturam non posse esse Judicem controversiarum secundum solam litteram, neque secundum solum sensum; & denique tertio argumentò probat eandem Scripturam non posse esse Judicem secundum litteram, & sensum conjunctim; quia multæ sunt controversiæ fidei, quarum vel nulla est mentio in Scripturis, vel omnino ad definiendum insufficiens est Scriptura, ut ibi videbimus. Quid jam ampliùs Anti-Becanus movet? Etiam probationem Minoris principalis quoad primam partem impetit. Quomodo? Becanus probaverat, Scripturam secundum litteram solam occidere ex Apostolo, & August. hoc negat Anti-Becanus, dicens: id vitiò malæ interpretationis fieri. Quomodo Moguntini hic respondent pro Becano? Ajunt: interpretationem malam esse errorem ipsum, quærentque: quis Lectorem ingenio, probatæque prædium in istum errorem induxerit? non ipse se, quia noluit errare, & solus cum littera Scripturæ errat, cùm legebat eam; ergo littera eum seduxit, non essentialiter, & necessario, sed tamen seipsâ. Ibi Anti-Becanus tenetur. Quid verò

idem ait ad alteram partem principalis Minoris? nempe: Scripturam nequidem sumptam secundum sensum posse esse Judicem controversiarum; Calumnias oggerit, uti sepia atramentum. Quas quæso? 1. Becanum pro argumento formato inducere discursum. *Resp.* Si malum, ostende? si bonum, quid carpis? 2. Impostor Becanus pro controversiis fidei supponit controversias de particularibus Scripturæ textibus. *Resp.* Tu ipse impostor es, qui controversum articulum fidei in Scripturæ textu supponis non latere, cum id melius nôris. 3. Becanus supponit, in omnibus controversiis fidei debere esse aliquem Judicem, idque ambiguum. *Resp.* Calumniaris; absque ambiguitate talem Judicem in terris supremum, & infallibilem requirit. 4. Becanus ludit in vocula Judicis. *Resp.* Calumniaris; propriè dictum Judicem requirit. 5. Becanus aliena loquitur à proposito, cum alium concludit debere esse Judicem à Scriptura distinctum. *Resp.* Cur aliena? Quia aliquis Calvinista hoc non negat. Quis ille? Crocius Cassellis post mortem Becani primùm auditus crocitare. Quid autem crocitat? Consistorium aliquod Prædicanticum esse Judicem controversiarum. Non oppugnavit hanc sententiã Becanus? non erat opus, quia ipsi se oppugnaverant, dicentes: se esse erroneos homines. Ubi hoc dixerunt? In Dordracena Synodo, ubi tota sapientia Calvinistarum fuit congregata. Quibus verbis hoc dixerunt? Absit verbis, tum non sunt humiles, sed factis testati sunt; quia magis discordes recesserunt, quàm convenerunt. Hoc Acta, & post scripta eorum loquuntur, integritatis excusa. Concedit igitur Calvinista Crocius contra symystas suos, Scripturam non esse Judicem controversiarum. Itã sanè: post tot negationes. Quid ad hoc alii Prædicantes? aut sequentur enim, aut pœnas dabit.

Tertium Argumentum ex parte Controversiarum.

29. **H**Oc argumentum sic propono: Multæ sunt controversiæ circa fidem, & religionem, quarum vel nulla fit mentio in Scriptura; vel certè non sufficiens ad hoc, ut Scriptura de illis sententiam ferre possit: ergo in iis dirimendis alius Judex quærendus est. Ejusmodi autem controversiæ sunt hæ.

30. *Prima*: An libri Tobiae, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, & Machabæorum sint Canonici? nec ne? Negant Lutherani, & Calvinistæ; nos affirmamus. At quis erit Judex, qui litem dirimat? Scriptura esse non potest; nec Lutherani, & Calvinistæ, quod bene notandum est, ad Scripturam provocant; sed ad Canonem,

& Traditionem Judæorum. Ajunt: libros istos in Canone Judæorum non reperiri, ideoque Canonicos non esse. Agnoscunt igitur alium Judicem in hac causa præter Scripturam. Et quem illum? Traditionem Judæorum. Mira res! Pluris Judæos, quàm Christianos faciunt; & cum ipsi Christiani esse velint, Christi, & Apostolorum Traditionibus infestissimi sunt, & Judæorum Traditionem in pretio habent.

31. *Secunda*: Quot sint Sacramenta novæ Legis; Adversarii dicunt esse duo: Baptismum, & Eucharistiam. Catholici, septem. Quid autem Scriptura? nihil de hoc numero definit, ac proinde Judex in hac causa esse non potest. Unde ergo Catholici habent septennarium, si ex Scriptura non habent? ex Traditione, & consensu Ecclesiæ. Unde Adversarii binarium? hoc ipsi viderint. Certè ex Scriptura non habent, aut, si putant se habere, speciatim præstent hæc tria. *Primò*: Ostendant ex Scriptura nomen Sacramenti tribui Baptismo, & Eucharistiæ; non item aliis? *Secundò*: Ex eadem Scriptura definiant Sacramentum? *Tertiò*: Demonstrant definitionem convenire Baptismo, & Eucharistiæ; non autem reliquis? Hæc si præstiterint, salva res est. At nunquam præstabunt.

32. *Tertia*: An Exorcismus possit adhiberi in Baptismo? Ajunt Lutherani, negant Calvinistæ. Neutri tamen ex Scriptura suam sententiam possunt confirmare. Similis controversia est inter ipsos Lutheranos, an infantes (quos ajunt habere actum fidei, dum baptizantur) accipiant fidem vi Exorcismi, ut vult Lutherus; an vi Baptismi, ut contendunt ipsius Affectæ.

33. *Quarta*: An baptizati ab hæreticis sint rebaptizandi? affirmavit olim Cyprianus cum quibusdam aliis. Negabat post Augustinus cum reliquis. Sed nec hi, nec illi poterant ex sola Scriptura hanc litem decidere; nam Augustinus, qui veriore sententiam tenebat, non aliunde, quam ex Apostolica Traditione, & praxi Ecclesiæ se tuebatur: (*lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 7. & lib. 5. cap. 23.*) Huic Traditioni cessit Cyprianus, quia videbat se omni præsidio Scripturæ destitutum esse, teste Augustino *epist. 48. ad Vincentium.* 34.

34. Sunt & aliæ similes controversiæ, quæ ex sola Scriptura decidi non possunt, præsertim hæc. *Prima*: An Baptismus una merfione, an trina conferri debeat; *Secunda*: An Christiani locò Sabbathi debeant colere diem Dominicum? *Tertia*: An Symbolum fidei sit verò Apostolicum? *Quarta*: An B. MARIA manserit Virgo post partum? &c.

ANIMADVERSIO.

Tertium argumentum Becani, quo probat Scripturam secundum se totam, sive secundum sensum, & litteram simul, non posse esse Judicem controversiarum, idè, quòd multorum fidei punctorum controversarum in Scriptura non sit mentio, vel non sufficiens, uti Becanus per 5. exempla demonstrat. *Anti-Becanus* mirificè aggreditur. 1. Quia concedit non esse mentionem quarundam controversiarum in Scriptura, & tamen concedit, eam hactenus posse esse normam; mox sui oblitus dicit, eas virtualiter, impliciteque in Scriptura contineri. 2. Ait, controversias de facto non esse à Bibliis decidendas. Falsissimum hoc est: an non ex Scriptura deciditur quæstio de facto Judæ proditoris. 3. In primum exemplum Becani impingit, & ait: Tobias, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, & Machabæorum libros non esse Canonicos; quia, ut ille affirmat, mentiuntur, & docent impia. *Resp.* Moguntini, negando assumptum, & urgent Prædicantem, ut hoc ex Scriptura probet; sed defecit. 4. Ad secundum Becani exemplum concedit Crocius, nomen Sacramenti non esse in Scriptura, sat esse, si res sit. Audio, Sed dic, quomodo in Scriptura res est, si ibi rei istius nomen non est? Item ait: se, subque paratos esse ad definiendum è Scriptura Sacramentum; imò ad hoc teneri; mox resiliens ait: non teneri. Quare? Non poterat ex Scriptura. Quid igitur facit? an constituitur idipsum? Minimè; sed dat definitionem hanc: quòd Sacramentum sit ritus, qui habet mandatum DEI; & cui addita est remissio peccatorum. Unde verò illam dedit? E cerebro suo. Quo jure? Mysteriò fraudis Prædicatoriæ, quæ est, verbum DEI strenuè jactare, & suas imaginationes ejus loco obtrudere. 5. Ad tertium Becani exemplum de Exorcismo, & aliis caeremoniis ait *Anti-Becanus*: esse reſicienda. Quare? Christus damnavit. Ubi? Matth. 1. 5. 3. *Quare & vos transgredimini mandatum DEI propter traditionem vestram? &c.* Ità Crocius. Sed ubi hic Exorcismus damnatur? an Phariæi exorcisabant? &c. Christianas caeremonias usurpabant? Non sanè. Quomodo ergo Prædicans eas ex illo loco Matthæi damnat? Sic: Prædicans vult per mysterium fraudis, quæ verbum DEI prætendens suum inculcat.

6. Ad quartum Becani exemplum de infantium fide, dum baptizantur, bene damnat Crocius, utpote Lutheranam controversiam.
 7. Ad quintum exemplum, an rebaptizandi sint ab hæreticis? ait Crocius, ex Scriptura deduci sic: quod non est in Scriptura, non est faciendum; iteratio Baptismi non est in Scriptura; ergo. Ridet hic Moguntini hominem, qui ex Scriptura deducere possit, quod non est in Scriptura, ut ipse fatetur. 8. Trinam, vel unicam merfionem in Baptismo ait Anti-Becanus esse adiophorum. Unde hoc definit? ex Scriptura? non certe; nisi iterum inde deducat, ubi non est. In diei verò Dominicæ celebratione locò Sabbathi inducta, planè se strangulat.

*Quartum Argumentum ex usu, & praxi
veteris Testamenti.*

35. **C**ertum est, in veteri Testamento omnes controversias legales, quæ erant majoris momenti, decisas fuisse à summo Sacerdote, seu Pontifice; ut testatur Josephus *lib. 2.* contra Apionem. Et expressè habetur *Deut. 17. v. 8. 9.* Ubi tria notanda sunt. *Primo*: Quòd variæ fuerint controversiæ apud Judæos. Aliæ oriebantur ex lege Decalogi, aliæ ex mandatis moralibus, quæ sunt extra legem Decalogi, aliæ ex præceptis cæremonialibus, aliæ ex judicialibus. *2. Paral. 19. v. 16.* & Liranus *ibid.* *Secundò*: Quòd in singulis civitatibus constituti fuerint inferiores Judices, qui ex officio debebant hujusmodi controversias dirimere. *Deut. 6. v. 18.* & *2. Paral. 19. v. 5.* *Tertiò*: Quòd, quando inferiores Judices non poterant inter se convenire, nec controversias ad se delatas, propter peculiarem aliquam difficultatem dirimere; necesse fuerit confugere Hierosolymam ad superiores Judices, quibus Pontifex præsidebat; & Pontificis sententiæ sub pœna mortis acquiescere. *Deut. 17. v. 8.*

36. Hinc colligimus, duplex apud Judæos fuisse Tribunal, & Concilium; unum majus, quod vocabatur Sanedrim, vel Synedrion, vel Concilium Seniorum; alterum minus. Inter ea multiplex fuit discrimin. *Primum*: Quia majus erat tantum Hierosolymæ, minus in singulis civitatibus. *Secundum*: In majori judicabantur majores controversiæ, in minori faciliores. *Tertium*: In majori præsidebat Pontifex, non item in minori.

iori. *Quartum*: A minori licebat appellare ad majus, non autem contra à majori ad minus. *Quintum*: In majori erant septuaginta personæ præter Pontificem, in minori viginti tres. De majori sæpè fit mentio in Evangelio.

37. Utrumque Concilium habuit suam originem sub Moyse; & majus quidem institutum est ex mandato Dei, Num. 11. v. 16. Minus verò ex consilio Jethro, Exod. 18. v. 13. Porro cum utrumque progressu temporis penè collapsum esset, iterum restitutum, & renovatum fuit à Josaphat Rege Juda, ut habetur 2. Paralip. 19. v. 5. Plura de hac re diximus in analogia veteris, ac novi Testamenti cap. 11. & alibi.

38. *Quæres* 1. An Pontifex, quem dicimus esse Judicem controversiarum, in veteri Testamento fuerit infallibilis Judex? *Respondeo* affirmativè. Et tripliciter probo: *Primò*: Quia quando aliqua controversia erat difficilis, & ambigua; volebat Deus, ut partes litigantes deferrent eam ad Pontificem in majori Concilio præsidentem cum hac promissione, quòd ab eo accepturi essent *judicii veritatem*. (Deut. 17. v. 9.) *Secundò*: Quia Deus mandabat omnibus sub pœna mortis, ut acquiescerent sententiæ Pontificis. (Deut. 17. v. 12.) *Tertiò*: Quia si Pontifex, quando in Concilio pronuntiabat sententiam, potuisset falli; nunquam litigantes, qui illum consulebant, fuissent securi. Cur ergo sub pœna capitis tenebantur sequi illius decisionem.

39. *Quæres* 2. Quare Pontifex fuerit potius infallibilis in decidendis controversiis legalibus, quàm alii Judices inferiores? Ratio dubitandi est: quia fieri poterat, ut non minùs alii essent periti in lege, quàm Pontifex; ergo non minùs alii potuissent esse infallibiles, quàm Pontifex. Imò etiam magis, si erant peritiores. *Respondeo*. Si spectemus industriam humanam, certum est, non minùs alios, quàm Pontificem potuisse Legem intelligere, & interpretari. Si autem spectemus assensum Spiritûs Sancti, quæ sanè potissimùm in hoc negotio spectanda est, ea Pontifici potius, quàm aliis fuit communicata. Exemplum habemus in Moyse
nam

nam Deus concessit illi majorem assistentiam, quam septuaginta Senioribus, qui illi in hoc officio subserviebant. Hoc colligitur ex illo, Num. 11. v. 17. *Dixit Dominus ad Moysen: Auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi.* Ubi per spiritum intelligi debet aliquod donum gratiæ, quod requiritur in iis, qui rectè volunt alios gubernare, & eorum controversias dirimere. Est ergo hic sensus: *Auferam de spiritu tuo, & tradam*; id est: dabo illis donum gratiæ, sed infra illud donum, quod tu habes Tibi, qui supremus Judex es, plus dari oportuit, quam illis, qui tibi subiecti sunt.

ANIMADVERSIO.

Quid ad quantum Becani argumentum Anti Becanus? Multa.
 1. ait: ad Sacerdotes non fuisse judicium delatum. Errat autem contra *Deut. 17. Qui superbiërit nolens obedire Sacerdotis imperio, &c.* 2. Cum hoc non succederet, ait: Sacerdotes non judicasse de doctrina, & religione. Errat autem contra 2. *Paralip. 19.* Pontificem jussit in iis, quæ ad DEUM sunt præsidere. 3. Cum & hic istus eum sefellisset, ait: eos non de Lege, sed secundum Legem, vel ex Lege debuisse judicare; de qua re: utique de religione per Scripturam; & ubi obscura erat Lex, vel non attingebat controversiam, quid tunc? nonne de Lege judicabant? Frivola igitur effugia quærit Prædicans. Hinc 4. ait: non sequitur à veteri Testamento ad novum, nisi probatio alia accedat. Imò sequitur à Figura ad figuratam, si manetur in analogia; ergo 5. Ait: à Moyse ad Pontificem non est consequentia. Ecce non? Ridiculè avertit ea, in quibus convenit Moyse, & Pontifici; & negligit ea, in quibus discrepant, veluti circumcisum esse, in Ægypto natum esse, &c. O acutum! 6. Ad infallibilitatem Pontificis in veteri Testamento, ut eam evertat Anti-Becanus, nihil solidi assert; nequidem apparet, nisi quod ait: Pontifices veteris Testamenti aliquoties aberrasse, ut Aaronem *Exod. 32.* Uriam 4 *Reg. 16.* Caipham *Matth. 26.* sed pridem responsum fuit: errores facti, non dogmatum fidei fuisse ab eis commissos.

*Quintum Argumentum ex usu, & praxi
 novi Testamenti.*

40. **S**icut in veteri Testamento, ut jam ostendi, non Scriptura, sed Pontifex, & Concilium Seniorum fuit Judex controversiarum; sic etiam in

novo hætenus servatum est. Hoc ostendam brevi introductione. Ac *primò*: tempore Apostolorum fuit orta controversia de circumcissione: An scilicet novi Christiani, qui tunc fidem Evangelii recipiebant, non possent salvari, nisi etiam circumciderentur, & legalia servarent? Quæ controversia potissimum intelligebatur de gentilibus ad fidem conversis. Erat autem duplex de hac re sententia: *Una* quorundam, qui ex Judæis facti erant Christiani, qui dicebant: gentiles per fidem Christi non posse salvari, nisi circumciderentur, & cæremonias Legis Mosaicæ observarent. *Altera* Pauli, & Barnabæ, qui asserebant: non opus esse circumcissione, & observatione legalium. *Act. 15. v. 1.*

41. At quomodo decisa, & finita est hæc controversia? An ad solam Scripturam, tanquam ad communem Judicem delata est? Nihil minus. Sed potius ex consensu utriusque partis delecti sunt aliqui, qui Hierosolymam irent ad Apostolos, ut ipsi in solemni Concilio de tota re cognoscerent, & definitivam sententiam pronunciarent; quod & factum est: nam ex una parte designati sunt Paulus, & Barnabas; ex altera alii, qui simul Hierosolymam profecti, Apostolos, & Seniores adierunt. Hi coactò Conciliò, & invocato Spiritu Sancto, responderunt his verbis: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis: nihil ultra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.* Quæ verba per modum Epistolæ missa sunt ad gentiles Christianos, de quibus agebatur. Et sensus est: Non volumus vobis imponere onus circumcissionis, & legalium, quod grave est; sed abstinere ab iis, quæ jam dicta sunt, quod grave non est.

42. Hic duo, quæ ad rem faciunt, notanda sunt. *Primum* est: quòd hæc controversia de circumcissione, & legalibus, sufficiens potuisset determinari per Paulum, & Barnabam; qui & ambo erant *Apostoli, & Propheta, & Doctores.* *Act. 13. v. 1.* Ambo à Spiritu Sancto speciatim delecti, ut Evangelium Gentibus prædicarent. *Act. 13. v. 2.* Et jam reipsa illud prædicaverunt in

in multis locis, ac provinciis. *Act.* 14. v. 25. 26. Neuter tamen voluit hoc officium usurpare, ut suò exemplò docerent, hujusmodi controversias, quæ fidem, ac religionem concernunt, ad ordinarios Ecclesiæ Prælatos, vel ad Concilia Prælatorum deferri oportere.

43. *Alterum* est: quòd in Concilio Apostolorum, in quo controversia illa proposita, & definita est; nulum Scripturæ testimonium, quod directè ad circumcissionem pertineret, allatum sit; cùm tamen in utramque partem non defutura fuissent testimonia, si ex illis solis oportuisset litem finire, ac terminare; nam pro circumcissione adduci potuisset illud, *Gen.* 17. v. 10. 11. 12. *Hoc est pactum meum, quod observabitis inter me, & vos, & semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem praputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me, & vos, &c. Tam vernaculus, quam emptitiu circumcidetur, & quicumque non fuerit de stirpe vestra; Eritque pactum meum in carne vestra in fœdus æternum.* At si pactum est æternum, ut hîc dicitur: semper servari necesse est, etiam in lege Evangelica; nec solum à Judæis, sed etiam ab aliis, qui non sunt de stirpe Judæorum. Contra verò occurrebat illud, *Deut.* 30. v. 6. *Circumcides Dominus DEUS tuus cor tuum, & cor seminis tui.* Ubi insinuat, circumcissionem carnis non duraturam in novo Testamento, sed ei successuram circumcissionem cordis. Sicut etiam *Jerem.* 4. v. 4. *Circumcidimini Domino, & auferite praputia cordium vestrorum.* Quasi dicat: Non requiro circumcissionem carnis, sed cordis; quæ consistit in interna contritione, & dolore de peccatis. Hæc, & similia utrimque adduci poterant ex Scriptura. At factum non est; sed Apostoli in Concilio congregati ex directione, & assistentia divina, quam Christus promiserat illis, & eorum successoribus, sententiam protulerunt.

44. Post tempora Apostolorum, aliæ, atque aliæ controversiæ, diversis locis, & ætatibus exortæ sunt; quas similiter à Pontifice Romano, vel à Conciliis ab eo approbatis, decisas, ac diremptas esse, notum est ex histo-

historiis Ecclesiasticis. Et qui illorum sententiæ noluerunt acquiescere, pro hæreticis habiti, & damna i sunt. Producam exempla aliquot illustriora, quæ primum occurrunt.

45. *Prima* controversia fuit: An Pascha deberet celebrari cum Judæis die decima quarta primi mensis ut volebant multi in Asia, qui propterea Quartadecimani appellati sunt. An verò tantum die Dominica sicut nunc fit: Hæc tandem post multa Concilia Episcoporum decisa, ac finita est à Victore Papa, *annò Christi* 198. Vide Euseb. *lib. 5. hist. Eccles. cap. 23. & seq.*

46. *Secunda*: An Ecclesia possit illos absolvere à peccatis, qui post Baptismum lapsi essent? Negavit Novatianus. Sed damnatus est in Concilio Romano sub Cornelio Papa, *annò Christi* 255. Vide Baronium circa eundem annum.

47. *Tertia*: An in Deo sint tres Personæ realiter distinctæ? Negavit Sabellius asserens: unam tantum esse Personam, quæ habeat tria officia: Creationis, Redemptionis, & Sanctificationis. Sed damnatus est in Concilio Alexandrino, tempore Sylvestri Papæ, *annò Christi* 319. juxta Baronium.

48. *Quarta*: An Christus sit purus homo, sicut cæteri mortales, & nihil ampliùs habeat in natura, & hypostasi, quam nos habemus? Affirmavit Paulus Samosatenus. Sed damnatus est in Synodo Antiochena tempore Dionysii Papæ, *annò* 266. juxta Baronium. Vide Eusebium *lib. 7. cap. 27.*

49. *Quinta*: An Christus sit Verbum Patris æternum, & ejusdem cum Patre substantiæ? Negavit Arius asserens: esse Verbum Verbi non ab æterno, sed in tempore à Deo ex nihilo creatum, & alterius à Deo substantiæ: ac proinde Deum non semper Patrem fuisse, sed tempus aliquando extitisse, cum non esset Pater. Sed damnatus est in Concilio Nicæno I. sub Sylvestro Papa, & Constantino Imperatore, *annò* 325. Vide duas Epistolas Alexandri Episcopi Alexandrini, quarum una exstat apud Socratem *lib. 1. cap. 3.* Altera apud Theodoretum *lib. 1. cap. 4.*

50. *Sexta*: An in Christo sint duæ Personæ, sicut sunt duæ naturæ, divina, & humana? Affirmavit Nestorius Episcopus Constantinopolitanus. Sed damnatus est in generali Concilio Ephesino, sub Cœlestino Papa, & Theodosio Imperatore; annò 434. & prius à Cyrillo in Concilio Alexandrino, annò 431. Vide Baronium.

51. *Septima*: An in Christo sint duæ naturæ? Eutyches, & Dioscorus dixerunt: ante unionem hypostaticam fuisse duas naturas, divinam, & humanam; post unionem, duas in unam coaluisse, & unam factam esse. Sed damnati sunt in generali Concilio Chalcedonensi sub Leone Papa, & Marciano Imperatore, annò 454. Vide Gabrielem Vasquez tom. 1. in 3. partem Divi Thomæ, disp. 14.

52. *Octava*: An in Christo sit una tantùm voluntas? Macarius Antiochenus Patriarcha, Cyrus Alexandrinus, Sergius Constantinopolitanus, & quidam alii, tametsi agnoscerent in Christo duas naturas, dixerunt tamen unam tantùm esse voluntatem, nempe divinam; ut refert D. Thom. in 3. quæst. 18. art. 1. Ideoque Monothelitæ appellati sunt. Eorum sententia damnata est in generali Concilio Constantinopolitano III. sub Agathone Papa, & Constantino IV. Imperatore; annò 679. juxta Baronium. An autem nomine voluntatis intellexerint potentiam, ac operationem? videri potest apud Gabrielem Vasquez tom. cit. disp. 73. cap. 1.

53. *Nona*: An Spiritus Sanctus sit Deus? Negant Macedoniani, de quibus Augustinus in libro de Hæresibus cap. 52. sic scribit: Macedoniani sunt à Macedonio Constantinopolitano Ecclesiæ Episcopo, quos & Τρευματομαχες Græci dicunt; id, quod de Spiritu Sancto litigant. Nam de Patre, & Filio rectè sentiunt, quod unus sint, ejusdemque substantia, vel essentia. Sed de Spiritu Sancto hoc nolunt credere, creaturam eum esse dicentes. Hi damnati sunt in Generali Concilio Constantinopolitano I. sub Damaso Papa, & Theodosio Imperatore; annò 383.

54. *Decima*: An Baptismus repeti, seu reiterari possit? Quæ controversia dupliciter potest intelligi, Pri.

Primò: An Baptismus, si semel validè collatus sit, repeti possit? Affirmavit Marcion, teste Epiphanio *hæres. ref.* 42. paulò post principium, *Secundò*: An Baptismus, qui ab hæreticis collatus est, repeti possit? Affirmârunt Donatistæ, qui baptizatos à Catholicis rebaptizabant, teste Augustino in lib. de Hæresibus *cap.* 69. eò, quòd Catholicos haberent pro hæreticis, & Baptismum ab hæreticis collatum putarent esse invalidum, ut explicat Vasquez *disp.* 146. *cap.* 4. Hi damnati sunt in Concilio Romano sub Melchiade Papa, *annò* 313. apud Saronium.

§5. *Undecima*: An homo sinè gratia DEI per suas naturæ vires possit implere Legem, si velit? Affirmârunt Pelagius, & Cœlestius. Sed damnati sunt in Concilio Carthaginensi, & Milevitano sub Innocentio I. *annò* 416. juxta computum Baronii.

§6. *Duodecima*: An Parvuli nascantur in peccato originali, & ad illud peccatum abolendum indigeant Baptismò? Negârunt iidem authores, Pelagius, & Cœlestius; teste Augustino in lib. de hæresibus *cap.* 88. ubi de illis sic habet: Hic error damnatus est in Concilio Milevitano *cap.* 2. & postea à Zosimo Papa, ut testatur idem Augustinus in lib. de peccato originali *cap.* 6. & seq.

§7. In his, & similibus controversiis, quas brevitatè causâ omitto, tria consideranda sunt; *Primò*: Quòd altera pars litigantium clarè, & perspicuè damnata sit. *Secundò*: Quòd hæc condemnatio facta sit ab Ecclesia Catholica, tanquam à Judice; quæ aliquando tulit sententiam per Pontificem, qui est Caput, seu Pastor Ecclesiæ; aliquando per Concilia, quæ repræsentant Ecclesiam. *Tertiò*: Quòd Lutherani, & Calvinistæ agnoscant hanc damnationem legitimè factam esse. Fatentur enim Novatianum, Sabellium, Samosatenum, Arrium, Nestorium, Eutychen, & Dioscorum, Monothelitas, Macedonianos, Donatistas, Pelagianos, meritò damnatos esse, & pro hæreticis haberi oportere. Nec aliunde, quàm ex Ecclesiæ Catholicæ decisione. Quòd si sola Scriptura esset Judex, & Ecclesia suam sententiam non interposuisset, in hodiernum usque diem

durarent istæ controversiæ; nec adhuc clarè, & palam omnibus constaret, supradictos authores pro hæreticis habendos esse. Nunc cum ab Ecclesia damnati sunt, res certa, & in dubitata est.

§8. Dices: Quid si Ecclesia errasset in ferenda sententia? *Respondeo.* Hoc tantundem est, ac si dicas: Quid si Christus, Apostoli, & Prophetæ mentiti essent. Nam illi testati sunt, Ecclesiam errare, aut deficere non posse. Est enim, ut loquitur Christus, fundata super petram; & porta inferi non prevalebunt adversus eam. Matth. 16. v. 18. Est columna, & firmamentum veritatis. 1. Timoth. 3. v. 15. Nunquam confundetur, neque erubescet. Isaiæ 54. v. 4. Jaspis est propugnaculum ejus. Ibid. v. 12. Et omnis lingua resistens illi in judicio condemnabitur. Ibid. v. 7. de hac re dixi cap. 3.

ANIMADVERSIO.

Quid ad quintum Becani argumentum Anti-Becanus? tricas ipse sibi facit; & denique concedit verum esse, quod Becanus hic docet. Quas oro tricas? Has, 1. ait: ab Apostolis infallibilibus non valere argumentum ad posteros eorum, & Papam. Sed cur non? si Christus privilegia eadem Papæ concessit, quæ Petro? uti alibi satis declaratum est, 2. ait: Becanum non probare, quod debebat. Quid igitur debebat probare? Crocius ait: Scripturam non esse judicandi normam. O homo! hoc Becanus non debebat, sed hoc: Ecclesiam semper Judicem controversiarum fuisse, non verò Scripturam. Nōne id facit? at aliquis Prædicans hoc non negat. Esto; alii negant; Crocium alibi configit, si non ibi. Sed quid ad exempla singula à Becano allata Anti-Becanus? Probare nolle, & improbare non potest evidentia lucis historicæ, & PP. testimoniis perstrictis. Garrit tamen quædam ad singula, ne gloriam damnatarum hæresum Papæ Romano relinquat; sed deliria sunt ex eisdem historiis perspicue refutata. Deinde ait: in damnandis hæresibus Scripturam esse adhibitam, uti normam. Esto, sed nec uti Judex ipsa, nec uti norma adæquata, ut ostendunt ipsa Acta Conciliorum. Denique scrupulos habet Anti-Becanus circa confirmationem, & approbationem Conciliorum; ait enim: si Concilia non approbata possunt errare, etiam approbata. Quare? Quia Papa non habet potestatem, vel mandatum confirmandi; uti nec Concilia petendi confirmationem à Papa. Quomodo hoc probas Anti-Becane? Nihilo. Itaque tibi nihil etiam credimus.

*Sextum Argumentum ex Analogia Judicis
Controversiarum Civilium.*

59. **H**Oc argumentum, quod rem maximè illustrabit, proponi potest hoc modo: Inter res fidei, ac religionis ex una parte, & inter res civiles, ac politicas ex altera, potest spectari multiplex analogia. *Prima*: Sicut in politicis, ac civilibus sæpe oriuntur lites, ac controversiæ, quæ requirunt aliquem Judicem, qui sententiam ferat inter partes litigantes; sic etiam fit in fide, ac religione. *Secunda*: Sicut in controversiis civilibus distinguuntur hæc tria: Judex, Lex scripta, & consuetudo; sic etiam in controversiis fidei hæc tria: Judex, Scriptura utriusque Testamenti & Traditio. *Tertia*: Sicut Princeps, vel Magistratus secularis fungitur officiò Judicis in decisione controversiarum civilium; sic etiam Princeps Ecclesiæ, vel Synodus Ecclesiastica fungitur officiò Judicis in decisione controversiarum fidei. *Quarta*: Sicut Lex scripta est quasi norma quædam, seu regula, quam sequitur Judex secularis in decidendis controversiis civilibus; sic etiam Scriptura utriusque Testamenti est, quasi norma quædam, seu regula, quam sequitur Judex Ecclesiasticus in decidendis controversiis fidei. *Quinta*: Sicut sola Lex scripta non est sufficiens, & integra norma omnium controversiarum, sed Lex scripta, & consuetudo simul; sic etiam sola Scriptura utriusque Testamenti non est sufficiens, & integra norma omnium controversiarum fidei; sed Scriptura, & Traditio simul.

60. Hæc clara sunt: nihilominus, ne quis dubitet, singula breviter explicabo. Ac *primò*: Quòd Princeps, vel Magistratus secularis fungatur officiò Judicis in controversiis civilibus, non eget longa probatione. Hoc enim testatur quotidiana experientia in omnibus regnis, ac provinciis; nam ubique contentiones, & causæ civiles deferuntur ad Principem, vel Magistratum secularem, quem partes litigantes agnoscunt pro legitimo suo Judice; quod etiam ex utroque jure, tam civili, quam Canonico notissimum est; nam in utroque extant
Tituli:

Tituli: De officio Judicis ordinarii, & delegati. Nec ullus in hac re tam peregrinus, ac stupidus est; ut per Judicem ordinarium, aut delegatum intelligat Legem scriptam; cum constet illum esse ordinarium, qui ordinariam habet jurisdictionem, & potestatem; illum vero delegatum, qui accepta ab Ordinario potestate, vicem illius gerit.

61. Deinde, quod Lex scripta non possit esse Judex, facile probari potest. Et quidem in his tribus casibus. *Primò:* Quando ipsa obscura, aut ambigua est; tunc enim opus est alio Judice, seu Interprete, qui mentem illius explicet. *Secundò:* Quando una Lex videtur alteri repugnare, quod frequentissimè contingit; tunc etiam Judex adhibendus est, qui eas inter se conciliet. *Tertio:* Quando verba Legis, quæ generalia sunt, restringenda essent in aliquo casu, & tamen restricta non sunt; quod tunc fit, quando occurrit aliquis casus particularis, quem Legislator, cum Legem conderet, non prævidit eventurum; & si prævidisset, non voluisset illum sub Lege sua comprehendere. In tali igitur casu contra verba Legis judicandum est. Et quis erit tunc Judex? non Lex ipsa; nam illa seipsam non destruit, aut judicat. Alius ergo distinctus à Lege.

62. *Postremò:* Quod sola Lex scripta non possit esse sufficiens norma pro decisione quarumcunque controversiarum civilium, sed præter Legem scriptam admittenda sit etiam consuetudo, certissimum est apud Jurisconsultos; ac potissimum in duplici casu. *Primò:* Quando movetur aliqua controversia, de qua nulla exstat Lex scripta; tunc enim consuetudo, si adsit, vim Legis obtinet; juxta illud: *Æa, quæ longa consuetudine comprobata sunt, ac per annos plurimos observata, velut tacita civium conventio, non minus, quàm ea, quæ scripta sunt jura, servantur.* (L. 35. ff. de Legibus.) *Secundò:* Quando exstat quidem Lex scripta, sed ambigitur de mente, ac sensu illius; nec aliunde, quàm ex consuetudine, & Traditione de ea constare potest. Tunc enim habet locum illud: *Optima Legum interpret est Consuetudo.* (L. 37. ibid.)

63. *Dices*: Quid si occurrat aliqua controversia, quæ nec ex Lege scripta, nec ex consuetudine finiri possit, quæ tunc erit norma, quam Judex sequi debet? *Respondeo*. Tunc ex naturali æquitate debet rem componere. Hoc tunc potissimum fit, quando occurrit aliquis casus, qui comprehenditur quidem sub verbis Legis, non tamen sub mente Legislatoris, ut supra dictum est. Tunc enim Judex ex æquo, & bono debet sententiam pronunciare. Idem fieri potest in controversiis fidei, aut religionis; nam si occurreret aliqua controversia, quæ neque aperte ex Scriptura, neque ex Traditione decidi posset, recurrendum esset ad auxilium Spiritus Sancti; qui tamen in omni casu implorantibus adesse solet, in hoc tamen speciatim doceret nos omnem veritatem, ut Christus promisit. Et hoc remedio uti sunt Apostoli in Concilio Hierosolymitano, ubi agebatur de circumcisione, & observatione legalium. Atque hæc sunt argumenta, quibus hætenus probatum est: Judicem controversiarum fidei non posse esse Scripturam, sed Ecclesiam. Nunc superest, ut objectiones Adversariorum diluamus.

ANIMADVERSIO.

Anti-Becanus in re parissima, tamen aliquid querit imparitatis, & queritur de Becani tallaria. Videamus: Argumentum Becani sextum est tale: In illis statibus, inter quos est specialis analogia; convenit servari eandem controversiarum decidendarum rationem; atqui inter statum politicum, & Ecclesiasticum est specialis analogia; ergo convenit eandem servari rationem. Atqui in statu politico hæc servatur ratio, ut Lex scripta non judicet: sed sit alius à Lege distinctus Judex, propter ingentes rationes; ergo convenit etiam in Ecclesia, ut Scriptura non sit Judex, alius distinctus à Lege Judex. Quid his fallacis? nisi quod fallaci cuncta videantur fallacis.

Obiectio 1.

64. **P**rima sumitur ex illo Isaie 8. v. 19. 20. *Ad legem magis, & ad testimonium*. Hinc colligunt Adversarii, Judæos in veteri Testamento, quando oriebatur aliqua controversia, missos fuisse *ad legem, & testimonium*; id est: ad Scripturam, tanquam *ad*

ad Judicem. Sed valdè errant; *Primò*: Quia jam offensum est, Judicem controversiarum in veteri Testamento non fuisse Scripturam, sed Pontificem. *Secundò*: Quia illa verba: *Ad legem, & testimonium*, multò aliter accipienda sunt, quàm putant Adversarii; ut patet ex præcedentibus, quæ sic habent: *Cum dixerint ad vos: Quarite à Pythonibus, & à divinis qui strident in incantationibus suis: Numquid non populus à DEO suo requireret pro vivis? à mortuis? Ad legem magis, & ad testimonium. Quodd si non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux.* Ubi disertè agitur contra illos, qui de futuris eventibus solent consulere Pythonissas, & Ariolos, & remittuntur partim ad Legem, quæ id prohibebat *Deut. 18. v. 9.* partim ad testimonium Prophetarum, qui à Deo constituti erant, ut futura prædicerent. *3. Regum 22. v. 7.*

65. Igitur sensus illorum verborum: *Ad legem magis, & ad testimonium*, est hic: Si vultis fieri certi res de futuris eventibus, non debetis consulere Pythonissas, sicut fecit Saul *1. Reg. 28. v. 7.* Quia hoc Deus per Legem suam fieri prohibuit, ad quem vos remitto: Sed consulite Prophetas Domini, quorum officium est de futuris prænunciare. Quid hoc facit ad Judicem controversiarum? Nihil penitus; nisi Adversarii velint hoc modo ratiocinari; de futuris eventibus non licet consulere Pythonissas; ergo sola Scriptura est Judex controversiarum. Ineptissimè. Et tamen, quod miseris, præcipui illorum Rabbini sic ineptiunt,

ANIMADVERSIO.

Objectionem de Lege, & Testimonio ex Isaïæ 8. v. 19. 20. inà perspicuè repulerat Becanus, ut fracta videretur; Anti-Becanus tamen conatus est refutare sic: Ad quod Judæi in rebus fidei sub gravi comminatione non habendæ lucis matutinae, nisi juxta illud sint victuri, remittuntur, hoc est, unica norma fidei; atqui Judæi sub ista comminatione ad Scripturam remittebantur, Isaïæ 8. ergo. Ità Anti-Becanus, sed gratis; nam Becanus ostendit illis Isaïæ verbis non probari Judicem controversiarum; Anti-Becanus verò ex illis verbis exculpit normam, sed neque normam adæquatam. Aliud peccatum; in-

minore truncavit Anti-Becanus medium Syllogisticum, omittendo ly in rebus Fidei. Nihil ergo fecit hic Anti-Becanus.

Obiectio II.

66. **S**ecundo sumitur ex illo, Joan. 5. v. 39. *Scrutamini Scripturas.* Ecce inquiunt Adversarii

Christus remittit nos ad Scripturam, tanquam ad Judicem controversiarum. Hoc certè non dicerent, si intelligerent mentem Christi. Christus in illo capite disputat cum Judæis, qui negabant ipsum esse Filium Dei. Ipse autem probat se esse quatuor testimoniis.

Primo: Testimoniò Joannis Baptistæ: Vos, inquit, misistis ad Joannem, & testimonium perhibuit veritati. Erat autem hoc ipsius testimonium: *Ecce Agnus DEI, ecce qui tollit peccata mundi.* Et iterum: *Ego testimonium perhibui, quia hic est Filius DEI.* Joan. 1. v. 34.

Secundò: Testimoniò miraculorum, quæ patrabatur. Ego, inquit, habeo testimonium majus Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater, ut perficiam ea, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me.

Tertiò: Testimoniò Dei Patris: *Et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me.* Nempe cum dixit de cœlo: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complaceui; ipsum audite.* Matth. 3. v. 17. & Luc. 9. v. 35.

Quartò: Testimoniò Scripturarum veteris Testamenti: *Scrutamini, ait, Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere; & illa sunt, quæ testimonium perhibent de me, & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.* Quasi dicat: Si non vultis recipere tria priora testimonia, quæ tamen efficacissima sunt (alioqui illa non produxissem) saltè non potestis rejicere testimonium Scripturarum, de quibus tantopere gloriamini. Illæ ipsæ, si attentè scrutamini, perhibent testimonium de me, quod sum Messias à Deo promissus. Quare ergo non creditis?

67. Hinc concludo: Adversarios ex hoc loco se ipsos potius, quam nos oppugnare. Nam ipsi contendunt, solam Scripturam esse Judicem controversiarum, & Christum ad solam Scripturam nos remittere: ad

contrarium verum est: nam Christus in controversiis, quam habebat cum Judæis, an ipse esset Filius DEI? non remisit illos ad solam Scripturam, sed primò ad testimonium Joannis Baptistæ: deinde ad testimonium miraculorum, quæ ostendebant ipsum esse Deum; postea ad testimonium Dei Patris, qui voce de cælo de-lapsa idem confirmabat. Denique, ut omnia experirentur, ad testimonium Scripturarum.

68. Nos Catholici in hac re Christum imitamur. Nam in controversiis, quas habemus cum Adversariis, non solum utimur testimoniò Scripturæ, sed etiam Sanctorum Patrum, & Marris Ecclesiæ, & miraculorum, quæ sæpè sunt pro confirmatione nostræ fidei. Adversarii autem, quasi Christo prudentiores essent, nihil volunt audire, nisi ex solis Scripturis. In quo similes sunt Judæis, contra quos Christus agit: nam Judæi, repudiato quocunque alio testimonio, solam Scripturam admittebant. Et hanc ipsam neque tunc intelligebant, neque adhuc intelligunt: ut testatur Apostolus 2. Corinth. 3. v. 14. cum ait: *Obtusi sunt sensus eorum.*

ANIMADVERSIO.

Antiqui-Becanus hanc 2. objectionem fractam volens restaurare, sic conclusit: quam regulam Christus in controversiis fidei decidendis secutus est, ea merito agnoscitur una fidei regula: at Christus Scripturam in controversiis fidei decidendis secutus est; ergo. *Resp. 1.* ad maj. negando ejus suppositum, quod est *ly Solam*, alias *ly una* fallaciter inferetur. *Resp. 2.* ad min. distinguendo *Solam* secutus est Scripturam, nego, uti ostendit Becanus hic; aliquando fecisse nihil ad Anti-Becani intentum. Inde enim nihil conficietur, nisi aliquando nos Scripturam rectè sequi. Scilicet: quando res controversiæ clare in ea exprimitur, & Traditio consentit.

Obiectio III.

69. *T*ertia sumitur ex illo Act. 17. v. 11. *Quotidie scrutantes Scripturas, si hac ita se haberent.* Hic iterum clamant Adversarii, Berœenses non temerè credidisse, quæ ab Apostolis dicebantur, sed omnia examinasse juxta normam Scripturæ. Equum igitur

igitur esse, ut nos illorum exemplum imitemur, & solam Scripturam pro norma, ac Iudice agnoscamus. Sed frustra. Quod facile constabit, si constet de re ipsa, de qua tunc agebatur. Ea fuit hujusmodi: Paulus Apostolus, ut expressè habetur in eodem capite; *primum* quidem Thessalonicæ, deinde apud Beroenses *differens* ex Scripturis, *aperiens*, & *insinuans*; quid Christum oportebat pati, & *resurgere a mortuis*; & *quid hic est Jesus Christus, quem ego annuncio vobis*. Quid verò Beroenses? Sequitur ibidem: *Susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hac ita se haberent*.

70. Igitur hic est sensus illius loci: Beroenses, cum audirent Paulum citare quædam testimonia Scripturæ veteris Testamenti, quibus astruebat Christi mortem, & resurrectionem: scrutabantur, an ea testimonia inessent Scripturæ, & iis ipsis testimoniis consentanea essent, quæ à Paulo dicebantur. Non quidem eo animo, quasi dubitarent de morte, & resurrectione Christi quippe, quæ satis confirmata erat ab Apostolo per virtutem miraculorum; 2. *Thess.* 1. 8. 5. sed ut magis in fide confirmarentur, si viderent ea, quæ Paulus prædicabat, multò ante per Prophetas fuisse prævisa, & præsignificata, & duplici via ipsis innotuissent.

71. Ex hoc sensu, quid obsecro, concludent Adversarii? Nihil ad rem, de qua agitur; nisi fortè sic velint concludere: Beroenses scrutabantur testimonia Scripturæ à Paulo citata; ergo sola Scriptura est Iudex controversiarum. Quod perinde est, ac si dicas: Lutherani scrutantur testimonia Augustini à Bellarmino citata; ergo solus Augustinus est Iudex controversiarum. Vel sic: Rustici scrutantur testimonia Lutheri à Prædicantibus citata; ergo solus Lutherus est Iudex controversiarum. Vel sic: Kemnitius in Examine Concilii Tridentini scrutatur Traditiones à Catholicis allegatas; ergo sola Traditio est Iudex controversiarum. Vel denique sic: Discipuli scrutantur testimonia Ciceronis à Præceptore citata; ergo solus Cicero est author latinitatis. Apage cum istis consequentiis. Et tamen
apud

DE JUDICE CONTROVERSIAR. ISE

apud Adversarios, quia meliores non habentur, in pretio sunt.

ANIMADVERSIO.

HOc 3. argumentum ita perspicue Becanus pertraxit, ut Anti-Becanus solum quærat, quare Heretici scrutati essent Scripturas, si non eas agnovissent, ut normam totalem? Resp. Ex scrutando non sequitur aliquid esse normam, vel Judicem, Catholici indies scrutantur Scripturas, & tamen negant eam esse Judicem, vel normam unieam fidei, aut controversiarum.

Obiectio popularis IV.

72. **P**lerique simpliciores sic obijciunt: Judex controversiarum in rebus fidei debet esse infallibilis, qui errare non possit; quia si ipse erraret, reliqui etiam errarent, qui illius sententiam sequerentur. Jam verò: constat ex una parte, Scripturam esse infallibilem, cum sit verbum Dei, quod errare non potest; & ex altera, homines non esse infallibiles, sed mendaces, & errori obnoxios, juxta illud Rom. 3. v. 4. *Est autem DEUS verax, omnis autem homo mendax.* Ergo Scriptura potest esse infallibilis Judex; homines, cum sint mendaces, non possunt; ac Pontifex est homo, & Ecclesia nihil aliud, quam collectio hominum; ergo Pontifex, & Ecclesia sunt mendaces, & errare possunt. Nemo igitur tutus, ac securus in negotio fidei, qui illorum sententiam sequitur.

73. Hæc obiectio, si quid roboris, ac momenti habet, non minus valet contra Adversarios, quam contra nos; nam si omnis homo mendax est, & errare potest, necessario sequitur: Moysen, Prophetas, Apostolos, Evangelistas, Lutherum quoque, & Calvinum, itemque omnes Prædicantes Lutheranos, & Calvinianos mendaces esse, & errare posse, quia homines sunt. Nil igitur credendum illis, aut fidendum esse; sed omnia, quæ ab illis dicuntur, suspecta, & incerta haberi oportere. Ubi ergo fides? Nec refert, si dicant: se non hominis, sed Dei verbum annunciare; nam si mendaces sunt, etiam in hoc puncto mentiri possunt. Nihil ergo certi est.

74. Sed absit, ut nos ita loquamur, aut sentiamus. Longè aliter res habet: ac *primò* quidem fatemur, Scripturam certam, ac infallibilem esse; quia verbum Dei est. Sed addimus, cum sæpè obscura sit, non facile unicuique constare posse de legitimo illius sensu. Itaque alio Iudice opus esse, qui infallibiliter decernat, quis legitimus Scripturæ sensus sit. Hic autem Iudex non potest esse quilibet homo privatus; quia alioqui tot essent diversi Iudices, quot diversa capita, & sententiae, & ipsi litigantes essent Iudices, & sic nulla controversia componi posset. Quisque enim diceret, se bene sentire, reliquos malè. Necessè igitur est, ut sit aliquis publicus Iudex, qui cum autoritate decernendi, & definiendi inter partes litigantes potestatem habeat.

75. Deinde asserimus, homines dupliciter spectari posse. *primò*: Quatenus sunt filii Adam, & obnoxii variis naturæ corruptionibus. Sic sine dubio proni sunt ad mendacium, & falsitatem. *Gen. 8. v. 21. & Psalm. 38. v. 6.* *Secundò*: Quatenus à Spiritu Sancto diriguntur, & gubernantur ad aliorum instructionem, & de hoc ipso regimine, & gubernatione Spiritûs Sancti constat; sic infallibiles, & sinè mendacio sunt. Talis in veteri Testamento fuit Moyses cum Senatu Seniorum, *Num. 11. v. 17.* Tales alii Pontifices, qui deinde secuti, *Deut. 17. v. 9. & Agai 2. v. 12. & Malachia 2. v. 7.* Tales Prophetæ, Isaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel, & alii, *Jeremia 1. v. 7.* Tales in novo Testamento Apostoli, quibus dictum est Joan. 14. v. 26. *Mittam vobis à Patre Spiritum veritatis. Et cap. 16. v. 13. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* At ubi omnis veritas, ibi nullum mendacium. Talis denique semper fuit, & nunc etiam est Ecclesia, quæ propter perpetuam Spiritûs Sancti assistentiam, & directionem à Christo ipsi promissam, nunquam hæc ænus erravit, nec deinceps errare poterit.

76. Sed an omnes, & singuli, qui in Ecclesia sunt, habeant hanc assistentiam, & directionem Spiritûs Sancti, ut in fide errare non possint? Facilis responsio. Singuli quidem habent, sed dependenter ab ipsa Ecclesia.

Quam-

Quamdiu ergo manent conjuncti cum Ecclesia, suum illi conformando judicium errare non possunt; si dis-
sentiant ab Ecclesia, jam errant. Quod duplici simili-
tudine declarari potest. Una sumitur ex proportione
humani corporis; nam si quæras, an singula membra,
quæ sunt in humano corpore, habeant in se spiritus vi-
tales, & sensitivos, quibus vita conservatur; respon-
dendum est: singula quidem habere, sed dependentes
à capite, & corde. Nam à capite, & corde, tanquam
à duplici principio, derivantur hujusmodi spiritus in
reliqua membra. Unde si intercipientur, aut occlu-
dantur meatus illi, seu canales, per quos fit illa spiri-
tuum derivatio, & distributio; necesse est, reliqua mem-
bra destitui spiritibus, & officium suum exercere non
posse. Sic etiam in Ecclesia: Singuli fideles, qui sunt
quali membra Ecclesiæ, habent quidem assistentiam,
& directionem Spiritûs Sancti, sed dependentes à Pon-
tificis, qui est veluti Caput Ecclesiæ; & à Conciliis, quæ
sunt quali cor Ecclesiæ. Quamdiu ergo singuli manent
colligati cum doctrina Pontificis, & Conciliorum; par-
ticipant de assistentia, & gubernatione Spiritûs Sancti,
nec in fide errare possunt. Sin per discordiam, & per-
tinaciam dilcedant à capite, & corde, jam occludunt
sibi omnes meatus, ut assistentia, & directio divina ad
eos derivari non possit. Et sic à veritate abducuntur,
& erroribus obnoxii sunt, quod contigit Arrio, Nesto-
rio, Macedonio, Pelagio, & sexcentis aliis.

77. Altera similitudo sumi potest à grege ovium,
qui optimè repræsentat Ecclesiam, attestante Christo
Joan. 10. Nam sicut totus grex in uno stabulo, vel loco
collectus, habet perpetuam assistentiam Pastoris, qui
furcâ, & canibus defendit illum à ferocia luporum; sic
etiam tota fidelium Ecclesia in una fide, & spiritu col-
lecta, habet perpetuam assistentiam divini illius Pasto-
ris, qui dixit: *Ego sum Pastor bonus, & cognosco oves
meas.* Joan. 10. v. 14. Et iterum: *Ecce ego vobiscum
sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*
Matth. 28. v. 20. Item: sicut singulæ oviculæ, quam-
diu manent conjunctæ cum grege sub custodia Pastoris,

immunes, ac tutæ sunt à morfu luporum; sic etiam singuli Christiani, quamdiu manent conjuncti cum Ecclesia, id est, cum doctrina, & consensu Ecclesiæ, immunes, ac tuti sunt à periculo erroris, & infidelitatis. Denique sicut oviculæ, quæ aberrant à grege, destituuntur protectione Pastoris, ac proinde luporum insidiis expositæ sunt; sic Christiani, qui discedunt à communi consensu, & doctrina Ecclesiæ, destituuntur assistentiâ Spiritûs Sancti; idèoque erroribus expositos esse, necesse est.

ANIMADVERSI O.

AD 4. argumentum nihil potuit opponere Anti-Becanoni, sed novis, uti putat argumentis, tanquam molaribus lapidibus conatur obruere Ecclesiam, & Papam; ut desinant esse Judices. Sic igitur dicit: 1. Summus Judex debet declarari in Scriptura, at nullibi ut talis declaratur Ecclesia, vel Papa; ergo. *Resp.* Nego major. fas est Traditione declarari etiam minor negatur. 2. Summus Judex non est alligatus ad regulam; at Ecclesia est alligata ad regulam; ergo. *Resp.* Distinguendo ly *summus*, in absolutè summum, qualis est DEUS, & accommodatè summum, qualis est homo soli DEO, & non alteri subditus, quomodo Calvinistæ solebant olim loqui in Synodis suis de Rege Angliæ? etsi postea aliter reipsa egerint, ut Calvinianus Salmasius de suis Fratribus conqueritur; talis verò accommodatè summus bene potest salva summitate, & majestate ad regulam esse astrictus. 3. Summi Judicis sententia est regula fidei; at Ecclesiæ sententia non est regula fidei; ergo. *Resp.* ut ante: prout enim summus fuerit, sic & regula erit ejus sententia; absolutè summi Judicis est summa regula; alterius, accommodatè summa; & priore modo summi Judicis erit prima regula fidei; alterius, proxima dependens à prima, vel per Scripturam, vel Traditionem, vel novam revelationem; prout placet absolutè summo. 4. Qui habet fundamentum doctrinam Apostolorum, cui astringatur, non est summus Judex; at Ecclesia habet id; ergo. *Resp.* ut ante, quia est crambe alio jusculo recocta. 5. Supremi Judicis sententia non debet à se ipsa discrepare; at Ecclesiæ sententia à se ipsa discrepat, quia judicavit communicandum olim sub utraque specie laicis, nunc non, &c. ergo. *Resp.* In dogmate fidei non debet discrepare à se, verum est; in dogmate moris alicujus pro diverso tempore, & loco, & personis non debet discrepare à se, tam falsum est, quàm quòd discrepet Prædicans à se, si æstate bibat frigidam, & hyeme calidam, vel ex uno ore spirat frigidum, & halet calidum, illud pro retrahere.

gerando iusculo, hoc pro calefacienda manu. 6. Summus Judex est infallibilis, at Ecclesia non est talis: 1. quia recipit falsa: nempe magos ab Oriente venientes fuisse Reges: Catharinam, Georgium, Christophorum fuisse homines sanctos, &c. 2. Definit falsa, cum Concilium errat, quod Pontificii concedunt fieri posse, & factum. *Resp.* Ad 1. partem minoris, negando quod recipiat falsa, quia factum est, Magos non fuisse Reges, uti & aliter non fuisse sanctos homines. Ad 2. partem, Ecclesia definit falsa, absque Papa subinde fieri, verum est; cum Papa, falsum est, nec potest probari Anti-Becanus oppositum. Imò verò probat sic: potest Papa errare in facto; ergo & in fide. *Resp.* Negando consequentiam. 7. Si Ecclesia habet assistentiam Spiritus Sancti in dogmate fidei definiendo: ergo & in factis, ne erret, quia est par ratio, & necessitas. At prius habet, uti dicitis; ergo & posterius. *Resp.* Non est par ratio, nec necessitas; Ecclesia enim adunatur per unam fidem, & unum Baptisma ad unum DEUM, non per uniforme aliquod factum. 8. Concilia aliquot recepta errant, nempe 1. Neo-Cæsariense in prohibendis secundis nuptiis. Canone 72. 2. Constantinopolitanum III. in definiendo, quod matrimonia cum hæreticis sine irrita. 3. Romanum sub Stephano VII. Formosum damnando, quem postea Concilium aliud Ravennæ sub Joanne IX. restituit, & Stephanum simul damnavit. *Resp.* Ad 1. Neo-Cæsariense prohibuit, vel nuptias secundas in polygamiam stante priore matrimonio; vel secundas non fieri cum solennitatibus iis, quibus primæ fiunt. Ex hoc utrumque adhuc servatur in Ecclesia. Ad 2. Constantinopolitanum III. Canone 72, vel posuit hæresin pro impedimento dirimente, uti Tridentinum Clandestinitatem; vel quod probat Bellarminus lib. 2. de Conciliis cap. 8. illos esse pseudo canones non sextæ Synodi Generalis sed alterius. Ad 3. *Resp.* fuisse questionem facti, dum de Formoso disceptatum est, non autem fidei dogma. 9. Papa etiam erravit, ut Marcellinus immolando sub Diocletiano; Liberius subscribendo damnationi Athanasii; Vigilius, Paschalis II. &c. omnes. *Resp.* In q. facti, esto in dogmate aliquo fidei publicè docendæ, & publicè docendo, nego, pernego; nunquam probabunt mille Anti-Becani. 10. Sic arguitur Anti-Becanus: Papa habet assistentiam Spiritus Sancti, ut non possit errare, vel ergo dependenter ab Ecclesia, vel independentè ab ea; non dependenter, quia tunc non erit Caput ejus, sed ipsa illius Caput; non etiam independentè ab ipsa, quia si Papa esset extra Ecclesiam. *Resp.* Est argumentum tale; vel Prædicantis caput habet vitam dependentem à corpore suo, vel independentè ab eo; si dependentè, ergo non est caput; si independentè, ergo non est pars corporis. Quomodo Prædicantes solvant hoc argumentum de capite suo? sic nos, & melius illud de Pontifice. Denique Corollaria pangit Anti-Becanus, quæ s

inspicias, sunt fuci, & mendacia; uti 1. Catholicos, maximè Jesuitas, esse impudentes Papæ assentatores; constantes assertores debuit dicere. 2. Sux causæ diffidere, quia nequeunt ferre DEI judicium in Scriptura loquentis, scilicet, juxta explicationes Prædicantium, & querunt domesticum Judicem, eumque hominem in sua causa pronuntiantem, nempe Papam à Christo constitutum. Quid æquius? 3. Certam normam controversiarum, nempe Scripturam in contemptum adduci. Ohe! non Scripturam, sed expositiones Prædicantium, quibus falsò, & fraudulenter prætexunt nomen Scripturæ. Videant Müllmanni mysterium fraudis. 4. Pro principio certo, id est, Scriptura, obtrudi incertam definitionem Papæ. Iterum ohe! pro falsis glossis Prædicantium verbo DEI suum facientium teneri autoritatem à Christo constituti Pastoris, *Joan. 21.* At quæ securitas est in Papatu, cum sedent Romæ Pseudo-Pontifices? *Resp.* In Pseudo-Pontificibus nulla, sicuti nec in Pseudo-Ministris. Nullius horum definitionem suscipimus, donec moraliter constet, quis sit legitimus Papa, vel legitime missus; tunc ei inhaeremus nisi verbo Christi. Sed toto seculo aliquando Pseudo-Pontifices sedere. *Resp.* Falsum est: nam turbulentissimò seculò decimò, quod Prædicantes oggerunt, non nisi duos exhibet Pseudo-Papas Historia Ecclesiastica: nempe Leonem annò 969. uno vix annò & Bonifacium quemdam annò 974. XIII. mensium Papas fictos præter quos aliqui alii eo seculo fuere quidem Invasores Sedis Apostolicæ, sed tamen legitime sedentes, Clero Romano malecuisse ferre improbum, quàm habere nullum, vel fædo schismate turbare mundum, quò casu consilium Christi valuit: *Super Calcedram Moysis.* Quæ in patientia rectè potuissent Calvinistæ, sed Reformati imitari Romanos tollendo Caput Ecclesiæ suæ Regem Carolum tot Synodis à se stabilitum.

C A P U T VI.

De Antichristo.

1. **A**Dversarii conantur simplici populo persuadere, id Papam esse Antichristum. Quò consilio ut faciant, facilis conjectura est. Nimirum: suam defectionem à Catholica fide possint tegere, & excusare sub prætextu defectionis ab Antichristo, socios defectionis habere.

ANIMADVERSI O.

Immaniter hæc in materia se gerunt Prædicantes, quasi præcise
 nente Luthero, manus suas sint loturi in sanguine Papæ, &
 Cardinalium. Quid igitur agunt? quid dicunt? Quid agant,
 Historiæ narrant, quid dicant, huc pertinet. Publicè damnatos
 hereticos, schismaticos, etiam quosdam, si possint, malè intel-
 lectos, vel prave animatos in Papam aliquem Catholicos produ-
 cunt in aciem, ut secum pasquillis, famosis libellis, mendaciis,
 & imposturis pugnent; imò nolentes pugnare etiam compellunt
 mo tuos, uti Okamum, Savanarolam, & alios. Brevi tamen
 confictu aciem tam minacem Becanus fugat; nam detegit fun-
 damentum, cui innituntur; quo nudè inspecto evanescit metus
 & timore tanto incussus. Quod igitur est Anti-Papistarum fun-
 damentum? *Resp.* Scriptura, uti ipsis placet, explicata. Quæ?
 2. *Thess.* 2. v. 7. *Mysterium operatur iniquitatis.* Hoc uti vo-
 lunt, explicant de Missa, & multis aliis, atque tunc Papæ ap-
 plicant, & concludunt, quod volunt. Itane omnes? omnes,
 nisi pauci, quos fratrum suorum pudet; dum vident vecordiam
 eorum in argumentando. Quomodo igitur isti pauci rem suam
 agunt? Ex Becano syllogismum describunt, quo suæ causæ
 aptiorem nec repetire ipsi, nec pangere possunt, nempe hunc:
 cui conveniunt omnes Antichristi notæ in Scriptura fundatæ, est
 Antichristus; atqui Pontifici Romano conveniunt omnes notæ
 illæ; ergo. Notæ autem omnes sunt; ut aiunt: quas Becanus
 num. 5. ponit. Sic illi, qui se plùs sapere arbitrantur. Quan-
 tum verò vales horum sapientia? *Resp.* Nihilò plùs cæterorum
 imprudens; nam minor falsa est, nec eam possunt probare
 veram esse de Papa, nisi rursus Scripturam explicent, uti vo-
 lunt, & tunc ejus explicationem è suo cerebro depromptam
 ostendant convenire Papæ. Hæc verò probandi ratione quidvis
 probare potest insipientia humana. Deinde: notæ, quas ex Be-
 cano, & aliis Catholicis suffurati sunt, & ipsi recensent; non
 sunt omnes notæ Antichristi, nec clarissimæ, sed obscuriores,
 omisiss clarissimis, quas idem Becanus posuit, sed non ad gustum
 tenebras amantium. Has autem videre licet num. 3. & 4. Be-
 cani in hac Epitome, quibus convincentur hæretici, nondum
 advenisse Antichristum illum famosum, & propriè dictum; idcirco
 sentientes se in probando deficere, desiliunt ad latè dictum An-
 tichristum, nempe quemvis vitiosum. Et cum de tali multa
 gariverint falsa, concludunt Papam esse Antichristum simplici-
 ter dictum, quæ praxis tota spectat ad mysterium fraudis Præ-
 dicantiæ à Mülmanno detectum. Sed & ipse Becanus detegit
 hoc eorum mysterium, dum querit ex Anti-Papistis, quo tem-
 pore venerit Antichristus ille, de quo somniant? in qua quæstio-
 ne anxie se versant, & non invenientes fundamentum planè di-

discordant in maximo articulo fidei suæ, ita ut integris seculis hi citius, illi serius eum venisse dictitent. Plane uti senes Sarranæ castæ accusatores, hic sub schino, ille sub prino male agentem mentiebantur. Huic tamen dissensionis tantæ emplastrum grande imposuit Anti-Becanus, nempe ex tali dissensione non recte concludi, falsum esse dogma eorum. Et quare non? Quia ait de Christi natali anno etiam esse discordiam quoad Consilio Romanos, sub quibus sit natus; non tamen inde recte inferri, quod falsum sit dogma de Christo nato. Sed hoc emplastrum non est aprum tegendæ heterodoxorum discordiæ, sed confessio aperta, illos discorsare, qui semper sunt certi, semper verbum DEI purum, clarissimumque se jactant prædicare, cui jactationis talis pugna contradicit. Dissensio de anno natali Christi inter orthodoxos est, illos scilicet, qui dicunt se solum certitudinem habere in illis, quæ per Apostolicam Sedem definita sunt; quæ cum de anno natalis Domini nondum definiênt, hunc esse controversium nihil obstat, & tamen mysterium Nativitatis, ut pote quod definitum est, esse certum. Multo verò magis pugnant inter se heterodoxi, cum debent nominare Papam, qui primus Antichristum agere coeperit. Nam alii S. Gregorium M. illum Ecclesiæ Doctorem primò locò constituunt, alii verecundiores eum ab hac nota surpissima exemptum faciunt. Verbò: Sæpe personicas videas vulpeculas.

2. Catholici sic sentiunt: Nomen Antichristi significat hostem, seu adversarium Christi. Et sumitur dupliciter. *Primò*: Generatim pro quocunque Christi adversario, cujusmodi sunt omnes hæretici. Et hoc sensu dictum est ab Apostolo, 1. Joan. 2. v. 18. *Nunc Antichristi multi facti sunt*, id est: multi hæretici multi de Christo sentientes, de quibus sequitur: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis*. Eodem sensu intelligitur illud, 1. Joan. 4. v. 3. *Omnis spiritus, qui solvit JESUM, ex DEO non est; & hic est Antichristus, de quo audistis, quoniam venit, & nunc jam in mundo est*. *Secundò*: Speciatim pro præcipuo, ac principali Christi adversario, cujus reliqui omnes Præcursores sunt. Et de hoc loquitur Paulus 2. Thessal. 2. v. 3. 4. *Nisi reversus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adversatur, & extollitur supra omne, quod dicitur DEUS*. Hanc distinctionem tradit August. lib. 2. contra adversarium legis cap. 12. Damascenus lib. 4. cap. 27. & alibi. Posita hac distinctione duo asserimus.

3. *Prior assertio*: Antichristus, quatenus specialiter sumitur pro primario Christi hoste, nondum, dum scribo, venit in hunc mundum. *Probatur primò*: Quia non venit, nisi prius eversum, & desolatum fuerit Romanum Imperium; ut passim tradunt antiqui Patres, tam Græci, quam Latini. Et confirmant ex cap. 2. & 7. Danielis. & cap. 17. *Apocal.* Atqui Romanum Imperium nondum eversum, & desolatum est; ergo &c. *Secundò*: Quia tempore Antichristi venturi sunt duo testes, qui amicti sacco, seu cilicio: prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, & habebunt potestatem claudendi celum, ne pluat diebus Prophetia ipsorum, & potestatem convertendi aquas in sanguinem, &c. *Apoc.* 11. v. 3. At hi duo testes nondum venerunt; ergo.

ANIMADVERSIO.

ADVERSUS primum Becani argumentum Anti-Becanus 1. ausus est mentiri, quòd Romanum Imperium eversum sit, & desolatum. Contrarium tota Europa videt, & audit, & inquitur. Audax Prædicans, imò atrox! 2. negat Romanum Imperium debere penitus eversum esse ante adventum Anti-Christi, contra SS. PP. à Moguntinis reproduktorum disertam sententiam. Sic malus homo, modò idem factum asserit, modò negat, sibi ipsi hostis. Sed quomodo Anti-Becani probant assertionem suam tam patenter falsam de Romano Imperio iam everso? Dicunt. Christi adventum respondere tempori, quo Regnum quartum in ruina jacere vaticinati sunt Prophetæ; ergo Romanum Imperium debuit esse sublatum Christo nascente in terris. *Resp.* De adventu secundo Christi, verum est, omnia regna sublata fore, non de primo adventu; nihil ergo probat Anti-Becanus ex his prophetiis malè intellectis. Rursus Anti-Becanus sibi contrarius ait: in Regnorum evertendorum numero, non debere poni Romanum Imperium, quòd Christo nascente coepit; ergo nihil probant Catholici ex eo, quòd Romanum Imperium non sit eversum. *Resp.* Negando explicationem Anti-Becanorum.

4. *Posterior assertio*: Papa non est Antichristus iste famosus. Hæc sequitur ex dictis: *Primò*: Quia Antichristus nondum venit, nec venturus est, nisi everso Romanò Imperiò; at Pontifex pridem venit florente Imperio Romano. *Secundò*: Antichristus occidet duos illos Prophetas, de quibus dictum est, *Apocal.* 11. v. 7.

Hoc

Hoc Pontifex non fecit. Accedunt tria alia Argumenta: *Primum*: Antichristus non regnabit, nisi tribus annis cum dimidio, Daniel. 7. v. 25. *Ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.* Et Apocal. 11. 2. *Mensibus quadraginta duobus.* Et ibidem v. 3. *Die mille ducentis sexaginta.* At Pontifex regnavit iam multis seculis. *Secundum*: Antichristus à Judæis pro Messia recipietur, Joan. 5. v. 43. At Pontifex non recipitur ab illis pro Messia. *Tertium*: Antichristus faciet ignem de cælo descendere. Apocalip. 13. v. 13. Hoc non facit Pontifex. Vide, quæ diximus tom. II. Opusculorum, opusc. 3.

ANIMADVERSIO.

AD 2. argumentum Hecani, quid ajunt Anti-Becani? 1. unum, alterumve catholicum torrenti SS. PP. de Enoch & Elia venturi contra Antichristum differentium, opponunt negatoriè. 2. His in subsidium substituent Prædicantes aliter docentes de Enoch, & Elia, quàm Tertull. lib. de An. Christi 50. S. Hyppol. Mart. Orat. de Consummat. mundi. S. Justinus dial. cum Tryphone &c. plurimi à Moguntinis pag. 214. recitati docuerunt. At tantis viris opponere Prædicantes aliquos vel etiam omnes, est grillos componere elephantis, & noctilucas soli.

5. *Objeclio.* Notæ Antichristi conveniunt Papæ. *Prima est*, deficere à fide, 2. *Thessal.* 2. v. 3. At Papa defecit à fide, qua defendit Purgatorium, Invocationem Sanctorum, Sacrificium Missæ, & similia. *Secunda est*, sedere in templo DEI. *ibid.* At Papa sedet Romæ in Ecclesia Christi. *Tertia*, ostendere se tanquam DEUM. *ibid.* Hoc facit Papa, quia exhibet se pro visibili Capite Ecclesiæ. *Quarta*, extollere se supra omnem DEUM. *ibid.* Hoc facit Papa, quia extollit se supra omnem Ecclesiasticum, & politicum ordinem. *Quinta*, negare Christum. 2. *Joan.* 2. v. 22. Hoc facit Papa, quia corrumpit doctrinam de Christo Mediatore. *Sexta*, facere falsa miracula Laureti apud Statuam B. Virginis. *Septima*, imprimere subditis characterem. *Apoc.* 13. v. 16. At Papa hoc facit, quando unctione chrismatis signat frontes Christianorum in susceptione Confirmationis.

6. *Resp.* Meræ quisquillæ sunt, quod ostendo per singulas notas diicurrendo: At *primò*: defendere Purgatorium, Invocationem Sanctorum. & Sacrificium Missæ, non est deficere a fide, quia antiqui Patres ea defenderunt. Potius dicam: Adversarios deficere a fide, qui ista oppugnant. *Secundò*: Aliud est, sedere in templo Dei Hierosolymæ, aliud in Ecclesia Christi Romæ. Antichristus sedebit in templo Hierosolymæ, & a Judæis adorabitur. Pontifex sedet Romæ in Ecclesia Christi, quam Adversarii deseruerunt. *Tertiò*: Exhibere se pro visibili Capite Ecclesiæ, non est idem, quod exhibere se DEUM. Petrus exhibuit se priori modo; Antichristus exhibebit se posteriori. *Quartò*: Etiam Moyses fuit supra omnem ordinem Ecclesiasticum, & politicum, & tamen non extulit se supra DEUM. *Quintò*: Nondum probârunt Adversarii, Papam corripisse doctrinam de Christo Mediatore. Ipsi potius corruperunt, ut alibi ostendo. *Sextò*: Papa non facit miracula Lauretana, sed DEUS. Deberent Adversarii ostendere, Papam facere ea miracula, quæ Scriptura dicit facturum Antichristum. Cujusmodi sunt hæc duo: *Primum*: Ignem de cælo deducere. *Secundum*: Effigere, ut imago bestię loquatur. *Apocal. 13. v. 15.* Neutrum adhuc legimus factum à Papa. *Septimò*: Character Antichristi debet habere tres condiciones. *Prima*: Ut sit communis omnibus, pusillis, & magnis, divitibus, & pauperibus, liberis, & servis. *Secunda*: Ut possit imprimi, vel in fronte, vel in dextra manu. *Tertia*: Ut nemo, nisi habens characterem, possit emere, aut vendere. *Apoc. 13. v. 16. 17. & cap. 14. v. 9.* At istæ condiciones non conveniunt unctioni christiatis. Frustra ergo litigant Adversarii.

ANIMADVERSIO.

Quomodo Anti-Becani notas illas obscuriores Antichristi applicant Papæ? *Resp.* Nihilò melius, verbosius tamen, quam Becanus ipsorum vice egit, qui etiam eandem telam retexit in sua reducens falsa principia. Qui verò fusiùs hæc resecta volet, Moguntinas animadversiones consulat.

C A P U T VII.

De Invocatione Sanctorum.

1. **Q**uestio est, an liceat invocare Sanctos in cœlo existentes sub hac formula, quam usurpant Catholici? *Sancta MARIA, ora pro nobis: Sancte Petre, ora pro nobis: Omnes Sancti DEI, intercedite pro nobis.* Nos affirmamus. *Primò:* Quia antiqui Patres suò exemplò id nos docuerunt, ut Nestarius, Ephrem, Nazianzenus, Nyssenus, Ambrosius, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, & quotquot postea secuti sunt. *Secundò:* Quia hæc invocatio totius Ecclesiæ consensu approbata est; tota autem Ecclesia errare non potest. *Tertiò:* Quotidie fructum inde experimur; nam multi invocatione hujus, vel illius Sancti consequuntur sanitatem corporis: alii donum castitatis: alii illustrationem intellectus: alii alia beneficia. Res certa est, quæ, nisi temerè, negari non potest. *Quartò:* Constat ex Scriptura, pium, ac utile esse, invocare Sanctos in hac vita mortali existentes. Hoc enim fecit Apostolus Coloss. 4. v. 2. 3. *Orationi instate, orantes semper, & pro nobis.* Et 1. Thess. 3. v. 1. *Fratres orati pro nobis, ut sermo DEI currat, & clarificetur, sicut & apud vos.* Ergo etiam pium, & utile est, invocare Sanctos cum Christo regnantes; præsertim cum horum intercessio non minùs efficax sit, quam istorum.

2. Adversarii, qui more suo contemnunt antiquos Patres, consensum Ecclesiæ, & fructum pietatis, multa obijciunt. *Primò:* Quòd invocatio Sanctorum sit injuriosa Deo, qui solus vult adorari. *Secundò:* Quòd sit injuriosa Christo, qui solus est Mediator Dei, & hominum. *Tertiò:* Quòd sit signum diffidentiae; quia, quando confugimus ad Sanctos, videmur diffidere Deo, & Christo. *Quartò:* Quòd sit res inutilis, quia Sancti in cœlo non audiunt nostras orationes, neque sciunt, quid hic apud nos agatur, ideòque frustra illos invocamus.

3. Sed hæc argumenta nullius momenti sunt: Et sane, si tria priora valerent contra nos, valerent etiam contra Apostolum. Æque enim oppugnant invocationem Sanctorum in terra militantium, quam Apostolus usurpavit, ac invocationem Sanctorum in cælo triumphantium, quam nos usurpamus. Nam si hæc consequentia bona est: Solus DEUS vult adorari; ergo non licet invocare Sanctos in cælo, etiam hæc erit: Solus DEUS vult adorari; ergo non licet invocare Sanctos in terra; nam particula *Solus*, non minus excludit hos, quam illos. Item, si hæc est bona: Solus Christus est Mediator; ergo peccant Catholici invocando Sanctos in cælo; etiam hæc erit: Ergo peccant Adversarii, invocando Sanctos in terra. Denique si sequitur: Catholici invocant Sanctos in cælo; ergo diffidunt DEO, & Christo. Sequetur etiam: Adversarii invocant Sanctos in terra; ergo diffidunt DEO, & Christo.

4. In quarto supponunt: Sanctos in cælo non audire nostras orationes, neque scire, quid apud nos agatur. Et quomodo id probant? Ineptissime, ex his Scripturæ locis. Job 14. v. 21. *Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget.* Et Ecclesiast. 9. v. 5. *Viventes sciunt se esse morituros: mortui vero nihil novērunt amplius.* Et Isaïæ 63. v. 16. *Abraham nescivit nos; & Israël ignoravit nos.* Quæ testimonia nihil ad rem faciunt; non enim disputamus hic de hominibus, qui tempore veteris Testamenti erant in Limbo, vel in inferno; sed de Sanctis, qui tempore novi Testamenti sunt in cælo. Esto, priores ignoraverint, quæ hæc sunt; non sequitur inde, etiam posteriores ignorare: Nihil ergo efficiunt Adversarii.

5. Sed instant, quomodo Sancti in cælo possunt cognoscere nostras orationes, & interna desideria? Ego vicissim quero, quomodo Sancti in hac vita possunt cognoscere arcana aliorum consilia, & molitiones? Samuel cognovit omnia, quæ erant in corde Saulis. 1. Reg. 9. v. 19. Eliseus scivit omnia, quæ à famulo absente erant perpetrata. 4. Reg. 5. v. 26. Item omnia secreta consilia Regis Syriæ. 4. Reg. 6. v. 9. Daniel sci-

vit occultum somnium Nabuchodonosoris, & interpretationem illius. *Daniel. 2. v. 26.* Petrus Apostolus scilicet occultam fraudem Ananiae, & Saphirae. *Actor. 5. v. 1.* Denique, quae non cognoverunt Prophetæ? quae ab oculis hominum erant abscondita. Si hæc potuerunt fieri in terra, cur similia non possunt fieri in cælo?

ANIMADVERSIO.

Veteribus argumentis heterodoxorum à Becano decoctis, ab Anti-Becanis recoctis, etiam nova in subsidium suum advocant; nempe: Nullum habemus de invocatione Sanctorum mandatum, promissionem, exemplum in Scriptura Canonica; ergo non invocantur piè, & utiliter. 2. Invocationem Sanctorum antiquitus, & in primitiva Ecclesia non fuisse usurpata, sed tempore Augustini cœpisse, ut Kemnitus, vel tempore Gregorii, uti Melancthon discordantissime asserunt; hæc Anti-Becani. Quid Moguntini his opponunt? Ad 1. argumentum misso antecedente, negant consequentiam; quia Scriptura non est adequata fidei, & morum regula, si absque Traditione sumatur. 2. Negatur antecedens, 1. quia sæpius jubemur DEUM laudare in Sanctis ejus. 2. exempla invocationis Sanctorum etiam post mortem eorum, vel SS. Angelorum, habes Gen. 48. Exod. 32. v. 13. Jobi 19. v. 21. junda explicatione S. Augustini Nov. in Job. 19. 2. Promissiones de ope salutis per Sanctos, Exod. 23. & alibi. Exempla, & testimonia de invocatione Sanctorum in primitiva Ecclesia per singula sæcula vide apud Gualterium in Tabula Chronologica, & alios. Denique ait Anti-Becanus: Qui recedit à forma invocationis à DEO præscriptæ, male facit; invocans Sanctos, recedit à forma invocationis à DEO præscriptæ, nempe à Pater noster, &c. ergo. *Resp.* Recedit à forma adequata invocationis, nego; à forma inadequata, qualis est Pater noster, &c. concedo. Si autem à forma inadequata recedentes peccant, sane quoties Psalmos cantant heterodoxi, adversus formam à Christo præscriptam peccabunt. Ex his, similibusque vanitatibus Anti-Becanorum, adeò aperte displicis aestimare licet vanitatem cæterorum, quæ nihilò his sunt solidiora tum in præmissis, tum sequentibus materiis controversiarum, adeò ut labori parcere possint, si Crocio, & Hunekino, &c. Anti-Becanis non sint prolaturi.

CAPUT VIII.

De Sacramentis.

1. **D**uplicia distingui solent Sacramenta: alia vetera, seu Mosaica: alia nova, seu Evangelica. Vetera sunt hæc. *Primum*: Circumcisio. *Secundum*: Agnus Paschalis. *Tertium*: Purificationes ab externis immunditiis. *Quartum*: Expiationes à peccatis. *Quintum*: Consecratio Sacerdotum. *Sextum*: Esus panem propositionis. Ita *D. Thomas* 1. 2. *quæst.* 102. *art.* 5. Nova sunt: Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium. Vetera fuerunt umbræ, seu figuræ novorum. *Ac primò*: Circumcisio fuit figura Baptismi. *Secundò*: Agnus Paschalis, & esus panum propositionis, figura Eucharistiæ. *Tertio*: Purificationes, & expiationes, figuræ Pœnitentiæ. *Quartò*: Consecratio Sacerdotum, figura Ordinis. Nulla tamen fuit figura Confirmationis, Extremæ Unctionis, & Matrimonii; causam assignat *D. Thomas* *loc. cit.* Nos hîc agimus de Sacramentis novis, seu Evangelicis. *Ac primò* de nomine Sacramenti. *Secundà*: De definitione. *Tertio*: De causis. *Quartò*: De effectu. *Quintò*: De numero. De quibus inter nos, & Adversarios disceptatio est.

De Nomine Sacramenti.

2. **N**omen Sacramenti aliter sumitur apud profanos Authores, aliter in Scriptura. In Scriptura idem significat, quod Mysterium. Et sumitur dupliciter. *Primò*: Pro re arcana, seu abscondita. *Secundò*: Pro signo rei arcanae, seu absconditæ. *Priori modò*: Incarnatio verbi, & vocatio Gentium ad fidem, vocantur Sacramenta, seu mysteria; id est, res in arcano DEI consilio absconditæ, quas nemo potuit agnoscere, nisi quando Deus per Prophetas, & Apostolos dignatus fuit eas revelare. *Ephes.* 3. v. 3. *Coloss.* 1. 26. & 1. *Timoth.* 2. v. 16. *Posteriori*, Matrimonium Adæ,

& Evæ, & somnium Nabuchodonosoris dicuntur Sacramenta, seu Myſteria; id eſt, ſigna rerum arcanarum, ſeu abſconditarum. *Ephes. 5. v. 32. Daniel. 2. v. 19.* Nam matrimonium Adæ, & Evæ ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia; & ſomnium Nabuchodonosoris, ſucceſſionem quatuor regnorum. Hoc poſteriori ſenſu nos dicimus: Baptiſmum, Euchariftiam, & reliqua jam recensita, eſſe Sacramenta, ſeu myſteria; id eſt, ſigna rei arcanae, ſeu abſconditæ; non cujuſcunque, ſed internæ gratiæ, ſeu ſanctitatis; ut jam explicabitur.

De Definitione Sacramenti.

3. **C**atholici ſic definiunt: *Sacramentum eſt ſignum, & cauſa gratiæ. Vel: Eſt res ſenſibilis, quæ ex DEI inſtitutione habet vim ſignificandi, & efficiendi gratiam.* Quæ definitio convenit novis tantum Sacramentis, non veteribus. Nam vetera ſignificabant quidem gratiam, ſed non efficiabant. Nova & ſignificant, & efficiunt: non ut cauſæ principales, ſed ut instrumentales.

4. Adverſarii & à nobis, & à ſe mutuò discrepant; nam aliqui ſic definiunt: *Sacramentum eſt promiſſio gratiæ, quæ externo ſigno annexa eſt; ut Lutherus.* Alii & contrario ſic: *Eſt externum ſignum, cui promiſſio gratiæ annexa eſt; ut Melanchthon.* Alii ſic: *Eſt ſymbolum, ſeu ſigillum, quo applicatur promiſſio; ut Herbrandus.* Alii ſic: *Eſt ſigillum, quo obſignatur promiſſio; ut Calvinus.* Alii aliter. Qui omnes dupliciter reſelluntur. *Primò: Quia nomine gratiæ non intelligunt internam gratiam, ſeu juſtitiam inhærentem, ſicut nos intelligimus; ſed gratuitam peccatorum remiſſionem, quam putant in eo conſiſtere, quòd Deus non imputet nobis peccata noſtra, ſed quaſi palliò tegat, & diſſimulet. Quod infra cap. 16. reſutabitur. Deinde: nulla iſtarum definitionum convenit Euchariftiæ. Hæc enim non eſt inſtituta, ut remittat peccata, ſed ut in homine juſto foveat, conſervet, & augeat gratiam, ſeu juſtitiam inhærentem; nam Euchariftia nihil aliud eſt, quam*

quam cibus, & potus spiritualis, quo anima reficitur, & vegetatur. *Joan. 6. v. 55.* Sicut ergo cibus, & potus corporalis non prodest corpori mortuo, sed vitam habenti; ita Eucharistia non prodest animæ per peccatum mortuæ, sed per gratiam viventi.

De Causis Sacramentorum.

5. **C**atholici agnoscunt quatuor causas; materiam formam, efficientem, finalem. Materia Sacramentorum est res sensibilis; forma, est vis significandi, & efficiendi gratiam, quam ex DEI institutione habet res sensibilis, ut supra dixi. Efficiens, seu principalis author, qui instituit Sacramenta, est nostra sanctificatio. Ideo enim instituta sunt, ut conferant nobis gratiam sanctificantem, quam significant. Hoc ultimum negant Adversarii; Ajunt: ideo instituta esse, ut excitent in nobis fidem, per quam justificemur. Non ita est, nam fides requiritur ante susceptionem Sacramenti, tanquam prævia dispositio. *Marci 16. v. 16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, etiam si baptizatus fuerit, condemnabitur.* Fides præcedit, Baptismus sequitur. Et *Matt. 28. v. 19. Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Prius instruendi sunt omnes homines in doctrina fidei, ut credant in Christum Redemptorem, ac deinde baptizandi.

6. Et confirmatur exemplis Scripturæ; nam Philippus non voluit baptizare Eunuchum, nisi prius crederet in Christum. *Act. 8. v. 36. 37. Ait Eunuchus: Ecce aqua, quis prohibebit me baptizari. Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, Accet.* Et Petrus in concione, quam habuit ad Judæos in die Pentecostes, prius excitavit illos ad fidem in Christum, ac deinde ad Baptismum suscipiendum cohortatus est. *Act. 2. v. 36.* Et ratio est: quia si Baptismus ideo institutus esset, ut excitaret actum fidei, non proderet infantibus, quia in illis non potest excitari actus fidei propter defectum rationis. Vide infra *lib. 2. cap. 2.*

Objicitur primò.

7. **S**criptura dicit hominem justificari per fidem; ergo non justificatur per Sacramenta, nisi quatenus excitant fidem, quæ justificat. *Resp.* Non sequitur; quia potest homo justificari per varias causas in diverso genere. Justificatur enim per fidem, tanquam per præviā dispositionem; per gratiam, seu iustitiam inherētem, tanquam per causam formalem; per DEUM, tanquam per causam efficientem principalem; per Sacramenta, tanquam per causas instrumentales; per Christum, tanquam per causam meritoriam. Vide *Concil. Trident. Sess. 6. cap. 7.*

Objicitur secundò.

8. **A**postolus docet: Abrahamum non fuisse justificatum per Circumcisionem, quæ erat Sacramentum veteris Testamenti, sed per fidem. *Rom. 4. v. 20.* Ergo similiter nos non justificamur per Sacramenta novi Testamenti, nisi quatenus excitant in nobis fidem. *Resp.* In antecedente supponitur, Circumcisionem excitasse fidem in Abrahamo, quod falsum est. Non enim excitavit fidem in illo, sed fuit signaculum fidei jam antea habitæ. Prius enim Abraham credidit DEO, ac deinde circumcisus est. *Genes. 15. v. 6. & Genes. 17. v. 24.* Deinde: consequentia non valet; quia non est eadem ratio veterum, ac novorum Sacramentorum. Vetera non conferebant gratiam, nova conferunt. Non ergo sequitur: Abraham non fuit justificatus per Circumcisionem; ergo neque nos justificamur per Baptismum.

De Effectu Sacramentorum.

9. **E**X dictis constat, quid adversarii sentiant, & quid nos. Illi dicunt: Sacramenta ideo instituta esse, ut excitent fidem. Ex quo sequitur: effectum illorum esse fidem; hoc jam refutavi, quia fides est dispositio præviā. Nos dicimus, ideo instituta esse, ut conferant gratiam justificantem. Unde sequitur: effectum illorum esse gratiam. Quod apertè docet

Scriptura Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum DEI.* Hinc enim colligimus, per Baptismum nos renasci, seu regnerari; quod sine gratia justificante fieri non potest. Item ex illo Act. 2. v. 38. *Baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum vestrorum.* Et Act. 22. v. 16. *Exurge & baptizare, & ablue peccata tua.* At peccata non remittuntur, aut abluuntur, nisi per infusionem gratiæ justificantis. *Inf à cap. 16.*

De Numero Sacramentorum.

10. **N**OS docemus cum Concilio Tridentino, & consensu totius Ecclesiæ, septem esse Sacramenta novæ Legis Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Ordinem, Extremam Unionem, Matrimonium. Adversarii, ut alibi semper, ita etiam hic inconstantes sunt. Nam aliqui agnoscunt, solum Baptismum, ut Lutherus in libro de captivitate Babylonica circa initium. Alii Baptismum, & Eucharistiam, ut Philippus in locis communibus. Alii Baptismum, & Eucharistiam, & Pœnitentiam, ut multi Lutherani in suis Catechismis. Alii Baptismum, Cœnam, & Matrimonium, ut Zwinglius in libro de vera, & falsa religione. Alii Baptismum, Cœnam, & Ordinationem, ut Calvinus lib. 4. *Instit. cap. 19. §. 31.* Itaque nihil apud illos certi est.

11. Neque illi possunt ullo modo, vel ex Scriptura, vel ex Traditione suas discrepantes sententias confirmare; nam Traditio, quam rejiciunt, pro nobis est. Ex Scriptura, quam admittunt, nihil hætenus pro se attulerunt, nec deinceps allaturi sunt. Nusquam Scriptura dicit duo, vel tria tantum esse Sacramenta. Imò, quod majus est, nusquam vel Baptismo, vel Eucharistiæ tribuit nomen Sacramenti; nusquam definit, quid propriè sit Sacramentum novæ Legis. Quid ergo præsidii ex sola Scriptura sperare possunt? nihil penitus. Nos perpetua Ecclesiæ Traditione nos tuemur. Semper in Ecclesia traditum, & creditum est, septem esse novæ Legis Sacramenta. In hac Traditione acquiescimus,

suadente Apostolo 2. Thess. 2. v. 14. *Itaque fratres stathim & tenete Traditiones, quas didicistis. Stamus, & tenemus.*

12. Ut autem constet de Traditione, consulendi sunt antiqui Patres. Ego Augustinum, qui omnium instar est, hoc loco consulam. Is igitur agnoscit Baptismum, & Eucharistiam, Lib. 3. de Doctrina Christiana cap. 9. *Pauca (inquit) pro multis, eademque factis facillima, & conservatione castissima ipse Dominus, & Apostolica tradit disciplina: sicut est Baptismi Sacramentum, & celebratio Corporis, & Sanguinis Domini. Agnoscit Confirmationem lib. 2. contra litteras Petiliani c. 104. In hoc unguento Sacramentum Chrismatis vult interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus. Agnoscit Pœnitentiam lib. 1. de adulterinis conjugis cap. 26. & 28. Eadem est causa Baptismi, & Reconciliationis, sine quibus Sacramentis homines credunt se non debere exire de corpore. Agnoscit Ordinem lib. 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 13. Utrumque Sacramentum est, & quodam consecratione utrumque homini datur: illud, cum baptizatur; istud, cum ordinatur. Ideoque in Ecclesia Catholica utrumque non licet iterare. Agnoscit Extremam Unctionem, serm. 215. de Tempore. Quoties aliqua infirmitas supervenerit, Corpus, & Sanguinem Christi ille, qui agrotat, accipiat; ac deinde corpusculum suum ungat; ut illud, quod scriptum est, impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, & orent super eum, ungentes eum oleo. Agnoscit Matrimonium lib. 1. de Nuptiis, & concup. cap. 10. Hujus Sacramenti res est, ut mas, & femina connubiū copulati, quamdiu vivunt inseparabiliter perseverent.*

13. *Obijcit Kemnitiū: Scriptura nusquam dicit septem esse Sacramenta. Resp. Nusquam etiam dicitur duo, vel tria esse. Obijcit 2. Scriptura negat septem esse Sacramenta; nam Apocal. 17. v. 7. Angelus vocat Sacramentum bestiam, quæ septem capita habebat: ergo septenarius Sacramentorum numerus pertinet ad Antichristum, qui per illam bestiam significatur. Resp.*

Kem-

Kemnitius calumniatur; quia si septem nostra Sacramenta sunt septem capita Antichristi, necesse est, etiam Baptismum, & Eucharistiam esse capita Antichristi, quod est contra ipsum Kemnitium. *Deinde*: per septem capita intelliguntur septem Reges, non septem Sacramenta. Videatur textus.

C A P U T IX.

De Communionem sub utraque specie.

1. **A**dversarii duplici nomine accusant nos in hoc puncto. *Primo*: Quod contra apertam Christi institutionem, & præceptum porrigamus laicis Eucharistiam sub una tantum specie. *Secundò*: Quod hac ratione fraudemus illos altera parte hæreditatis à Christo sibi relictæ; nam Christus in ultima Cœna condidit Testamentum, quo omnibus fidelibus, tam laicis, quam Sacerdotibus legavit suam Carnem, & Sanguinem per modum hæreditatis. Lucæ 22. v. 20. *Hic est Calix novum Testamentum in Sanguine meo.* At nos privamus laicos altera parte hujus hæreditatis, quia non damus illis Sanguinem, sed solam Carnem. Verum hæc omnia sunt falsa. Nam *primò* falsum est, extare præceptum Christi, quo laici obligentur ad utramque speciem. *Secundò*: Falsum est, Eucharistiam sub utraque specie esse hæreditatem, quam Christus in novo Testamento nobis legaverit. *Tertiò*: Falsum est, nos laicis non dare Sanguinem, sed solam Carnem. Hæc omnia probabo per sequentes conclusiones.

CONCLUSIO I.

2. **N**ullum exstat præceptum Christi, quo laici obligentur ad utramque speciem. Quod dupliciter probo. *Primò*: Quia Adversarii nullum possunt invenire in Scriptura. Sunt autem triplices Adversarii: Hussitæ, Lutherani, Calvinistæ. Omnes quæ-

sunt præceptum, sed nullibi inveniunt. Hæretici quæ-
runt in illis verbis, Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis*
Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non
habebitis vitam in vobis. At reclamant Lutherani: ne-
gant toto illo capite vel unum esse apicem, qui de Sa-
cramento Eucharistiæ intelligatur. Ipsi ergo quærun-
t in illis, Lucæ 22. v. 19. *Hoc facite.* Sed repugnat Cal-
vinus: solis Sacerdotibus, non laicis id dictum esse
Christo contendit. Calvinus quærit in istis, Matthæi
26. v. 27. *Bibite ex eo omnes.* Sed ad solos Apostolos
ea pertinere declarat Marcus, cum addit: *Et bibite ex*
eo omnes. Hinc concludo: Adversarios non conve-
nire inter se de præcepto; imò, quod amplius est, ea
ita discrepare, ut ubi alii putant se invenisse præcep-
tum, alii negent ibi esse.

3. *Secundò*: Nos è contrario sufficienter convinci-
mus, unam speciem licitè usurpari posse. Hoc autem
convincimus autoritate Patrum, & consensu Ecclesiæ.
Patres, qui ita sentiunt, sunt isti. *Primò*: Qui asserunt
Christum duobus discipulis in Emaus porrexisse Eucha-
ristiam sub una specie, ut Hieronymus, Chrysostomus,
Augustinus, Theophylactus, & multi alii. *Secundò*:
Qui ajunt: tempore Apostolorum usitatam fuisse unam
speciem. Et probant ex illo, Act. 2. *Erant autem per-*
severantes in doctrina Apostolorum, & communicatione
fractionis panis, & orationibus. Vel, ut Styru vertit:
Communicabant in precibus, & fractione Eucharistiæ.
Et ex illo, Act. 20. v. 7. *Una autem Sabbathi, cum con-*
venissemus ad frangendum panem. *Tertiò*: Qui dicunt,
post tempora Apostolorum unam speciem fuisse in usu,
ut Tertullianus, Basilus, Clemens Alexandrinus, Cy-
prius, Hieronymus, Augustinus, Sozomenus, Nice-
phorus, & alii, quos citavi in Manuali.

CONCLUSIO II.

4. **C**hristus in novo Testamento non reliquit nobis
Eucharistiæ sub utraque specie per modum
hæreditatis, sed Legati testamentarii, ut sin-
gunt Adversarii. Ratio est: quia sicut Deus in veteri
Testa-

Testamento promisit Hebræis terram Chanaan per modum hæreditatis. *Psal.* 140. v. 11. & *Levit.* 20. v. 24. Ità in novo promisit nobis vitam æternam per modum hæreditatis, *ad Titum* 3. v. 7. & *Hebræor.* 9. v. 15. non autem Eucharistiam. Nec usquam legimus in Scriptura, nos esse hæredes Eucharistiæ, seu Carnis, & Sanguinis Christi; sed hæredes vitæ æternæ, seu regni celorum. *Roman.* 8. v. 17. & *ad Titum* 3. v. 7. & *Jacobi* 2. v. 5. Et confirmatur: quia Manna fuit figura Eucharistiæ; at Manna non fuit hæreditas Hebræorum, sed cibus, seu viaticum, quo reficiebantur Hebræi, dum irent in terram Chanaan, quæ erat illorum hæreditas; ergo similiter Eucharistia non est hæreditas nostra, sed est viaticum, quo reficimur in itinere, dum tendimus ad vitam æternam, quæ est hæreditas nobis promissa.

5. Nec obstat, quod objicitur ab Adversariis: *Luce* 22. v. 20. & 1. *Corinth.* 11. v. 25, *Hic Calix novum Testamentum est in meo Sanguine.* Non enim sensus illorum verborum est iste: Hic meus Sanguis, qui est in hoc Calice, est novum Testamentum; id est, hæreditas testamentaria à me relicta; sed longè alius, quem explicant *Matth.* & *Marcus*; cùm ajunt: *Hic est Sanguis meus novi Testamenti*, id est: Hic est Sanguis meus, quo sancitur novum Testamentum. Ubi Christus novum Testamentum opponit veteri, & suum Sanguinem sanguini hircorum, & vitulorum. Sicut enim vetus Testamentum fuit sancitum sanguine animalium, ità novum Sanguine Christi; & sicut de veteri dixit Moyses, *Exodi* 24. v. 8. *Hic est sanguis fæderis, quod pepigit Dominus vobiscum*; & Apostolus *Hebræor.* 9. v. 19. 20. *Moses accipiens sanguinem vitulorum, & hircorum, dixit: Hic sanguis Testamenti, quod mandavit ad vos DEUS.* Ità Christus de novo: *Hic est Sanguis meus novi Testamenti.* Secundùm Adversarios sic dicendum esset: Hic Sanguis Christi est novum Testamentum, id est, hæreditas novo Testamento relicta. Item: Hic sanguis hircorum, & vitulorum est vetus Testamentum, id est, hæreditas veteri Testamento relicta. Quod absurdissimum est.

CONCLUSIO III.

6. **L** Aici sub una specie non accipiunt solam Carnem, sed Carnem, & Sanguinem simul; imò totum Christum. Et hoc sensu docent Theologi protestanti, sub una specie non minùs contineri totum Christum, quàm sub utraque. Ratio est: quia Christus est immortalis, juxta illud Rom. 6. v. 9. *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur.* Ergo Caro, Sanguis, Anima, & Divinitas Christi semper manent conjuncta; at proinde, cùm sub specie panis sit Caro Christi, necessarium est, etiam Sanguinem, Animam, & divinitatem, atque adeò totum Christum adesse. Ex quo ulteriùs sequitur: non minorem fructum percipi ex una specie, quàm ex utraque. Totus enim fructus percipitur à præsentiâ Christi, qui non minùs sub una, quàm sub utraque specie præsens est. Cur ergo, inquires. Sacerdotes non sunt contenti una specie, sicut jubent Laicos contentos esse? *Resp.* Eucharistia non solum est Sacramentum, sed etiam Sacrificium, ut Capite sequenti demonstrabitur; igitur ratio Sacramenti salvari potest in una specie: ratio Sacrificii requirit utramque speciem. Laici ergo, qui Eucharistiam accipiunt, quatenus Sacramentum est, una specie contenti sunt. Sacerdotes autem, qui illam, ut Sacrificium offerunt, utramque speciem usurpare debent.

Prima objectio ex Scriptura:

7. **H** ustitæ, ut dixi, obijciunt illud: *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* *Resp.* Hæc verba continent quidem præceptum de sumenda Eucharistia, non tamen de utraque specie. Nulla enim fit mentio specierum, panis, & vini, sed Carnis & Sanguinis; at Caro, & Sanguis Christi potest simul sub una specie, ut jam explicatum est.

8. Lutherani obijciunt illud: *Hoc facite in meam commemorationem.* *Resp.* Hoc dictum est post sumptionem panis, non autem post sumptionem calicis. Inde ergo non potest colligi præceptum de sumptione calicis.

9. Calvinistæ obijciunt illud: *Bibite ex hoc omnes.*

Resp. Hoc solis Apostolis dictum est, qui erant præsentes. Cum enim Christus divisisset panem Eucharisticum in varias partes, & singulis Apostolis singulas porrexisset; calix autem eo modo dividi non posset, uni ex Apostolis integrum porrexit cum hac cautione, ut non putaret totum sibi ebibendum esse, sed aliquid inde degustandum, ac deinde reliquis ordine porrigendum. Itaque verba illa: *Bibite ex hoc omnes*, perinde valent, atque illa Luc. 22. v. 17. *Accipite, & dividite inter vos*, id est, Unus non exhauriat totum calicem, sed singuli aliquid bibant. Quod & factum, ut testatur Marcus: *Et biberunt ex eo omnes.* Utique illi omnes ex eo biberunt, quibus dictum erat à Christo: *Bibite ex hoc omnes.* Res clara est.

Secunda obiectio ex Patribus.

10. **P**rimò obijcitur Cyprianus, qui in sermone de Cœna Domini sic habet: *Lex esum Sanguinis prohibet, Evangelium præcipit, ut bibatur.* *Resp.* Cyprianus, ut probet præceptum bibendi Sanguinem, citat illud: *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Hoc autem præceptum, ut suprà dixi, non requirit utramque speciem, sed manducationem Carnis, & bibitionem Sanguinis, quæ fieri potest sub una specie panis, ut jam sæpè dictum est. Et hoc insinuat Cyprianus, cum addit: *Potus, & esus ad eandem pertinent rationem.* Quasi dicat: Idem est manducare Christum, & bibere Christum. Qui ergo manducat illum sub una specie, non solum manducat Carnem, sed etiam bibit Sanguinem ipsius; ac proinde satisfacit præcepto Evangelico, de quo loquitur Cyprianus.

11. *Secundò:* Obijcitur Chrysostomus hom. 18. in posteriorem Corinth. ubi ait: *Est autem, ubi nihil differt Sacerdos à subdito, ubi? quando fruendum est horrendis mysteriis. Similiter enim omnes, ut illa percipiamus, digni habemur. Non sicut in lege, partem quidem Sacer-*

Sacerdos comedebat, partem autem populus; & non licebat populo participem esse eorum, quorum particeps erat Sacerdos. Sed nunc non sic: verum omnibus unum Corpus proponitur, & unum poculum. Resp. Nulla hic fit mentio præcepti sub utraque specie. Nec Chrysostomus disputat ibi de tali præcepto, sed solum assignat differentiam inter sacrificia veteris, ac novæ Legis. Nam in veteri Sacerdos unam sacrificii partem, populus alteram comedebat. In nova totum sacrificium, quod ad victimam, quæ offertur, attinet, æquè à populo, atque à Sacerdote participatur. Utrique, tam populo, quam Sacerdoti, totus Christus secundum Carnem, & Sanguinem manducandus, & bibendus proponitur. Nemo hoc negat. Nec aliud vult Chrysostomus; quod autem addit: *Omnibus unum Corpus proponitur, & poculum unum.* Non debet intelligi de speciebus Sacramentalibus, sed de Carne, & Sanguine Christi. Non enim sensus est: omnibus, tam Laicis, quam Sacerdotibus proponi eandem speciem panis, & eandem speciem vini; quia hoc falsum est, cum singuli accipiant partes panis, & vini consecrati inter se realiter distinctas: sed omnibus proponi eandem Christi Carnem, & eundem Sanguinem; ita ut Sacerdos nihil Carnis, aut Sanguinis percipiat, quod non etiam percipiant Laici. Et in hac re ponit discrimen inter utriusque Legis populum, & Sacerdotes.

12. *Tertio: Objicitur Leo Papa serm. 4. de Quadragesima, ubi de Manichæis ita scribit: Ore indigno Christi Corpus accipiunt, Sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omnino declinant. Resp.* Leo non damnat communionem sub una specie in Catholicis, qui eam legitime tunc usurpabant; sed in Manichæis, qui ex sacrilega superstitione abstinebant à calice etiam in consecratione tum, quia putabant vinum esse fœl draconis: tum, quia negabant Christum esse verè mortuum, & verum Sanguinem effudisse. Vide, quæ diximus in Manuali.

13. *Quartò*: Objicitur Gelasius Papa, qui apud Gratian. cap. comperimus de Conf. dist. 2. sic habet: *Comperimus, quòd quidam sumpta tantummodò Corporis sacræ portione, à calice sacri Cruoris abstineant. Qui procul dubio, quoniam nescio, qua superstitione docentur obstrin- gi, aut Sacramenta integra percipiant, aut ab integris arceantur; quia divisio unius & ejusdem mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire. Resp.* Hæc ob- jectio est similis præcedenti. Gelasius non reprehendit Catholicos à calice abstinentes, sed Manichæos, qui ex superstitione abstinebant in sacraficatione:

Tertia objectio ex ratione.

14. **Q**uæ talis est: Omnes Hebræi in deserto bibe- runt aquam de petra, 1. *Corinth.* 10. v. 4. Ergo etiam omnes Christiani debent bibere de Sanguine Christi; nam aqua illa fuit figura hujus Sanguinis. *Respondeo.* Hoc ipso argumento convincam Adversarios; nam si illa aqua fuit figura Eucharistiæ, faveat uni speciei, non duabus. Nota: varias fuisse figuras Eucharistiæ. *Primò*: Panem, & vinum Melchisedech. *Secundò*: Panes propositionis. *Tertid*: Panem subcinericium Helisæ. *Quartò*: Manna. *Quintò*: Aquam de petra. *Sextò*: Agnum Paschalem. *Septimò*: Sacrificia Mosaica. Omnes hæ, excepta prima, repræ- sentant Eucharistiam sub una specie. Adversarii au- tem non agnoscunt primam figuram; ergo secundùm ipsos, nulla est figura, quæ repræsentet utramque spe- ciem. Cùm autem inferunt: Omnes Hebræi biberunt aquam de petra; ergo omnes Christiani debent bibere Sanguinem Christi; libenter hoc admittimus. At in- de non convincitur necessitas utriusque speciei; nam Christiani sub una specie possunt comedere Carnem Christi, & bibere ejus Sanguinem, ut sæpè dictum est.

CAPUT X.

De sacrificio Missæ.

1. **S**acrificium est externus cultus, qui ex interno affectu soli Deo exhibetur. Ad hunc cultum requiruntur quinque. *Primò*: Minister, qui offert sacrificium. *Secundò*: Materia. *Tertiò*: Forma. *Quartò*: Locus. *Quintò*: Finis. Minister, est Sacerdos. Materia, est res sensibilis, quæ offertur Deo. Forma, est consumptio, vel mutatio rei oblatae. Locus, in quo fit sacrificium, est Altare. Finis potest esse quadruplex. *Primò*: Recognitio supremi dominii, quod Deus in nos habet. *Secundò*: Gratiarum actio pro beneficiis ab eo acceptis. *Tertiò*: Novorum beneficiorum petitio. *Quartò*: Expiatio peccati. Hinc solet distingui quadruplex sacrificium. *Primò*: Latreuticum, quo testamur nos esse servos Dei, cui omnia debeamus. *Secundò*: Eucharisticum, quo ostendimus nos gratos pro acceptis beneficiis. *Tertiò*: Impetratorium, quo petimus nova beneficia. *Quartò*: Propitiatorium, quo studemus placare Deum, ut nobis condonet peccata nostra.

2. *Porrò*: cum triplex hominum status spectari possit ab orbe condito ad nos usque, nempe, status naturæ, status Legis Mosaicæ, & status gratiæ, seu Evangelii; hinc fit, ut distinguantur etiam triplicia sacrificia: *Alia* legis Naturæ; *alia* legis Mosaicæ; *alia* legis Evangelicæ. In lege Naturæ fuerunt sacrificia Abel, Noë, Abrahamæ, Melchisedech, Isaac, Jacob, Job. In lege Mosaica, victimæ, libamenta, immolationes, item holocausta, hostiæ pro peccato, hostiæ pacificæ. In lege Evangelica duplex est sacrificium: *Unum* cruentum, quo Christus in ara Crucis Deo Patri oblatus est pro expiatione peccatorum nostrorum. *Alterum* ineruentum, quo idem Christus quotidie sub specie panis & vini offertur in altari in memoriam sacrificii cruenti. Utrumque præfiguratum fuit per sacrificia legis Naturæ, & Mosaicæ.

3. His positis quæstio est: An sacrificium innotatum, quod nos sacrificium Missæ appellamus, sit propriè, & verè sacrificium? Adversarii, qui rem ipsam negare non audent, suo more de nomine altercantur. Concedunt celebrationem Eucharistiæ, quæ à Christo instituta est; negant, propriè vocari posse sacrificium. Nos affirmamus: Sententia nostra variis modis probari potest. *Primo*: Ex typis, seu figuris veteris Testamenti. *Secundo*: Ex vaticinio Malachiæ. *Tertio*: Ex colloquio Christi cum Samaritana. *Quarto*: Ex Apostolo Paulo. *Quinto*: Ex consensu Sanctorum Patrum. Hinc sumo totidem argumenta.

4. *Primum*: In veteri Testamento fuerunt tres potissimùm figuræ, seu umbræ celebrationis Eucharistiæ. *Prima*: Oblatio panis, & vini à Melchisedech facta. *Secunda*: Celebratio Agni Paschalis. *Tertia*: Juge sacrificium. Atqui illæ tres figuræ erant vera sacrificia; ergo etiam celebratio Eucharistiæ est verum sacrificium. Consequentia probatur: quia umbra, seu figura, quæ talis, in suo genere imperfectior est, quàm id, cujus est umbra, seu figura; ergo quidquid perfectionis est in umbra, seu figura, multò eminentiùs debet esse in eo, cujus est umbra, seu figura; sicut quidquid perfectionis est in rudi delineatione imaginis, multò eminentiùs est in ipsa imagine jam perfecta. Jam vero esse sacrificium, est quædam perfectio, quæ fuit in umbra, seu figura celebrationis Eucharistiæ; ergo multò magis debet esse in ipsa celebratione Eucharistiæ.

5. *Secundum*: Malachias Propheta cap. 1. v. 7. & sequentibus prædicit fore, ut in novo Testamento offeratur Deo mundum sacrificium in omni loco, quod præferendum sit sacrificiis Mosaicis, quæ sæpè erant imunda. Nam de his in persona Dei sic loquitur: *Offeretis super altare meum panem pollutum. Item: Offertis cacum, claudum, & languidum ad immolandum. De illo autem: In omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.* Quæ illa munda oblatio? Corpus, & Sanguis Christi sub specie panis, & vini, ut interprecantur Sancti Patres.

6. *Tertium* : Christus in colloquio cum muliere Samaritana ait hoc discrimen esse inter sacrificium Judaicum, Samaritanum, & Christianum; quod duo priora fuerint certo loco alligata, tertium in omni loco offerri possit. Deinde, quod duo priora fuerint vitiata, tertium non item. Loquitur autem de sacrificio proprie dicto; ergo Christiani habent aliquod sacrificium propriè dictum, quod in omni loco offerri potest. Hoc verò non est sacrificium Crucis cruentum, quod semel tantum, & uno loco oblatum est; ergo est sacrificium Eucharistiæ incruentum, quod quotidie in variis locis offertur. *Joan. 4. v. 19.* Vide Maldonatum ibid.

7. *Quantum* : Apostolus 1. *Corint. 10. v. 15.* agnoscit triplicem mentiam, seu triplex altare. *Unum*, in quo Gentiles sacrificant idolis, seu dæmonis. *Alterum*, in quo Judæi offerunt Deo victimas ex animalibus. *Tertium*, in quo Christiani offerunt Corpus & Sanguinem Christi sub specie panis, & vini. At quorsum? Ut probet Corinthios debere abstinere ab idolothytis, id est, à carnibus, quæ idolis, seu dæmonis oblatæ sunt. Hoc sic probat: Qui comedit de victimis, quæ in altari idololatræ immolatæ sunt idolis, ille est particeps altaris, & sacrificii idololatræ, & consequenter est cultor idolorum; sed vos, cum sitis Christiani, non debetis esse participes sacrificii idololatræ, neque cultores idolorum: *Fugite*, inquit, *ab idolorum cultura.* Ergo non debetis comedere de victimis, quæ immolatæ sunt idolis. Majorem confirmat à simili, quia Christiani, qui sumunt Corpus, & Sanguinem Christi, sunt participes altaris, & sacrificii Christi; & Judæi, qui comedunt de victimis Mosaicis, sunt participes altaris, & sacrificii Mosaicis; ergo similiter, qui comedunt de victimis idololatræ, sunt participes altaris, & sacrificii idololatræ. At nemo potest simul esse particeps altaris Christi, & idolorum; ergo si vultis esse participes altaris Christi, debetis abstinere ab altari idolorum.

8. *Quantum* : Antiqui Patres tam clarè loquuntur de sacrificio Eucharistiæ, ut nemo de ipsorum sententiis dubitare possit. Quod variis modis ostendo: *Primò* Quia usurpant has voces: *Sacrificium, Oblatio, Hostia*
Vide

Vigima, Offerre, Sacrificare, Immolare. *Secundò*: Requiritur altaria ad celebrandum Eucharistiam. Altaria autem non eriguntur, nisi ratione sacrificii. *Tertidò*: Ministros, qui Eucharistiam offerunt, vocant Sacerdotes. Proprium autem munus Sacerdotum est, offerre sacrificium. *Hebr. 5 v. 1. & Hebr. 8 v. 3.* *Quartò*: Ajunt Melchisedechum fuisse verum Sacerdotem, & obtulisse panem, & vinum in sacrificium: Et hoc modo præfigurasse incruentum sacrificium, quod Christus sub specie panis, & vini instituit in ultima Cœna, eamque ob causam, Christum in Scriptura vocari Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech. Denique vari-
cinium Malachiæ, de quo supra dixi, interpretantur de sacrificio Eucharistiæ. Testimonia Patrum invenies apud Bellarminum *lib. 1. de Missa cap. 15.* & sequentibus. Nec opus est huc transcribere, quia Adversarii fatentur, Patres nobiscum sentire, præsertim Lutherus in *lib. de Missa privata.* Calvinus *lib. 4. institut. cap. 18. §. 1. & 12.* Kemnitius in *Examine Concil. Trid.* & alii.

Objectiones Adversariorum.

9. **P**rima: Sacrificium debet offerri DEO, non autem comedi ab hominibus. At Eucharistia comeditur ab hominibus; ergo non est sacrificium. *Resp.* Major, quoad posteriorem partem; falsa est; nam Agnus Paschalis erat verum sacrificium, & tamen comedebatur ab Hebræis. Similiter hostiæ pacificæ erant sacrificia, & tamen pars earum cedebat in usum Sacerdotum, & offerentium.

10. *Secundà*: Id, quod est Sacramentum, non potest simul esse sacrificium. At Eucharistia est Sacramentum; ergo non potest simul esse sacrificium. Major probatur: Quia Sacramentum, & sacrificium opponuntur; nam in Sacramento accipimus aliquid à DEO, in sacrificio damus aliquid DEO. At ratio accepti, & ratio dati non possunt simul in una, eadēque re consistere. *Resp.* Major falsa est, etiam ex Adversariorum concessione; nam Plessæus Calvinista *l. 12. de Eucb. c. 1.*

expressè ait: Agnum Paschalem fuisse simul Sacramentum, & sacrificium. Quod etiam ex Scholasticis docet D. Thomas, & alii plures. Nec obstat, quod in Sacramento accipimus aliquid à Deo, & in sacrificio aliquid offerimus Deo; quia hæc duo possunt simul consistere, ut jam ostensum est in Agno Paschali. Et sanè, si id, quod à Deo accipimus, non liceret offerre Deo, nullum foret sacrificium, juxta illud I. Paralip. 29, v. 14. *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.*

11. *Tertia*: Christus, quando instituit Eucharistiam, non dixit: *Offerte*, sed *comedite, & bibite*. Ergo Eucharistia de institutione Christi non est sacrificium, sed Sacramentum tantum, *Resp.* Tametsi non sit usus illo vocabulo, *Offerte*, usus tamen est alio æquipollente, cum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*, id est: posthac celebrate Eucharistiam, quam nunc instituo pro gratiarum actione, in memoriam meæ mortis, quam pro vobis, & toto humano genere subiturus sum.

12. *Quarta*: Christus est Sacerdos in æternum; ergo nullum habet Successorem, aut Vicarium in Sacerdotio. Nulli ergo nunc sunt Sacerdotes in terris, ac proinde nec sacrificia. Et confirmatur ex Apostolo, *Hebr. 7.* ubi dicit: ideo in veteri Testamento fuisse plures Sacerdotes, quorum unus alteri succedebat, quia singuli erant mortales, Christus autem est immortalis, ideòque non indiget Successoribus, & Vicariis. *Resp.* Aliud est, esse Successorem alterius: aliud esse Ministrum, seu Vicarium; nam Successor est ejusdem dignitatis, & potestatis cum eo, cui succedit; non autem Minister, aut Vicarius cum eo, cujus Minister, aut Vicarius est. *Rursum*, Successor nonnisi post mortem, aut depositionem alterius constituitur: at Minister, seu Vicarius solet constitui, dum adhuc vivit is, cui subservit. Utrumque patet in Rege: Is, quamdiu vivit, & in officio manet sine abdicatione, non habet Successorem; potest tamen habere Ministros, aut Vicarios, qui ipsi subserviant. Idem est de Christo: Non habet Successorem in Sacerdotio cum pari potestate, quia
semper

semper vivit, uti rectè argumentatur Apostolus. Habet tamen Ministros, seu Vicarios, qui ipsi subserviunt in officio sacerdotali, nempe Dispensatores Mysteriorum Dei.

13. *Quinta*: Sacrificium Crucis habet vim infinitam; ergo non indigemus alio sacrificio; ergo multiplicare tot sacrificia Missæ, nihil aliud est, quam negare virtutem, & sufficientiam sacrificii Crucis. *Resp.* Sacrificium Crucis habet infinitam vim sanctificandi homines, nec opus est alio sacrificio Crucis, aut ejusdem sacrificii repetitione. Vel (quod idem est) non est opus, ut alius Christus pro nobis moriatur, aut ut idem Christus sæpius moriatur; nam semel moriendo sufficientissime satisfacit Deo Patri pro nobis. *Hebr. 9. v. 28.* & *cap. 10. v. 14.* Duo tamen necessaria sunt: *Unum*, ut simus memores illius tanti beneficii. *Alterum*: ut fructus illius beneficii nobis applicetur. Utrumque fit per Sacrificium Missæ, & alia media à Deo ordinata.

C A P U T XI.

De Purgatorio.

1. *Questio est*: An sit aliquis locus, in quo animæ Justorum, quæ in hac vita sufficienter purgatæ non sunt, purgentur post hanc vitam, antequam ad coelestem gloriam admittantur. Lutherani, & Calvinistæ negant. Catholici asserunt. Et probant 4. potissimum argumentis. *Primum* sumitur ex suffragiis viventium pro mortuis. *Alterum* ex eo, quod remissa culpa mortali, non semper remittatur tota poena illi debita. *Tertium* ex eo, quod iusti aliquando moriantur cum peccatis venialibus. *Quartum* ex Scriptura, & Patribus. Singula explicanda sunt, ac deinde objectiones Adversariorum diluendæ.

2. *Primum* igitur argumentum est tale: Fideles in hac vita rectè, ac utiliter orant pro defunctis; at non orant pro illis, qui sunt in cælo, vel in infero.

no; ergo pro illis, qui sunt in Purgatorio; ergo datur Purgatorium; Major probatur dupliciter. *Primo: Ex Scriptura.* Deinde ex praxi, & consuetudine Ecclesiæ. Ex Scriptura habemus luculentum testimonium. *lib. 2. Machab. cap. 12. v. 41.* ubi Judas Machabæus iussit offerri sacrificium pro defunctis. Et factum ejus ibi approbatur his verbis: *Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.* De praxi, & consuetudine Ecclesiæ scribit S. Augustinus in *lib. de Cura pro mortuis, cap. 1.* In Machabæorum (inquit) libris legimus oblatum pro mortuis sacrificium. Sed etsi nusquam in Scripturis veteribus legeretur, non parva tamen est universa Ecclesia, quæ in hac consuetudine claret, autoritas; ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino DEO ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum. Et ibidem c. 4. Non sunt pratermittenda supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana, & Catholica societate defunctis suscepit Ecclesia.

3. *Secundum:* Sæpè fit, ut homo, qui peccavit mortaliter, liberetur à culpa mortali, & consequenter à reatu pœnæ æternæ, & tamen maneat obnoxius aliqui pœnæ temporali; ergo, si antequam exsolvat illam pœnam, decedat ex hac vita, debet illam exsolvere post hanc vitam; quod alibi fieri non potest, nisi in Purgatorio. Hic discursus fundatur in eo, quod Deus remittat aliquando peccatum mortale, & reatum pœnæ æternæ; ita tamen, ut velit hominem, cui remissio facta est, punire aliqua pœna temporali, non solum in cautelam, sed etiam in vindictam peccati præteriti, ut Justitiæ aliquomodo satisfiat. Sicut Rex aliquando condonat reo offensam, & pœnam capitis, quam meritus est; & tamen, ne omnino videatur neglecta Justitia publica, vult illum per aliquod tempus exiliò, vel carcere puniri. Quod variis Scripturæ exemplis probari solet. *Primo: Quia Moyses, & Aaron, ob peccatum incredulitatis, quod illis remissum erat, adhuc puniti sunt morte corporali, ante ingressum in Terram promissionis. Num. 20. v. 12. & Deut. 34. v. 4.* *Secundo: Quia*

Quia David post impetratam veniam adulterii, & homicidii punitus est morte filii. 2. Reg. 12. v. 14. *Tertio*: Idem David, cum rogasset DEUM pro remissione peccati superbiæ, obtinuit quidem remissionem, sed tamen proposita est illi triplex pœna, ut unam eligeret in vindictam peccati jam antea condonati. 2. Reg. 24. v. 12. Omitto similia exempla. Vide Augustinum *Tract.* 124. in Joannem. Et in enarratione *Psalmi* 50. circa illum versiculum: *Ecce enim veritatem dilexisti.*

4. *Tertium*: Aliquando etiam contingit, ut homo iustus moriatur cum peccatis quibusdam venialibus (præsertim si subitanea morte præveniatur, neque habeat spacium cogitandi, aut dolendi de huiusmodi peccatis) & sic maneat obnoxius pœnæ temporali, quæ illis peccatis debita est. Certè in tali casu non potest admitti ad cœlestem gloriam, nisi prius liberetur à peccatis venialibus, & reatu pœnæ temporalis, quæ illis debetur. *Apocal.* 21. v. 27. Non liberatur autem in hac vita ex suppositione; ergo post hanc vitam: non in cœlo, nec in inferno, ergo in Purgatorio.

5. *Quartum*: Varia sunt testimonia Scripturæ, ex quibus Sancti Patres probant Purgatorium. *Primum*: *Matth.* 12. v. 32. *Qui dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.* Ex quo colligitur aliqua esse peccata, quæ remittuntur in futuro seculo, ut argumentatur S. Augustinus *lib.* 12. de *Civitate DEI* cap. 24. *Secundum*: *Luc.* 23. v. 42. Dicebat latro ad IESUM: *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Quod sanè non dixisset, nisi putasset Christum posse ipsi post hanc vitam peccata remittere; ut ait idem Augustinus *lib.* 6. contra Julianum cap. 15. *Tertium*: 1. *Corinth.* 3. v. 15. *Ipsæ autem salvus erit: sic tamen, quasi per ignem.* Quod de igne Purgatorio interpretatur idem Augustinus in *Psal.* 37. statim post initium, & alibi sæpius. *Quartum*: 1. *Corinth.* 15. v. 29. *Alioqui quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt?* Ubi baptizari pro mortuis idem est, quod spontaneas afflictiones pro illis suscipere, ut in Purgatorio lib. rentur, ut expli-
cant magni Authores. M 5 *Obje-*

Objectiones Adversariorum.

6. **P**rima: Scriptura docet duo tantum esse loca animarum post hanc vitam: unum beatitudinis in cœlo, alterum damnationis in inferno. Matth. 25. v. 46. *Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.* Resp. Post diem iudicii erunt tantum duo ista loca pro adultis, ut patet ex citato textu. At nunc, sicut etiam in veteri Testamento plura sunt. Et certè, si duo tantum essent, dicant, obsecro, Adversarii, ubi fuerint animæ eorum, qui post mortem iterum resuscitati sunt ad vitam? Quo pacto ab Elia resuscitatus est filius viduæ Sareptanæ; ab Elizeo, filius Sunamitidis; à Christo, filius viduæ in Naim; filia Jairi, Principis Synagogæ; Lazarus in Bethania; ab Apostolo Petro, Tabitha; à Paulo, Eutichus adolescens; Ubi, inquam, animæ horum fuerunt, antequam ad vitam revocarentur? Non in inferno, quia ibi nulla est redemptio; nec in cœlo, quia aliorum qui non fuisset beneficium, sed pœna, si ex cœlesti beatitudine debuissent redire ad hanc vitam mortalem. Superest ergo fuisse in alio loco, qui ab utroque distinguebatur.

7. **S**ecunda: Scriptura docet, iustos post hanc vitam statim admitti ad cœlestem gloriam, nulla facta mentione Purgatorii. Luc. 22. v. 43. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Et Phil. 1. v. 23. *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Resp. Scriptura ibi non loquitur de omnibus iustis, sed de aliquibus. Nam, qui nihil purgandum habent, statim post hanc vitam admittuntur ad cœlum, verum est. Qui autem habent aliquid expiandum, admittuntur suo tempore, sed quasi per ignem; ut ex Apostolo, & August. dictum est. Nec obstant testimonia ex Scriptura citata; nam illud *Hodie mecum eris in Paradiso*, fuit singulare privilegium concessum latroni, cui Christus liberalissime condonavit omnia peccata sine ulteriori obligatione pœnæ temporalis post mortem; quod non sequitur omnibus concedi. Ex illo etiam: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo*; nihil aliud potest colligi, quam Apostolum habuisse magnum desiderium vivendi cum Christo, quod & nos habere possumus; præsertim, si cum eodem Apostolo veraciter asseramus: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.*

CAPUT XII.

De vocatione Ministrorum Ecclesiæ.

1. **P**Opulus DEI, tam in veteri, quam in novo Testamento duobus modis regi, ac gubernari solet. *Primò*: In rebus politicis. Hoc fit per Reges, Principes, & alios Magistratus seculares. *Secundò*: In rebus Ecclesiasticis. Hoc fit per Ministros Ecclesiæ, de quibus nunc agimus. In utroque gubernandi genere necessaria est legitima vocatio; nam neque in rebus politicis, neque in Ecclesiasticis potest aliquis usurpare regimen, nisi legitimè ad hoc vocatus, & deputatus sit. Et si qui aliter faciant in politicis, appellantur tyranni: si in Ecclesiasticis, fures, & latrones, juxta illud Joan. 10. v. 1. *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, fur est, & latro.*

2. Hoc loco, relicta Regum, ac Principum secularium vocatione, solum agam de vocatione Ministrorum Ecclesiæ, quæ duplex est: Una *ordinaria*, quæ fit à Deo mediante consensu, & cooperatione hominum. Altera *extraordinaria*, quæ immediatè fit à solo Deo. Agam *primò* de vocatione Ministrorum veteris Testamenti. *Secundò*: De vocatione Ministrorum novi Testamenti. *Tertiò*: Ostendam ministros Lutheranos, & Calvinianos non esse legitimè vocatos.

De vocatione Ministrorum veteris Testamenti.

3. **I**Gitur Ministri veteris Testamenti, qui ordinariè vocabantur ad ministerium Synagogæ, erant triplices. *Primò*: Pontifex, seu summus Sacerdos. *Secundo*: Alii Sacerdotes inferiores. *Tertiò*: Levitæ. In illorum vocatione quinque spectari poterant. *Primò*: Electio, seu designatio certæ personæ. *Secundò*: Purificatio præcedens Consecrationem. *Tertiò*: Ipsa Consecratio. *Quartò*: Applicatio ad usum, seu exercitiū ministerii. *Quintò*: Potestas, & officium.

4. *Electio*, seu designatio personæ fiebat per ordinalem successionem; nam filii succedebant parentibus ut Aaroni Eleazar, Eleazaro Phinees, & sic deinceps. *Eccles.* 45. v. 7. *Purificatio* fiebat certis ritibus à Deo præscriptis, cujusmodi erant: Aspersio aquæ lustralis, rasio pilorum, lotio corporis, & vestium, oblatio sacrificii pro peccato, *Num.* 8. v. 6. *Exodi* 29. v. 4. *Consecratio* Pontificis, & Sacerdotum erat hujusmodi. *Primo*: Pontifex ornatu Pontificali & Sacerdotes sacerdotali induebantur. *Secundo*: Pontifex ungebatur oleo unctionis in capite, non item Sacerdotes. *Tertio*: Tam Pontifex, quam Sacerdotes in extremo auriculæ dextræ, & in pollice manûs, ac pedis dextri tinguebantur sanguine arietis immolati. *Quarto*: Vestes eorum aspergebantur sanguine arietis, & oleo unctionis. *Quinto*: Ex canistro panum, & ex arietè immolato dabantur illis aliqua in manus, ut ea levarent coram Deo. Quo signo non solum dabatur illis potestas sacrificandi, sed simul applicabantur ad usum ministerii. Hæc omnia habentur *Exodi* 29. v. 4. & sequentibus. Cæterum, ut major esset solennitas hujus actionis, triplex offerebatur sacrificium: Holocaustum, hostia pacifica, & hostia pro peccato. *Exodi* 29. v. 1. & *Levit.* 9. v. 2.

5. Supereft potestas, & officium: Pontifex habebat quædam officia communia cum aliis Sacerdotibus quædam propria. Hujusmodi erant quatuor: *Primum*: Semel in anno, nempe in solennitate expiationis, introire in Sanctuarium, seu in Sancta Sanctorum. *Hebr.* 9. v. 7. & instituere publicam totius populi expiationem ab omnibus peccatis toto anno contractis. *Levit.* 16. *Alterum*: Consecrare Sacerdotes, & Levitas. *Exodi* 29. *Levit.* 8. & *Numer.* 8. *Tertium*: In controversiis legalibus agere supremum Judicem, *Deut.* 17. v. 12. & 2. *Paralip.* 19. v. 11. *Quartum*: In rebus magni momenti consulere Deum, quid agendum. *Num.* 27. v. 12.

6. Hæc de ordinaria vocatione. Extraordinarie vocabantur illi, qui à solo Deo sine ministerio aliorum hominum, mittebantur ad docendum, reformandum,

& arguendum populum. Quo pacto missi sunt Moy-
ses, Helias, Helisæus, & alii Prophetæ. Erat autem
necesse, ut qui hoc modo dicebant se missos esse à Deo
terris, & evidentibus signis confirmarent suam missio-
nem, alioqui populus non credidisset ipsis, sed pro
impostoribus habuisset. Quod fateatur Moyses de seipso.
Cum enim Deus dixisset illi: *Veni, & mittam te*; Re-
spondit Moyses: *Non credent mihi, neque audient vo-*
cem meam, sed dicent: Non apparuit tibi Dominus.
Exodi 3. v. 10. & cap. 4. v. 1.

7. Dupliciter autem probabant, se à Deo missos
esse. *Primò*: Per miracula. Sic probavit Moyses,
quando virgam in serpentem mutavit, & aquam in
sanguinem convertit. Sic Samuel, Helias, Helisæus,
& alii. *Secundò*: Per veracem prædictionem futurorum,
quæ brevi erant eventura. Quo pacto Helias prædixit,
tribus proximis annis non fore pluviam. 3. Reg. 17. v. 1.
Michæas Regem Achab infelicitèr pugnaturum in Ra-
moth Galaad. 3. Reg. 22. v. 17. Elisæus post unum
diem fore magnam annonæ vilitatem. 4. Reg. 7. v. 1.
Isaias, proximò annò fore abundantiam frugum; se-
quenti, pomorum copiam; tertiò, plenam messem,
& vindemiam. cap. 37. v. 30. Et quia hæc omnia
evenerunt eo modo, quo Prophetæ prædixerant; ideo
magnam auctoritatem apud populum sibi conciliabant;
& se verè à Deo missos esse persuadebant. Sicut è con-
trario, quia non eveniebant ea, quæ à falsis Prophetis
prædicabantur, nulla illis fides habebatur. Et hoc signo
discernendum esse inter veros, & falsos Prophetas con-
stat. Deut. 18. v. 22.

De vocatione Ministrorum novi Testamenti.

1. **P**Ræcipui Ministri novi Testamenti sunt Pontifex,
Episcopi, Presbyteri, seu Sacerdotes, quorum
nomine intelliguntur etiam Pastores, seu Para-
ochi. Igitur, quod ad ordinariam eorum vocationem
attinet, eadem sere in ea spectari debent, quæ in vo-
catione Ministrorum Legis Mosaicæ. *Primò*: Electio,
seu designatio certæ personæ, quæ sit per suffragium
Cléri,

Cleri, cujus est, idoneas personas eligere ad ministerium Ecclesiasticum. *Secundò*: Purificatio, quæ potissimum consistit in puritate animi, in probitate vitæ, in doctrina fidei, & aliis virtutibus, quas Apostolus requirit in Episcopis. *Tertiò*: Consecratio, seu ordinatio, quæ si debet ab Episcopo per manuum impositionem, sicut semper in Ecclesia fuit usitatum. *Quartò*: Applicatio ad usum ministerii, quam nos in nova Lege vocamus Missionem. Hæc fit à Prælati Ecclesiæ, qui Ministris jam consecratis assignant subditos, quos gubernent. *Quintò*: Potestas, & officium. Et quidem Episcopi habent quædam officia communia cum Sacerdotibus, ut baptizare, Eucharistiam conficere, absolvere à peccatis, Extremam Unctionem dare, Evangelium prædicare, quædam propria, ut Sacramentum Confirmationis conferre, Ministros Ecclesiæ ordinare, & similia.

9. Extraordinariè vocati sunt Apostoli ad prædicandum Evangelium, & Sacramenta administranda. Qui etiam, ut supra dixi de Moyse, & Prophetis, suam vocationem multis signis, ac miraculis, toti mundo debuerunt contestari, Marc. 16. v. 20. *Prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Imò, quod amplius est, nec Christus potuit aliter persuadere, à Deo Patre se missum esse, nisi per miracula. Habebat quidem pro se vaticinia Prophetarum, Luc. 24. v. 27. Habebat testimonium Joannis Baptistæ: *Ecce Agnus DEI.* Habebat vocem Patris cœlestis: *Hic est Filius meus dilectus.* Et tamen inter tot missionis suæ præsidia, adhuc opus erat miraculis. Joan. 10. v. 37. *Si non facio opera Patris mei, nolite mihi credere: si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite, &c.*

Quòd Lutherani, & Calviniani Ministri non sint legitimè vocati.

10. **H**Oc primò ostendam de ipso Luthero, qui est quasi Parens omnium Ministrorum adversæ partis in præsentì. Deinde de aliis, qui illum secuti sunt, & adhuc sequuntur. Igitur de Luthero sunt

sunt discrepantes sententiæ. Aliqui asserunt ordinariè vocatum à Deo, mediante potestate, & consensu Prælatorum Ecclesiæ. Alii extraordinariè à solo Deo. Alii partim ordinariè, partim extraordinariè. Ordinariè quidem, ad prædicationem Evangelii: Extraordinariè autem, ad reformationem Ecclesiæ. Hinc triplex emergit quæstio,

11. *Primâ*: An Lutherus ordinariè vocatus sit? Aliqui Lutherani affirmant, quia in Ecclesia Catholica fuit legitimè ordinatus in Sacerdotem & admissus ad prædicationem Evangelii, quæ duo sufficiunt ad ordinariam vocationem. Hi supponunt, Ecclesiam Catholicam habere legitimam potestatem ordinandi veros Sacerdotes, & mittendi ad executionem ministerii. Hoc accipimus, nam inde sequitur, Ecclesiam Catholicam esse veram Ecclesiam, in qua est verum sacerdotium, & cui à Christo data est potestas ordinandi, & mittendi; Ego de Luthero sic statuo, ordinariè, & legitimè vocatum esse ad ministerium, quod exercuit in Ecclesia Catholica ante defectionem; non tamen ad ministerium, quod exercuit in Ecclesia Lutherana post defectionem. Tunc enim cœpit oppugnare Ecclesiam Catholicam, in qua antea vixerat; cœpit aliter docere, quam antea docuerat; cœpit obrogare festa, jejunia, vota monastica, orationem pro defunctis, sacrificium Missæ, quæ antea approbaverat. Hæc non potuit facere per potestatem, quam acceperat in Ecclesia Catholica; quia Episcopus non dedit illi potestatem in destructionem Ecclesiæ, in qua erat Episcopus; ergo vel non habuit talem potestatem, vel si habuit, aliunde debuit accipere. At à quo? Explicent hoc Lutherani, qui volunt ordinariam ipsius vocationem defendere.

12. *Secunda* quæstio: An Lutherus extraordinariè vocatus sit? Aliqui affirmant, quia vident ordinariam ipsius vocationem defendi non posse. Sed contra: nam qui hætenus in veteri, vel novo Testamento extraordinariè à solo Deo vocati, & missi sunt: debuerunt suam Missionem evidenti signo, vel miraculo apud populum comprobare, sicut fecerunt Apostoli. & Prophetæ;

phetæ; & qui id facere non potuerunt, pro falsis Prophetis, & impostoribus habiti sunt, ut supra ostensum est. At Lutherus nunquam potuit evidenti miraculo probare, se extraordinariè a solo Deo missum esse ergo, &c.

13. Aliqui respondent, non opus esse novis miraculis: quando non adfertur nova doctrina. Lutherum non attulisse novam doctrinam, sed antiquam, & Apostolicam; ergo non fuisse necessarium, ut illam novis miraculis confirmaret. Sed frustra. *Primò*: quia nec Christus adferebat novam doctrinam, quando proponebat Judæis doctrinam Moysis, & Prophetarum de Messia; & tamen ad eam populo persuadendam opus erat novis miraculis. Idem dico de Helia, Jeremia, & aliis Prophetis. Nihil novi adferebant, sed revocabant populum ab idololatria ad verum Dei cultum, qui erat antiquissimus. *Secundò*: Falsum est: Lutherum nihil novi attulisse. Attulit novam Ecclesiæ reformationem, ut Lutherani fatentur. Attulit nova dogmata, quæ tempore Ecclesiæ primitivæ fuerunt inaudita. Certè novum est, affirmare omnes Traditiones repudiandas esse, cum dicat Apostolus: *Tenete Traditiones*. Novum est, duo tantum esse Sacramenta; non esse orandum pro mortuis; infantes in Exorcismo habere actum fidei; Corpus, & Sanguinem Christi esse ubique; totam Ecclesiam jam multis seculis errasse; antiquos Patres multa falsa docuisse; Lutherum suam doctrinam habere de cælo; liberum arbitrium esse titulum sine re. Hæc nova sunt, non Apostolica. Ad ea populo persuadenda, novis miraculis opus est.

14. Alii respondent, sufficiens miraculum esse, quod statim à principio infiniti propè homines Lutheri doctrinam amplexi sunt. Hinc etiam colligi posse, doctrinam fuisse efficacem, & à Deo inspiratam. Nihil minùs. Nam etiam infiniti propè homines olim secuti sunt doctrinam Arrii. An ideo efficax fuit, & à DEO inspirata? Non certè. Nota, ex triplici capite provenire posse, quod aliquis Doctor habeat multos sedatores.

Primò:

Primò : Quia doctrina ipsius est divina, & miraculis confirmata. *Secundò* : Quia grata est carni, & sanguini. *Tertiò* : Quia est subdola, & ingeniosa. Ex primo capite, Prophetæ, & Apostoli traxerunt ad se homines. Ex secundo, Lutherus. Ex tertio, Arrius, & Calvinus.

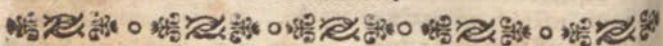
15. *Tertia* quæstio: An Lutherus partim ordinariè, partim extraordinariè vocatus sit? Ordinariè quidem ad prædicationem Verbi, extraordinariè verò ad reformationem Ecclesiæ. Ità sentit Meisnerus Lutheranus. Sed jam ostensum, nec ordinariè, nec extraordinariè vocatum esse. Deinde hic author sibi ipsi contradicit, nam Lutherus non alio modo putavit se reformare Ecclesiam, nisi prædicatione Verbi. Si ergo ordinariè vocatus est ad prædicandum, etiam ordinariè vocatus est ad reformandum. Aut, si ad hoc extraordinariè, etiam ad illud extraordinariè vocatus est.

16. Hæc de Luthero. Reliqui Ministri sunt duplices: nam *aliqui* ante defectionem fuerunt legitime ordinati Sacerdotes in Ecclesia Catholica. *Alii* non. De prioribus idem dicendum: quod de Luthero nec ordinariè, nec extraordinariè vocatos esse. Non extraordinariè, quia nullo miraculo probare id possunt; nec ordinariè, quia, qui ordinariè vocantur in Ecclesia Catholica, non vocantur ad ministerium, quod eidem Ecclesiæ contrarium est. De posterioribus sic statuo. *Primò*: Non esse extraordinariè vocatos à solo DEO, propter rationem sæpè allatam, quæ sumitur ex defectu miraculorum. *Secundò*: Nec ordinariè, mediante consensu, & cooperatione hominum. Quod tripliciter probo: *Primò*: Ex concessione eorum Lutheranorum, qui docent ordinariam Lutheri vocationem consistere in sacerdotio, quo in Ecclesia Catholica initiatus est. Ex quo sequitur, qui tali sacerdotio initiati non sunt, ordinariè vocatos non esse. At Ministri, de quibus sermo est, non sunt initiati tali sacerdotio, ut supponimus: ergo nec ordinariè vocati.

17. Deinde ex perpetua praxi Ecclesiæ, nam à tempore, Apostolorum usque ad ortum Lutheri, nullus ordinariè vocatus, & ordinatus est; nisi ab Episcopo per-

manuum impositionem. *Acton.* 14. v. 22. & 1. *Timoth.* 4. v. 14. & 2. *Timoth.* 1. v. 6. & *alibi.* At Ministri de quibus agimus, non sunt ita ordinati; ergo.

18. Denique ex consensu eorum, contra quos agimus. Nam ipsi velint, nolint, fateri debent, se non esse vocatos eo ritu, qui in Ecclesia Catholica usitatus est, sed alio longè diverso. Si ergo noster ritus legitimus est, ut fatentur Lutherani, qui defendunt ordinariam Lutheri vocationem; alterum subreptitium esse, necesse est. Aut si noster subreptitius est, quomodo Lutherus, qui nostro ritu ordinatus est, potuit legitimè vocatus esse? Dicant Lutherani.

CAPUT XIII.

De Cœlibatu Ministrorum Ecclesiæ.

1. **Q**uestio est, an Ministri Ecclesiæ obligentur ad Cœlibatum? Negant Adversarii. Nos sic statuimus. *Primò:* Sacerdotes veteris Testamenti divino jure obligatos fuisse ad continentiam, non quidem perpetuam, sed pro iis diebus, quibus in templo, vel tabernaculo ministrabant; hoc ex Scriptura, & Patribus fusè probatum est in Analogia veteris, ac novi Testamenti. *cap. 7. quest. 7.*

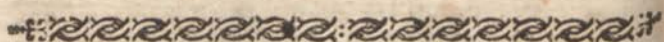
2. *Secundò:* Apostolos servasse perpetuam continentiam, & eandem aliis suasse. *Matth. 19. v. 27.* Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? *JESUS* autem dixit illis: Amen dico vobis. Et infra: Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter Nomen meum, centuplum accipiet, & vitam aeternam possidebit. Ex quo loco constat: Apostolos reliquisse omnia, quæ habebant; ac proinde, qui habebant uxores, reliquisse illas, & servasse continentiam. Ad quam Paulus hortatur omnes, 1. *Corin. 7. v. 7.* Volo vos omnes esse, sicut me ipsum. Et ibidem: Dico autem non nuptis, & viduis: Bonum est illis, si se permaneant, sicut & ego. Nempe in statu continentiae.

3. *Tertiò*: Successores Apostolorum servasse etiam continentiam, eamque postea non semel, sed potius Ecclesiastica lege præscriptam esse, & quidem dupliciter: *Primò*: Ut non liceret ipsis uxores ducere post susceptos Ordines. *Secundò*: Ut, si ante susceptos Ordines duxissent uxores, & postea suscepissent Ordines, non liceret uti uxoribus, sed deberent perpetuam servare continentiam. Hujusmodi lex constituta est prima à Concilio Ilberitano, Can. 33. *Placuit in totum prohibere Episcopis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis positis in ministerio, abstinere se à conjugibus suis.* Deinde à Concilio Carthagenensi II. Can. 2. *Omni bus placet, ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrahant, pudicitiae custodes etiam ab uxoribus se abstineant; ut, quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit Antiquitas, nos quoque custodiamus.* Similia habent Siricius Papa in epistola ad Himerium Tarraconensem Episcopum, cap. 7. Innocentius I. in epistola ad Exuperium, cap. 1. Concilium Agathense Can. 9. Concilium Autelianense 3. Can. 7. & ita deinceps.

4. *Quartò*: Hanc legem Ecclesiasticam de Coelibatu semper viguisse in Ecclesia Occidentali (nisi quòd in quibusdam locis particularibus aliquantulum fuerit neglecta) non tamen viguisse æquè in Orientali. Nam Græci, tametsi post susceptos Ordines non soliti sint uxores ducere; tamen, si antea duxerint, possunt Ordines suscipere, & simul uxores retinere; nec tenentur ab eorum consortio abstinere, nisi tempore vicis suæ, sicuti in veteri Testamento factum est. Vide Vaquez 3. part. quæst. 248. cap. 2.

5. *Dices*: Ecclesia non potest statuere legem, quæ certo hominum statui generationi adimat libertatem contrahendi matrimonium. *Resp.* Verum quidem est, quòd antecessenter ante consensum explicitum, vel implicitum absolute loquendo non possit hoc facere: sed falsum est, quòd non possit facere eo modo, quo nunc facit, nempe sub hac conditione: ut, si quis velit esse Sacerdos, aut Episcopus, debeat servare continentiam. Nam per hujusmodi legem non cogit quem-

quam ad continentiam; sed relinquit unicuique liberum, ut possit, si velit, amplecti statum Ecclesiasticum cum hoc tamen onere, ut si illum amplectatur, terret Coelibatum. Sicuti nullus mercator cogere potest absolute ad emendam mercem; si tamen aliquis emere velit, cogere potest ad dandum pretium, & magis, si jam emerit.

CAPUT XIV.

De peccato originali, mortali veniali.

1. **D**uplex est controversia: *Una*: Quid sit peccatum originale? Adversarii docent, esse concupiscentiam, quod nos negamus. *Altera*: An peccatum mortale, & veniale ex natura sua inter se distinguantur? Adversarii negant, asserentes: omnia peccata ex natura sua esse mortalia, nullum veniale. Nos contra asserimus quædam ex natura sua esse mortalia, alia venialia.

CONCLUSIO I.

2. **P**eccatum originale, quod ex Adamo contrahimus, non est concupiscentia, seu pronitas, & inclinatio ad malum, quam nos vocamus concupiscentiam in actu primo; sed est privatio iustitiæ originalis. Prior pars patet: quia quidquid habet rationem peccati, hoc tollitur per Baptismum. (*infra esp. 16.*) Concupiscentia non tollitur per Baptismum, quia baptizati sentimus in nobis pronitatem, & inclinationem ad malum, juxta illud Roman. 7. v. 23. *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Posterior etiam patet: quia omne malum consistit in privatione alicujus boni; sed peccatum originale est malum; ergo consistit in privatione alicujus boni; non autem consistit in privatione alterius boni, quam iustitiæ originalis, qua privati sunt posteri Adam propter ipsius transgressionem; ergo.

3. *Objiciunt* Adversarii 1. Apostolus concupiscentiam vocat peccatum, Rom. 6. v. 12. *Non regnet peccatum in corpore vestro mortali.* Resp. Nomen peccati sumitur 4. modis in Scriptura. *Primò*: Propriè, pro peccato. Joan 1. v. 29. *Ecce Agnus DEI, ecce, qui tollis peccatum mundi.* *Secundò*: Impropriè, pro causa peccati. Et sic concupiscentia locò citatò vocatur peccatum, quia incitat ad peccatum. *Tertiò*: Impropriè, pro effectu, vel pœna peccati. Zach. 14. v. 19. *Hoc erit peccatum Egypti*, id est, pœna. *Quartò*: Impropriè, pro sacrificio, quo expiatur peccatum. Sic Christus vocatur peccatum, 2. Corinth. 5. v. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Ubi bis ponitur nomen peccati, semel propriè, & semel impropriè hoc sensu: Deus Pater voluit Filium suum, qui non peccaverat, esse hostiam pro peccato.

Objiciunt secundò :

4. **Q**uidquid non est ex Deo, peccatum est; sed concupiscentia non est ex Deo; 1. Joan. 2. v. 16. *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vite; quæ non est ex Patre.* Ergo. Resp. Concupiscentia, seu pronitas ad malum non est à Deo creante, sed à Deo puniente. Deus enim, quando creavit primos Parentes, creavit illos in justitia originali, sine omni concupiscentia, seu pronitate ad malum. Quando verò primi Parentes peccârunt, tunc privavit illos justitia originali; quæ ablata, cœpit concupiscentia insurgere per modum pœnæ. Gen. 3. v. 7.

CONCLUSIO II.

5. **P**ræter peccata mortalia, quæ mortem animæ adferunt, & æternâ pœnâ per se digna sunt, Rom. 6. 23. & Galit. 5. 21. Dantur aliqua venialia, quæ nec mortem animæ adferunt, nec æternâ pœnâ digna sunt. Prov. 24. v. 16. *Septies in die cadit Justus.* Quod intelligitur de venialibus, quæ non tollunt justiciam, & charitatem ab homine. Sicut & illud, Jacob.

Jacob. 3. v. 2. *In multis offendimus omnes. Et confitebor primò: ex illo. Luc. 6. v. 41. Quid vides festucam in oculo fratris tui? trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras? Ubi peccatum mortale comparat cum trabe, quæ extinguit oculum; Veniale cum festuca, quæ leviter tantum afficit, non extinguit.* Deinde ex illo, Matth. 5. v. 22. *Qui irascitur fratri suo, reus est judicio; qui dixerit fratri suo Raca, reus erit concilio; qui autem dixerit Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Ubi distinguuntur tria peccata iracundiæ, quorum tertium æternâ poenâ dignum est; ac proinde mortale, reliqua duo non item.

6. Sunt autem duplicia peccata venialia: *Aliæ sunt talia ex suo genere, ut verbum otiosum. Aliæ ex imperfectione operis, ejusmodi sunt partim illa, quæ fiunt ex subreptione, ut subiti, & non omnino deliberati motus concupiscentiæ, iræ, odii, superbiæ; partim illa, quæ censentur venialia ex parvitate materiæ, ut furtum unius oboli, quod neminem notabiliter lædit.*

7. *Objicitur primò illud Ezech. 18. v. 4. Anima, qua peccaverit, ipsa morietur. Et Rom. 6. v. 23. Stipendium peccati mors.* Utrumque generatim asseritur de quovis peccato; quia nulla sit exceptio; ergo quodvis peccatum est mortale. *Resp.* Neutrum generatim asseritur; nam Ezechiel expressè loquitur de certis tantum peccatis; nempe de idololatria, adulterio, homicidio, usura, & rapina; quæ ex genere suo mortalia sunt. Apostolus verò de immunditia, & iniquitate. n. 19.

8. *Objicitur secundò illud Jac. 2. v. 10. Qui offendit in uno, factus est omnium reus.* Ergo homo per quodvis peccatum incurrit reatum æternæ mortis; ergo quodvis peccatum est mortale. *Resp.* Jacobus loquitur de peccato contra legem Decalogi, ac nominatim de adulterio, & homicidio, quæ ex natura sua mortalia sunt. Sic enim ait: *Quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Qui enim dixit: Non machaberis, dixit, & non occi-*

occides. Quod si non mori haberis, occides autem, factus es transgressor legis. Quali dicat: Qui committit unum peccatum mortale contra legem Decalogi, etiam si plura non committat, reus est mortis. Sicut qui accipit unum vulnus lethale, etiam si plura non accipiat, obnoxius est morti corporali.

9. *Obijcitur tertio*: Omne peccatum offendit Deum, qui est infinita bonitas; ergo omne peccatum dignum est infinita poenâ; ergo mortale. *Resp.* Duplex est offensio. Una gravis, quæ est contra charitatem, & amicitiam; de qua locô citatô: *Qui offendit in uno, factus est omnium reus.* Altera levis, quæ non dissolvit charitatem, & amicitiam; de qua alibi: *In multis offendimus omnes.* Et iterum: *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.* Itaque non omne peccatum offendit Deum tam graviter, ut dissolvat amicitiam cum Deo.

C A P U T XV.

De Libero Arbitrio.

1. **U**SUS liberi arbitrii consistit in his tribus. *Primò*: Ut possis agere, vel non agere. *Secundò*: Ut possis bene, vel malè agere. *Tertiò*: Ut ex duobus possis alterum præ altero eligere. *Eccl. 15. v. 14.* Hunc usum habuit homo in statu innocentiae. *Quæstio*, an etiam nunc habeat? Lutherus, & Calvinus absolute negant. Sic enim scribit Lutherus in asserto artic. 36. *Liberum arbitrium est figmentum in rebus, seu titulus sine re: quia nulli est in manu sua quidpiam cogitare mali, aut boni; sed omnia sub DEO sunt, contra quem nihil possumus.* Quod & Poëta voluit, quando dicit: *Certa stant omnia lege.* Similiter Calvinus lib. 3. *instit. cap. 25. §. 8.* ponit hæc duo principia: *Unum*: nihil fieri Deo permittente, sed quaecunque sunt, fieri

fieri DEO volente. *Alterum*: voluntatem DEI esse rerum necessitatem. Unde infert, omnia fieri necessario, nihil libere. Lutherani hoc tempore moderationes sunt.

2. Nos utimur distinctione: Sunt enim duplices actiones hominis, de quibus disputari potest. *Alia* morales seu politicæ, quæ pendent à viribus naturæ: ut comedere, ambulare, mercari, matrimonium contrahere, bellum gerere, agros colere, litteris operam dare. *Alia* supernaturales, quæ pendent à viribus gratiæ; ut credere mysteria fidei, sperare vitam æternam, diligere DEUM ex toto corde. Igitur in prioribus actionibus habemus usum liberi arbitrii, ut experientia docet. Habemus etiam in posterioribus suo modo. Ut hoc intelligatur, hæc tria distinguenda sunt. *Primò*: Nos nihil boni operis, quod conducat ad vitam æternam, facere posse sine gratia DEI. *Joan.* 15. v. 5. & *2. Corinth.* 3. v. 5. *Secundò*: Nec esse in nostra potestate, ut habeamus gratiam DEI prævenientem, qua excitemur ad bene operandum. *Roman.* 9. v. 16. *Tertiò*: Esse tamen in nostra potestate, ut, quando habemus gratiam DEI, cum illa cooperemur. Hoc tertium est, quod hic asserimus, & infra *lib. 3. cap. 5.* contra Calvinum demonstrabimus.

3. *Objicit* Lutherus illud *Isaiæ* 41. v. 23. *Bene, aut malè, si potestis, facite.* Unde colligit: non esse in nostra potestate, bene, vel malè operari; sed nimis crasse id colligit; nam *Isaias* non loquitur de hominibus, sed de idolis gentium, quibus exprobrat imbecillitatem, quòd, cum Dii habeantur à stultis hominibus, non possint tamen bene, aut malè facere, id est, non possint cultoribus suis prodesse, neque contemptoribus nocere. Quid hoc ad liberum arbitrium hominis evolvendum? Non magis, quàm si dicam: idola non habent cerebrum; ergo nec
Lutherus.

CAPUT XVI.

De Justificatione.

1. **M**utatio illa, qua quis ex peccatore fit iustus, vocatur justificatione: sicut mutatio, qua ex aegroto fit sanus, vocatur sanatio, & qua ex frigido calidus, calefactio. Est igitur quaestio, quomodo fiat hæc mutatio? id est, quomodo, qui antea erat peccator, fiat iustus? Vel, quomodo ex statu peccati, & potestate tenebrarum transferatur in statum gratiae, & adoptionis filiorum Dei? Hoc potest explicari ex analogia, & similitudine sanationis corporalis.

2. Igitur nos sic explicamus: Sit pauper aliquis plenus scabie, ulcere, & putredine, qui Medicum adeat, ut sanari possit. Quid Medicus? Tria faciet: *Primò*: Praescribet illi quasdam præparationes ad felicioris morbi curationem; ut sectionem venæ: vel purgationem internam corporis, vel balneationem, vel aliquid simile, prout morbus exigit. *Secundò*: Dabit illi salutarem, vel vivificam medicinam, qua & vires redintegrentur, & pristina sanitas recuperetur. *Tertiò*: Adjungit præservativum, ne iterum in morbum incidat. Ità fit in justificatione, seu sanatione animi. Circa sanationem peccatoris, qui animò aeger est, Deus tria facit. *Primò*: Praescribit illi quasdam dispositiones ad sanandum animum; ut fidem, spem, timorem, contritionem, dilectionem, & propositum emendandae vitae. *Secundo*: Infundit illi gratiam, seu iustitiam inhærentem, qua & verè peccata tolluntur, & animus intrinsecè renovatur. *Tertiò*: Adjungit præservativum, ut deinceps insistat piis operibus, & observationi mandatorum Dei; ne, si aliter faciat, amittat gratiam, & sanitatem, quam adeptus est.

3. Adversarii aliter explicant in hunc modum: Sit pauper aliquis plenus scabie, ulcere, & putredine, qui à Medico sanari cupiat. Quid Medicus? Hortabitur illum, ut manu apprehendat pulchrum, & elegans pallium alicujus divitis, idque corpori suo circumponat, scabiem tegat, ac deinde magna securitate in conspectum Principis sui veniat; quippe qui sceleratam corporis tam eleganti palliò obductam advertere non possit. Sic etiam in justificatione. Sit homo peccator, qui propter scelerum suorum horrorem, ac turpitudinem non audeat venire in conspectum DEI, & à Christo, tanquam Medico spirituali subsidium perat. Quid Christus? ajunt: Offert illi suam justiciam, & satisfactionem, tanquam pretiosam chlamydem. Hortatur, ut fide illam apprehendat, eaque sua flagitia, quasi velo quodam tegat, ac deinde confidenter in conspectum DEI se sistat; à quo sine dubio innocens, ac mundus declarabitur, etiamsi revera non sit.

4. Ex hac Adversariorum sententia sequuntur hæc tria. *Primo*: In justificatione hominis peccatoris non tolli peccata, sed tantum tegi, seu occultari, ne in conspectum DEI veniant. *Secundo*: Nec infundi illi gratiam, seu justiciam inhærentem, qua interioribus renovetur, & sanetur, sed solum imputari illi justiciam Christi, qua non in se, sed extra se justus appareat, etiamsi interioribus maneat peccator immundus, & impurus. *Tertio*: Ut autem hæc justitia illi imputetur, opus esse sola fide, quæ illam apprehendat; & hoc sensu solam fidem justificare. Quæ omnia absurda sunt. Et quidem duo priora hic refutabo per duas conclusiones: tertium in sequenti capite refelleetur, ubi de fide justificante agendum est.

CONCLUSIO I.

1. **I**N justificatione hominis peccatoris verè tolluntur peccata, non tantum teguntur. Hoc patet ex manifestis Scripturæ testimoniis. Joan. I. v. 29. *Eccce Agnus DEI, ecce, qui tollit peccatum mundi.* Et Act. 3. v. 19. *Pœnitimini, & convertimini, ut deleantur*

tur peccata vestra. Et Hebr. 9. v. 28. *Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata.* Et Micheæ 7. v. 19. *Projiciet in profundum maris omnia peccata nostra.* Ex quibus ita concludo: Id, quod tollitur, deletur, exhauritur, & longissime projicitur ab homine, certè non manet in homine; sed in justificatione peccatum tollitur, deletur, exhauritur, & longissime projicitur ab homine; ergo non manet in homine.

6. Accedit efficax ratio ex methaphoris, quibus natura, & sorditas peccatorum in Scriptura explicatur. Sunt autem tres metaphoræ. *Primâ:* Qua peccata vocantur maculæ, sordes, inquinamenta, quibus homo maculatur, inquinatur, & sordidas efficitur. *Josue 22. v. 17. & Jerem. 2. v. 22. & Apocal. 22. v. 11. & Matth. 15. v. 11.* *Alterâ:* Qua vocantur vincula, funes, & compedes, quibus homo ligatur, constringitur, & captivus detinetur. *Psal. 115. v. 7. & Prov. 5. v. 22.* *Tertiâ:* Qua vocantur vulnera, livores, & plagæ, quibus homo sauciatur, vulneratur, & æger efficitur. *Isaia 30. v. 26. & Micheæ 1. v. 9.* Jam verò constat, in justificatione peccatoris, maculas ablui, vincula distrumpi, vulnera sanari. *Psal. 50. v. 9. Asperges me hyssopo, & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor.* Et *Ezech. 36. v. 25. Mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Et *1. Corinth. 6. v. 11. Abluti estis, sanctificati estis.* Et *1. Joan. 1. v. 7. Sanguis Christi emundat nos ab omni peccato.* Et *Psal. 115. v. 16. Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.*

7. *Obijciunt Adversarii illud Psal. 31. v. 1. Beati, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum testa sunt peccata.* Ex quo inferunt peccata tegi, non tolli. *Resp.* Hoc posterius non rectè infertur. Nos dicimus, tegi, & tolli. Et utrumque dicit Scriptura. Quod pulchrè explicat Augustinus enarrat. 2. in *Psal. 31.* ex proportionem vulnerum corporis; nam hujusmodi vulnera, inquit, duobus modis tegi possunt. *Primò:* Ab ipso vulnerato. *Secundò:* A Medico. Vulneratus tegit ea palliò, non tollit; Medicus emplastrò tegit, & tollit.

Idem

Idem fit in peccatis. Tegi possunt & ab ipso peccatore, & à DEO. Peccator tegit, quando dissimulat. DEUS tegit, quando infusione gratiæ sanat, & tollit. Quinam ergo Beati secundum Psalmistam? Illine, quorum peccata priori, an quorum posteriori modo tecta sunt? Videant Adversarii, quomodo Beati esse velint. Nos certè posteriori modo esse cupimus, ut etiam AUGUSTINUS locò citatò, cùm ait: *DEUS ergo tegat, non tu; nam si tu tegere volueris, erubescens, Medicus non curabit. Medicus tegat, & curet: emplastrò enim tegit. Sub tegmine Medici sanatur vulnus, sub tegmine vulnerati celatur vulnus.*

CONCLUSIO II.

3. **D**EUS in justificatione infundit homini gratiam, seu iustitiam inhærentem, qua homo interiorè renovatur, & sanctus, mundus, & iustus efficitur. Ephes. 4. v. 26. *Renovamini spiritu mentis vestra.* Et 1. Corinth. 3. v. 14. *Nescitis, quia templum DEI estis, & Spiritus DEI habitat in vobis;* nempe per sanctitatem, iustitiam, & charitatem, juxta illud: Rom. 5. v. 5. *Charitas DEI diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Porro hæc charitas sortitur varia nomina, ratione diversorum effectuum. Ac primò vocatur gratia, quia nos DEO gratos, & acceptos facit. Ephes. 1. v. 6. *Secundò:* Vocatur iustitia, quia per eam reddit homo unicuique, quod suum est, DEO cultum, & obedientiam; proximo, amorem, & obsequium; sibi ipsi, exclusionem vitiorum, & virtutum incrementa. Roman. 6. v. 18. *Tertio:* Vocatur imago, & similitudo DEI. 1. Corinth. 15. v. 49. & Rom. 8. v. 29. *Quartò:* Vocatur pignus hæreditatis, quia videlicet sanctitas, quam in nobis Spiritus DEI operatur, certam spem futuræ hæreditatis nobis facit. 2. Corinth. 1. v. 22. *Quintò:* Vocatur semen DEI, quia sicut ex semine proveniunt arbores fructuolæ; ita ex charitate opera fructuosa in vitam æternam. 1. Joan. 3. v. 9. & Joan. 4. v. 14.

9. Præter hanc justitiam inhærentem, agnoscimus etiam justitiam Christi, quæ nobis imputatur; sed non eo modo, quo agnoscunt Adversarii. Nam illi putant, hominem solâ justitia Christi justum esse, nec admittunt justitiam inhærentem. Nos contra, hominem justum esse justitia inhærente, & hanc justitiam inhærentem illi dari propter justitiam Christi; id est, propter ipsius passionem, & mortem, quam pro humano genere sustinuit.

10. Multa objiciunt Adversarii pro justitia imputativa, quæ nullius in eum est. *Primò*: Illud Rom. 4. v. 5. *Credenti in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam.* *Resp.* Hoc nihil ad rem; nam aliud est, fidem, quæ in nobis est, imputari nobis ad justitiam Christi, quæ extra nos est, imputari nobis ad justitiam. Illud prius asserit Apostolus, hoc posterius non asserit.

11. *Secundò*: Objiciunt illud Rom. 5. v. 19. *Per unius obeditionem, justi constituentur multi.* Hinc confici putant, ipsam Christi obedientiam nostram esse justitiam, quia per illam justi constituimur. *Resp.* Facemur quidem nos meritorie justos constitui per obedientiam Christi, non tamen formaliter. Et hoc sentit Apostolus; opponit enim obedientiam Christi inobedientiæ Adami; & sicut per hanc injustos, ita per illam justos constitui nos asserit. At verò per inobedientiam Adami, non formaliter, sed meritorie constituimur injusti; ergo similiter per obedientiam Christi, non formaliter, sed meritorie constituimur justi. Sicut enim Adam per suam inobedientiam meritus est posteris, ut in seipsis contraherent peccatum originale, quo in se injusti sunt; ita è contrario, Christus per suam obedientiam meritus est, ut in seipsis haberent gratiam, seu justitiam inhærentem, qua in se justi sunt. Vide August. lib. 1. de peccat. meritis, & remiss. cap. 9. Omitto similes objectiones.

CAPUT XVII.

De Fide justificante.

1. **T**RIA docent Adversarii. *Primò*: Solam fidem justificare. *Secundò*: Hanc fidem justificantem in eo consistere, ut credas, peccata omnia tibi remitti propter merita Christi. *Tertiò*: Distingui autem à fide historica, & miraculorum. Addunt Calvinistæ alia tria. *Primò*: Fidem justificantem donari solis prædestinatis. *Secundò*: Et semel habitam amitti non posse. *Tertiò*: Et facere hominem certum, ac securum de sua justitia, perseverantia, prædestinatione, & vita æterna. Hinc emergunt varix quæstiones.

QUÆSTIO I.

2. **A**N sola fides justificet: *Primò*: Certum est, fidem non justificare formaliter: quia forma, à qua homo formaliter est justus, non est fides, sed justitia, secundum nos justitia inhærens; secundum Adversarios, justitia imputativa. *Secundò*: Certum est, non solam fidem justificare dispositivè, sed etiam timorem spem, charitatem, pœnitentiam. Nam sicut de fide scriptum est, Rom. 3. v. 28. *Arbitramur hominem justificari per fidem.* Ità de alijs Eccles. 1. v. 28. *Qui sine timore est, non poterit justificari.* Et Prov. 28. v. 25. *Qui sperat in Domino, sanabitur.* Et 1. Joan. 3. v. 14. *Qui non diligit, manet in morte.* Et Act. 2. v. 38. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum.* *Tertiò*: Dubium manet, an sola fides dici possit justificare, quia sola apprehendit justitiam Christi? Affirmant Adversarii. Ego distingo. Verum est, solam fidem apprehendere justitiam Christi; falsum est, nos justificari per solam justitiam Christi fide apprehensam, ac proinde falsum, solam fidem hoc sensu justificare.

3. *Objicitur primò: Illud Rom. 3. v. 28. Arbitramur hominem justificari per fidem sine operibus legis. Et Ephes. 2. v. 8. 9. Salvati estis per fidem, non ex operibus.* Hinc colligunt Adversarii, sola fide hominem justificari, quia Apostolus opponit fidem operibus. Cum ergo dicit: hominem justificari fide sine operibus, excludit omnia opera præter fidem; ergo etiam excludit actum timoris, spei, dilectionis, & pœnitentiæ. *Resp.* Duplicia sunt opera: alia præcedunt fidem, alia sequuntur. Priora excludit Apostolus, non posteriora. Cum ergo actus timoris, spei, dilectionis, & pœnitentiæ sequantur fidem, & in fide fundati sint, certum est, non excludi. Hanc autem esse mentem Apostoli inde constat, quia vult ostendere, nec Judæos ex nuda observatione legis Mosaiticæ, nec Gentiles propter bona opera ante fidem susceptam patrata, justitiam à Deo consequi potuisse, aut consecutos esse, sed ex fide in Christum: fidem esse initium salutis, & justificationis; nec dari ex præcedentibus operibus, sed esse donum Dei. Vide August. lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 7. & in Prasut. Psalmi 31. & alibi.

4. *Objicitur Secundò: ex eodem Apostolo, hominem justificari gratis, ac proinde sola fide. Rom. 3. v. 24. Justificati gratis per gratiam ipsius.* *Resp.* Justificatio dicitur gratuita, non quia fit sola fide, sed quia non meremur illam per ulla opera sive fidei, sive fidem præcedentia. *Conc. Trid. Sess. 6. cap. 8.*

5. *Objicitur tertio: Scripturam solius fidei mentionem facere, quando ait de justificatione, & remissione peccatorum, Lucæ 7. v. 50. Fides tua te salvam fecit. Et Joan. 1. v. 12. Dedit eis potestatem filios DEI fieri his, qui credunt in nomine ejus. Et Joan. 3. v. 36. Qui credit in Filium, habet vitam æternam.* *Resp.* Sicut Scriptura aliquando meminit solius fidei, ita aliquando meminit solius charitatis, Lucæ 7. v. 47. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

QUÆSTIO II.

6. **A**N fides justificans in eo consistat, ut quis certò credat peccata omnia sibi esse remissa propter merita Christi? Affirmant Adversarii, sed male: *Primò*: Quia ipsi docent, nihil fide credendum esse, nisi quod habetur in Scriptura. At ibi non habetur. Luthero aut Calvino remissa esse peccata; ergo id fide credendum non est. *Secundò*: Quia si certò credunt, peccata sibi remissa esse, frustra orant, *Dimitte nobis debita nostra*. *Tertiò*: Testimonia Scripturæ, quæ ipsi adserunt pro fide justificante, sunt hæc ferè, Matth. 9. v. 2. *Videns JESUS fidem eorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*. Et infra v. 22. *Confide filia, fides tua te salvam fecit*. Et Lucæ 1. v. 19. *Vade, quia fides tua te salvum fecit*. Hæc, & similia importunè nobis obijciunt Adversarii pro sola fide justificante; & tamen nullo modo intelligi debent de fide, qua quis credit, peccata sibi remissa esse, sed de fide, qua paralyticus, & alii ægroti credebant, se à Christo sanari posse, ut ex contextu patet.

7. *Objici potest illud ex Symbolo: Credo remissionem peccatorum*, sed frustra; nam sensus illius articuli non est: *Credo mihi remissa esse peccata*; sed, *credo, & profiteor, in Ecclesia Catholica esse donum remissionis peccatorum, quod per Baptismum, & alia Sacramenta percipitur*. Unde, quod in Symbolo Apostolico dicitur: *Credo remissionem peccatorum*, in Constantinopolitano explicatur: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum*. Et Catechumeni, qui ante Baptismum recidunt, & credunt totum fidei Symbolum, non jam habent, sed expectant remissionem per Baptismum obtinendam.

QUÆSTIO III.

8. **A**N fides justificans differat à fide historica, & miraculorum? Adversarii distinguunt triplicem fidem. *Unam* historicam, qua credimus nihil esse, quod à Deo fieri non possit. *Tertiam* pro-

missio-

missionum, qua credimus veras esse promissiones DEI de gratuita peccatorum remissione per merita Christi. Addunt, nos nec primâ, nec secundâ, sed solâ tertiâ justificari. Hanc iterum ajunt duplicem esse: *Unam* generalem, qua generatim credimus promissam esse remissionem peccatorum iis omnibus, qui in Christum credunt. *Alteram* specialem, qua unusquisque in particulari promissionem illam sibi applicat, credendo omnia peccata sibi remissa esse. Hanc specialem proprie esse illam, qua justificamur.

9. De hac triplici fide sic scribit noster Maldonatus in cap. 9. *Marth. Ista triplex fides, quam isti nuper invenerunt, figmentum est, somnium est, portentum est, chimæra est; Si unam haberent fidem, omnem haberent; quia triplicem habent, nullam habent.* Aptissime. *Primò*: Quia fides illa specialis jam explosa est. Oculi enim, neminem posse certò credere, sibi remissa esse peccata, nisi à DEO id speciatim revelatum sit. *Secundò*: Falsum est, fidem miraculorum non justificare. Certè fides illa, de qua loquitur Christus Marci 16. v. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, fides justificans est; & tamen est fides miraculorum, ut patet ex verbis sequentibus: Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo demonta ejicient.* Falsum quoque est, fidem historicam non justificare. An non fides historica est, qua credimus Christum esse crucifixum, mortuum, sepultum, descendisse ad inferos, resurrexisse à mortuis, & ad cælos ascendisse? Nemo dubitat. Et tamen eadem illa fides justificans est, ut patet ex Symbolo fidei, & ex Scriptura. Rom. 10. v. 9. *Si in corde tuo credideris, quòd DEUS illum suscitavit à mortuis, salvus eris.* Et I. Corin. h. 15. v. 1. *Notum facio vobis Evangelium, per quod salvum sumini, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die, &c.*

QUÆSTIO IV.

10. **A**N fides detur solis prædestinatis? Affirmat Calvinus *lib. 3. Instit. cap. 23. §. 10.* Sed falsò; nam etiam Judas proditor, & Simon Magus, & Nicolaus Antiochenus aliquando crediderunt, & tamen non erant prædestinati. De Juda constat, Joan. 6. v. 71. *Nonne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus est?* De Simone, Act. 8. v. 12. 13. *Cum verò credidissent Philippo evangelizanti de regno DEI, & in nomine JESU Christi baptizabantur viri, ac mulieres, tunc Simon, & ipse credidit; & cum baptizatus esset, adhaerebat Philippo.* De Nicolao, Act. 6. v. 3. 5. *Considerate viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, & sapientiâ. Et elegerunt Stephanum, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.*

QUÆSTIO V.

11. **A**N fides amitti possit? Calvinus *lib. 3. cap. 2. §. 11.* asserit, amitti non posse. Sed aperte contra Apostolum 1. Timoth. 1. v. 19. *Quidam circa fidem naufragaverunt, ex quibus est Hymeneus, & Alexander.* Et cap. 4. v. 1. *In novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris.* Et ratio est, quia si fides amitti non potest, unde tot sunt hæretici in mundo? Oportet hæreses esse, inquit Apostolus. Hoc autem interest inter hæreticos & paganos? quòd hi fidem nunquam habuerunt; illi habuerunt, & amiserunt. Et jam ante ostendi, Simonem Magum, & Nicolaum Antiochenum habuisse fidem, qui tamen postea hæretici facti sunt.

QUÆSTIO VI.

12. **A**N fides faciat hominem certum de sua justitia, perseverantia, & prædestinatione? Affirmat Calvinus in Antidoto *Concil. Trident. Sess. 6. cap. 10. 13. & 14.* Et aperte sequitur ex ipsius fons da-

damentis, quæ hæc sunt. *Primum*: Fidem dari solis prædestinatis. *Secundum*: Eam non amitti. *Tertium*: Sola fide hominem justificari. *Quartum*: Qui fidem habet, certum esse de sua fide. Hinc sequitur: si is, qui fidem habet, certus est de sua fide, certum quoque esse de sua iustitia, quia sola fides justificat, certum de sua perseverantia, quia fides justificans non amittitur; certum de sua prædestinatione, quia fides datur solis prædestinatis. Hæc Calvinii opinio refellitur ex iisdem principiis, quibus innititur. Nam tria priora manifestè falsa sunt, ut probatum est. Quartum verò, siue verum, siue falsum sit, nihil ad rem facit. Nam, etsi is, qui fidem habet, certus esset de sua fide, non tamen certus esset de sua iustitia, si sola fides non justificat; nec certus de perseverantia, si fides amitti potest; nec certus de prædestinatione, si fides communis est reprobis, & prædestinatis.

C A P U T XVIII.

De Observatione Legis.

1. **C**Ontroversia est, an homo iustus in hac vita, non quidem suis viribus, sed cum auxilio divinæ gratiæ, possit observare legem Decalogi? Affirmant Catholici, negant Adversarii; quia nec illud præceptum. *Non concupisces* nec illud: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, nec reliqua servari possunt. Hinc inferunt iustum non obligari ad servandam legem: tum, quia servari non potest, tum quia Christus liberavit illum ab observatione legis, 1. Timoth. 1. v. 9. *Iusto non est lex posita*. Et Galat. 3. v. 13. *Christus nos redemit de maledicto legis*.

CONCLUSIO I.

2. **I**llud præceptum, *Non concupisces*, servari potest in hac vita ab homine iusto, cum auxilio divinæ gratiæ. Ratio est, quia illo præcepto non prohibetur motus concupiscentiæ indeliberatus, sed consensum præveniens, sed ipse consensus, qui est in nostra potestate. Hoc constat ex Scriptura. Quod enim uno loco ait: *Non concupisces*, alibi explicat Eccl. 5. v. 2. *Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui.* Et cap. 18. v. 30. *Post concupiscentias tuas non eas.* Et Roman. 6. v. 12. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus.* Unde August. libr. 1. de Nuptiis & concupis. cap. 23. *Concupiscentia, inquit, in renatis non est peccatum, quando illi ad illicita opera non consentitur.* Et lib. 5. contra Julianum cap. 3. *Aliud est habere mala desideria carnis, aliud tradi eis consentiendo.*

3. Dices, in duobus illis præceptis Decalogi. *Non machaberis*, & *Non furtum facies*, prohibetur consensus in concupiscentiam uxoris, & rei alienæ: Ergo in hoc præcepto, quod in eodem Decalogo sequitur, *Non concupisces*, prohibetur motus concupiscentiæ sine consensu; alioqui idem bis prohibetur. Resp. In duobus prioribus prohibetur adulterium, & furtum, quod externo opere committitur; in alio, quod solo consensu perficitur. Voluit enim Deus significare, non solum peccari externo opere, sed etiam interno consensu, ut explicat Christus. Matth. 5. v. 28.

CONCLUSIO II.

4. **E**tiam illud præceptum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, servari potest. Certe David, & alii servarunt. Psalm. 118. v. 10. *In toto corde meo exquisivi te.* Et 3. Reg. 14. v. 8. *Non fuisti sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea, & secutus est me in toto corde suo.* Et 4. Reg. 23. v. 25. de Josia. *Similis illi non fuit ante eum Rex qui*

qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, & in universa virtute sua, juxta omnem legem Moysi. Idem dici potest de Abrahamo, Moyse, Samuele, Elia, Jeremia, & aliis Prophetis. Idem de B. Virgine, Apostolis Stephano, Timotheo, Tito, & multis aliis, de quibus prædictum est Deut. 30. v. 6. *Circumcidet Dominus cor tuum, & cor seminis tui, ut diligas eum in toto corde, & in tota anima, ut possis vivere.*

5. Dices, Diligere Deum ex toto corde, nihil aliud est, quam totum cor nostrum quantum est, in eo solo diligendo occupari. Hoc autem in hac vita fieri non potest. Resp. Alius est sensus illius præcepti, nimirum; ut diligamus Deum ex toto corde, id est, ut diligamus eum super omnia; ut præferamus illum rebus aliis; ut nullius rei amorem Dei amoris anteponamus; ut nullius creaturæ amore vel timore velimus Deum offendere, & ab illius amore recedere. Hic verus, ac germanus sensus est. Hunc expressit Apostolus Rom. 8. v. 39. *Nulla creatura poterit nos separare à charitate DEI* Et Christus Matth. 10. v. 37. *Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus.*

CONCLUSIO III.

6. **T**ota lex Decalogi servari potest ab homine justo. *Primò*: Quia si duo præcepta, quæ videbantur omnium difficilima, servari possunt, cur non etiam reliqua? *Secundò*: Qui diligit Deum ex toto corde, præfert illum omnibus creaturis, nec introitu ullius creaturæ vult illum offendere; Ergo servat omnia illius præcepta, quia si vel unum non servaret, jam illum offenderet. At homo justus potest illum diligere ex toto corde, ut probatum est; Ergo potest omnia illius præcepta servare. Imò si propriè loquamur, hæc duo, *amare DEUM ex toto corde, & mandata DEI custodire*; vel reipsa idem sunt, vel certe alterum cum altero necessario connexum; fieri enim non potest, ut quis diligat Deum ex toto corde,

& non servet omnia ejus præcepta. Hinc in Scriptura ferè semper conjunguntur, ut *Exod. 20. v. 6. Deut. 10. v. 12. 13. Josue 22. v. 5. Joan. 15. v. 10. & alibi.*

7. *Objici solet illud Act. 15. v. 10. Quid tentatis imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque Patres nostri, neque nos portare potuimus? Resp. Apostolus ibi non loquitur de lege Decalogi, de qua hic disputamus, sed tantum de cæremoniali Phariseorum cæremoniis aggravata. Contendit enim Christianos non esse obligandos ad circumcisionem, & similes cæremonias Judaicas, duplici ex causa. Primo: Quòd sint jugum grave, & importabile. Secundò: Quòd sint inutiles ad justificationem. Non intelligit autem jugum absolutè importabile, sed quòd ægrè, ac difficulter portari possit. Nam si omnino portari non potuisset, falsum esset, quod scriptum est de Zacharia, & Elisabeth Lucæ 1. v. 6. Erant ambo justi ante DEUM incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela.*

CONCLUSIO IV.

8. **H**omo justus non est liber ab obligatione legis Decalogi, ut fingunt Adversarii. Nam Christus expressè dicit Matth. 11. v. 29. *Tollite jugum meum super vos. Et cap. 19. v. 17. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Et Joan. 15. v. 14. Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis. Et Apost. Jac. 1. v. 5. Si tamen legem perficitis regalem.* An hic dicent Adversarii, Non tollimus jugum tuum super nos, quia importabile est. Volumus ad vitam ingredi, sed per solam fidem, non per observationem mandatorum. Sumus amici tui, etiam si non facimus quod præcipis. Nolumus perficere legem regalem, &c. Hoc planè novum Evangelium.

9. *Objicitur illud Galath. 3. v. 13. Christus nos redemit de maledictio legis. Resp. Aliud est, Christum liberasse nos ab observatione legis, quod meritò negamus: aliud redemisse nos de maledictio legis, quod cum*

eum Apostolo asserimus. Nam per sua merita obtinuit nobis gratiam, per quam possumus legem implere, & maledictionem evadere.

10. *Objicitur & illud 1. Tim. 1. v. 9. iusto non est lex posita, sed injustis, & non subditis. Resp.* Duplex est vis, & potestas legis, ut rectè docet *D. Thom. in 1. 2. quæst. 96. art. 5. & alii passim. Una: Directiva. Altera: Coactiva. Lex ergo posita est omnibus, tam iustis; quàm injustis, quoad vim directivam; quia scilicet dirigit, & præscribit omnibus, quid agere, vel non agere debeant. At quoad vim coactivam resistentium non est posita iustis, sed tantùm impiis; quia iusti sponte, libenter, & alacriter ex instinctu charitatis faciunt ea, quæ à lege præscribuntur; nec opus eos est cogere ad legis observationem. Impii contra, sæpè recalcitrant, & à legis obedientia se subducunt, idèoque quodammodo cogi ad obsequium debent.*

C A P U T XIX.

De Merito bonorum operum.

1. *Quæstio est: An homo iustus cum gratia DEI possit facere bona opera, quæ apud DEUM meritoria sint vitæ æternæ? Negant Adversarii, quia putant peccatum originale manere in hominibus iustis, & ejus contagione infici, & contaminari omnia ipsorum opera, ita ut potius mortem mereantur, quàm vitam æternam. Vide. Calvinum l. 2. Institut. cap. 1. §. 9. Et l. 3. cap. 15. §. 1. Nos contra asserimus. Primò: Quædam iustorum opera esse bona, honesta, & DEO grata. Secundò: Eadem esse meritoria vitæ æternæ.*

2. *Prior pars assertionis probatur ex contrario fundamento. Nam ex fide certum est, omnia peccata tolli in justificatione, & infundi gratiam seu iustitiam inhaerentem, quæ facit hominem DEO gratum, iustum,*

& sanctum, ut *cap. 6.* probatum est. Unde sequentia sicut ab homine injusto procedunt opera mala, ita à justo procedere bona, & Deo grata. Quo spectat illud Christi, *Matth. 7. v. 18.* *Non potest arbor bona malos fructus facere.* Et *Joan. 15. v. 5.* *Ego sum vitis, vos palmitos: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.* Hinc colligo duo argumenta. *Unum:* Arbor bona non potest facere malos fructus: sed homo justus est arbor bona. *Psalms, 91. v. 13.* ergo homo justus, non potest facere malos fructus. *Alterum:* Omnis palmes, qui est in fecunda vite potest facere bonum fructum: sed Apostoli erant palmities in Christo, tanquam in fecunda vitæ; Ergo poterant facere bonum fructum. Idem est de aliis.

3. *Objicitur* 1. illud *Isai. 64. v. 6.* *Et facti sumus ut immundi omnes nos, & quasi pannus menstruatus unipersa justitia nostra.* *Resp.* Non loquitur Propheta de justis, sed de impiis, nec de omnibus, sed tantum de Judæis: nec de omnibus illorum operibus, sed solum de sacrificiis, & neomeniis, in quibus illi maximè suam justitiam collocabant; quæ tamen Deus execrabatur, juxta illud *Isaiæ 1. v. 13.* *Ne offeratis ultra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi.* &c.

4. Deinde *objicitur* illud *Eccles. 7. v. 21.* *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.* *Resp.* Hoc non debet intelligi de peccatis mortalibus, quia de illis scriptum est. *1. Joan. 3. v. 9.* *Omnis, qui natus est ex DEO, peccatum non facit, sed de venialibus juxta illud Prov. 24. v. 16.* *Septies in die cadet justus, & resurget.* Et *Jacob. 3. v. 2.* *In multis offendimus omnes.*

5. *Posterior pars probatur*, quia vita æterna in Scripturis vocatur merces, seu præmium bonorum operum, *Matthæi 5. v. 12.* *Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in talis.* Et *cap. 20. v. 5.* *Voca operarios, & redde illis mercedem.* Et *Rom. 2. v. 6. 7.* *DEUS reddet unicuique secundum opera ejus: iis quidem, qui secundum patientiam boni operis, gloriam*

nam, & honorem, & incorruptionem quarunt, vitam æternam &c. Et 1. Corinth. 3. v. 8. Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Et Galat. 6. v. 8. Qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Et 2. Timoth. 4. v. 7. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ.

Obiectio I.

6. **V**ita æterna est hæreditas: sed hæreditas debetur filiis, non ex merito, sed ex jure: Ergo &c. Resp. Est hæreditas, respectu infantium, qui eum Baptismo moriuntur. Est hæreditas, & merces simul respectu adultorum, juxta illud Coloss. 3. v. 23. Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus: scientes quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis. Nec hoc mirum videri debet. Primò: Quia adulti non sunt filii DEI per naturam, sed per adoptionem. Deus autem adoptavit illos cum hac conditione, ut non adirent hæreditatem, nisi vellent mandatis DEI obtemperare, & obtemperando hæreditatem promereri. Deinde, simile est de Christo. Nam jure hæreditatis (supposita unione hypostatica) debebatur illi gloria corporis, & exaltatio nominis; & tamen suis meritis eam obtinuit, Philip. 2. v. 8.

Obiectio II.

7. **S**criptura dicit, nos esse servos inutiles, Lucæ 17. v. 10. Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus. Quid ergo meremur? Nihil. Resp. Hinc apparet, quomodo adversarii abutantur Scripturis. Paulò ante obiecterant, nos esse filios, & vitam æternam deberi nobis titulò hæreditatis sine ullo nostro labore. Nunc obijciunt, nos esse servos inutiles, quibus nihil debeatur. Nimirum: hoc ajunt, ut veritatem oppugnent, quocumque modo id fiet. Deinde, quæro ex ipsis, an Christus vocet illos servos inutiles, qui servant omnia

præcepta, an eos, qui non servant? Si prius, ergo servi DEI possunt omnia præcepta servare; quod est contra adversarios. Si posterius, nihil contra nos concluditur. Fatemur enim eos, qui non servant præcepta, servos esse inutiles, & non mereri vitam æternam; cujusmodi sunt Lutherani, & Calvinistæ.

8. Sed ad rem: verba Christi possunt habere triplicem sensum. *Primus* est, nos ex nobis esse servos inutiles; quia tametsi faciamus omnia, quæ præcepta sunt, non tamen nostris viribus, sed gratiâ DEI facimus. Ita explicat *Ambrosius, lib. 4. in Lucam*. Unde dupliciter possumus nos ipsos considerare. *Primò*: Quoad nostras vires, quatenus ex Adamo nascimur; & ita sumus servi inutiles. *Secundò*: Quoad cooperationem divinæ gratiæ, quatenus in Christo renascimur; & ita sumus servi utiles, 2. *Tim. 2. v. 21.*

9. *Secundus* sensus est, nos esse servos inutiles respectu DEI, etiam si omnia præcepta servemus; quia nullam utilitatem DEO præstamus, nec ipsa bonorum nostrorum indiget. Ita exponit *Beda in Commentario*. Hinc etiam patet, nos posse vocari servos utiles, & inutiles. Utiles respectu nostri; quia quidquid boni facimus per observationem mandatorum, cedit in nostrum commodum, & utilitatem: nobis servimus, & metimus. Inutiles respectu DEI; quia nihil utilitatis illi accedit ex nostro labore, & industria.

10. *Tertius* sensus est, nos esse servos inutiles, etiam si omnia præcepta exequamur; quia nisi DEUS liberali pacto nobiscum convenire voluisset, nullam mercedem ex iustitia potuissimus à DEO petere. Ita exponit *Augustinus serm. 3. de verbis Domini*. Unde rursum apparet, quomodo dicamur utiles, & quomodo inutiles. Nam quidquid facimus, inutiles sumus ad mercedem vitæ æternæ, secluso divinò pacto, & promissione. Utiles interveniente pacto, & promissione.

11. Ex his sensibus eligant Adversarii, quem velint, & facile advertent, se nihil contra merita bonorum operum efficere. Hoc minor, cum tam diligenter inquirant testimonia Scripturæ, quibus vocamur servi

servi inutiles, cur dissimulent ea, quibus vocamur utiles. Matth. 25. v. 23. *Euge serve bone, & fidelis: quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.*

Objectio III.

12. **A**postolus ait Rom. 8. v. 18. *Non sunt condignae passionibus huius temporis ad futuram gloriam.* Unde sequitur, nullam esse proportionem inter nostra opera, & vitam æternam. At inter meritum, & præmium debet esse proportio. Resp. Idem Apostolus ait 2. Thdssal. 1. v. 5. *Ut digni habeamini regnò DEI, pro quo & patimini.* Ubi videtur agnoscere proportionem. Igitur explicandum est quomodo, utrumque verum sit. Ac primò: Si spectemus durationem temporis, nulla est proportio inter opera præsentia, & futuram gloriam. Nam hæc æterna est; illa momentanea sunt. Si verò spectemus gratiam, à qua procedunt opera meritoria, jam inter illa, & gloriam cœlestem est proportio; quia gratia est semen gloriæ, ut loquuntur Theologi. Sicut ergo sufficiens est proportio inter semen, & arborem; ita inter gratiam, & gloriam. Quod autem hæc proportio sufficiat, licet nulla sit proportio durationis, patet ex illo 2. Corinth. 4. v. 17. *Id, quod in presenti est momentaneum, & leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Hic utrumque, quod diximus, fateretur Apostolus. *Primum:* Quòd opera nostra sint momentanea; gloria verò æterna. *Alterum:* Quòd nihilominus opera momentanea operentur, seu mereantur æternam gloriam. Hæc autem vis merendi est à gratia.

C A P U T XX.

De Jejunio, & abstinentia.

1. **N**os in Ecclesia Catholica solemus servare varia jejunia, præsertim jejunium Quadragesimæ, Quatuor temporum, Vigiliarum, & abstinentiam

etiam à carnibus feriâ sextâ, & Sabbathô. Idque propter præceptum Ecclesiæ, quod antiquissima consuetudine introductum est. Sicut enim in veteri Testamento sæpè indicta sunt jejunia, ac nominatim à Rege Saule. 1. Reg. 14. v. 24. & à Josaphat, 2. Paralip. 20. v. 3. & à Rege Ninivitarum, Jona 3. v. 5. & ab Esdra, 1. Esdr. 8. v. 21. & ab Esther, Esth. 4. v. 16. Sic etiam statuit Ecclesia, ut Christiani certis anni temporibus jejunarent; tum ad Deum placandum, tum ad exercitium temperantiae, & obedientiae. Quod futurum prædixit Christus, Matth. 9. v. 15. *Venient autem dies, cum auferatur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt.*

2. Adversarii contemnunt præceptum Ecclesiæ, & hoc solum faciendum ajunt. quod à Deo præcipitur. Jejunium autem non præcipitur à Deo. Mira res! Urgent præceptum Dei, & illud ipsum contemnunt. Deus præcipit, ut audiamus Ecclesiam, & illi obtemperemus; Adversarii non volunt. Audiant saltem, quid fecerint Rechabite, quibus à parente suo Jonadab mandatum fuit, ut & ipsi, & uxores eorum, & omnes posteri perpetuò abstinerent à vino. Non objecerunt, quod non ipsi Adversarii objiciunt, nihil faciendum esse, nisi quod Deus præcipit; sed dixerunt: *Non bibemus vinum quia Jonadab filius Rechab, pater noster præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum, vos, & filii vestri in sempiternum.* Et propterea à Deo laudati sunt, & peculiari benedictione affecti, verba benedictionis sunt hæc: *Non deficiet vir de stirpe vestra, stans in conspectu meo cunctis diebus.* Jerem. 35. Hinc discant Adversarii, Catholicos non minùs rectè, ac laudabiliter facere servando præceptum Ecclesiæ, quàm Rechabite fecerunt servando præceptum parentis sui Jonadab. Non enim minùs laudabile est, obedire communi matri Ecclesiæ, quàm obedire privato homini.

LIBER SECUNDUS.

De Controversiis Lutheranorum.

Tria sunt propria dogmata Lutheranae religionis. *Primum*: Quòd Corpus, & Sanguis Christi sit ubique. Hinc vocantur Ubiquitæ seu Ubiquetarii. *Alterum*: Quòd infantes, dum baptizantur, habeant internum actum fidei, quo credant in Christum. *Tertium*: Quòd in Eucharistia maneat substantia panis, & vini cum substantia Corporis, & Sanguinis Christi. De quibus hoc libro disputandum est.

C A P U T I.

De Ubiquitate.

Lutherani docent, Christum secundum humanitatem esse ubique, in bælo, in terra, in inferno: in pane, vino, cerevisia, lacte, oleribus, carnibus: in culina, macello, foro. Discrepant tamen inter se. Nam aliqui dicunt, illum esse ubique ab instanti conceptionis: alii post Resurrectionem; alii post Ascensionem: alii post sessionem ad dexteram Dei Patris.

2. Sed errant, quia constat ex Evangelio, Christum, cum in terris esset, non fuisse ubique. Marc. 16. v. 6. *Jesus quæritis Nazarenum, crucifixum, surrexit, non est hic.* Et Joan. 6. v. 24. *Cum vidisset turba, quòd Jesus non esset ibi.* Similiter constat, læpè locum mutasse. Ac primò fuisse in utero materno: deinde extruterum in stabulo: mox in Agypto: iterum ex Agypto rediisse in Nazareth, & sic deinceps. Quæ omnis de.

declarant, non fuisse ubique. Nam si secundum humanitatem fuisset ubique, non potuisset de loco in locum migrare, sicut nec Deus, quia secundum divinitatem ubique est, de loco in locum migrare potest.

3. *Dupliciter respondent Lutherani.* Aliqui dicunt, non fuisse ubique localiter, & visibiliter; fuisse tamen ubique illocaliter, & invisibiliter. Sed frustra. *Primo:* Quia inde sequitur, Corpus, & Sanguinem Christi, in instanti conceptionis fuisse localiter in utero materno, & illocaliter in toto mundo, ac proinde Christum in utero conceptum fuisse localiter, & in toto mundo illocaliter. Imò duplici modo passum esse in cruce, semel visibiliter, & localiter, & semel invisibiliter, & illocaliter. Nam si eo tempore, quo fuit visibiliter, & localiter in cruce, fuit ubique invisibiliter, & illocaliter, necesse est, fuisse etiam in cruce invisibiliter, & illocaliter. Quam omnia inaudita, & absurda sunt.

4. *Deinde distinctio illa non habet locum in anima Christi,* quando in triduo mortis fuit separata à Corpore. Tunc enim nusquam fuit localiter, & visibiliter; sed ubicunque tunc fuit, ibi fuit illocaliter, & invisibiliter. At certum est, non fuisse tunc ubique, quia quando deseruit corpus, & descendit ad inferos, non mansit in corpore. Et similiter, quando ab inferis rediit ad corpus, non mansit apud inferos. Non ergo fuit ubique. Si enim invisibiliter, & illocaliter discessit à corpore, non potuit invisibiliter, & illocaliter manere in corpore. Et rursum, si invisibiliter, & illocaliter rediit ad corpus, non potuit invisibiliter, & illocaliter manere apud inferos.

5. *Denique hæc distinctio non solvit difficultatem, quæ sumitur ex motu locali.* Nam si humanitas Christi secundum substantiam suam est ubique, certum est, quòd secundum substantiam non possit de loco in locum migrare. Substantia enim, quæ ubique est, locum mutare non potest. Nec satis est dicere, non posse locum mutare, quatenus ubique est invisibiliter, & illocaliter, posse tamen, quatenus alicubi est visibiliter, & localiter. Non enim disputo de modis, & accidentibus humanitatis Christi, cujusmodi sunt, esse visibile, vel invisibile.

visibile, esse locale, vel illocale; sed de ipsa substantia. Nam hæc si reipsa ubique est, non potest reipsa moveri de loco in locum: quod manifestè patet in substantia DEI, quæ cum reipsa sit ubique, nullo modo nec visibiliter, nec invisibiliter potest de loco migrare in locum.

6. Alii ergo *respondent*, Christum non fuisse ubique tempore suæ mortalitatis, & hoc bene hæcenus probatum esse; nihilominus cœpisse esse ubique post resurrectionem. Hæc etiam responsio non valet. *Primò*: Quia constat ipsum post resurrectionem ascendisse ad cœlos, ac proinde locum mutasse. Similiter in die iudicii venturum ex cœlo ad nos, & sic iterum locum mutaturum. *Secundò*: Quia plerique Lutherani docent, humanitatem Christi esse ubique; vel vi unionis hypostaticæ, vel per realem communicationem divinæ immensitatis, seu omnipræsentiae, quam ajunt factam esse in instanti unionis hypostaticæ. Si ergo nunc est ubique, necesse est, fuisse ubique ab instanti conceptionis; tunc enim hypostaticè unita fuit personæ Verbi; & tunc vi ipsius unionis, ut Lutherani contendunt, communicata est illi immensitas divinitatis. Est autem impossibile, communicari alicui omnipræsentiam, seu immensitatem, & non esse omnipræsentem: sicut impossibile est, communicari alicui albedinem, & non esse album.

Objectiones Lutheranorum.

7. *P*rima: Quando duæ res inter se unitæ sunt, tunc ubi est una, necesse est, & alteram esse: At humanitas Christi unita est Personæ Verbi, ergo ubi est Persona Verbi, ibi est humanitas Christi. Jam si est Persona Verbi est ubique: ergo & humanitas Christi est ubique. *Resp.* Quando duæ res totaliter, & adæquatè inter se unitæ sunt, tunc ubi est una, ibi est altera; quando autem non totaliter, & adæquatè unitæ sunt, tunc una potest esse alicubi, ubi altera non est. *Priori* modo uniuntur superficies chartæ, & albedo; materia, & forma Solis; materia, & forma aquæ; intellectus, & voluntas Angeli. *Posteriori* caput hominis, & anima; sol, & orbis solaris; clavus, & rota; humanitas Christi, & Persona Verbi.

Ob.

Obiectio I.

8. *Secunda*: Per unionem hypostaticam non solum Persona, & divinitas Verbi, sed etiam attributa divinitatis, omnipotentia, omnipræsentia, & omniscientia communicata sunt humanitati Christi: Ergo humanitas per communicatam sibi omnipræsentiam facta est ubique præsens, & sic de aliis. Antecedens patet ex illo Coloss. 2. v. 9. *In ipso, id est in Christo, inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* At plenitudo divinitatis complectitur omnia attributa divina: Item ex illo Matth. 11. v. 27. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Si omnia, ergo etiam omnipræsentia. *Resp.* Tripliciter intelligi potest, quòd attributa divina communicata sint humanitati Christi. *Primò*: Quòd communicata sint illi, non in se, sed in Persona Verbi. Sic verum est. Nam humanitati datum est, ut subsistat in persona Verbi, quæ est omnipotens, omniscia, ubique præsens. *Secundò*: Quòd communicata sint illi, etiam in seipsa: non tamen proximè, immediatè, & formaliter; sed mediatè, consequenter, & identicè. Sic etiam verum est. Nam sola subsistentia Verbi proximè, immediatè, & formaliter communicata est humanitati in se, & per illam proximè, immediatè, & formaliter subsistit humanitas. Sed quia illa subsistentia reipsa idem est cum essentia, & attributis divinis, ideò consequenter, & identicè, essentia, & attributa divina communicata sunt humanitati: non ut humanitas per illa sit omnipotens, omniscia, & ubique præsens, sed ut per illa, quatenus identificantur cum subsistentia, subsistat. *Tertiò*: Quòd communicata sint ipsi humanitati in se proximè, immediatè, & formaliter, sicut subsistentia illi communicata est, ac proinde sicut rectè dicitur, humanitatem Christi subsistere subsistentiâ divinâ; sic etiam rectè dici, omnipotentem esse omnipotentiam divinâ, & ubique præsentem omnipræsentiam divinâ; Sic intelligunt Lutherani: & hoc sensu nos illos impugnamus. Nam si illa tria attributa divina hoc modo communicata essent humanitati, etiam hæc tria essent

essent communicata nempe. Esse actum purum, esse æternum, esse independentem, cum sit par ratio omnium, & testimonia Scripturæ à Lutheranis allata, æquè de omnibus intelligi possint. At hæc tria posteriora non sunt communicata humanitati in se proximè, & formaliter: Ergo nec illa tria priora. Minor patet, quia humanitas non est in se formaliter actus purus, cum sit ens in se compositum: Nec in se est ab æterno, cum sit creata in tempore: Nec est independentens, cum dependeat à Deo.

Obiectio II.

9. **I**llud autem Apostoli, quod obijcitur à Lutheranis. *In ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*: non intelligitur de humanitate Christi, de qua hic disputamus; sed de ipso Christo. Cum enim Christus sit verus Deus, & verus homo; necesse est, ut sicut in eo est plenitudo humanitatis, sic etiam sit plenitudo divinitatis.

Vel quod idem est, sicut in eo est natura humana cum suis proprietatibus, & attributis; sic etiam sit natura divina cum suis proprietatibus, & attributis. Similiter illud: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*: dictum est de Christo, non de humanitate Christi. Potest autem dupliciter intelligi. *Primò*: Quòd omnia sint illi tradita per æternam generationem. Et sic non est ad propositum. *Secundò*: Quòd omnia sint illi tradita per unionem hypostaticam: non tamen in ipsa humanitate, sed in persona Verbi.

Obiectio III.

10. **A**postolus disertè ait: Christum post Ascensionem fuisse ubique, seu implevisse omnia loca, Eph. 4. v. 10. *Ipse est, qui ascendit supra omnes cælos, ut impleret omnia*. Resp. Sensus est, Christum prius descendisse ad inferos, ac deinde per aërem ascendisse supra omnes cælos, ut omnia loca, infima, media, summa, successivè impleret per suam præsentiam, gloriam, victoriam, triumphum: Et sic caperet possessionem sui

imperii in omnes creaturas; & tanquam Rex solenni pompa inauguraretur. Unde S. Bern. serm. 1. de Ascens. Domini ait: *Jam enim cum se Dominum universorum, quæ sunt in terra, & in mari, & in inferno, probasset, non restabat, nisi ut aëris, & calorum se esse Dominum approbaret.*

Objection IV.

11. **C**hristus secundum humanitatem sedet ad dexteram DEI, *Coloss. 3. v. 1. & Hebr. 1. v. 13.* sed dextra DEI est ubique: ergo Christus secundum humanitatem est ubique. *Resp.* Sensus est, Christum sedere ad dexteram DEI, est æqualem esse DEO in potentia, gloria, & majestate: non quod hæc æqualitas data sit Christo homini in humanitate, sed in Persona Verbi. Non enim factum est, ut humanitas in se ipsa sit æqualis DEO in potentia, gloria, & majestate; sed ut sit humanitas Personæ verbi, quæ habet æqualem potentiam, gloriam, & majestatem cum Persona Patris. *Dices,* hoc factum est in instanti Incarnationis, quando humanitas Christi unita fuit Personæ Verbi. Apostolus autem loquitur de sessione ad dexteram DEI Patris, quæ contingit post Ascensionem. *Resp.* In illa sessione duo spectari debent. *Primò:* Æqualitas Christi cum DEO Patre. Hæc illi data est in instanti Incarnationis. *Secundò:* Manifestatio illius æqualitatis. Hæc facta est in Ascensione; quando Christus, tanquam victor, & triumphator cum solenni pompa ascendit ad cælum, & cœpit agnosci, ac honorari tanquam Deus. *Phil. 2. v. 9.*

Objection V.

12. **C**hristus ait Matth. 18. v. 20. *Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Et cap. 28. v. 20. *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* *Resp.* Christus non loquitur de præsentia corporali, sed de præsentia per suam gratiam, & directionem.

CAPUT II.

De Fide infantium.

1. **D**icam *Primò* : Quid sentiat Lutherus. *Secundò* : Quid Lutherani. *Tertiò* : Quid Catholici. *Quartò* : Solvam objectiones Lutheri, & Lutheranorum. Igitur Lutherus docet : infantes habere fidem actualem, qua credant in Christum, & per quam justificentur. Hanc autem fidem gigni in infantibus, partim vi Exorcismi, partim orationibus Ecclesiæ, quæ adhibentur in exorcismo, (libro contra armatum virum Coclæum) Sed facile refellitur. *Primò* : Quia præter Lutherum nemo hoc docet. *Secundò* : Nullum habet fundamentum in Scriptura, in qua nulla fit mentio Exorcismi. *Tertiò* : Multa absurda inde sequuntur. *Primò* : Infantes exorcizatos, si moriantur ante baptismum, salvari posse per fidem in Exorcismo acceptam, ac proinde baptismum non esse necessarium. Nam ut locò citatò Lutherus ait : *Baptismus sine fide non justificat : fides autem sine Baptismo justificat.* *Secundò* : Exorcismum magis esse necessarium ad salutem, quàm baptismum, quia Exorcismus confert fidem justificantem, quam Baptismus non confert. *Tertiò* : Nos habere aliquod medium necessarium ad salutem ex sola Traditione, nempe Exorcismum, quod Lutherani censent absurdum esse.

2. Hæc de Luthero. Lutherani in tres sectas divisi sunt. Aliqui docent cum Luthero, infantes habere fidem, qua credunt in Christum, ut Leonardus Hutterus in *Compendio locorum Theologiæ cap. 20. de Baptismo quest. 11.* Alii, habere pios quosdam motus, seu inclinationes in Deum, ut Philippus in locis anni 1558. titulò de Baptismo parvulorum. Alii, habere utrumque, & veram fidem, quâ credant in Christum, & pios motus, seu inclinationes in Deum, ut David Cythreus in *Catechesi anni 1589. cap. 7. de Baptismo.* Omnes tamen dissentiant à Luthero in eo, quòd dicant hujusmodi fidem vel pios motus non gigni in infantibus per

Exorcismum, sed in Baptismo per virtutem, & operationem Spiritus sancti.

3. Catholici tria statuunt. *Primò*: Infantes in Baptismo non habere propriam fidem actualem, quâ credant in Christum. Hoc enim ex Scripturis colligi non potest, ut constabit ex solutione objectionum. Et Augustinus expressè ait: eos, qui putant infantes credere in Christum, quando baptizantur, injuriam facere humanis sensibus. (*Epist. 57. ad Dardanum quest. 2.*) Videmus enim infantes, partim vocis ejulatu, partim motu corporis reluctari, quando aquâ Baptismi asperguntur; quod non facerent, si crederent se per illam aquam regenerari; & filios Dei effici. *Et lib. 4. de Baptismo contra Donatistas cap. 24.* ait: *Infantes baptizati, non ex impia voluntate, sed ex ætatis indigentia, nec corde credere ad justitiam possunt, nec ore confiteri ad salutem.*

4. *Secundò*: Infantes in Baptismo non habere pios motus, seu inclinationes in Deum. Vel enim Lutherani, qui asserunt hujusmodi motus, volunt eos distingui à fide justificante, vel non distingui. Si hoc posterius, jam refutati sunt, quia ostensum est, infantes non habere actum fidei justificantis. Si prius, jam refutant seipsum. Nam alibi, ex communi consensu docent, hominem sola fide justificari. Hi docent, infantes justificari per pios motus, qui juxta suppositionem, à fide distincti sunt.

5. *Tertio*: Infantes in Baptismo non justificari sine fide. Tamen si enim non habeant propriam fidem actualem, aut pios motus in Deum, ut jam dixi, acquirunt tamen habitum fidei, sicut etiam habitum spei, & charitatis. Deinde præter hunc habitum, dicuntur etiam actu credere, duplici sensu. *Primò*: Quatenus actu baptizantur. *Secundò*: Quatenus credunt aliena fide. De priori loquitur Augustinus *lib. 1. de peccat. meritis & remiss. cap. 27.* *Quis nesciat, inquit, credere infantibus esse baptizari? non credere autem, non baptizari.* De posteriori *serm. 10. de verbis Apostoli.* *Portantur ad Ecclesiam, & si pedibus illuc currere non possunt, alienis pedibus currunt, ut sanentur. Accommodat illis Mater*
Ec-

Ecclesia aliorum pedes, ut veniant: aliorum corda, ut credant: aliorum linguam, ut fateantur: Ut quoniam quoad agri sunt, alio peccante praegravantur: sic cum bijani sunt, alio pro illis confitente salventur.

Objectiones Lutheranorum.

6. **P**rima: Nemo potest justificari sine fide: at infantes in Baptismo justificantur: ergo fidem habent; major patet ex illo Marci 16. v. 16. *Qui non crediderit: condemnabitur.* Et Hebr. 11. v. 6. *Sine fide impossibile est placere DEO.* Resp. Nemo adultus potest justificari, sine propria fide actuali; ut recte colligitur ex testimoniis citatis. At infantes salvari possunt partim fide aliena, partim propria habituali, ut dictum est.

7. *Secunda:* Christus disertè ait, infantes habere actum fidei, Matth. 18. v. 6. *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt.* Resp. Christus non loquitur de infantibus; qui non sunt capaces scandalii, sed de pueris grandioribus, qui vocati accedebant Christo, ut ex contextu patet.

8. *Tertia:* Joannes Baptista existens in utero materno, habuit fidem in Christum. Ergo &c. Resp. Exemplum Joannis Baptistae non facit regulam generalem, sicut nec exemplum asinae Balaam, ut recte notat Augustinus *epist. 57. Ad Dardanum quæst. 2.* Non enim sequitur: asina Balaam locuta est: ergo omnes asinae loquuntur. Nec item: Joannes Baptista credidit in Christum: ergo omnes infantes credunt in Christum. Deinde, Scriptura non dicit Joannem credidisse, sed exultasse, ut bene advertit idem Augustinus loco citato.

9. *Quarta:* Si infantes non credunt, jam astantes mentiuntur, quando respondent pro infante baptizando; *Credo.* Resp. Non mentiuntur, quia non significant illum credere actu proprio, sed alieno, ut recte notat. D. Thomas in 3. parte quæst. 68. art. 9. ad 3. Quomodo autem fides aliena possit illi prodesse ex S. August. explicatum est. Prodest illi fides aliena, sicut obest peccatum alienum.

CAPUT III.

De Impanatione.

1. **L**utherani nobiscum sentiunt contra Calvinistas, Christum verè præsentem esse in Eucharistia. Sed quo modo sit præsens, in eo dissentiunt. Nos docemus fieri præsentem per transubstantiationem, id est, per conversionem substantiæ panis, & vini, in substantiam Corporis, & Sanguinis Christi, sicut substantia aquæ in nuptiis Canæ Galilææ; conversa est in substantiam vini, *Joan. 2. v. 9.* Hanc conversionem negant Lutherani asserentes, substantiam panis & vini simul manere cum substantia Corporis, & Sanguinis Christi. Itaque Christum non fieri præsentem in Eucharistia per conversionem unius substantiæ in alteram, sed alio modo. Quis autem ille modus sit, in eo discrepant. Plerique putant præsentem fieri per ubiuitatem. *Alii* per unionem hypostaticam Christi cum pane, & vino. *Alii* per simplicem conjunctionem unius cum altero: omnes tamen in eo conveniunt, quòd hæc propositio sit vera. *Panis est Corpus Christi, Vinum est Sanguis Christi.* Item: *Corpus Christi est in pane, cum pane, sub pane.* Atque hinc ortum est vocabulum Impanationis. Hæc omnia examinanda sunt.

QUÆSTIO I.

2. **A**N Christus sit præsens in Eucharistia per Ubiuitatem? Plerique Lutherani affirmant cum Lutherò. Sed malè: *Primò*: Quia ubiuitas jam explosa est. *Secundò*: Multi Lutherani docent: Christum non fuisse ubique præsentem, nisi post Ascensionem: ergo ante Ascensionem, vel non fuit præsens in Eucharistia; vel si fuit, non potuit esse per Ubiuitatem, sed per transubstantiationem, quod nos docemus. *Tertiò*: Quod ubique est, non movetur de loco in locum, ut supra demonstravi: si ergo Corpus Christi est ubique, non movetur de loco in locum; ergo Minister Lutheranus, quando alicui porrigit Hostiam, non porrigit Corpus Christi, sed nudum panem. Nam id, quod porrigit, movetur ex manu

manu ipsius in os, & stomachum comunicantis; Corpus autem Christi, si ubique est, non potest ita moveri.

QUÆSTIO II.

3. **A**N Christus sit præsens in Eucharistia per unionem hypostaticam? Hoc potest dupliciter intelligi. *Primò*: Ut sit præsens per unionem Personæ Verbi cum pane, & vino. *Secundò*: Ut sit præsens per unionem Corporis Christi cum pane, & Sanguinis Christi cum vino. Hoc posterius videtur asserere Lutherus in cap. iv. Babyl. cap. de Eucharistia. Sed non rectè. Nam unio hypostatica non fit in natura, sed in persona, seu hypostasi: (Inde enim vocatur hypostatica, seu personalis.) At in Christo non est ulla Persona, nisi Verbi: ergo nulla potest fieri unio hypostatica, nisi in Persona Verbi: ergo non est hypostatica.

QUÆSTIO III.

4. **A**N Christus sit præsens in Eucharistia per simplicem conjunctionem? Hoc putantur sentire Kemnitius, & aliqui recentiores Lutherani. Quos refello ex duobus ipsorum principiis. *Uno*: Quòd verba illa: *Hoc est corpus meum*, propriè intelligantur, & non metaphoricè; in quo nobiscum sentiunt. *Altero*: Quòd per pronomen (*Hoc*) designetur panis, in quo sentiunt cum Calvinistis. Igitur volunt hunc esse sensum verborum: *Hic panis est propriè Corpus Christi*: Nihil absurdius. Quando enim duæ res distinctæ, ac disparatæ non aliter quam per simplicem conjunctionem uniuntur, tunc una propriè non potest dici altera. Non enim dicimus, *Aër est panis*, tametsi aër sit in pane, & cum pane? Neque *Angelus est homo*, licet possit esse in homine; ergo si Corpus Christi per simplicem tantum conjunctionem est in pane, & cum pane; non licebit dicere: *Corpus Christi propriè est panis*, aut contrà.

QUÆSTIO IV.

5. **A**N Christus sit præsens in Eucharistia per transubstantiationem, seu per conversionem totius substantiæ vini in Sanguinem Christi? Affirmant

Catholici cum *Conc. Trid. Sess. 3. c. 4.* & cum antiquis Patribus, Ex multis citabo paucos. Igitur *Ambr.* in lib. de iis, qui mysteriis initiantur *cap. 9.* diserte ait: naturam, seu substantiam panis mutari in Corpus Christi. Et tripliciter probat, hanc mutationem non esse impossibilem. *Primo*: Quia Deus potuit facere, ut naturæ rerum existerent, quæ antea non existerant: ergo etiam potest facere, ut, cum existunt, una mutetur in aliam. *Secundo*: Potuit facere, ut virga Moylis mutaretur in serpentem; ergo. *Tertio*: Potuit multa alia facere, quæ supra naturam sunt; nimirum: ut aqua Ægypti mutaretur in sanguinem; ut amara fieret dulcis; ut ferarum securis nataret supra aquam, ut ignis descenderet de cælo, ut Christus nasceretur ex Virgine, cur ergo non posset facere, ut substantia panis mutetur in carnem? Addo ego, id quotidie fieri in humano corpore. Panis, quem com-edimus, convertitur in carnem, & substantiam nostram. Quis dubitat?

6. Idem *Ambr. l. 4. de Sacramentis c. 4.* sic habet: *Panis iste, panis est ante verba Sacramentorum: ubi accesserit consecratio, de pane fit Caro Christi: & Cyrillus Hierosol. Catechesi 4. mystagogica: Aquam olim in vinum convertit in Cana Galilææ: & non erit dignus, cui credatur quod vinum in sanguinem transmutarit: & infra ibid. Sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie vini datur tibi sanguis: & Cyprian. in ser. de Cœna Domini. Panis iste, non effigie, sed naturâ mutatus, omnipotentia Verbi factus est caro. Et Hilarius lib. 8. de Trinit. De veritate carnis & sanguinis, non est reliquus ambigendi locus. Et Gregorius Nyssen. orat. Cathec. c. 37. Recte nunc quoque credo: DEI Verbo sanctificatum panem, in DEI Verbi corpus transmutari. Hæc testimonia clara sunt.*

7. *Objici potest illud 1. Cor. 10. v. 16. Panis, quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est? Et c. 11. v. 26. Quotiescunque manducabitis panem hunc. Ex quo videtur sequi, panem manere in Eucharistia, & nullam fieri transubstantiationem. Resp. Apostolus loquitur de pane murato: Sicut Christus, cum ait: Cæci vident id est, qui antea erant cæci, nunc vident.*

LIBER TERTIUS.

De Controversiis Calvinistarum.

Calvinistæ sortiuntur varia nomina, ut alibi dixi. In Anglia vocantur Puritani: in Gallia Hugonottæ: in Hollandia Geulii: in Bohemia Picarditæ: in Helvetia Sacramentarii, & Zwingliani: in Germania Calvinistæ. Capita controversiarum, in quibus speciatim à nobis dissident, sunt hæc ferè. *Primò*: De attributis divinis. *Secundò*: De Christo. *Tertiò*: De imagine Christi. *Quartò*: De prædestinatione. *Quintò*: De Gratia. *Sextò*: De Authore peccati. *Septimò*: De Baptismo infantium. *Octavò*: De Exorcismo. *Nonò*: De reali præsentia Corporis Christi in Eucharistia. *Decimò*: De circulo Calvinistico.

C A P U T I.

De Attributis divinis.

IN hoc capite nominatim disputandum est contra Conradum Vorstium Calvinistam, qui in tractatu de Divinis attributis sic sentit. *Primò*: DEUM secundum essentiam, & essentialem perfectionem, non esse infinitum. *Secundò*: Nec ubique præsentem in hoc mundo, sed tantum in cælo. *Tertiò*: In DEO esse accidentia. *Quartò*: Decreta DEI non esse ab æterno. *Quintò*: Æternitatem DEI non esse indivisibilem, & totam simul, sed divisibilem, & successivam. Hi quinque Atheismi refutandi sunt. Atheismos voco: quia, qui ita de DEO sentit, non agnoscit verum DEUM; Atheus ergo est.

CONCLUSIO I.

2. **D**EUS secundum essentiam, seu essentialem perfectionem, est simpliciter infinitus. Patet ex Scriptura, Psal. 144. v. 3. *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis.* Et Baruch. 3. v. 25. *Magnus est, & non habet finem.* Quæ testimonia non possunt intelligi de magnitudine molis, seu quantitatis, quæ in DEO nulla est, sed de magnitudine virtutis, seu perfectionis. Est ergo hic sensus: DEUS ita magnus est in virtute, & perfectione, ut non habeat finem, seu terminum suæ virtutis, & perfectionis. Unde sic argumentor: Sicut illud est finitum in virtute, & perfectione, quod habet finem, seu terminum suæ virtutis, & perfectionis; ita e contrario, illud est infinitum in virtute, & perfectione, quod non habet finem, seu terminum suæ virtutis, & perfectionis; At DEUS non habet; ergo infinitus est.

3. *Objicit primò:* Vorstius: substantiam DEI videri ab Angelis, & ideò infinitam non esse. Sed consequentia hæc nulla est. Docent enim Theologi, rectè cohærere hæc duo: DEI substantiam infinitam esse, & tamen videri posse ab intellectu finito; non quidem per solas naturæ vires, sed accedente auxilio DEI supernaturali.

4. *Objicit secundò:* Nulla creatura est infinita; ergo nec DEUS. Ineptissime profectò; Perinde ac si dicam: Nulla creatura fuit ante mundum conditum; ergo nec DEUS. Boni authores colligunt contrarium ex hoc mundo: Ideò creaturæ finitæ sunt in genere entis; quia deest illis aliqua perfectio in genere entis. Nulla enim est, quæ contineat omnes perfectiones in latitudine entis; ergo e contrario, ideo DEUS est infinitus in genere entis, quia nulla deest illi perfectio in genere entis.

5. *Objicit tertio:* Potentia DEI non extenditur ad impossibilia; ergo non est infinita. Non minùs ineptè. An putat Vorstius, infinitam fore potentiam, si ad impossibilia se extendere? Imò potentia non esset, si id fieret. Sicut enim scientia non dicitur, nisi respectu sci-

scibilibum, sic neque potentia, nisi respectu possibilium. Impossibilia enim non cadunt sub potentiam, & si caderent, impossibilia non essent.

CONCLUSIO II.

DEUS secundum substantiam suam ubique præsens est in hoc mundo, & non tantum in cælo. Patet ex illo Jerem. 23. v. 24. *Cælum, & terram ego impleo, dicit Dominus.* Et 3. Reg. 8. v. 17. *Cæli cælorum te non capiunt.* Idem docent Patres: Cyprianus in lib. de vanitate Idolorum. *DEI templum totus est mundus.* Et ibidem: *DEUS est totus ubique diffusus.* Et Augustinus epist. 27. ad Dardanum: *DEUS substantialiter ubique diffusus est.* Et lib. 7. de Civit. DEI c. 30. *DEUS ubique totus, implens cælum, & terram, præsentem potentia, non absente natura.* Et ratio est: quia, si DEUS secundum substantiam non esset alibi, quam in cælo, sequeretur, Christum. cum in terris veritabatur, non fuisse verum DEUM secundum substantiam; at hoc impium est; ergo & illud. ex quo hoc sequitur.

7. *Objicit Vorstius illud Psalm. 113. v. 16. Cælum cæli Domino terram autem dedit filiis hominum.* Psalm. 122. v. 1. *Ad te levavi oculos meos qui habitas in cælis.* Resp. DEUS quidem est ubique secundum substantiam, ut dictum est; sed tamen speciali quodam modo est in cælo; nempe: per majestatem, & gloriam; sicut in inferno per justitiam vindicativam; & in humanitate Christi per unionem hypostaticam; & in Ecclesia per assistentiam, & directionem.

CONCLUSIO III.

IN DEO non sunt vera accidentia realiter distincta à substantia DEI. Ratio est, quia quod in se infinite perfectum est, non potest ulterius in se perfici. At substantia Divina in se infinite perfecta est, ut paulò ante probavi; ergo non potest ulterius in se perfici. At perficeretur in se, si reciperet in se accidentia realia. Major patet; quia quod in se infinite perfectum est, hoc in se continet omnes perfectiones possibiles, vel formaliter, vel eminenter; ergo ulterius perfici non potest.

potest. Deinde excludit à se omnem defectum, & imperfectionem; ergo etiam omnem potentiam passivam, seu receptivam, cum talis potentia supponat carentiam, & defectum; ergo non potest in se recipere ulteriorem perfectionem; ergo nec accidentia.

9. *Objicit Vorstius*; Decreta DEI sunt multa; cum aliud sit decretum creandi, aliud prædestinandi, aliud reprobandi; At substantia DEI est unica; ergo Decreta non sunt substantia, sed accidentia. *Resp. Primò*: Negatur consequentia, quæ non legitime inferitur. Quod patet in hoc simili syllogismo. *Personæ Divinae sunt multæ*; at *substantia DEI est unica*: ergo *Personæ Divinae non sunt substantia, sed accidentia*. Deind: major propositio aperte falsa est. Non enim in DEO sunt multa decreta, eo sensu, quo id asserit *Vorstius*, id est: non sunt multi actus voluntatis, quorum uno decernat Deus creare mundum; alio prædestinare quosdam ad vitam; alios reprobare ad mortem; sed est unus simplex actus, quo hæc omnia decernit. Simile est in scientia DEI. Non enim sunt multæ scientiæ in DEO, id est, non sunt multi actus intellectus, quorum uno cognoscat Petrum, alio Paulum, alio Joannem; sed est una simplex scientia, seu unus simplex actus intellectus, quo omnia tam creaturas, quam seipsum intelligit. Et ratio est; quia actus intelligendi, & volendi in DEO nihil aliud est, quam ipsa Essentia, seu Substantia DEI, quatenus per modum actus significatur. Hoc sensu dicunt Patres, & Scholastici, non distingui in DEO hæc tria; *Esse*, *Possesse*, *Operari*, seu essentiam, potentiam, & operationem. Unde sicut essentia DEI est una, simplex; sic etiam una, & simplex scientia; unum & simplex decretum. Et hæc omnia una, & simplex Ictas.

CONCLUSIO IV.

10. **D**ecreta DEI sunt ab æterno, seu, quod idem est, sunt DEO coæterna. Sequitur ex dictis, quia decreta DEI sunt ipsa DEI essentia, seu substantia: Hæc est ab æterno; ergo & illa. *Objicit Vorstius*, omnis causa libera antecedit suum effectum ordine

ordine temporis, seu durationis; at DEUS est causa libera respectu liberorum decretorum; ergo tempore, vel duratione antecedit sua decreta; non ergo decreta DEI sunt æterna. *Resp. Primò*: Major falsa est. Nam Angeli in primo instanti creationis habuerunt liberum actum dilectionis DEI; & Christus secundum humanitatem in instanti conceptionis liberè accepit mortem pro humani generis redemptione. *Secundò*: Minor etiam falsa est; quia decreta DEI non sunt effectus DEI; nec DEUS illorum causa est. Nam, ut dixi, decreta DEI sunt ipsa essentia Divina, quatenus terminatur ad res decretas per modum operantis, volentis, decernentis.

CONCLUSIO V.

1. **Æ**ternitas DEI non est divisibilis, & successiva, sed indivisibilis, & tota simul. Hoc etiam sequitur ex dictis; quia æternitas DEI non est accidens (cùm in DEO nulla sint accidentia,) sed est substantia DEI; at hæc est indivisibilis, & tota simul, in qua nullæ sunt partes sibi invicem succedentes; alioquin esset mutabilis, & corruptibilis; ergo etiam æternitas est indivisibilis, & tota simul, in qua nullæ sunt partes sibi invicem succedentes, Ergo tota coëxistit omnibus temporum differentiis.

12. *Obijcit* Vorstius: Si tota æternitas coëxistit omnibus temporum differentiis, seu partibus, sequitur. *Primò*: Omnes partes temporis, id est, præteritum, præsens, & futurum simul inter se coëxistere. *Secundò*: DEUM posse efficere, ut præteritum non sit verè præteritum, & futurum non sit verè futurum; quia utrumque in æternitate præsens est. *Tertiò*: Primum annum mundi conditi, esse hunc ipsum annum præsentem. *Quartò*: Res in æternitate nunquam oriri, aut interire, quia semper æternitati præsentem sunt. *Resp. Prima* consequentia, à qua reliquæ dependent neganda est. Non enim sequitur, si tota æternitas coëxistit omnibus partibus temporis, ipsas etiam partes simul inter se coëxistere. Nam tota æternitas non coëxistit omnibus par-

partibus simul sumptis, & existentibus, ut supponit *Vorstius*: sed singulis divisim sumptis, & sibi mutuo succedentibus. v. g. Hodie tota æternitas coëxistit hodierno diei: & cras tota coëxistit crastino diei, & perendie perendino; & sic deinceps. Hinc non sequitur, hodiernum, crastinum, & perendinum simul existere, sed potius unum alteri succedere. Hæc solutio facile accomodabitur ad reliquas consequentias, quæ ex *Vorstio* allatæ sunt.

C A P U T II.

De Christo.

1. **V**arii sunt errores Calvinistarum de CHRISTO. *Primus*: Christum non esse mortuum pro omnibus, sed pro solis prædestinatis. *Secundus*: Christum in cruce desperasse. *Tertius*: Non verè, ac propriè, sed tantum metaphoricè descendisse ad inferos. *Quartus*: Christum esse Mediatorem secundum utramque naturam, divinam, & humanam. *Sextus*: Christum ab initio multa ignorasse, quæ paulatim didicerit. Quatuor priores sunt proprii Calvinistarum; reliqui duo communes Lutheranis, & Calvinistis; omnes ordine refutandi.

QUÆSTIO I.

2. **A**N Christus pro omnibus mortuus sit? Hæc tria connexa sunt. *Primò*: An pro omnibus mortuus sit? *Secundò*: An mors, & meritum ipsius omnibus prosit? *Tertiò*: An DEUS det omnibus fidem, gratiam ex merito Christi? *Calvinus lib. 3. Instit. cap. 22. §. 10. & cap. 24. §. 13. docet*: Christum pro solis prædestinatis mortuum esse; meritum ipsius prodesse solis prædestinatis; DEUM solis prædestinatis dare fidem, & gratiam ex merito Christi.

3. Catholici non constringunt mortem, merita, & beneficia Christi ad paucos. Sentiant omnibus esse com-

communis. Hoc enim Scriptura disertè testatur. 2. Corin. 5. 15. *Pro omnibus mortuus est Christus.* Et 1. Tim. 2. v. 6. *Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus.* Et 1. Joan. 2. v. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Et Joan. 1. v. 9. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Hinc D. Ambrosius term. 8. in Psalm. 118. *Sol justitiae omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, & omnibus resurrexit.* Hæc doctrina tribus propositionibus explicari potest. Prima est: Christi meritum fuisse sufficiens ad totum genus humanum redimendum, & salvandum. In hac conveniunt nobiscum Calvinistæ. Et rectè: quia ipsius meritum fuit infiniti valoris propter infinitam dignitatem Personæ, cui humanitas est unita. Altera est: Christi meritum reipsa non esse efficax respectu reproborum quoad vitam æternam. Neque hic dissentimus: quia reprobi reipsa non perveniunt ad vitam æternam. Si enim venirent, non essent reprobi, sed prædestinati. Tertia est: Christi meritum reipsa esse efficax respectu reproborum, quoad dona gratiæ in hac vita. Hoc negant Calvinistæ; Nos asserimus. Constat enim multos reprobos habuisse fidem, & alia dona à Deo per merita Christi, ut Judam proditorem, Simonem magum, & omnes illos, qui ex Catholicis facti sunt hæretici, de quibus Apost. 1. Tim. 1. v. 19. *Quidam circa fidem naufragaverunt.* Et 2. Tim. 2. v. 17. *Ex quibus est Hymeneus, & Philetus qui à veritate exciderunt.* Unde August. in lib. de corrept. & gratia cap. 13. *Credendum est, inquit, quosdam de filiis perditionis non acceptò donò perseverantia usque in finem in fide, qua per dilectionem operatur, incipere, vivere, & aliquamdiu fideliter, ac justè vivere, & postea cadere.*

QUÆSTIO II.

4. **A**N Christus in cruce desperaverit? Affirmat Calvinus in Harmonia Evangelica ad cap. 27. *Matth. & lib. 2. Instit. cap. 16. §. 10. & 11.* Probat autem dupliciter: Primò, ex illo: *DEUS DEUS, meus!*

meus! ut quid dereliquisti me? *Secundò*: Quia Christus sustinebat Personam omnium nostrum, qui propter peccata eramus obnoxii æternæ damnationi; ergo debebat perolvere omnes pœnas, quæ homini damnato debebantur, inter quas erat desperatio.

5. Hæc mera blasphemia est. *Primò*: Quia desperatio est peccatum; est autem blasphemum, asserere, Christum peccasse. *Secundò*: Quando Christus dixit: *DEUS, DEUS meus! ut quid dereliquisti me?* dixit etiam: *Pater! in manus tuas commendo Spiritum meum.* Quod non dixisset, si desperasset. *Tertiò*: Christus jam tum erat in statu Beatitudinis, & promittebat latroni eundem statum: *Hodie mecum eris in Paradiso.* At in statu Beatitudinis non potest esse desperatio.

6. Nec obstat illud, *ut quid dereliquisti me?* Non enim est vox desperantis, sed admirantis. Admiratur Christus, cur in tanto corporis cruciatu derelictus sit; sed mox tollit admirationem, *Longè à salute mea verba delictorum meorum.* Quasi dicat: Non est mirum, mi Pater, quod relinquant me in his angustiis; quia delicta totius mundi, quæ in me suscepi, non possum aliter expiare, nisi luendo hanc pœnam: *verba delictorum meorum*, id est, peccata humani generis, quæ mea sunt, quatenus ea in me suscepi, *longè à salute mea*, id est: non possunt conjungi eum salute corporis mei. Debeo pati in corpore, ut illa possim expiare. Quo spectat illud 1. Petri 2. v. 24. *Pescata nostra ipse portavit corpore suo su ex lignum.* Vide Bellarminum in Commentario Psalm. 21.

7. Deinde falsum est, Christum pertulisse omnes pœnas damnatorum. Præcipua illorum pœna est, privatio æternæ Beatitudinis; at Christus, nec in morte, nec post mortem privatus fuit æterna Beatitudine. Nam ante passionem, dixit Joan. 17. v. 24. *Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi.* Quid est hoc, *Ubi ego sum?* id est: in statu Beatitudinis. Igitur sensus est: Opto ut mei ministri veniant ad illum statum Beatitudinis, in quo ego nunc sum; at status Bea-

itudinis est immutabilis; ergo si Christus ante passionem fuit in illo statu, semper in eo mansit. Non ergo pœnam damni expertus est; & consequenter nec omnes damnatorum pœnas.

QUÆSTIO III.

3. **A**N Christus verè descenderit ad Inferos? Calv. nus lib. 2. *Instit. cap. 16. §. 10. v. 11. & 12. tria docet. Primò*: Christum descendisse ad Inferos, id est, omnes pœnas damnatorum in anima perpeffum esse. Quæ explicatio, & nova, & falsa est. Nova, quia omnes antiqui Patres explicant, & ajunt: Christum post mortem secundum carnem jacuisse in sepulchro; secundum animam descendisse ad inferiores partes terræ, ut inde animas Sanctorum veteris Testamenti liberaret. *Aug. epist. 57. ad Dardanum, Hieronymus in Psalm. 15. Ambrosius de mysterio Pasche cap. 4. & alii.* Falsa, quia nunc ostensum est; Christum non pertulisse omnes pœnas damnatorum.

9. *Secundò*: Docet, Christum cœpisse descendere ad inferos; id est: cœpisse pati pœnas damnatorum, quando in horto dixit: *Pater! si possibile est, transeat à me calix iste.* Deinde profundius descendisse, quando clamavit in cruce: *DEUS, DEUS meus! ut quid dereliquisti me?* *Tertiò*: Profundissimè, quando post mortem coram severo DEI tribunali, tanquam reus æternæ mortis comparuit. Hæc mera figmenta sunt. Ubi obsecro Scriptura, vel Patres asserunt, Christum post mortem pertulisse pœnas damnatorum? Nusquam.

10. *Tertiò*: Docet corporalem Christi mortem nihil nobis fuisse profuturam, si non etiam post mortem perpeffus fuisset pœnas damnatorum. Qui error directè pugnat contra Scripturam, ex qua habemus hæc duo principia. *Primò*: Quòd Christus sua passione, & morte perfecerit, seu consummaverit opus nostræ redemptionis. *Secundò*: Quòd post mortem in illo triduo nihil amplius perpeffus sit. Prius habetur *Hebr. 2. v. 10. Decebat eum, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem salutis eorum per passionem consummare.* Posterius *Luc. 23. v. 43.*

Hodie mecum eris in Paradiso. Calvinus interpretabitur. Non hodie, sed post triduum mortis mecum eris in Paradiso. Nam in isto triduo stabo coram severo DEI tribunali, & sustinebo omnes pœnas damnatorum.

11. *Objicit*: Calvinus illud Actor. 2. v. 24. *Quem DEUS suscitavit, solutis doloribus inferni.* Ex quo inferri Christum in instanti resurrectionis fuisse solutum, seu liberatum à doloribus inferni, ac proinde toto triduo mortis perpassum esse illos dolores. *Resp.* Textus non dicit: Christum fuisse solutum, seu liberatum à doloribus inferni, quibus antea tenebatur; sed ne illis teneretur. Sicut si dicerem: Leonem fuisse solutum, seu liberatum à laqueis venantium; non quod antea illi fuisset captus; sed eos rupisse, seu perfregisse, ne caperetur. Et hoc significat textus, cum ait: *Quem DEUS suscitavit, solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.* Vide Aug. ep. 99. ad Evodium.

QUÆSTIO IV.

12. **A**N Christus sua passione ac morte aliquid sibi meruerit? Calvinus lib. 2. *Inst. cap. 17. §. 6.* Docet, nobis tantum meruisse, non sibi. Nos contra asserimus, etiam sibi aliquid meruisse; nimirum: gloriam corporis, exaltationem nominis, & quædam alia, quæ ei data sunt post passionem. Quod aperte colligitur ex Scriptura, Philip. 2. v. 8. *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Propter quod & DEUS exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen. Et Hebr. 2. v. 9. *Videmus Jesum propter passionem mortis, gloria, & honore coronatum.* Ubi particula (propter) significat causam meritoriam.

13. *Objicit* Calvinus. Quid opus fuit descendere Filium DEI, ut sibi acquireret aliquid novi? *Resp.* Aliud est loqui de Filio DEI, quatenus est homo. Not non dicimus, Filium DEI descendisse de cælo, ut sibi tanquam DEO, aliquid novi acquireret per meritum; Sed Christum hominem suscepisse voluntariam mortem, ut sibi, tanquam homini, acquireret gloriam corporis, & exaltationem nominis. *QUÆ.*

QUÆSTIO V.

14. **A**N Christus sit Mediator secundum utramque naturam? Affirmant Adversarii. Nos dicimus, Mediatorem esse secundum humanitatem, non secundum Divinitatem, juxta illud 1. Tim. 2. v. 5. *Unus Mediator DEI, & hominum, homo Christus Jesus.* Ubi particula (*Homo*) addita est, ut constaret, secundum quam naturam esset Mediator, ut notavit August. lib. 2. de peccato originali cap. 28. & serm. 11. de verbis Apostoli. Et ratio est; quia fuit Mediator, quantum per mortem, & passionem suam reconciliavit nos Deo. Hoc autem fecit secundum humanitatem, quia secundum Divinitatem non potuit pati, aut mori.

15. *Objicies:* Solus Deus potest renovare corda, & dare Spiritum Sanctum; hæc autem sunt opera Mediatoris, teste August. in *Enchir. cap. 33.* Ergo solus Deus est Mediator. *Resp.* Solus Deus effectivè renovat corda, & dat Spiritum Sanctum; at Mediator facit utrumque meritorie.

QUÆSTIO VI.

16. **A**N Christus ab initio multa ignoraverit, quæ progressu temporis didicerit? Fuit enim hæreticis Agnonitarum, qui docebant Christum ignorasse diem judicii, juxta illud Marci 13. v. 32. *De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in calo, neque Filius nisi Pater.* Idem nunc docent Lutherani, & Calvinistæ, qui etiam addunt; Christum multa alia ignorasse, quæ paulatim didicerit. Nos contra asserimus. *Primò*, scivisse omnia, quæ ad ipsius statum, & officium pertinebant; cujusmodi erant omnia præterita, præsentia, & futura circa Angelos, homines, & seipsum. Hæc enim triplici ex causa ad ipsius officium pertinebant. *Primò:* Quia erat caput hominum, & Angelorum. *Secundò:* Erat Magister, & Præceptor Apostolorum, qui docturi erant totum mundum. *Tertio:* Futurus erat omnium judex. Huc spectat illud Joan. 2. v. 24. *Jesus non credebat semetipsum eis, ed quod ipse nosset omnes;*

& quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat, quid esset in homine.

17. Secundò asserimus, Christum in hac vita quædam scivisse, tanquam Judicem, quæ tamen nesciebat, tanquam Præceptor Apostolorum. Hoc modo sciebat diem Judicii, quia cùm ipse esset futurus Judex, non debebat illum ignorare. Et tamen dicebat Apostolis, se nescire illum diem, quia sciebat illum *sub secreto*, non autem ut aliis revelaret. Sicut Confessarius, qui scit aliquid *sub secreto* Confessionis, potest dicere, se nescire. Non enim scit cum potestate aliis revelandi. Non scit ùt homo, sed ùt Minister Dei. Ità exponunt Origenes, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, Gregorius, Beda, Theophylactus apud Maldonatum in cap. 24. Matth. v. 16. Eodem sensu intelligitur illud Joan. 15. v. 15. *Omnia quaecunque audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Ubi Christus loquitur non de omnibus simpliciter, quæ audiverat à Patre; sed ea illis revelat, tanquam Magister, & Præceptor. Unde cap. 16. v. 12. ait: *Adbuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò.* Non ergo omnia illis dixerat, sed quæ pro eo tempore dicenda erant.

18. Objicitur illud Luc. 2. v. 52. *Jesus autem proficiebat sapientiâ.* Non poterat autem proficere, si omnia sciebat. Resp. Opponi potest illud Coloss. 2. v. 3. *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi.* Utrumque verum est, quia utrumque à Spiritu Sancto revelatum. Christus erat plenus sapientiâ, & scientiâ; & tamen proficiebat ostensione sapientiæ, quia quotidie magis, magisque apparebat ipsius sapientiæ, sicut etiam potentia, & autoritas.

19. Secundò objicitur illud Hebr. 2. v. 17. *Debuit per omnia fratribus assimilari.* Et cap. 4. v. 15. *Tentatum per omnia pro similitudine absque peccato.* Habuit ergo ignorantiam, sicut & nos, sed sine peccato. Resp. Debuit per omnia assimilari nobis, quoad humanam naturam; non quoad singulas humanæ naturæ imperfectiones. Et tentatus est per omnia absque peccato, id est, expertus est omnia adversa, quæ solent homines perire, & tamen non peccavit per impatientiam. CA-

C A P U T III.

De Imagine Christi.

1. **C**alvinistæ sunt hostes Imaginis Christi. Certè Beza in colloquio Mompelgartensi ausus est dicere *Fateor me ex animo Crucifixi Imaginem detestari.* Horribilis blasphemia ! Et Paræus in cap. 1. *Erist. ad Rom. Dub. 18.* Disertè scribit : omnes esse idololatrias, qui tuentur Imaginem Christi, non minus, quàm qui colunt imagines serpentùm, & aliarum bestiarum. Nos dicimus Imaginem Christi tripliciter spectari posse. *Primò* : Quatenus est aurea, vel argentea, vel lignea, vel ex alia materia. *Secundò* : Quatenus artificiosè facta est. *Tertiò* : Quatenus Christum, & ejus beneficia nobis repræsentat : & hoc tertio modo religiosè retinendam, colendam, ac honorandam esse. Ratio est, quia Imago Christi non est deterioris conditionis, quàm olim in veteri testamento fuerint imagines Angelorum, & ænei serpentis : at hæc jussu Dei factæ sunt, & in honore habitæ.

2. Et quidem de Imaginibus Angelorum scriptum est Exod. 25. v. 18. 19. *Dixit Dominus ad Moysen : Facies duos Cherubim aureos, & productiles ex utraque parte Oraculi. Cherub unus sit in latere uno, & alter in altero.* Ubi per duos Cherubim aureos intelliguntur duæ statuæ, seu imagines aureæ, repræsentantes duos Angelos Cherubinos, quæ positæ erant in Tabernaculo super Arcam Fœderis, & expansis alis tegebant Arcam. Erant autem in magno honore, quia erant præcipua pars, & quasi ornamentum Arcæ. At tota Arca honorabatur à Judæis. *Primò* : Quia ponebatur in Sancto Sanctorum, tanquam in loco honoratissimo. *Hebr. 9. v. 4.* *Secundò* : Quando translata fuit de domo Abinadab in domum Obededom, David cum universo populo eam honoravit psallendo, & cantando citharis, & alijs musicis instrumentis. *2. Reg. 6. v. 5.* *Tertiò* : Quia Laicis non licebat eam portare, sed tantùm Levitis, & Sacerdotibus,

propter venerationem illi debitam. Ideoque Oza morte punitus est, quod ausus fuisset eam attingere, tamen si bona intentione id fecisset. 2. Reg. 6. v. 7. *Quartò*: Philiſthæi, quia sine debito honore apud se illam retinebant, variis plagis à Deo attriti sunt. 1. Reg. 5. & 6. E contrario, Obededom, qui illam tribus mensibus in sua domo honorifice detinuerat, Dei benedictionem consecutus est. 2. Reg. 6. v. 11.

3. Similiter de imagine serpentis ænei scriptum est Numer. 21. v. 8. *Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo, qui percussus aspexerit eum, vivet.* Hoc factum est in deserto, seu solitudine, ubi multi è populo mordebantur ab ignitis serpentibus, & moriebantur. De us ut occurreret huic malo, mandavit fieri statuam, seu imaginem serpentis ex ære, quam si morſi aspicerent, sanabantur. Erat hæc imago in magna veneratione. *Primò*: Ob causam jam dictam. *Secundò*: Quia erat Figura Christi in cruce pendentis. Nam sicut morſi à serpentibus sanabantur ex aspectu in serpentem æneum, ita morſi à Diabolo sanantur ex fide in Christum crucifixum. Joan. 3. v. 14.

4. Unde sic concludo: Figura est minoris pretii, quàm res figurata; quò pacto Moyses, qui erat figura Christi, minoris erat pretii, quàm Christus; & Agnus Paschalis, quàm Eucharistia; & Circumcisio, quàm Baptismus. Si ergo imago serpentis ænei fuit honorata, multò magis Imago Christi honoranda est. Nemo sanus dubitat. Imago serpentis non fuisset honorata, nisi fuisset Figura, seu umbra Imaginis Christi: nec sanasset morſos à serpentibus, nisi virtute Christi, qui sanat morſos à Diabolo.

5. *Dices*: Ezechias Rex confregit imaginem serpentis ænei. 4. Reg. 18. v. 4. Ergo & Imago Christi confringenda est. *Resp.* Hæc consequentia Calvinistica non valet. *Primò*: Quia imago serpentis ænei; ut jam insinuavi, facta fuit in eum finem, ut morſi ab ignitis serpentibus illam aspicerent, & sanarentur. Itaque durante illo fine, durabat imago: cessante, confringebatur. Duravit autem finis ille, quamdiu Judæi erant

erant in solitudine, ubi erant serpentes venenati. Cessavit, quando ingressi sunt terram promissionis, ubi non erat periculum ab hujusmodi serpentibus. At Imago Christi crucifixi in eum finem solet fieri, ut representet nobis Christum Salvatorem, & ejus beneficia in memoriam revocet. Hic finis durabit usque ad finem mundi: semper enim memoria Christi, & beneficium ejus ante oculos ponenda est: Semper igitur imago illius retinenda, & in pretio habenda. Deinde serpens æneus, cessante fine, propter quem erat factus, cepit esse occasio idololatriæ. 4. Reg. 18. v. 4. Et ex hac etiam parte debuit confringi. Imago autem Christi non est occasio idololatriæ apud nos Catholicos, quia non alium ob finem eam retinemus, quam ut nobis Christum Salvatorem, & beneficia ejus representet.

6. Si Calvinistæ hæc non capiunt, agnoscant salutem, quid ipsi facere consueverunt. Ipsi magno sumptu, ac artificio curant formari, depingi, exornari, & conservari statuas Principum, imagines uxorum, filiorum, Parentum, Avorum, etiam Prædicantium. Quæ ergo insania est, Imaginem Christi conspuere, abolere, & exterminare? illorum servare? Nimirum, plures illos faciunt, quam Christum. *Caci sunt, & duces cecorum.*

C A P U T IV.

De Prædestinatione.

CALVINUS duo docet: *Primò*: DEUM æternò suo decretò quosdam homines ad vitam æternam, alios plerosque ad mortem, & damnationem prædestinasse sinè ullo ipsorum merito, aut culpa, solum quia ipsi ita placuit. Libr. 3. instit. cap. 21. §. 1. *Patam est, DEI nutu fieri, ut aliis ultrò offeratur salus, alii ab ejus aditu arceantur.* Et cap. 23. §. 1. *Minimè consentaneum est, preparationem ad interitum aliò trans-ferre, quam ad arcanum consilium DEI.* Et ibid. §. 2. *Homines nudò DEI arbitriò, circa proprium meritum,*

in æternam mortem prædestinantur. Et 5. 5. Dico, esse à DEO creatos, quos ad exitum ituros sine dubitatione præsciebat: idque ita factum, quia sic voluit.

2. Secundò: Hoc DEI decretum adeò fixum, ac immutabile esse; ut tollat omnem arbitrii nostri libertatem in negotio prædestinationis; nec ullo modo in nostra sit potestate, aut salvari, aut damnari; sed inevitabili quadam necessitate hi salventur, illi pereant. Libr. 3. cap. 21. 5. 17. Dicimus, aternò, & immutabili consiliò DEUM semel constituisse, quos olim assumere vellet in salutem, quos rursus exitio devovere. Et c. 23. 5. 8. Non dubitabo simpliciter fateri, voluntatem DEI esse rerum necessitatem, atque id necessariò futurum esse, quod ille voluerit.

3. Certè hæc tam atrocia sunt, ut hominem ad desperationem adigant. Nam quo animo sis, si ex Calvino audias, homines nudò DEI arbitriò in æternam mortem prædestinari? nihil prodesse bona opera, nihil obesse peccata? solo DEI nutu omnia fieri? Atque hinc oritur hoc dilemma hominum desperatorum: Vel ab æterno sum prædestinatus, vel reprobatus. Si prædestinatus, necessariò salvabor, etiamsi pessimè vixero. Si reprobatus, necessariò damnabor, etiamsi velim bene vivere. Quo dilemmate miserè cruciantur miseri, dum se expedire nequeunt. Et refert August. libr. de bono perseverantiæ cap. 15. Quemdam monachum sui monasterii eò fuisse adductum hac argumentatione, ut tandem desertâ vitâ religiosâ ad sæculi voluptates reverteretur, ac periret. Is est fructus doctrinæ Calvinisticæ.

4. Adde Historiam ex Cæsario, quæ sic habet. Ludovicus Landgravius propter deploratam vivendi licentiam à viris religiosis correptus, ac graviter monitus, ut ad bonam frugem rediret, antequam inopina morte præveniretur, pro exultatione hoc adferebat. Si prædestinatus sum, nulla peccata poterunt mihi Regnum Cælorum auferre: Si reprobatus, nulla bona opera conferre. Itémque illud: Cum venerit dies mortis mea, certò moriar, illi nec bene vivendo potero extendere, nec malè vivendi.

vivendo praevenire. Quid factum? Incidit in gravem morbum: Medicum ad se vocat. Is, ut erat vir prudens, & verborum Landgravii memor: Domine mi, inquit, frustra me vocas. Nam si venit hora mortis tuæ, certò morieris, nec possum te juvare. Si non venit, non indiges mea ope. Quid ità verò, ait Landgravius? Quin juva me, antequam mors adrepas. Tum Medicus: Si putas vitam corporis conservari posse adhibitâ medicinâ: cur similiter non credis, vitam animæ juvari posse pœnitentiâ, & contritione? Hoc verbo dicit Medicus, & Landgravio persuasit.

§. Porro, dilemma illud sic explicandum est: si à Deo ordinatus sum ad vitam æternam per certa media, quæ in mea sunt potestate, consequendam, certò consequar vitam æternam, si illa media adhibuerim. Rursum, si sum reprobatus, id est: si à Deo ordinatus sum ad infernum propter mea peccata, quæ liberè commissurus sum, certò damnabor, si illa peccata committam. & ab iis non abstineam. Hæc explicatio red-
dit animum tranquillum, & pacatum. Neque eum, qui in peccatis est, facit desperare; nec ei, qui iustus est, securitatem promittit. Quin potiùs utrumque monet, ut cum timore ac tremore salutem suam operentur.

CAPUT V.

De Gratia.

1. **C**ALVINUS sic sentit. *Primò:* Christum non omnibus, sed solis prædestinatis dare gratiam. *Secundò:* Et his non dare gratiam habitualement, sed tantùm actualem. *Tertiò:* Eamque dare, tam parce, ut non sufficiat ad servandam legem Decalogi. *Quartò:* Imò cum hoc onere, ut, qui illam accipiunt, non possint ea liberè uti. Tria priora puncta refutata sunt. Quartum hoc loco refutan-

1. Docet ergo Calvinus, per gratiam aequalem tolli usum liberi arbitrii; nec esse in nostra potestate, cum illa cooperari, vel non cooperari. Sic enim habet lib. 2. Instit. c. 3. §. 10. *Ac voluntatem movet, non qualiter multis sæculis traditum est, & creditum, ut nostræ postea sit electionis, motioni aut obtemperare, aut refragari sed illam efficaciter afficiendo. Illud ergo toties à Chrysoſtomo repetitum repudiari necesse est: Quem trahit, volentem trahit.* Hic apertè reprehendit Chrysoſtomum, & totam antiquitatem, quæ multis sæculis tradidit, & creditum, gratiam DEI prævenientem ita movere, & excitare nostram voluntatem, ut liberum nobis sit, vel consentire, vel dissentire.

3. Sed Calvinus potiùs reprehendi debet, qui opponit se non solum antiquis Ecclesiæ Doctoribus, sed etiam scripturis ipsis. Antequam hoc ostendo, breviter explicanda est illius sententia. Potest enim duobus modis intelligi. *Primò: Ut voluntas nostra à Deo mota, & excitata consentiat quidem divinæ motioni, non tamen liberè, sed necessariò, ita, ut non possit non consentire. Secundò: Ut mota, & excitata, nihil ipsa agat, sed totum quidquid fit, à sola gratia procedat, & voluntas solum passivè se habeat.* Hoc posteriori sensu asseritur à Calvino. Nam lib. 2. cap. 3. §. 7. sic ait: *Erunt fortasse, qui concedent, voluntatem à bono suo ingenio aversam, sola DEI virtute converti, sic tamen, ut præparata, suas deinde in agendo partes habeat.* Et paulò post: *Hoc perperam illi tribuitur. Ideo non rectè à Chrysoſtomo scriptum est, nec gratiam sine voluntate, nec voluntatem sine gratia quicquam posse operari.* Hic iterum reprehendit Chrysoſtomum, & apertè docet voluntatem à Deo excitatam, & præparatam, non habere suas partes in agendo, sed totum quod fit, à sola gratia effici.

4. Unde patet, duos esse Calvinii errores. *Unus est, quòd voluntas non cooperetur gratiæ, sed omninò nihil agat. Alter, quòd non sit in potestate voluntatis, consentire, aut refragari.* Prior refellitur ex illo 1. Corinth. 15. v. 10. *Gratia ejus in me vacua non fuit,*
sed

sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia DEI mecum. Quæ verba sic explicat Augustinus in lib. de gratia, & lib. arbit. cap. 5. *Non ego autem, sed gratia DEI mecum; id est, non ego solus, sed gratia DEI mecum; ac per hoc: nec gratia DEI sola, nec ipse solus, sed gratia DEI cum illo.* Hoc unicum testimonium tam clarè explicatum sufficeret. Addam tamen plura: Psal. 26. v. 9. *Adjutor meus esto, ne derelinquas me.* Et Psal. 69. v. 1. *DEUS in adiutorium meum intende.* Si DEUS adjuvat nos, sanè, & nos aliquid agimus, ut rectè argumentatur August. serm. 13. de verbis Apostoli. *Nomen, inquit: Adjutoris præscribit tibi, quia, & tu ipse aliquid agis.* Eodem spectat illud 2. Corinth. 6. v. 1. *Ne in vacuum gratiam DEI recipiatis.* Et Philip. 4. v. 13. *Omnia possum in eo, qui me confortat.*

5. Hinc rectè colligunt Theologi: duplex esse officium gratiæ actualis. *Unum: Prævenire, movere, præparare, & excitare voluntatem nostram ad consensum.* *Alterum: Voluntatem jam præparatam adjuvare, & cum ea cooperari ad consensum eliciendum.* Unde Augustinus in Euchar. cap. 31. *Homini voluntatem DEUS præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam.* Et lib. 2. de peccat. meritis cap. 18. *Quod ad DEUM nos convertimus, nisi ipso excitante, & adjuvante, non possumus.* Et D. Bernard. libr. de gratia, & lib. arbitrio: *Conatus nostri cassi sunt, si non adjuvantur, & nulli, si non excitantur.*

6. Posterior refellitur ex illo, Act. 7. v. 51. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Loquitur de Judæis, qui tamen per gratiam, & inspirationem Spiritûs Sancti sæpè excitarentur ad fidem, & pœnitentiam, nolebant tamen inspirationi locum dare, sed sponte, ac plena libertate resistebant. Cur alioqui fuissent reprehensi? Eodem spectat illud, Psal. 94. v. 8. *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra: id est: si internam vocem Spiritûs Sancti perceperitis, nolite illi resistere, sed acquiescite.* Ubi supponit, in eorum esse potestate, vel obtemperare monitioni divinæ, vel re-

luctari,

luctari. Et illud Apoc. 3. v. 20. *Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis aperuerit mihi januam, intrabo ad illum.* Consentit August. lib. de Spiritu & litt. cap. 34. *Consentire, inquit: vocationi DEI, vel ab ea dissentire, propria voluntatis est.* Et in lib. de gratia Christi c. 14. *Quis non videat, venire quemquam, aut non venire a arbitrio voluntatis?* Et in titulum Psal. 71. prope finem: *Non erat in potestate tua, ut non nascereris ex Adam? Est in potestate tua, ut credas in Christum.*

7. Accedit efficacissima ratio. Constat enim ex Scriptura, alios consentire divinæ vocationi; alios resistere. Conenserunt Matthæus in telonio, Zachæus in arbore, Lathro in cruce, Paulus in itinere. Resisterunt Judæi, de quibus Stephanus: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Vel ergo utrique id liberè fecerunt, vel necessariò, aut coactè. Si liberè, vicimus. Si necessariò, aut coactè duo sequuntur absurda. *Unum:* Quòd nec illi laudandi, nec hi vituperandi sint. *Alterum:* Quòd Deus det quibusdam suam gratiam, & per eam ipsos cogat ad resistendum; quod planè à divina bonitate alienum est. Quid enim hoc aliud esset, quàm DEUM esse authorem peccati, & conferre suam gratiam in nostram perniciem, & condemnationem? Quod cæmen, ut jam videbimus, concedit Calvinus.

C A P U T VI.

De Authore peccati.

1. **D**E hac materia sunt hæ Calvinii propositiones, vel potius blasphemiæ. *Prima:* DEUS ab æterno efficaciter voluit, ordinavit, & prædestinavit, ut Adam peccaret, & totam posteritatem in ruinam secum pertraheret. *Secunda:* Similiter ab æterno voluit, ordinavit, & prædestinavit, ut alia peccata fierent, quæ quotidie sunt ab hominibus. *Tertia:* Ut hæc voluntas, & ordinatio executioni mandetur. DEUS quotidie mandat, urget, & impellit Diabolum,

bolum, ut maleficia concipiat, & homines ad peccandum inducat. *Quarta*: Neque eo contentus est, sed ipse quonque per se, occulta quadam vi incitat, movet, & necessitat miseros mortales ad omnia flagitiorum genera perpetranda. *Quinta*: Imò ipse nobiscum peccata nostra operatur; eoque magis ipse, quam nos, quòd ipse sit Principale agens, & operans; nos meraduntaxat instrumenta. *Sexta*: Quare simpliciter asserendum est: Deum propriè esse causam, & authorem omnium peccatorum. Omnia enim fiunt ipso volente, ordinante, prædestinante, jubente, impellente, operante.

2. Hanc esse mentem Calvini, ex clarissimis ipsius verbis alibi demonstravi. Nec opus est longa consutatione. Horret animus, qui audit. Ex Scriptura discretè ait Psal. 5. v. 5. *Quoniam non DEUS volens iniquitatem tu es.* Et ibid. *Odissi omnes, qui operantur iniquitatem.* Et Sapient. 14. v. 9. *Similiter autem odio sunt DEO impius, & impietas ejus.* Et Jerem. 19. v. 5. *Edificaverunt excelsa Baalim, ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.* Omitto similia testimonia. Sed addo hanc efficacissimam rationem: Deus non potest efficaciter id velle fieri, quod seriò, ac severè prohibet fieri; sed seriò, ac severè prohibet fieri peccata, ut patet ex decursu totius Scripturæ; ergo non potest efficaciter velle, ut fiant peccata. Nihil certius.

C A P U T VII.

De Baptismo infantium.

1. **C**alvinistæ docent hæc duo. *Primò*: Omnes filios fidelium ab utero materno nasci Sanctos, & hæredes vitæ æternæ, ac proinde salvari posse sine Baptismo. Filios autem infidelium, etiamsi baptizentur, non salvari, nec Baptismum illis prodesse. *Secundò*: Filios illegitimos æternæ damnationi obnoxios esse, nec ad Baptismum admittendos.

2. *Prius punctum docet Calvinus, in Antidoto Concilii Trident. Sess. 6. cap. 5. & lib. 2. Instit. cap. 6. §. 24. Et probat, quia illa promissio Abrahamæ facta, Gen. 17. v. 7. Ero DEUS tuus, & seminis tui post te, pertinet ad omnes parentes fideles, & eorum filios: Ergo omnes filii fidelium vi illius promissionis sunt sancti, & hæredes vitæ æternæ: ergo si decedant sine Baptismo, nihilominus salvantur, vi promissionis. Hic error potest refelli ex tribus principiis. Primum est: Quod omnes infantes, tam fidelium, quam infidelium nascantur in peccato originali, Rom. 5. v. 12. & Eph. 2. v. 3. Alterum: Quod ratione peccati originalis sint filii mortis, iræ, damnationis. ibid. Tertium: Quod non possint effici filii DEI, nisi nascantur per Baptismum. Joan. 3. v. 3. Unde August. epist. 28. ad Hieronymum: Quisque dixerit, quod in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramenti ejus participatione de vita exeunt; hic profecto, & contra Apostolicam predicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam: ubi propterea cum baptizandis parvulis festinatur, & curritur, quia sine dubio creditur, alias in Christo vivificari non posse.*

3. Nec obstat promissio Abrahamæ facta. Imò ex illa sumo argumentum contra Calvinum. Potest enim dupliciter explicari. *Primò: In sensu literali. Secundò: In sensu mystico. Si explicetur in literali, nihil ad rem Calvinus facit. Non enim Deus, secundum litteram promisit Abrahamæ, & semini ejus vitam æternam, sed possessionem terræ Chanaan. Verba promissionis sunt hæc: Dabo tibi, & semini tuo terram peregrinationis tue, omnem terram Chanaan in possessionem æternam. Si autem explicetur in sensu mystico; tunc quidem potest intelligi de vita æterna, non tamen descendit ad filios per carnalem generationem, ut supponit Calvinus, sed per fidem in Christum, ut docet Apostolus Roman. 9. v. 6. Non enim omnes, qui ex Israel sunt, ii sumus Israelitæ; neque qui semen sunt Abrahamæ, omnes filii: sed in Isaac vocabitur tibi semen: id est, non qui filii carnis, sed filii DEI: sed qui filii sunt promissionis, estis.*

Alimantur in semine. Et Galat. 3. v. 7. Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, ii sunt filii Abrahae. Et ibid. v. 9. Qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham. Et ratio est manifesta; quia post promissionem Abraham factam, Jacob, & Esau ex parentibus fidelibus nati sunt; & tamen Esau ab utero materno non fuit sanctus, & haeres vitae aeternae, ut patet ex illo Roman. 9. v. 13. Jacob dilexi, Esau autem odio habui.

Posterius punctum, quod filii ex illegitimo thoro nati sint obnoxii aeternae damnationi, nec ad Baptismum admittendi, docuerunt Calvinistae in Synodo Vilnensi, anno 1589. ut refert Adrianus Junius lib. 3. de doctrina, & moribus Evangelicorum cap. 17. Sed facile refelluntur. Primum: Quia Jephthe ex muliere meretrice natus est, ut constat, Judic. 11. v. 1. Et tamen Apostolus recenset illum inter Sanctos veteris Testamenti, qui per fidem salvati sunt. Hebr. 11. v. 32. Deinde ex Evangelio certum est; Christum aequè pro omnibus, tam legitimis, quàm illegitimis mortuum esse. Hos enim nusquam legitur exclusisse, Cur ergo Calvinistae excludunt?

C A P U T VIII.

De Exorcismo.

1. **I**nter caeremonias Baptismi, una est Exorcismus, quo ab homine baptizando expellitur Diabolus, ne vel Baptismum, vel fructum illius impediat. Est autem duplex pars Exorcismi: *Exsufflatio, & Adjuratio*: Nam Sacerdos antequam baptizat aliquem, solet exsufflare, & adjurare Diabolum, ut exeat ab eo, qui baptizandus est. Et quidem, quando exsufflat, utitur his verbis: *Exi ab eo immunde spiritus, & da locum advenienti Spiritui Sancto; da honorem DEO viro, & vero.* Quando autem adjurat, utitur illis: *Exorcizo te immunde spiritus, in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ut exas, & recedas ab hoc famulo DEI. N.*

2. Nunc

2. Nunc *quaestio est*, an hæc cæremonia toleranda & usurpanda sit? Negant Calvinistæ cum antiquis Pelagianis; Nos affirmamus cum Augustino, Chrysostomo, & aliis Patribus. *Primò*: Quia semper in Ecclesia Catholica fuit usurpata, ut fatetur Calvinus *lib. 4. cap. 15. §. 19.* *Secundò*: Quia ab initio in bonum, ac laudabilem finem fuit instituta, teste Augustino *libr. 6. contra Julianum Pelagianum cap. 2.* ubi sic habet: *Verum est, quòd antiquitus veraci fide Catholica prædicatur, & creditur per totam Ecclesiam, qua filios fidei tenebrarum, & à principe mortis eruerat, &c.* Et *lib. 2. de nuptiis, & concupisc. cap. 18.* *Accusat Ecclesiam toto orbo diffusam, in qua ubique omnes baptizandi infantiuli non ob aliud exsufflantur, nisi ut ab eis princeps mundi ejiciatur foras, &c.*

Obiectio I.

3. **N**Ec Christus instituit Exorcismum, nec Apostoli usurpârunt: Ergo &c. *Resp.* Duo spectari debent in Exorcismo. *Unum est*, potestas ejiciendi dæmonem. Hanc Christus dedit Apostolis, & eorum successoribus. *Marci 3. v. 15.* *Alterum*: Externa cæremonia, quæ adhibetur ad ejiciendum dæmonem. Hanc Ecclesia instituit, partim exemplò Christi, partim suo jure, & autoritatè. Quod sic ostendo. Illa externa cæremonia consistit in duobus. *Primò*: In exsufflatione. *Secundò*: In pronuntiatione horum verborum: *Exi ab eo immunde spiritus.* Item: *Exorcizo te immunde spiritus, ut ex eas ab eo.* Utrouque usus est Christus. Priori quidem *Joan. 20. v. 22.* *Et cum dixisset, insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum.* Sicut enim Christus per insufflationem significabat, Spiritum Sanctum ingredi in Apostolos; ita Ecclesia per exsufflationem significat, spiritum immundum exire ab infantibus. Posteriori verò *Marci 1. v. 25.* *Et comminatus est ei JESUS dicens: Obmutece, & exi de homine.*

Obiectio 11.

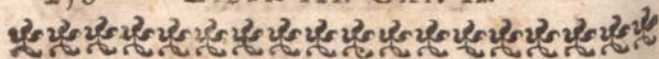
4. **D**æmon non expellitur ab infantibus per Exorcismum; sed per Baptismum. *Resp.* Per utrūque expellitur; sed diversò modò. Per Baptismum expellitur ab anima: per Exorcismum, à corpore, & sensibus. *Nota:* Dæmon habet potestatem in homines non baptizatos, ratione peccati originalis, sicut rectè notat, *D. Thomas 3. p. q. 7. artic. 2. ad 1.* Hanc autem potestatem habet tribus modis. *Primò* In anima, quæ per peccatum à DEO averfa est, & Diabolo subiecta. *Secundò* In corpore, quod Diabolus potest vexare, agitare, strangulare. *Tertiò* In phantasia, aliisque sensibus internis, & externis, quos potest afficere per illusiones, deceptiones, terrores. Hinc sequitur tribus modis expelli posse. *Primò* Ab anima; quod fit per Baptismum. *Secundò* A corpore; ne noceat, quod fit per Exorcismum. *Tertiò* A sensibus, ne ludificet, aut terreat; quod etiam fit per Exorcismum.

CAPUT IX.

De Præsentia Christi in Eucharistia.

1. **C**alvinistæ negant, Corpus, & Sanguinem Christi verè, realiter, & substantialiter præsentem esse in Eucharistia. Nos asserimus cum Scriptura, habemus verba Christi, quæ clara sunt: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur: Hic est Sanguis meus, qui pro vobis effunditur.* Hinc Cyrillus Hierosolymitanus cathec. 4. mystagoga: *Cum Christus ipse dicat: Hoc est Corpus meum, quis deinceps audiat dubitare?* Et infra: *Aquam aliquando mutavit in vinum, & non erit dignus, cui credamus, quòd vinum in sanguinem transmutabit?* Plura Patrum testimonia citavi lib. 2. cap. 6. quo Lectorem remitto.

C A P U T X.

De Circulo Calvinistico.

1. **D**AVID Paræus Calvinista objicit nobis circulum, quòd Scripturam probemus per Ecclesiam, & rursus Ecclesiam per Scripturam. Cùm enim quæritur: Unde scis Scripturam esse Divinam? *Respondemus*: Quia Ecclesia sua infallibili authoritate id dicit. Cùm iterum quæritur: Unde scis Ecclesiam, quæ id dicit, habere infallibilem authoritatem? *respondemus* quia Scriptura id dicit.

2. Ego vicissim quæro ex illo: Unde scis, Scripturam esse Divinam? respondet, quia Spiritus hoc dicit. Sed unde scis, privatum tuum spiritum esse infallibilem, & divinum? quia Scriptura hoc dicit. Certè, & hic circulus est mi Paræe. Nam Scripturam probas per privatum spiritum, & rursus privatum spiritum, per Scripturam. Perinde, ac si afferas: Mater est proba, quia filius dicit; & filius est probus, quia Mater dicit.

3. Res sic habet: Philosophi docent, committi circulum, quando hoc per illud, & illud per hoc probamus apud eum, qui neutrum concedit; & æquè de utroque dubitat, v. g. Si negem, & Matrem, & filium esse probum, circulum committes, probando matrem esse probam, quia filius dicit; & filium esse probum, quia mater dicit: Quare? quia utrumque mihi æquè ignotum, & incertum est. Probatio autem debet procedere à notis ad ignota, vel concessis ad inconcessa; ut ex Aristotele, & aliis Philosophis manifestum est. Hinc colligo: circulum fore, si quis Christianus apud Ethnicum, qui nec Ecclesiam, nec Scripturam admittit, probare vellet, Scripturam esse infallibilem, quia Ecclesia dicit; & Ecclesiam infallibilem, quia Scriptura dicit. Nam utrumque illi æquè ignotum, æquè incertum est. E contrario, non fore circulum, si unum per alio-

alterum probes apud eum, qui alterum admittit, alterum negat: v. g. Calvinista admittit Scripturam; negat Ecclesiæ infallibilitatem. Rectè ergo convincam illum hoc modo: Scriptura, quam tu admittis, dicit Ecclesiam esse infallibilem: ergo revera infallibilis est. Similiter, si quis idiota admittit iudicium Ecclesiæ, & tamen nesciat in particulari, libros Machabæorum esse canonicos; facile persuadebo illi sinè circulo. si sic dicam: Ecclesiā, cujus tu auctoritatem agnoscis, asseverat libros Machabæorum esse canonicos: ergo non debes de hac re ampliùs dubitare.

4. Et hic modus probandi usitatus est in Scripturis, & Patribus. Ostendam uno, vel altero exemplo. Pharisei admitterebant Moysen, negabant Christum. Convicit eos Christus his verbis, Joan. 5. v. 46. *Si crederetis Moysi, crederetis & mihi; de me enim ille scripsit.* Contra Manichæi admitterebant Christum, & Evangelium; negabant Moysen, & Prophetas. Convincit eos Augustinus simili argumentandi modò in libris contra Faustum Manichæum, & lib. 1. de moribus Ecclesiæ Catholicæ cap. 1. & sequentibus. Idem nos facimus: Nam rudes Catholicos, qui dubitant de aliqua Scripturæ parte, convincimus iudiciò Ecclesiæ, cui se submittont. Hæreticos verò, qui negant Ecclesiam, convincimus ex Scripturis, quas non negant. Et sic nullum committimus circulum.

5. At Paræus hoc modo excusari non potest. Nam spiritus privatus, quem ipse fingit, à nemine admittitur. Neminem ergo ex privato spiritu potest convincere. Quòd sic ostendo. Nomine privati spiritus intelligit internam testificationem Spiritus Sancti, quam quis in se experitur. Hic spiritus habet tria Privilegia. *Primum*: Quòd reperiatur in solis prædestinatis. *Secundum*: Quòd solos prædestinatos, qui legunt, vel audiunt Scripturas, infallibiliter faciat certos de divinarum auctoritate, ita, ut statim, cùm audiunt, vel legunt aliquid, infallibiliter nōrnt discernere inter Scripturas Divinas, & non Divinas. *Tertium*: Quòd eadem infallibiliter faciat, eos certos de præsentī iustitia, fu.

futura perseverantia, & vita æterna. Hæc privilegia colligit Paræus ex illo Joan. Io. v. 27. *Oves mea vocem meam audiunt.* Ubi per oves ait intelligi prædestinatos, & per vocem DEI, Divinam Scripturam.

6. Hoc posito, videamus, an Paræus possit se expedire à circulo suo, igitur quæro. Unde probas, Paræe, Evangelium Joannis esse verbum DEI? Ex privato meo spiritu, inquis. Sed unde probas, hunc tuum spiritum esse à DEO? Ex Evangelio Joannis: *Oves mea vocem meam audiunt.* Sed unde scis, hoc Evangelium esse verbum DEI? Ex privato meo spiritu. Sed unde constat, hunc tuum spiritum esse à DEO? Ex Evangelio Joannis. Sed si negem hoc Evangelium esse Divinum, unde probabis? Ex privato spiritu, qui mihi hoc testificatur. Sed cum ille spiritus suspectus sit, unde probas à DEO esse, Jam sæpè dixi: Quid mihi molestus es? noli irasci, bone vir. Non vides te in Circulo oberrare?

7. Magis confringam te; Unde scis te habere internam testificationem Spiritus Sancti; Ex Evangelio Joannis: *Oves mea vocem meam audiunt.* At unde scis te esse ovem Christi? Ex interna testificatione Spiritus Sancti. Sed unde scis hanc testificationem esse à Spiritu Sancto? Quia sum ovis Christi. Iterum oberras in Circulo. Nec facile elaberis. Poteris quidem sic argumentari: Oves Christi audiunt vocem sui Pastoris; sed Paræus est Ovis Christi: ergo Paræus audit vocem sui Pastoris. Major vera est; Sed minor unde probatur? Quid si dicam te hædum esse, non ovem; quid ages? An probabis te ovem esse, quia spiritum privatum habes? At volebas probare, te spiritum privatum habere, quia ovis es. En novum Circulum, quem tibi inculco: Unde constat tibi Paræe, quod habeas privatum spiritum testificantem? quia sum Ovis Christi. Et

unde constat, quod sis Ovis Christi: quia habeo privatum spiritum, qui id testificatur.

Apage cum isto Circulo.

LIBER QUARTUS.

De Controversiis Anabaptistarum.

Aria sunt genera Anabaptistarum. *Aliqui* vocantur Cathari, id est, puri ab omni peccato. Hi omittunt illum versiculum Orationis Dominicæ: *Dimitte nobis debita nostra.*

Alii Tacentes, qui interrogati de Religione non respondent, sed quasi attoniti hærent in suis phantasijs. *Alii* Enthusiastæ, qui jactant se cum Deo loqui, & cœlestibus visionibus illustrari. *Alii* Libertini, qui putant Christianam libertatem in eo consistere, ut nulli Principi, aut Magistratui politico subje&ti sint. *Alii* Mennonistæ, à quodam Mennone Frisio sic dicti. *Alii* alijs nominibus appellantur. Horum dogmata, seu communia omnibus, seu aliquorum propria, sunt hæc ferè. *Primò*: Nullum esse peccatum originale. *Secundò*: Infantes non esse capaces Baptismi. *Tertio*: Apud Christianos non debere esse Magistratum politicum. *Quartò*: Bellum Christianis esse prohibitum. *Quintò*: Etiam juramentum esse prohibitum. *Sextò*: Polygamiam, seu pluralitatem conjugum pro eodem tempore esse licitam. *Septimò*: Matrimonium dissolvi posse ob diversitatem Religionis. *Octavò*: Animas iustorum post hanc vitam extinguì. Quæ omnia falsa sunt, ut patebit ex sequentibus.

CAPUT I.

De Peccato originali.

1. **A** Nabaptistæ, cum Pelagianis negant infantes in conceptione contrahere peccatum originale ex Adamo, & cum illo nasci. Sed manifestè contrà Scripturam. Psalm. 50. v. 7. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Et Roman. 5. v. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: Et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Et Eph. 2. v. 3. *Eramus, & nos naturâ filii iræ, sicut & ceteri.* Naturâ, id est, ex naturali nativitate, seu propagatione ex Adamo.

2. *Objicitur illud Ezech. 18. v. 20. Filius non portabit iniquitatem patris: Tamen si ergo Adamus peccaverit, non debet hoc posteris ipsius imputari.* Resp. Filius non portabit iniquitatem patris, nisi sit particeps peccati patris. Poteſt autem duobus modis esse particeps. *Primò: Si imitetur peccatum patris.* Quo sensu dictum est Exod. 20. v. 5. *Ego sum Dominus DEUS tuus zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum, qui oderunt me.* *Secundò: Si ipsius voluntas constituatur in voluntate patris, tanquam Capitis seu principii totius posteritatis.* Hoc modo sumus participes peccati Adæ juxta illud: *In quo omnes peccaverunt.* Vide August. lib. 3. de peccat & meritis, & remiss. cap. 7.

3. *Objicitur & illud Rom. 4. v. 15. Ubi non est lex, nec prævaricatio.* Sed in infantibus non est lex, aut cognitio legis: ergo nec prævaricatio. Resp. Illa lex, quæ data est Adamo in Paradiso. *De ligno scientiæ boni, & mali ne comedas,* fuit etiam data posteris ipsius. Et quia ille transgressus est hanc legem, omnes quoque posterii in illo transgressi sunt, teste Apostolo: *In quo omnes peccaverunt.*

C A P U T II.

De Baptismo Infantium.

1. **A** Nabaptistæ docent, infantes non esse capaces Baptismi, ideóque baptizandos non esse: Quod sic probant: Illi soli sunt capaces Baptismi, qui sunt capaces doctrinæ, & fidei: Vult enim Christus, eos, qui Baptismum suscepturi sunt, prius doceri, & credere, antequam baptizentur, Matth. 28. v. 19. *Docete omnes gentes, baptizantes eos.* Et Marc. 16. v. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit.* At infantes propter defectum ætatis, non sunt capaces doctrinæ, & fidei; ergo nec Baptismi.

2. Nos contra asserimus, esse capaces Baptismi, & legitimè baptizari posse. *Primò:* Quia sunt capaces gratiæ justificantis, ut patet exemplò Joannis Baptistæ, qui in utero materno sanctificatus est, Luc. 1. v. 15. Ergo possunt per gratiam sanctificantem liberari à peccato originali: Ergo sunt capaces remedii contra peccatum originale: Ergo & Baptismi. *Secundò:* Constat ex Scriptura integras familias esse baptizatas, in quibus probabile est fuisse aliquos infantes. Act. 16. v. 15. & infra v. 33. & 1. Corinth. 1. v. 16. *Tertiò:* Certum est, semper usitatum fuisse in Ecclesia, ut infantes baptizarentur. Unde August. lib. 10. de Genes. cap. 13. *Consuetudo, inquit, Matris Ecclesiæ in baptizandis parvulis nequaquam spernenda est, nec ullo modo superflua deputanda, nec omninò credenda, nisi Apostolica esset Traditio.* Et lib. 1. de peccat. meritis, & rem cap. 26. expressè ait, Pelagianos non fuisse auros negare Baptismum parvulorum, quod viderent in tota Ecclesia usitatum esse.

3. Nec obstat, quòd non sint capaces doctrinæ, & fidei; quia Christus locutus est de solis adultis, cùm dixit: *Euntes, docete omnes gentes.* Et præscripsit hunc ordinem Apostolis. *Primo*: Ut instruerent illos in fide. *Secundo*: Ut baptizarent. *Tertio*: Ut docerent servare præcepta DEI. Qui ordo in infantibus servari non potest. *Obicies*: Reprobi non sunt baptizandi: sed multi ex infantibus sunt reprobi: Ergo non sunt baptizandi. *Resp.* Eodem argumento probaretur, nec adultos esse baptizandos, quia etiam multi ex adultis sunt reprobi.

C A P U T III.

De Magistratu Politico.

1. **A** Nabaptistæ docent, non licere Christianis gerere Magistratum politicum, erigere tribuna-
lia, exercere judicia, punire gladiò. *Primo*: Quia Christus id prohibet Lucæ 22. v. 25. *Reges gentium dominantur eorum: vos autem non sic.* Deinde Apostolus ait Ephes. 4. v. 5. *Unus Dominus, una fides, unum Baptisma.* Si unus Dominus, non ergo plures. Faceffant igitur Reges, Principes, Magistratus. Vide unde Regicidia!

2. Hic error refellitur à Christo, & Apostolo. Nam Christus ait Matth. 22. v. 21. *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari: quæ autem sunt DEI, DEO.* Et Apostolus Rom. 13. v. 1. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non enim est potestas nisi à DEO: quæ autem sunt, à DEO ordinata sunt.* Itaque qui resistit potestati, DEI ordinationi resistit. Et infra: *Non sine causa gladium portat. DEI enim Minister est: vindex in iram ei, qui malum agit.* Et 1. Tim. 2. v. 1. *Obsecro itaque orationes fieri pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt.* Et ad Timot. 3. v. 1. *Admonet illos,*

illos, Principibus, & potestatibus subditos esse. Et 1. Petri 2. v. 17. *DEUM timete, Regem honorificate.* Quid clarius dici potuit?

3. Cum autem dixit Christus, *vos autem non sic*: non prohibuit Magistratum politicum, sed instruxit Apostolos, ut ipsi, tanquam futuri Pastores animarum, non tractarent secularia, nec more secularium dominarentur, sed potius essent humiles. Similiter cum dixit Apostolus? *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma*, non exclusit Reges, & Principes, sed pluralitatem Deorum. Unus est enim Deus, qui est Rex regum, & Dominus dominantium, cujus alii Reges, & domini ministri sunt. Rom. 13. v. 6.

C A P U T IV.

De Bello.

1. **A** Nabaptistæ concedunt, bellum ex natura sua licitum esse, & olim licitum fuisse Judæis; negant tamen licitum esse Christianis, quia Christiani debent esse mansueti, & pacifici. Sed errant. Nam & Christianis licitum est, ut docent Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 47. & epist. 5. ad Marcellinum, & epist. 50. ad Bonifacium Comitem, & Ambrosius lib. 1. de officiis cap. 40. & Gregorius lib. 1. epist. 72. & alii passim.

3. Et probatur ex Evangelio. Nam Joannes Baptista rogatus à militibus. *Quid faciemus, & nos?* non dissuasit illis militiam, sed dixit: *Neminem concutatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis vestris.* Lucæ 3. v. 14. Similiter Christus rogatus à Phariseis, an liceret Cæsari dare centum seu tributum pro stipendiis militaribus, respondit: *Reddite Cæsari, quæ Cæsaris sunt.* Vide Augustinum lib. 22. contra Faustum cap. 7. Et ratio duplex est. Una: Quia Principes Christiani possunt uti gladio in puniendis

privatis malefactoribus. *Rom. 13. v. 4.* Ergo etiam in vindicanda publica injuria. *Altera*: Quia bellum ex natura sua licitum est, ut supponitur: Ergo etiam licitum est Christianis, modò non sit illis peculiari mandato prohibitum: At non est prohibitum.

3. *Dices*: Prohibitum est à Christo *Matth. 5. v. 39.* Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dextram maxillam, præbe illi & alteram. Et *Matth. 26. v. 52.* Converte gladium tuum in locum suum, omnes enim qui acceperint gladium gladiò peribunt. *Resp.* Prius testimonium potest dupliciter intelligi. *Primò*: Ut nunquam resistas malo, sed quotiescunque te aliquis percutit in unam maxillam, præbeas illi & alteram. Hoc necesse non est. Nam neque Christus, neque Apostolus hoc fecit, Christus enim sum percuteretur in unam maxillam coram Pontifice, non præbuit alteram, sed resistit increpando: Si bene locutus sum, quid me cadis? Si autem male, testimonium redde de malo. (*Joan. 18. v. 23.*) Similiter Paulus, cum ex mandato Pontificis juberetur percuti, respondit: Percutiet te DEUS paries dealbate. (*Act. 23. v. 3.*) *Secundò*: Potest intelligi, ut non resistas malo, id est, ut non quæras privatam vindictam, sed potius paratus sis alteram maxillam præbere, id est alteram injuriam accipere, quam acceptam ulcisci privata auctoritate: & intuitu privati tui boni. Hoc Christus vult. Nec inde sequitur, bellum esse illicitum. Nam etiam qui bellum infert, non debet hoc facere ex privato affectu vindictæ, sed ex recta intentione boni publici, ut rectè notat August. *lib. 22. contra Faustum cap. 74.* D. Thomas in 22. *quest. 40. art. 1.* Molina de jure, & just. disput. 107. & alii.

4. In altero testimonio sunt duæ partes. *Una*: Converte gladium tuum in locum suum. Ubi Christus non loquitur de bello, sed modestè reprehendit Petrum, ob has causas. *Primò*: Quòd cum omnes Apostoli interrogassent; Domine, si percutimus in gladio? ipse solus non expectatò Christi responsò, strinxisset gladium, & servum Pontificis vulnerasset. *Secundò*: Quòd

Quòd temerarium esset, unum hominem contrà integram militum cohortem insurgere. *Tertiò: Quòd, si opus fuisset, Angeli Christum defendissent. An putas, inquit, quia non possum rogare Patrem, & exhibebit mihi modò plusquam duodecim legiones Angelorum?* *Quartò: Quòd non vellet suam mortem impediri. Calicem quem dedit mihi Pater, non vis, ut bibam illum?* Hæc non obstant, quo minùs bellum sit licitum, servatis iusti belli conditionibus.

5. *Altera pars est: Omnes enim qui acceperint gladium gladiò peribunt. Ubi non vult significare; omnes gladiò perituros, qui gladium acceperint; quia constat hoc falsum esse; sed allegat veterem legem, quæ jubebat homicidam occidi, Genes. 9. v. 6. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Et Levit. 24. v. 17. Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur.* Ex eo autem, quòd homicidæ secundùm legem debeant occidi, non sequitur, bellum esse illicitum; alioqui fuisset etiam illicitum in veteri Testamento, quia ibi lex illa lata est contrà homicidas. Et ratio est, quia bellum suscipitur pro defensione publicæ justitiæ, & ad publicam injuriam propulsandam, aut vindicandam; quod rectè fieri potest. Homicidium autem committitur contrà publicam legem Decalogi, & contrà justitiam; quòd rectè fieri non potest.

C A P U T V.

De Juramento.

1. **J**urare nihil aliud est, quàm *Dæmon*, qui mentiri non potest, in testem vocare. Quod dupliciter fit. Vel enim vocamus eum in testem, quando aliquid promittimus. Unde duplex solet distingui juramentum; assertorium, & promissorium. In priori vocamus eum in testem, quòd assertio nostra sit vera: in posteriori, quòd promissio nostra sincerè facta sit.

2. Nunc *questio est*, an Christianis licitum sit jurare: Negant Anabaptistæ, quia dicunt Christum prohibuisse Matth. 5. v. 33. ubi dedit nobis hanc legem: *Audistis quia dictum est antiquis: non perjurabis: Ego autem dico vobis, non jurare omnino neque per cælum, quia thronus DEI est: neque per terram, quia scabellum est pedum ejus: neque Jerosolymam, quia civitas est magni Regis: neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo vester, Est, est: Non, non: quod autem his abundantius est, à malo est. Quam legem repetit Jacobus Apostolus in epistola sua canonica, cap. 5. v. 12. Ante omnia autem, fratres mei nolite jurare neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcunque juramentum. Sit autem sermo vester, Est, est, Non, non.*

3. Nos contra asserimus, non juramentum, sed abusum juramenti à Christo prohibitum esse. Prior pars patet, quia Apostolus Paulus sæpè legitur jurasse, quod non fecisset, si à Christo fuisset absolutè prohibitum. Rom. 1. v. 9. *Testis mihi est DEUS.* Et 2. Corin. 1. v. 23. *Testem invoco DEUM in animam meam.* Et Philip. 1. v. 8. *Testis mihi est DEUS, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Jesu Christi.* Et 1. Tim. 5. v. 21. *Testor coram DEO, & Christo JESU.* Et in epist. ad Hebræos cap. 6. v. 16. affirmat omnem controversiam finiri per juramentum. Quod etiam confirmari potest ex quotidiana praxi, quæ viget apud Christianos in judiciis, & tribunalibus. Quando enim reus suam innocentiam non potest probare per testes, jubetur illam interpositò juramento attestari. Et sic cessat lis, & controversia.

4. Posteriores sic explico. Abusus juramenti in eo consistit, quòd aliqui soleant facile, etiam in rebus parvi momenti, & sine ulla necessitate DEUM in testem vocare, quod est contra reverentiam DEO debitam. Hunc abusum prohibet Christus: *Ego autem dico vobis, non jurare omnino.* Ubi particula (*omnino*) non significat,

beat, quòd nullo casu liceat jurare; sed quòd nullà formà, neque per Deum, neque per creaturas licitum sit jurare absque necessitate. Quòd alibi aliis verbis exprimitur. Exod. 20. v. 7. *Non assumes nomen Domini DEI tui in vanum.* Et Deut. 5. v. 11. *Non usurpabis nomen Domini DEI tui frustra.* Ubi istæ duæ particulæ, *frustra* & *in vanum*. Idem valent, ac si dicas, temerè, & sine necessitate. Vide *Aug. lib. de mendaciò cap. 15.*

CAPUT VI.

De Polygamia.

1. **A** Nabaptistæ docent licitam esse polygamiam, id est, licitum esse homini Christiano plures simul habere uxores; quod damnatum est in Concilio Tridentino Sess. 24. can. 2. Nos tria tempora distinguimus. *Primum*: Ab initio mundi usque ad Abrahamum. *Secundum*: Ab Abrahamo usque ad Christum. *Tertium*: A Christo usque ad finem mundi. In primo fuerunt primi parentes cum proximis suis posteris. In secundo Judæi cum suis progenitoribus, Abrahamo, Isaac, & Jacob. In tertio sunt Christiani,

2. Igitur in primo viguit sola monogamia, ex Dei institutione, Gen. 1. v. 27. *Masculum, & feminam creavit eos.* In secundo concessa est polygamia. In tertio reducta est monogamia, & explosa polygamia, Matthæi 19. v. 4. *Qui fecit hominem ab initio, masculum, & feminam fecit eos.* Et 1. Corinth. 7. v. 2. *Unusquisque suam uxorem habeat, & utraque suum virum habeat.*

CAPUT VII.

De vinculo Matrimonii.

1. **A** Nabaptistæ docent, vinculum Matrimonii apud Christianos dissolvi posse propter hæresim alterius conjugis, quod etiam damnatum est in Trident. Sess. 24. canon. 5. Et meritò. Nam Christus Matth. 19. v. 6. generatim dicit: *Quod DEUS coniunxit, homo non separet.*

2. Nec obstat, quòd olim Judæis concessum sit, datò libellò repudii, dimittere uxores suas, & alias ducere; quia hoc factum est propter duritiem cordis eorum, juxta illud Matth. 19. v. 8. *Moses ad duritiem cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic.* Unde, & Christus generatim dixit, Marci 10. v. 11. *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam:* Et Apost. Roman. 7. v. 2. *Quæ sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est à lege viri.* Igitur vivente viro, non habetur adultera, si fuerit cum alio viro.

3. Loquer de Christianis; quia aliud est de infidelibus. Nam si duo infideles contrahant matrimonium, & postea alter conjugum fiat Christianus, & alter persistat in infidelitate, potest Christianus infidelem dimittere, & cum alia Christiana contrahere, ut docet Apostolus. 1. Corinth. 7. v. 15. Quod Christianis non licet. In nullo enim casu potest maritus Christianus uxorem Christianam dimittere, & cum alia contrahere. Dices potest id facere ob fornicationem, seu adulterium, ut fatetur Christus Matth. 5. v. 32. *Omnis qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam machari: & qui dimissam duxerit, adul-*

adulterat. Resp. Aliud est, dimittere uxorem suam propter fornicationem; aliud illâ dimissâ, ac vivente, aliam ducere. Prius concessum est à Christo; non posterius. Sic explicat Apostolus 1. Corinth. 7. v. 10. cum ait: *lis autem qui matrimonio juncti sunt præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quòd si discesserit (ob fornicationem) manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Ubi duo consideranda sunt: *Unum:* Quòd aliquando uxor possit discedere à viro, ex legitima causa. *Alterum:* Quòd vivente viro, non possit alium virum accipere, sed debeat vel manere innupta, vel priori viro reconciliari.

C A P U T V I I I.

De animabus justorum post hanc vitam.

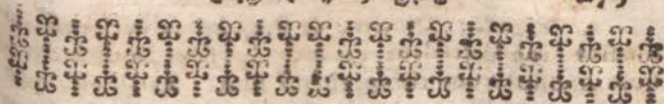
1. **A** Nabaptistæ, præsertim, qui Libertini dicti sunt, docent animas justorum post hanc vitam dormire, id est, extingui, ut refert Calvinus in *psychopannychia*, & noster Bellarminus *lib. 4. de Christo cap. 7.* Potest autem dupliciter hoc intelligi. *Primò:* Quòd dormiant, seu extinguantur in perpetuum. *Secundò:* Quòd non quidem in perpetuum, sed usque ad extremum judicii diem.

2. Priori sensu manifestè falsum est, quia tollit immortalitatem animæ. Nam si animæ justorum extinguuntur post hanc vitam in perpetuum, certè immortales non sunt, sed æquè mortales, ac animæ brutorum animalium: nec post hanc vitam habent ullam mercedem laborum suorum: Nec ulla datur Ecclesia triumphantium hominum in cælis. Quæ omnia absurdum sunt Christianis auribus.

3. Posteriori etiam falsum est. *Primo*: Quia anima Christi post hanc vitam non fuit extincta usque ad diem judicii. *Secundo*: Nec animæ Abraham, Isaac, & Jacob: juxta illud Matth. 22. v. 32. Ego sum DEUS Abraham, & DEUS Isaac, & DEUS Jacob. Non est DEUS mortuorum, sed viventium. *Tertio*: Nec anima Samuelis, 1. Reg. 28. v. 12. *Quarto*: Nec anima Oniæ Pontificis 2. Machab. 15. v. 12. *Quinto*: Nec anima Latronis cui dictum est: Hodie mecum eris in Paradiso. Denique nec animæ eorum, ad quas descendit Christus in triduo mortis, 1. Pet. 3. v. 19. nec quæ cum eo resurrexerunt.

Matth. 27. v. 53.

LIBER QUINTUS.

De Controversiis Politicorum.

Politici non pertinent ad particularem aliquam sectam; sed cum quavis religione permixti sunt. Nam & apud Catholicos, & apud Lutheranos, & Calvinistas reperiuntur aliqui, qui vel plures faciunt politicam, quam fidem Christi; vel certè, qui movent quæstiones aliquo modo ad politicam pertinentes. Porro capita, quæ ab ipsis disputantur initiò hujus operis recensita sunt. Ea nunc ordine persequar.

C A P U T I.

An quilibet in sua fide salvari possit.

1. **M**ulti Politici putant, Catholicos in Catholica, Lutheranos in Lutherana, Calvinistas in Calvinistica fide salvari posse. Quod dupliciter explicari potest. *Primò*: Omnes, & singulos salvari posse in sua fide, modò credant in Christum, juxta illud Joan. 3. v. 15. *Ut omnis, qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam.* Ratio est. Qui tenet fundamentum fidei, salvari potest. At Christus est fundamentum fidei, teste Apostolo. 1. Cor. 3. v. 11. *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus JESUS.* Ergo qui tenet hoc fundamentum, id est, qui credit in Christum, salvari potest. Jam verò Catholici, Lutherani, & Calvinistæ credunt in Christum: ergo per fidem in Christum salvari possunt.

2. *Secundò*: Omnes, & singulos salvari posse in sua fide, modò credant 12. articulos fidei, qui in Symbolo Apostolorum comprehensi sunt. Ratio est, quia in illis articulis continetur summa, seu regula totius fidei Christianæ, ut rectè notat D. Augustinus *serm.* 130. c. 5. de tempore, cum ait: *Symbolum est regula fidei vestra brevis, & grandis. Brevis, numero verborum; grandis pondere sententiarum.* Et *serm.* 181. *Apostoli certam regulam fidei tradiderunt, quam secundum numerum Apostolorum duodecim sententiis comprehensam Symbolum vocaverunt: per quam credentes Catholicam tenerent unitatem, & hæreticam convincerent pravitatem.* Nunc autem Catholici, & Lutherani, & Calvinistæ credunt 12. articulos fidei, qui in Symbolo comprehensi sunt. Ergo per hanc fidem salvari possunt.

Prior explicatio discutitur.

3. **P***rior explicatio potest duobus modis intelligi. Primò*: Omnes salvari posse, qui confusè credunt in Christum, etiamsi non credant in particulari præcipua mysteria de Christo. *Secundò*: Omnes salvari posse, qui distinctè credunt in Christum, credendo Christi divinitatem, humanitatem, nativitatem ex Virgine, passionem, mortem, resurrectionem, & alia mysteria, quæ in Symbolo Apostolorum signata sunt. Si intelligatur hoc secundo modo, jam coincidit cum posteriori explicatione, de qua paulò post. Si autem intelligatur primo modo, falsum est. Non enim sufficit ad salutem si confusè tantùm credas in Christum. *Primò*: Quia alioqui omnes hæretici salvari possent, ut Arianæ, Donatistæ, Pelagiani, & similes alii. Omnes enim ut minimum confusè credunt in Christum. At consequens est contra Evangelium, in quo zizania jubentur alligari in fasciculos ad combutendum *Matth.* 23. v. 25. Hæretici autem sunt zizania, uti PP. communiter interpretantur. *Secundò*: Si Catholici in Catholica, Lutherani in Lutherana, & Calvinistæ in Calvinistica salvari possent, eo quod omnes

omnes saltem confuse credant in Christum; quid necesse esset tot lites, & controversias inter ipsos excitari? Aut cur Lutherani excluderent Catholicos, & Calvinistas, & hi vicissim illos? Si enim quisque per fidem in Christum salvari potest; maneat quisque in sua fide; cessent persecutiones, & anathemata, terveretur pax, & tranquillitas. Hoc autem non fit: ergo indicant hæc partes unumquemque in sua fide salvari non posse.

4. Nec obstant testimonia Scripturæ, quæ præ priori explicatione allata sunt. Non enim intelliguntur de Christo in confuso, sed distinctè, & in particulari, quo ad præcipua mysteria, quæ nobis revelata sunt. v. g. Cum Christus de seipso dixit: *Ut omnis qui credit in ipsum non pereat*, locutus est speciatim de sua divinitate, ut patet ex contextu, qui sic habet: *Sic DEUS dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret: ut omnis qui credit in ipsum non pereat.* Et infra: *Qui credit in eum, non judicabitur: qui autem non credit, jam judicatus est: quia non credit in nomine unigeniti Filii DEI.* Itaque non sufficit si credas in Christum confuse, sed necesse est, ut credas in Christum, quatenus est unigenitus Dei Filius.

5. Similiter, cum Apostolus dixit, Christum esse fundamentum fidei, locutus est de præcipuis Christi mysteriis: ut alibi se explicat. Nempe de Christi divinitate, Rom. 1. v. 4. *Qui prædestinatus est Filius DEI.* De humanitate Gal. 4. v. 4. *Misit DEUS Filium suum, factum ex muliere.* De passione 1. Corinth. 1. v. 23. *Nos autem predicamus Christum crucifixum.* De morte, sepultura, & resurrectione, ibidem cap. 15. v. 3. *Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundum scripturas: & quia sepultus est, & quia resurrexit tertio die.* Et infra v. 14. *Si autem Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra: inanis est, & fides vestra.* De Ascensione, Ephes. 4. v. 8. *Ascendens in altum, captivum duxit captivitatem.* De sessione ad dexteram Dei Petri Coloss. 3. v. 1. *Quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in cæstra DEI sedens:* Et de aliis similibus, quæ

lingillatim complexus est Athanasius in Symbolo, & tandem ita concludit: *Hæc est fides Catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.*

Posterior explicatio etiam discutitur.

6. **I**N posteriori explicatione sumitur hoc principium: Omnes salvari posse, qui credunt 12. articulos fidei in Symbolo Apostolorum comprehensos. Quod verum est cum his limitationibus. *Primò*: Si explicitè credas 12. articulos secundum verum, & legitimum sensum. *Secundò*: Si reliquos articulos, qui non sunt in Symbolo, ut minimum credas implicitè, id est, si generatim credas, quod Ecclesia credit; & paratus sis in particulari credere quidquid ab Ecclesia credendum proponitur. *Tertiò*: Si nullum habeas errorem veræ fidei contrarium. *Quartò*: Si serves mandata DEI. Hinc ita concludo: Illi non possunt salvari in sua fide, qui neque explicitè credunt 12. articulos Symboli juxta legitimum sensum, neque parati sunt alios credere, qui ab Ecclesia credendi proponuntur, neque servant mandata DEI. At Lutherani, & Calvinistæ sunt tales: ergo in sua fide salvari non possunt.

7. Minorem probo per singulas partes. *Primò*: Quia ut taceam de aliis articulis, non credunt hunc, *Sanctam Ecclesiam Catholicam*. *Secundò*: Nec parati sunt credere alios articulos, qui à sancta Ecclesia Catholica ad credendum proponuntur. Imò parati potius sunt Ecclesiam calumniari, quasi à vera fide defecerit, & adultera facta sit. *Tertiò*: Neque deserunt errores veræ fidei contrarios, de quibus libris superioribus actum est. Denique, tantum abest, ut servant præcepta Decalogi, ut etiam doceant, servari non posse: in quo partim suæ malitiæ prætextum quærunt, partim accusant DEUM, quasi impossibile à nobis exigat.

C A P U T II.

An liceat negare fidem Christi ad vitandam mortem.

1. **R**efert Eusebius lib. 6. Historiæ Eccles. cap. 37. fuisse olim hæreticos qui docerent, non peccare eos, qui in Persecutionibus negant Christum externa voce, modò eum corde confiteantur. Idem hoc tempore sentiunt multi Politici. Sed malè. *Primò*: Quid est contra confessionem fidei, quæ nos obligat, ut fidem Christi non negemus. Quod ipsemet Christus affirmat. Matth. 10. v. 32. Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. Unde August. tract. 36. in Joannem. *Quanta vita est confiteri Christum, tanta mors est negare Christum.*

2. Deinde est contra virtutem veritatis. Nam veritas obligat nos, ut non mentiamur. Mentiremur autem, si externa voce negaremus fidem Christi, quam interno corde confitemur. Hinc sequitur easdem ob causas, non licere negare, te esse Catholicum, si Catholicus es. *Primò*: Quia hoc esset negare fidem Christi, quod est contra obligationem confessionis fidei. *Secundò*: Esset mendacium, quod est contra obligationem veritatis. *Quæres* an etiam peccaret, qui negaret se Lutheranum, aut Calvinistam esse, si revera talis esset? *Resp.* Peccaret quidem contra veritatem, quia mentiretur, non tamen contra confessionem fidei, quia illa non obligat illum ad confitendam falsam fidem, qualis est Lutherana, & Calvinistica.

CAPUT III.

*An aliquando liceat tacere, aut dissimulare**Ch isti fidem.*

1. **A**liud est negare fidem, quod non licet, ut dixi: aliud tacere, dissimulare, occultare, de quo hic disputamus: Et potest esse duplex questio. *Una:* An aliquis possit tacere, aut dissimulare fidem, quando rogatur à Judæis, Turcis, aut Gentilibus, an sit Chistianus? Vel ab hæreticis, an sit Catholicus? *Resp.* Si interrogatur à persona publica, non potest tacere, aut ambigüe tergiversari, sed tenetur aperte confiteri, quod res est, etiam cum periculo vitæ. Si autem interrogatur à privata persona, potest tacere, aut eludere, dicendo, Quid ad te? quorsum me rogas? Ratio est, quia publica persona habet potestatem interrogandi, quam privata non habet. Vide Sanchez lib. 2. Moral. cap. 4. num. 6. & alios ibidem.

2. Altera est, an aliquis existens apud gentiles, vel hæreticos tempore persecutionis, possit fugere, vel occultare, ne cogatur respondere de rebus fidei, ut sit periculum mortis evadat? *Resp.* Potest juxta illud Matth. 10. v. 23. *Cum autem persequerentur vos in civitate ista, fugite in aliam.* Quod etiam Paulus in exemplò approbavit. Cum enim custodirentur porta civitatis, per murum in porta dimissus est, ut fugâ se salvaret. Act. 9. v. 25. & 2. Cor. 12. v. 13. Videatur S. Achan. in Apologia pro sua fuga.

3. Potest tamen fieri, ut hujusmodi fuga propter aliquam circumstantiam sit illicita; præsertim in Pastore, vel Episcopo, qui ratione sui officii tenetur manere apud suos subditos, tempore communis persecutionis, etiam cum periculo vitæ: idque ex duplici causa. *Primò:* Ne subditi fideles, qui manent in persecutione, relinquantur sine Pastore, cujus præsentia tunc maxime necessaria est, c. Sciscitaris, 7. q. 1. *Secundò:* Ne infideles contemnant nostram religionem, quando vident eam à propriis Pastoribus in casu necessitatis non desendi, D Thom. in 2. 2. q. 2. art. 2. ad 2. Ca.

C A P U T IV.

An aliquando liceat simulare alienam fidem.

1. **D**ictum est, quomodo Christianus debeat se gerere circa confessionem propriæ fidei. Nunc videndum est, an possit aliquando simulare alienam sectam, aut religionem. Quod dupliciter fieri potest. *Primo*: Externis verbis, ut si dicat se Ariarium, aut Judæum, aut Turcæm, aut Gentilem esse, cum non sit. Hoc nunquam licet, ut supra ostenditur, quia est apertum mendacium. *Secundo*: Externis signis, ut si cum Gentilibus adoret idolum, aut cum hæreticis publicè oret, conciones audiat, & quæ similia sunt. Est ergo quæstio, an liceat homini Christiano, & Catholico, apud hæreticos, vel alios infideles usurpare hujusmodi signa, ut occultet se Christianum, & Catholicum esse, ne fortè cognitus occidatur.

2. Aliqui generatim putant licet modò fiat animò simulandi tantum, absque interna voluntate proficendi falsam religionem. Ita Adrianus in 4. q. 1. de Baptismo in respons. ad 5. arg. Et videtur esse sententia D. Hieronymi in cap. 2. ad Galat. ubi ait utilem esse simulationem, & assumendam in tempore. Et excusat Apostolos, qui per simulationem usurpârunt ceremonias Mosaicæ, quæ jam erant abrogatæ, & illicitæ.

3. Alii utuntur distinctione. Nam externa signa, quibus simulari potest falsa religio, possunt revocari ad duo capita. Quædam propriè, ac speciatim instituta sunt ad cultum falsæ religionis: alia verò, tametia propria sint infidelium, non tamen instituta sunt ad cultum falsæ religionis, sed alium finem. Putant igitur priora esse illicita, & contra confessionem fidei, non item posteriora. Ita Alexander, Antonius, Navarrus, Bannes, & alii apud Valentiam tom. 3. q. 3. p. 2. q. 4. Ut hæc doctrina melius examinetur, ad particularia signa descendendum est hoc modo, & ordine.

CAPUT V.

An liceat per simulationem idola colere?

1. **N**on licet, *Primò*: Quia Apostolus damnat hujusmodi cultum. 2. Corinth. 6. v. 14. *Secundò*: Constat Marcellinum Pontificem graviter peccasse, quod ob metum mortis idolis sacrificaverit, ut patet ex Pontificali Damasi. *Tertiò*: Multi Martyres per simulationem potuissent evadere mortem, & tamen noluerunt, quia judicabant non licere. *Quartò*: Qui per simulationem adorat idola, committit mendacium, non quidem verbò, sed factò, quia significat se idololatram cum non sit: At mendacium nullo modo licitum est. (infra cap. 20.)

2. Solent objici aliquot exempla in contrarium. *Primò*: Exemplum Jehu Regis Israël, qui simulabat se velle sacrificium offerre idolo Baal, ut haberet occasionem occidendi sacerdotes Baal, qui erant in templo congregati. 4. Reg. 10. v. 19. Quam ipsius simulationem approbavit Deus, cum dixit: *Studiosè egisti, quod rectum erat, & placebat in oculis meis.* ibid. v. 30.

3. Deinde exemplum Helisæi Prophetæ, qui etiam approbavit simulationem in causa religionis. Cum enim Naaman Syrus, ut satisfaceret Regi suo gentili, vellet per simulationem adorare idolum in templo Remmon, petivit ab Helisæo, ut pro se oraret Deum pro condonatione hujus peccati. *Resp.* Helisæus: *Vade in pace.* 4. Reg. 5. v. 19. Quasi diceret: poteris hoc bonâ conscientia facere, si non habes animum adorandi falsum Deum, sed tantum simulandi adorationem.

4. Tertiò exemplum Davidis, qui immutando faciem suam coram Rege Achis, simulabat se stultum esse, ut evaderet periculum mortis, quod putabat sibi imminere. 1. Reg. 21. v. 13. His exemplis utitur Adrianus locò citatò ad suam sententiam confirmandam, quam præcedenti cap. recensui.

5. *Resp.* Hæc exempla non obstant nostræ resolutioni. *Primo*: Quia Jehu per illam simulationem verè peccavit, ut docet D. August. lib. contra mendacium cap. 2. ubi id confirmat ex illo 4. Reg. 10. v. 31. *Jehu non custodivit, ut ambularet in lege Domini DEI Israël, in toto corde suo.* Nec verum est, quòd Deus illam approbaverit. Solùm laudavit factum Jehu in eo, quòd omnes sacerdotes Baal occiderit, & domum Achab funditus deleverit, ut ex contextu patet.

6. Adoratio Naaman Syri non fuit cæremonia religiosa, sed politica, & licita. Non enim flectebat genua in templo Remmon, ut coleret idolum, sed ut Regi suo præstaret servitium politicum. Pro quo notandum est, fuisse morem Regis Syriæ, ut inniteretur humeris alicujus famuli: sive in templo, sive in foro; idèque famulum, cujus humeris innitebatur, ex officio debuisse hoc obsequium illi præstare, ubicunque Rex esset. Si ergo vel stare, vel ambulare, vel genu flecteret, necesse erat famulum etiam stare, vel ambulare, vel genu flectere, non intuitu religionis, sed ratione obsequii civilis, quod quilibet servus teneretur exhibere suo Domino. Unde magna erat differentia inter Naaman. & Regem. Nam adoratio Regis fiebat intuitu religionis. Cùm enim esset homo gentilis, colebat idolum adoratione, seu flexione. Adoratio autem Naaman fiebat intuitu civilis obsequii. Cùm enim flecteret genu, non alio animo faciebat, quàm ut suo Regi genu flectenti, famulandi studio subserviret. Ità Abulensis in lib. 4. Reg. cap. 5. q. 25. Liranus ibid. circa textum, Azor. lib. 8. Moralium cap. 27. q. 7. & nonnulli alii.

7. David coram Rege Achis non simulavit falsam religionem, de qua simulatione hic agimus; sed stultitiam, & morbum. An licitè, quæstio est, quæ huc non pertinet. Videatur D. Thomas in 2. 2. q. 111. art. 1. ad 2.

CAPUT VI.

An liceat cum hæreticis publicè orare?

1. **S**I naturam rei spectes, non est per se malum, sed indifferens. ire ad templa hæreticorum, aut gentilium. Potest enim, ratione circumstantiarum, vel bene, vel malè fieri. Malè quidem, si fiat, vel animò profitendi falsam religionem; vel cum aliorum offensione, & scandalo, vel denique, cum nostro, vel alieno periculo. Bene, si his omnibus seclusis, bona intentione oremus DEUM; & aliunde sit aliqua rationabilis necessitas, cur ibi potius, quàm alibi opus sit id præstare.

2. Quod duplici exemplo declarari potest. *Primo*: Exemplò Catholicorum, qui habitant inter hæreticos. Nam si Princeps illorum sit hæreticus, & mandet, ut omnes subditi cujuscunque sint fidei, orationis tempore ad unum templum conveniant, poterunt Catholici id præstare: modò Princeps non mandet hoc in odium religionis, sed ob alium finem licitum, & honestum. Ita Azor. lib. 8. moral. cap. 27. quæst. 5. Deinde exemplò servi Christiani, qui apud Turcas, vel Gentiles captus est. Nam si Dominus illius velit uti ipsius servitiò, non solum domi, sed etiam in templo, potest servitiùm illi præstare, & dum præstat, simul animum orandi studiò, ad DEUM attollere. Sicut de Naaman dictum est. Vide Azorium ibid. q. 7.

CAPUT VII.

An liceat conciones hæreticorum audire?

1. **H**Oc intellige in illis locis, ubi Catholici cum hæreticis permixti sunt, ut in Germania, Polonia, Belgio. Ratio dubitandi est, quia talis cæremonia est instituta ad cultum falsæ religionis: ergo

ergo semper est illicita, juxta regulam Alexandri, Antonini, & aliorum, qui cap. 4. §. 3. citati sunt. Contra verò est, quòd multi boni viri sine scrupulo audiant conciones hæreticas, quos damnare non possumus.

1. *Resp.* Aliud est habere conciones hæreticas; aliud audire. Prius ex se malum est, quia nunquam licet docere hæresim. Posterius ex se indifferens est, & potest bene vel malè fieri. Malè quidem, si fiat vel animò discendi hæresim, vel cum scandalo aliorum, vel cum periculo subversionis. Bene, si, his malis exclusis, fiat in eum finem, ut hæreticorum errores faciliùs, & securiùs refutantur. Igitur tamen si actio docendi hæresim ex se instituta sit ad cultum falsæ religionis, & ideo semper illicita, tamen actio audiendi ejusmodi conciones non est determinata ad unum finem, sed ad varios ordinari potest. *Primò*: Ad cultum falsæ religionis. Sic illicita est. *Secundò*: Ad confutationem erroris. Sic licita est, si absit scandalum. Idem fit in contrario. Nam etiam audire fidem Christi, poterit referri ad duos diversos fines. *Primò*: Ad eam discendam. *Secundò*: Ad oppugnandam. Priori modo audiebant illam multi Judæi, & Gentiles tempore Christi, posteriori Pharisæi.

CAPUT VIII.

An liceat Sacramenta cum hæreticis participare?

1. **L**utherani, & Calvinistæ agnoscunt duo tantùm Sacramenta, Baptismum, & Eucharistiam. Dico ergo *primò*: Non licere Baptismum ab illis petere, extra calum necessitatis. Ratio est, quia licet ipsi verum Baptismum administrent, adhibitâ legitimâ materiâ, & formâ cum intentione baptizandi; tamen, cum eundem Baptismum possimus petere a Catholicis, impium, & scandalosum est confugere ad hære-

hæreticos. Adjeci, *extra casum necessitatis*. Nam si esset urgens necessitas, & non adesset Catholicus, qui Baptismum conferret, liceret accipere ab hæretico.

2. Dico *secundò*: Non licere etiam cum Lutheranis, aut Calvinistis Eucharistiam participare, quia ipsi vel non habent verum Sacramentum Eucharistiæ, ex defectu Sacerdotum consecrantium; vel si aliquando habent quod rarum est, prostantur peculiarem errorem circa idem Sacramentum. Nam Calvinistæ negant Corpus, & Sanguinem Christi realiter adesse in Sacramento. Lutherani concedunt quidem adesse, sed simul afferunt, manere substantiam panis, & vini cum substantia corporis, & Sanguinis Christi. Si ergo Catholici cum illis communicarent, viderentur favere ipsorum errori.

C A P U T IX.

An liceat Matrimonia cum hæreticis contrahere?

1. **C**ertum est, generatim loquendo, non licere. *Primò*: Quia est contra prohibitionem Ecclesiæ. can. *Cave*, & con. *Non oportet*, 25. q. 3. Deinde, est scandalosum. *Secundò*: Est periculosum, quia Catholicus, qui accepit hæreticam, se, & filios suos exponit periculo subversionis. *Tertiò*: Committit sacrilegium, profanando sacramentum Matrimonii, dum illud hæreticæ personæ administrat. Quæ omnia fusè prosequitur noster Serarius in libello de Catholicorum cum hæreticis matrimonio.

2. Solet tamen speciatim disputari, an Catholici in Germania possint contrahere cum hæreticis, præsertim cum jam usu id receptum sit. Affirmant Azorius lib. 8. Moral. cap. 15. quæst. 5. & Sanchez lib. 7. de Matrimonio disput. 17. num. 5. qui citant pro se Navarorum. Alii contrarium tenent. Ego existimo, Catholicos in Germania sæpè excusari posse. *Primò*: Quia

Canones illi, qui prohibent talia matrimonia, vel non sunt recepti in Germania, vel certè per contrariam consuetudinem abrogati. *Secundò*: In Germania cessat scandalum. *Tertiò*: Fieri potest, ut Catholicus sit tam firmus in fide, ut non sit periculum subversionis: Et ab initio contractus potest excipere, ut proles catholice educentur. *Quartò*: Ignorantia potest illum excusare a peccato sacrilegii. Multi enim Catholici inculpabiliter ignorant, contractum matrimonii cum hæreticis esse sacrilegium. Imò Navarrus, Sanchius, & Azorius, qui ajunt in Germania licitum esse, negarent esse sacrilegium.

C A P U T X.

An liceat comitari hæreticos ad sepulturam?

1. **A**liqui putant licere, quia nihil mali apparet in eo, quod quis sepeliat mortuos, aut funera eorum prosequatur. Alii, non licere, quia qui hoc facit, videtur illorum hæresim approbare. Sed distinguendum est. Nam in iis locis, ubi Catholici cum hæreticis promiscuè vivunt, & quotidie sine prohibitione, aut excommunicationis periculo cum illis conversantur; licitum est Catholicis prosequi, & comitari funera hæreticorum, si præcisè spectetur sepultura. *Primò*: Quia in ejusmodi locis, ubi nulla est prohibitio, nullum potest esse scandalum: ergo (saltem ex hac parte) licitum est. *Secundò*: Sepelire mortuos, est opus misericordiæ: ergo ex affectu misericordiæ honestè fieri potest. *Tertiò*: Catholicus potest ducere uxorem hæreticam, ut ex magnis Authoribus dictum est: ergo potest illam post mortem sepelire. Hic enim minus mali apparet, quam ibid.

2. At in aliis locis, ubi prohibitum est Catholicis conversari cum hæreticis, sub pœna excommunicationis, non licitum est funera hæreticorum comitari. *Primò*: Quia talis prohibitio, cum justa sit, obligat, in con.

conscientia: ergo contra conscientiam faceret, qui illam prohibitionem transgrediretur. *Secundo*: Quia tamen si sepelire mortuos, sit opus misericordiae, quando fit ex interno misericordiae affectu, non tamen est laudabile, si fiat contra prohibitionem Ecclesiae. Habemus simile exemplum in Scriptura: offerre DEO holocaustum, erat opus pium, ac religiosum in lege Moisaica: Et qui illud offerebat. At Saul, qui illud obtulit contra prohibitionem Samuelis, graviter peccavit, & in poenam peccati, regno privatus est 1. Reg. 13. v. 9. & cap. 15. v. 22.

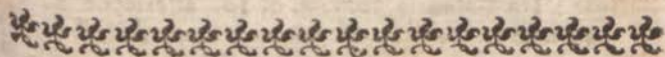
C A P U T XI.

An liceat libros hæreticorum legere?

1. **A**ffirmant Politici. Nos distinguimus. Jure naturali, ac divino prohibitum est legere libros hæreticorum, quando est periculum defectionis à fide: licitum quando non est tale periculum. Jure humano, variae factae sunt prohibitiones. Hoc tempore duae exstant generales. Una in Bulla cœnæ Domini, cum adjuncta excommunicatione, reservata Pontifici. Altera in Indice librorum prohibitorum, cum adjuncta excommunicatione, non reservata Pontifici. Unde sequitur. *Primo*: Legentem libros hæreticorum sine facultate & dispensatione, incurrere duplicem excommunicationem. Unam Bullæ; alteram Indicis: Et ab una posse absolvi à proprio Confessario; ab altera, non nisi à Pontifice, aut habente privilegium à Pontifice. *Secundo*: Posse aliquem incidere in excommunicationem Indicis, ita ut non incidat in excommunicationem Bullæ, si nimirum legat libros, qui prohibiti sunt in Indice, & non sunt prohibiti in Bulla. Nam in Bulla tantum prohibiti sunt libri manifeste hæretici, in indice plures alii.

2. Dices. *Primò*: Aliquando necesse est legere libros hæreticorum, præsertim quando errores illorum refutandi sunt, qui aliunde quàm ex eorum libris integre, & certò cognosci non possunt. Ergo generales illæ prohibitiones non sunt justæ, & rationabiles. *Resp.* Non sequitur, quia quando necesse est legere libros hæreticorum ad eos confutandos, tunc petenda est dispensatio, seu facultas legendi, quæ non negabitur, si is, qui petit, videatur idoneus ad confutandum.

3. Dices *secundò*: Libri hæreticorum continent multa vera, & utilia: ergo non debent prohiberi, quia stultum est, propter aliqua falsa, & in utilia, privare se etiam veris, & utilibus. *Resp.* Hinc potiùs sequitur, non debere legi hæreticorum libros, eò quòd vera falsis, & bona malis permisceant. Sic enim decipiunt Lectorem, nam si sola falsa, & mala dicerent statim ab omnibus rejicerentur: si sola vera, & bona, hæretici non essent. Itaque de industria omnia miscent, ut ex malis bona inficiant; & per bona, mala sua abscondant. Unde Hieronymus epist. 7. ad Lætiam: *venena inquit, non datur, nisi melle circumlita.* Deinde si bona, & vera volumus cognoscere, faciliùs, & securiùs, ex Catholicorum, quàm hæreticorum libris cognoscemus, juxta illud ejusdem Hieronymi epist. 10. ad Furiam: *Eorum dimittat tractatus lege, quorum fides nota est. Non necesse habes: aurum in luto querere.*

C A P U T XII.

An liceat cum hæreticis disputare de Fide?

1. **C**ertum est, aliquando licere, aliquando non licere. Non licet in his casibus. *Primò*: Quando Catholicus, qui disputat cum hæreticis de fide, non habet rectam intentionem: ut si disputet, tanquam dubitans de fide. (D. Thomas in 2. 2. quæst. 10. artic. 7.) Tunc enim conjicit se in periculum

lum deficiendi à fide. *Secundò*: Quando est Laicus quia cum Laici ut plurimum sunt indocti; sub pœna excommunicationis interdicta est illis hujusmodi disputatio: (cap. Quicumque, de hæreticis in 6.) *Tertiò*: Quando est periculum ex parte Auditorum, qui adsunt, ne pervertantur. D. Thom. supr. *Quartò*: Quando hæreticus, cum quo disputatur, est pertinax, & aliunde nulla utilitas ex disputatione spectari potest.

2. Dices: *Primò*: Sæpè fit, ut aliquis Laicus sit doctior, quàm Clericus aut Religiosus: ergo tunc soltem potest disputare. *Resp.* Non sequitur, quia leges feruntur generatim pro aliqua communitate, non solent spectare, quid aliquando fieri possit in hoc, vel illo casu particulari, sed quid fiat, ut plurimum. At Laici, ut plurimum sunt indocti, licet aliquando contingat hunc, vel illum esse doctum. Ergo omnes tenentur legem inhibitionis servare. Ità Navarrus, & alii citati à Sanchio lib. 2. moral. cap. 6. n. 5.

3. Dices: *Secundò*: Hinc sequitur, omnes Laicos quantumvis doctos, qui in Germania disputant cum hæreticis de fide, non solum peccare, sed etiam excommunicatos esse, quod est absurdum, & contra communem hominum opinionem. *Resp.* Non sequitur; quia in Germania, ubi Catholici, & hæretici permixti sunt, non est in usu supradicta inhibitio, sed per contrariam consuetudinem est abrogata, ac proinde non obligat: Ità Valentia tom. 3. q. 10. assertionem 2.

4. Dices: *Tertiò*: Si Laicus, quia indoctus est, peccat disputando de fide, etiam Clericus peccabit, si indoctus sit. Et sic erit par ratio utriusque. *Resp.* Clericus non peccat contra inhibitionem Ecclesiasticam, de qua sermo est, quia illa comprehendit solos Laicos, sed peccat contra Jus naturale, quia exponit se periculo erroris. Hinc sequitur, tam Laicum, quàm Clericum indoctum peccare: sed Laicum contra legem naturalem & Ecclesiasticam, Clericum contra naturalem tantum. Item, Laicum excommunicari, non Clericum.

CAPUT XIII.

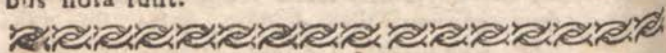
An liceat pacisci cum Hæreticis?

2. **C**UM Hæreticis non faciliè ineundi sunt contractus, conventiones, fœdera, pacta, sive publica, sive privata (etiam si alias licita, & honesta sint) propter tres causas. *Primò*: Propter periculum subversionis. Nam sæpè periculum est, ne Catholici, qui paciscuntur cum hæreticis, deficiant à vera fide. Exod. 34. v. 15. & Deut. 7. v. 3. *Secundò*: Propter scandalum, quia aliquando fit, ut infirmi scandalizentur, quando vident Catholicos cum hæreticis inire pacta, & conventiones. 2. Machab. 6. v. 24. *Tertiò*: Propter perfidiam hæreticorum. Non enim faciliè paciscendum est cum iis, qui non servant fidem. Hæretici nec Deo, nec hominibus servant fidem.

2. Quòd Deo non servant, probo exemplò Lutheri. Is triplici titulo fuit perfidus in Deum. *Primò*: Quia fidem Catholicam, quam in Baptismo susceperat, & multis annis professus fuerat, tandem abjecit; quæ summa perfidia est. In qua imitatus est Hymenæum, & Alexandrum, de quibus Apost. 1. Tim. 1. v. 19. *Circa fidem naufragaverunt, quos tradidi Sathanæ.* *Secundò*: Quia cùm esset Monachus, solenni voto promissit Deo perpetuam castitatem. Non servavit, sed monialem simili voto obstrictam, sacrilegò connubiò sibi adjunxit. Similis mulierculis, de quibus idem Apostolus 2. Timoth. 5. v. 11. *Cum luxuriata fuerint, in Christo nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* *Tertiò*: Quia cùm publico ritu in Academia catholica Doctor Theologiæ promoveretur, juramentò se obstrinxit, defensorum se illam doctrinam, quæ tunc multis sæculis usu erat recepta. Nec hoc præstitit. Novam doctrinam est commentus, quæ tertia perfidia est. Lutherum secuti sunt Lutherani, Calvinistæ, Anabaptistæ. Plerique, si non tri-

triplici, ut Lutherus, certè, vel uno, vel duplici titulo perfidi in DEUM.

3. Hinc infero, si tam improbi sunt, ut pro nihilo ducant, fidem DEO promissam violare, neque nobis promissam servaturos. Res ipsa loquitur. Exstant exempla vetera, & nova. Vetera taceo. Nova omnibus nota sunt.

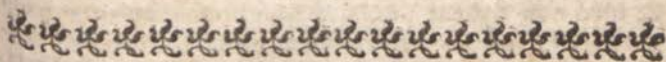
C A P U T XIV.

An si paciscaris cum Hæreticis, fides servanda sit?

1. **D**ixi non facilè paciscendum cum illis esse; si tamen pactus es, & nihil aliud obstat, quàm hæresis, fides servanda est, non minus, quam si cum Catholicis pactum iniisses; ratio est, quia obligatio pacti, seu mutuae promissionis oritur ex triplici virtute, nempe veritatis, fidelitatis, & justitiæ. Veritas ad hoc obligat, ut sincerè, & non fictè promittas, id est, ut quod verbò promittis, etiam animò promittas, ne mendax sis. Fidelitas ad hoc, ut opere præstes, quod promissum est, ne perfidus sis: Justitia ad hoc, ut alteri, cum quo pactus es, tribuas jus suum, quod illi debetur ratione pacti, ne injuriosus sis. At hæ virtutes æquè te obligant, sive cum Catholicis, sive cum hæreticis paciscaris. Nunquam enim licet mentiri, nunquam perfidum esse, nunquam alterius jus violare, seu injuriam facere. Et sanè si semel concederes, hæc ideo licere, quia hæretico mentiris, hæretico perfidus es, hæretico injuriam dicis; consequenter dandum esset licere tibi hæreticum occidere, furtò res ejus auferre, odiò eum prosequi. Quæ omnia absurdum sunt, & divinæ legi repugnantia.

2. Excipio tamen tres casus (quos boni Authores excipiunt) in quibus non teneris servare fidem, sive Catholico, sive hæretico promissa sit. *Primus est:* Quando promissio, vel pactum est de re turpi, vel illi-
cita.

elita; ut si paciscaris cum aliquo de committendo furto, homicidio, adulterio, mendacio, usura. Hujusmodi enim pactum non obligat, cum nemo obligari possit ad peccatum. Quo spectat illud vulgare: *In malis promissis rescinde fidem*. *Secundus est*: Quando pactum vi, aut metu cadente in constantem virum, injuste extortum est. Tunc enim potest rescindi pro arbitrio ejus, qui injuste metum, aut vim passus est, cap. 2. & 4. Et his, quæ vi, & l. ultima, eodem tit. Et rectè, quia qui injuste metum, aut vim incussit, fecit alteri injuriam: ergo tenetur illum in priorem statum restituere. *Tertius est*: Quando is, cum quo pactus es, non servat tibi fidem. Tunc enim nec illi teneris servare, respectu ejusdem pacti juxta illud: *Frangenti fidem, fides frangatur eidem*. Et regula Juris est: *Frustra quis fidem postulat sibi servari ab eo, cui fidem à se præstitam servare recusat*. Hæc omnia accommodari possunt ad particulares casus, qui quotidie occurrunt.

C A P U T XV.

An hæretici propter hæresim puniri possint.

1. **A**gimus solùm de pæna capitis. Et quæstio est, an Princeps, vel Magistratus possit hæreticos, propter solam hæresim, pæna capitis punire? Affirmant Calvinistæ; negant Lutherani. Nos distinguimus. Duo enim spectari possunt in hæresi. *Primò*: Quòd sit peccatum. Et hoc illi commune est cum omnibus aliis peccatis. *Secundò*: Quòd turbet pacem, & tranquillitatem Reipublicæ. Hoc non est illi commune cum omnibus, sed tantùm cum aliquibus, ut cum homicidio, furto, rapina, adulterio, rebellionem, & similibus. Priori modo non punitur à Magistratu pæna capitis, sed posteriori. Et quidem justè.

2. *Primò*: Quia in Veteri Testamento pæna mortis affecti sunt idololatræ, falsi Prophetæ, blasphemæ,

& qui similia peccata, quæ rempublicam turbare solent, perpetrassent. Moyses iussit occidi multa milia Israëlitarum, eò quod adorassent idolum Vituli, & à reliquo populo secessionem fecissent. Exod. 32. v. 27. Helias interfecit Baal, 3. Reg. 18. v. 40. Idem fecit Jehu, 4. Reg. 10. v. 25. Machathias trucidavit quendam Judæum sacrificantem Idolis, 1. Mach. 2. v. 24. Neque solum usitata fuit hæc pæna, sed etiam à Deo præcepta, Levit. 20. v. 2. & cap. 24. v. 16. & Num. 25. v. 5. & Deut. 13. v. 6. & alibi.

3. *Secundò*: In N. T. pæna mortis afficiuntur homicidæ, fures, adulteri, rebelles: At hæretici non minus turbant pacem, & tranquillitatem reipublicæ, quam illi: si ergo illi iustè merentur hanc pænam, merentur etiam hæretici. Dices, Non est parratio. Nam homicidæ, fures, adulteri, rebelles turbant pacem politicam, & ideo puniuntur à Magistratu politico. At hæretici non turbant pacem politicam, sed Ecclesiasticam: & ideo non debent puniri à Magistratu politico pæna corporali, sed ab Ecclesiastico pæna spiritali. *Resp.* Hæretici turbant utramque pacem. *Primò*: Quidem, ac pèr se, pacem Ecclesiæ, quæ consistit in unitate fidei. Ephes. 4. v. 5. *Unus Dominus, una fides, unum Baptisma.* Deinde, consequenter pacem reipublicæ, quæ sinè unitate fidei conservari non potest. Ubi enim est publica animorum dissensio, ibi publica pax esse non potest. Hoc testatur Christus, cum ait: *Omne regnum in se divisum desolabitur.* Testantur exempla vetera & nova. Ariani turbârunt totum Orientem, Macedoniani, Græciam, Iconomachi, & Albigenes. Romanum Imperium: Hussitæ, Bohemiam: Calvinistæ Angliam, Galliam, Belgium, Poloniam. Et his proximis annis, qui obsecro excitârunt rebellionem contra Pientissimum nostrum Imperatorem Ferdinandum illi Res nota est omnibus.

4. Nec mirum. Nulla unquam familia fuit, in qua dissentiens religio pacem non turbârit. Exemplum sit discordia inter Isaac, & Ismaëlem in familia Abraham: inter Jacob, & Laban in Mesopotamia; inter Moy-

Moyſen, & uxorem ejus Sephoram, dum itent in Aegyptum. Quomodo ergo in toto regno, Provincia, civitate pax ſperari poteſt, ubi religionis, ac fidei ſumma eſt diſcordia? Certè non poteſt. Nam ubi hæreſis, ibi ſuperbia; ubi ſuperbia, ibi diſſenſio. Cùm ergo hæretici ſuperbi ſint, cùm in Eccleſia diſſenſionem exiſtent, cùm altaria noſtra evertant, cùm ſacrificia, jejunia, & feſta noſtra execrentur, Clerum abigant, ceremonias contemnant, imagines deſtruant; quomodo in politicis pacem, & concordiam nobiſcum ſervaturi ſunt? Vix ſperari id poteſt. Qui olim conjunctiores, quàm Judæi, & Iſraëlitiæ? Fratres erant. At poſtquam altare contra altare, templum contra templum erectum eſt; mox inexpiabili odio diſſociati ſunt.

5. Nunc repeto argumentum, quod poſui, ſub hac forma: Hæretici magis perturbant pacem Chriſtianam, quàm homicidæ, fures, adulteri: At hi juſtè puniuntur pænâ capitis: ergo multò magis illi. Major probata eſt, quia pax Chriſtiana eſt duplex: Una: Eccleſiaſtica, quæ conſiſtit in unitate fidei, & Sacramentorum: Altera: Politica, quæ conſiſtit in externa juſtitia, tranquillitate. Utramque turbant hæretici, alteram tantùm homicidæ, fures, adulteri. Ergo illi pernicioſiores ſunt, quàm hi. Magis igitur pæna capitis plectendi.

6. Objici ſolet parabola zizaniorum Matth. 13. v. 29. Ubi ſervi quærebant à Domino, an deberent eradicare zizania, quæ in medio tritici ſucceverant. Et reſpondit illis: *Non, ne fortè colligentes zizania, & eradicetis ſimul, & triticum. Sinite utraque eſcere uſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus: Colligite primum zizania, &c.* Ubi per zizania intelliguntur hæretici; per triticum, Catholici; per meſſem, dies judicii; per meſſores, Angeli. Vult ergo Chriſtus per hanc parabolam ſignificare, hæreticos non eſſe eradicandos, id eſt, non interficiendos: ſed ſimul cum Catholicis in eodem agro, id eſt, in eadem Eccleſia, uſque ad diem judicii reliquendos.

7. *Resp.* Christus per zizania non intelligit solos hæreticos, sed omnes malos, siue sint Catholici, siue hæretici: sicut per triticum, vel bonum semen, intelligit omnes bonos. Sic ipsemet explicat, cum ait: *Bonum semen sunt filii regni, zizania autem filii nequam.* Nec tamen intelligit omnes bonos, & malos pro quocunque tempore; sed omnes, qui tales perseverant usque ad finem vitæ, id est: omnes prædestinatos, & reprobos. Igitur, qui ad tempus mali sunt, & postea benè moriuntur, non sunt zizania, sed triticum. Et vicissim, qui ad tempus boni sunt, & postea malè moriuntur, non sunt triticum, sed zizania. Quod etiam explicat Christus verbis jam citatis, cum ait per triticum intelligi *filios regni*, id est, prædestinatos; & per zizania, *filios nequam*, seu Diaboli, id est, reprobos. De his subdit; *Et mittent eos in caminum ignis.* De illis verò: *Fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum.* Cum ergo in hac vita non possit nobis constare, qui sint benè, vel malè morituri, seu, qui sint prædestinati, & qui reprobi, non potest etiam constare, qui sint triticum, & qui zizania: Ac proinde nec possumus, nec debemus zizania separare à tritico, ne erremus. Hoc primum fiet in die iudicii, quando Angeli separabunt malos à bonis, hædos ab ovibus, reprobos à prædestinatis. Quod etiam sensu dixit Apost. 1. Corin. 4. v. 5. *Nolite ante tempus judicare, quo ad usque veniat Dominus (in die iudicii) qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium,* 2. Tim. 1. v. 19. *Cognovit Dominus, qui sunt ejus.* Quasi dicat: alii in hac vita non cognoscunt.

8. Hinc patet: aliud esse in hac vita eradicare zizania; aliud, in hac vita occidere hæreticos, fures, homicidas, adulteros. Hoc licet, illud non licet. Nam Reges, & Principes acceperunt à Deo jus gladii, ut puniant hujusmodi malefactores, quando constat tales esse, quod constare potest. Rom. 13. v. 4. *At nemo nostrum accepit à Deo jus, seu potestatem colligendi zizania de medio tritici, id est, separandi reprobos à prædestinatis, quia nemini constat, quinam illi sint.*

C A P U T XVI.

*An Princeps Catholicus possit Hæreticos in sua
Provincia tolerare?*

1. **H**Æc duo distincta sunt. *Primò*: Princeps Catholicus concedit suis subditis, ut fiant hæretici, vel introducit hæresim; vel introductam confirmat, & ratam habet, vel alio quocunque modo positive in eam consentit, & cooperatur. *Secundò*: Princeps Catholicus solum permittit, seu tolerat hæreticos in sua Provincia. Prius nullo modo licitum est; quia hæresis est peccatum, & quidem majus peccatum, quam fortum, homicidium, adulterium: At Princeps nullo modo potest concedere suis subditis, ut fiant fures, homicidæ, adulteri; neque potest introducere hujusmodi peccata in suam Provinciam, neque introducta confirmare, & rata habere; neque alio quocunque modo positive in ea consentire, & cooperari. Ergo idem de hæresi dicendum est. Nemo dubitat.

2. De posteriori quæstio est, quam hoc loco disputamus; an scilicet Princeps in aliquo casu possit permittere, seu tolerare hæresim in sua Provincia, in qua Catholici, & hæretici permixti sunt? Aliqui absolute negant. *Primò*: Quia nullo modo licet favere hæreticis; & qui favent, incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini. At tolerare, seu permittere hæresim in sua Provincia est favere hæreticis; ergo non licet. *Secundò*: Non sunt facienda mala, ut eveniant bona, teste Apostolo Rom. 3. v. 8. At hæresis sine dubio mala est; ergo non licet eam tolerare, etiamsi aliquid boni inde eventurum sit. *Tertiò*: Reges Hebræorum, qui olim in suo regno mittebant idololatriam, gravissimè à Deo reprehensi sunt; ut Jeroboam, Joram, & alii plures: ergo signum est, hujusmodi permissionem Deo displicere.

3. Alii rectius sentiunt: Principem in quibusdam casibus posse permittere hæresim; in quibusdam non posse. Ac *primò* certum est: posse permittere, quando non potest impedire; ut si in aliqua civitate, vel Provincia sint multò plures, & potentiores hæretici, quam Catholici; & sint tam pertinaces, ut non possint, nisi vi coacti ab exercitio cohiberi. Quid faciat tunc Princeps? non potest eos vi cogere, quia non est potens; nec alius occurrit impediendi modus, cum sint pertinaces; igitur tolerandi sunt, quamdiu aliter fieri non potest.

4. D. Thomas in 2. 2. qu. 20. art. 11. addit alios duos casus. *Unus* est: Quando ex permissione speratur majus bonum. Et hoc modo etiam Deus permittit non solum hæresim, sed alia omnia peccata, quæ in hoc mundo sunt; quia potest inde majus bonum elicere, juxta illud Gen. 50. v. 20. *Vos cogitastis de me malum, inquit Joseph ad fratres suos. Sed DEUS vertit illud in bonum, ut exaltaret me, & salvos faceret multos populos.* Aug. in Ench. c. 27. *Melius judicavit de malis bene facere, quàm mala nulla esse permittere.*

5. Alter est, quando ex permissione evitatur majus malum, quod aliter evitari non potest; ut si Princeps Catholicus vellet quidem impedire, vel coercere hæreticos in sua Provincia; sed si tentaret, ipsi cum vicinis populis, & Principibus hæreticis, impetu facto Catholicos opprimerent, & eorum exercitium abolerent. Tunc enim consultius esset permittere, seu tolerare hæreticos permixtos cum Catholicis, quam cum tanto dispendio, & jactura illos irritare.

6. Extra hos casus non potest Princeps permittere hæreticos in sua Provincia, vel civitate. Itaque peccant illi qui ex mera negligentia permittunt illos sensim irrepere: vel qui spe lucri temporalis libenter eos tolerant; ut fieri solet in quibusdam magnis emporiis, ubi Hæretici, Judæi, Turcæ, Gentiles tolerantur ratione mercaturæ: vel qui ob cognationem, affinitatem, aut alium respectum humanum non volunt eos offendere, aut impedire: quod vitium latè patet.

7. *Quæres*: An Princeps non solum possit permittere, seu tolerare hæreticos, sed etiam promittere, seu pacisci se permissurum, seu toleraturum? *Resp.* Hæc regula servanda est: Quodcumque permissio, seu tolerantia alicujus mali licita est, tunc etiam permissio talis permissionis, seu tolerantiae licita est. Quando autem permissio, seu tolerantia est illicita, tunc etiam permissio illius est illicita. Patet in simili: nam si matrimonium inter Petrum, & Catharinam potest esse licitum, etiam permissio talis matrimonii potest esse licita. Si autem matrimonium, ratione alicujus impedimenti, non potest esse licitum, nec permissio potest esse licita. Ratio philosophica est; quia honestas, vel turpitudine actionis pendet ab honestate, vel turpitudine objecti; sed permissio est quædam actio; Ergo honestas, vel turpitudine illius pendet ab honestate, vel turpitudine rei promissæ, quæ est illius objectum. Si igitur res promissa honesta, & licita est, etiam permissio honesta, & licita est. Et è contrario, si illa est illicita, etiam hæc illicita est.

8. Argumenta contraria, quæ initiò allata sunt, facile diluuntur. *Primum* est: Non licet favere hæreticis: sed qui permittit hæresim, favet hæreticis. Ergo: *Resp.* Major vera est hoc sensu; non licet favere hæreticis, quoad hæresim. Minorem distinguo: Qui permittit hæreticos sinè legitima causa, favet illis; secus, si ex legitima causa.

9. *Secundum* est: Non sunt facienda mala, ut eveniant bona: at hæresis mala est: Ergo non licet eam tolerare. *Resp.* Negatur consequentia. Nam aliud est, facere malum; aliud permittere, seu tolerare malum. Verum est: non esse facienda mala, ut eveniant bona; falsum: non esse permittenda mala, ut eveniant bona. Potest igitur fieri duplex syllogismus. *Prior*: Non sunt facienda mala, ut eveniant bona; sed hæresis est mala, ergo non est facienda, ut inde eveniat bonum. Totum concedo. *Posterior*: Non sunt permittenda mala, ut eveniant bona: sed hæresis est mala: ergo non est permittenda, ut inde eveniat bonum. Major falsa est.

Nam DEUS permittit omnia mala, quæ sunt in hoc mundo, ut eveniant bona; & tamen non peccat.

10. *Tertium* est: Reges Hebræorum, qui olim in suo regno permittebant idololatriam, à DEO reprehensi sunt: Ergo. *Resp.* Aliqui ex illis Regibus fuerunt idololatræ, qui non solum permittebant, sed etiam approbabant, & promovebant idololatriam, ut omnes Reges Israël, & nonnulli ex Regibus Juda. Hi merito reprehensi sunt. Alii non erant idololatræ, sed fideles ex quibus aliqui permittebant idololatriam, vel ex negligentia, vel ex respectu humano: qui etiam digni erant reprehensione. Alii ex timore periculi, ut Josaphat, qui initio regni non ausus fuit auferre excelsa. 3. Reg. 22. v. 44. Postea tamen factus audacior, abstulit. 2. Paral. 17. v. 6. Quo nomine fuit commendatus.

C A P U T XVII.

An Princeps, vel Magistratus possit Judæos tolerare in sua Civitate, vel provincia.

1. **T**RIA spectari debent in Judæis. *Primò*: Secta, & exercitium Judaicum. *Secundò*: Usura. *Tertiò*: Odium in Christianos. Hæc omnia mala, & prohibita sunt. Est ergo quæstio, an Princeps, vel Magistratus possit hæc mala permittere, seu tolerare? Et quæ possit esse legitima causa permittendi, seu tolerandi? *Resp.* Per sequentes conclusiones.

CONCLUSIO I.

1. **M**agistratus potest permittere ritus, & exercitium Judæorum, si adsit sufficiens causa. Hoc facit Pontifex Romæ, & multi Principes in suis Provinciis. Causa triplex assignari potest. *Primò*: Ut per ritus Judaicos, v. g. per circumcisionem, & Agnum paschalem adumbretur, & confirmetur veritas Christiana de Baptismo, & Eucharistia. Hanc causam approbat D. Aug. lib. 18. de Civitate Dei cap. 46. & D. Thom.

in 2. 2. qu. 10. art. 11. *Alter*: Ut Judæi, qui exercent suos ritus, & intelligunt à Christianis, inter quos habitant, ritus illos fuisse tantum umbras, & figuras Christianæ religionis, facilius convertantur ad fidem Christi. Hanc etiam approbat D. Thom. locò citatò. *Tertia*: Ut Principes, vel Magistratus Christiani sub prætectu permissionis possint accipere pecunias, & alia munera à Judæis, quibus permittunt exercitium; hoc non licet. Nam peccata publica, quibus offenditur Deus, non possunt permitti propter solum lucrum temporale, quod ex permissione speratur.

CONCLUSIO II.

3. **M**agistratus potest permittere usuras Judæorum, si adsit sufficiens causa. Hoc etiam facit Pontifex, & multi Principes Christiani. Causa potest esse duplex. *Una*: Ad impediendum majus malum. Si enim non permitterentur usuræ, multa fierent furta, rapinæ, oppressiones pauperum, desperationes, & his similia incommoda. Igitur ad hæc evitanda permitti possunt usuræ, tanquam minus malum. *Alter*: Ut Principes, & Magistratus Christiani, qui permittunt usuras, sint participes lucri; hoc non licet; quia certum est: usuras jure naturali, ac divino prohibitas esse; & lucrum, quod per usuras acquiritur, esse merum furtum. Sicut ergo peccant Judæi contra justitiam, accipiendo lucrum usurarium; ita peccant Christiani, qui sunt participes illius lucri. Censentur autem esse participes, quando eo fine permittunt usuras, ut possint inde aliquid lucri decerpere.

4. Hæc conclusio dupliciter limitanda est. *Primò*: Quòd permitti possint usuræ communes, quæ non excedunt lucrum, quod lege, vel consuetudine permittum est; non autem usuræ exorbitantes, de quibus paulò post. *Secundò*: Quòd Magistratus non possint participes esse lucri usurarii, propter solam permissionem usurarum, tametsi alio titulo possint. Et quidem duplici. *Primò*: Titulò punitionis; quia potest punire Judæos propter usuras; & lucrum, quod ex usuris injustè accipi-

quisitum est, vel restituere suis dominis, vel, si incerti sint Domini, in publicam utilitatem convertere. *Secundò*: Titulo exactiois; quia potest exigere à Judæis annum tributum, seu vestigal, non ratione permissionis usurarum, sed ratione concessæ habitationis in loco Christiano.

CONCLUSIO III.

5. **M**agistratus, vel Princeps Christianus non potest bonâ conscientia permitttere, aut impunitum relinquere odium Judæorum in Christianos.

Notæ: Duplex est odium: *Unum* internum, quod cùm occultum sit, à Magistratu puniri non potest. *Alterum* externum, quod erumpit in apertam injuriam. Hoc à Magistratu coerceri potest, ac debet. Dicimus ergo, hujusmodi odium, quando à Judæis in Christianos exercetur, nullo modo tolerandum esse, sed severè puniendum: & Principem graviter peccare, si delinquentes non puniat. Ratio est: quia Princeps ex officio tenetur punire omnem injuriam publicam, ut justitia conservetur: ergo etiam tenetur punire injuriam, quam Judæi committunt in Christianos.

6. Quæ sanè injuria multiplex est. *Primò*: Quia apertè blasphemant Christum. *Secundò*: Infantes Christianorum occultè surripiunt, mactant, & sanguine eorum, nescio qua superstitione, sariantur. *Tertio*: Exigunt intolerabiles usuras à civibus, rusticis, militibus, pauperibus. Quidquid autem exigunt ultra sortem, furtum est, intolerabile ergo furtum committunt. *Quartò*: Exigendo hujusmodi usuras, plurimum nocent Reipublicæ, seu communitati. Non enim potest stare, aut florere Respublica, quando populus usuris oppressus, & exhaustus est. *Quintò*: Præter usuras accedit alia injuria. Nam quidquid in foro venale est, hoc Judæi præripiunt Christianis, offerendo majus pretium venditoribus, quam alii emptores offerre solent. Ac postea, quod iniquissimum est, coguntur Christiani duplex pretium dare Judæis, si velint emere, quæ ad familiam alendam necessaria sunt. *Sextò*: Ut hæc omnia impunita faciant,

faciant, distribuunt munera Officialibus Principum, ut ab iis protegantur. Hinc fit, ut populus, qui ægrè fert hujusmodi injurias, pronus sit ad concitandam seditionem, tum in ipsos Judæos, tum in patronos, ac defensores; in illos quidem, quia fures, & expilatores sunt; in hos verò, quia sunt socii furum, & expilatorum.

7. Hæc tanta mala, ut reliqua dissimulem, si Princeps, aut Magistratus non impedit, vel punit, particeps est peccati, & ad restitutionem tenetur. Potest autem tripliciter impedire. *Primò*: Si Judæos expellat ex sua Provincia, vel civitate. *Secundò*: Si non expellat quidem, sed cogat eos ad agriculturam, vel artes mechanicas, vel ad alia opera servilia exercenda; nec patiatur eos in otio, & luxu vivere, sicut jam vivunt. *Tertio*: Si privet eos omnibus pecuniis, ac divitiis per usuram acquisitis, & in bonum publicum convertat. Utinam hæc in praxim deducantur.

8. *Objicies*: Si Judæi, vel expellantur, vel usuras non accipiant, sequentur duo incommoda. *Primò*: Quia Principes, tempore necessitatis non habebunt pecuniam pro bello; hanc enim solent petere à Judæis. *Secundò*: Subditi Principum, qui egent pecuniâ, non poterunt mutuò accipere. *Resp.* Quòd hæc incommoda non sequantur, constat in iis Regnis, & Provinciis, ubi nulli Judæi sunt; & tamen Principes, & subditi non queruntur. Addo: contrarium potius sequi. *Primò*: Quia expulsis Judæis plus præsidii conferre poterunt cives, quàm Judæi solent. Nam quidquid Judæi conferunt, hoc per injustas usuras accipiunt à civibus; neque hoc solum, sed quidquid ipsis, vel ad vitam alendam, vel ad corrumpeudos Officiales necessarium est, accipiunt igitur à civibus tres portiones. *Unam*: quam dant Principi; *alteram*: quam dant Officialibus; *tertiam*: qua se alunt. Certè si cives expulsis Judæis retinerent has tres portiones, parati essent plus dare suo Principi, quàm Judæi dant. Hi enim dant unam portionem ex tribus; illi duas darent. Et nihilominus unam pro se retinerent, qua nunc carent.

CAPUT XVIII.

An Reges, & Principes habeant Primatum Ecclesiæ?

1. **H**Æc quæstio disputatur propter Regem Angliæ, qui usurpat sibi Primatum, seu supremam gubernationem Ecclesiæ Anglicanæ: & vocat se Caput ejusdem Ecclesiæ; quod etiam ante ipsum fecerunt, Elisabetha, Edovardus, & Henricus VIII. De qua re scripsi libellum ante plures annos, in quo ostendi, Regem Angliæ, nec jure naturali, nec divino, nec humano, nec consensu doctorum hominum, nec titulo præscriptionis, nec secundum principia suæ Doctrinæ habere hujusmodi Primatum.

2. Nunc idem brevissimè ostendo. *Primo*: Quia Christus, qui fuit primarium Ecclesiæ Caput, non dixit Herodi Regi, sed Petro Apostolo: *Pasce oves meas*. Ergo huic, non illi commissa est gubernatio Ecclesiæ. Similiter Paulus, non Regibus, sed Episcopis tribuit hoc officium, Act. 20. v. 28. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam DEI*. Et confirmatur ex praxi, quæ tempore Apostolorum servata est. Quis tunc Ecclesiam gubernavit? Apostoli. Quis primum Synodum indixit? Apostoli. Act. 15. v. 6. Quis huic Synodo præsedit? Apostoli. Quis legem Ecclesiasticam de abstinentiâ ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato sancivit? Apostoli. Quis Corinthi incesuosum excommunicavit? Paulus Apostolus 1. Cor. 5. v. 3. Quis accusationem adversus Presbyteros, tanquam legitimus Judex admisit? Timotheus Episcopus. 1. Timot. 5. v. 19. Nullæ hic partes Regum; nullum vestigium.

3. Hæc homini prudenti sufficiunt. Addo tamen ipsos Angliæ Theologos, qui hoc tempore scribunt de Primatu sui Regis, adco inter se dissentire, ut magis destruant Primatum, quàm astruant. Hoc patet ex his quæstionibus. *Prima*: An Rex Angliæ habeat aliquem Pri-

Primatum in Ecclesia? Plerique asserunt. At Richardus Thomsonius maluit, Suprematum, quàm Primatum appellare. *Secunda*: An Primatus ille, quem Rex habet, sit Ecclesiasticus, & spiritualis? Aliqui sic vocant: At Thomsonius, & Burillus non audent sic vocare, sed potius Primatum quoad Ecclesiastica, & Spiritualia. *Tertia*: An Rex ab hoc Primatu possit vocari Primas Ecclesiæ? Henricus Salcolbrigienſis simpliciter affirmat. Tokerus, & Burillus simpliciter negant. *Quarta*: An Rex à suo Primatu possit vocari supremum Caput Ecclesiæ? Hunc titulum usurpârunt Henricus VIII. Edovardus, & Elisabetha. Hoc tempore admittit illum Sacellanus; sed Tokerus, & Burillus repudiant. *Quinta*: An Primatus Regis consistat in aliqua jurisdictione Ecclesiastica fori exterioris? Affirmant Tokerus, & Salcolbrigienſis. Negant Thomsonius, & Burillus. Vide plura in libello nostro, qui inscribitur, Dissidium Anglicanum de Primatu Regio.

CAPUT XIX.

An, qui juravit se mansurum in Lutheranismò, tenentur prestare?

1. **H**oc tempore reperiuntur multi Lutherani in Germania, qui quidem benè affecti sunt erga fidem Catholicam, sed non audent illam profiteri; quia jurârunt se in Lutheranismò usque ad mortem perseveraturos; & hoc juramento putant se obligatos esse. Sed errant: quando enim juramentum est de re turpi; & illicita, non obligat, nec servandum est: At juramentum, quo quis promittit se permanſurum in sua fide, ac religionè (qualis est Lutherana) est de re turpi, & illicita: ergo nec obligat, nec servandum est. Major patet ex utroque jure. Ex civili, quia Justinianus Imperator L. Imperialis, de Nuptiis, sic decernit: *Legibus expressum est, illicita rei iusjurandum servari non oportere.* Ex Canonico, quia apud Gratianum 22. q. 4. per varia capitula habentur hæ regulæ. *Primò*: Tolerabilius est iuramentum non implere, quàm turpiter facere. *Se-*

eundè: Juramenta illicita laudabiliter solvuntur, dam-
nabiliter observantur. *Tertiò*: Juramentum non est
vinculum iniquitatis. *Quartò*: Tolerabilius est non im-
plere sacramentum, quàm permanere in stupri flagitio.

2. Quod etiam multis exemplis confirmatur. *Pri-
mò*: Exemplò Herodis, qui peccavit servando illicitum
juramentum (cap. est etiam ibid.) *Deinde*: Exemplò
Davidis, qui laudatur, quòd non servaverit juramen-
tum, quo promiserat se interfectorum Nabal, (cap. Si
aliquid, ibidem) *Tertiò*: Exemplò mulieris adulteræ;
quæ juraverat, se adulterò adhæsuram; & quia hoc non
præstitit, censetur prudenter fecisse. (cap. mulier, ibid.)
Quartò: Exemplò cujusdam Hubaldi, qui juraverat, se
concubinam suam ducturum in uxorem; & propriam
matrem cum fratribus è domo expulsurum, nec ullam
eis alimoniam daturum. Cui suasum fuit, ut postero-
rem partem juramenti, utpote illicitam, non servaret;
(cap. inter cætera, ibid.) *Quintò*: Exemplò mulie-
rum, quæ juraverant, se permansuras in suo peccato, &
libidinis infamia. Quibus responsum est ab Imperatore,
tali juramento eas non obligari. (L. citata C. de nuptiis.)
Et rectè: nemo enim obligatur ad peccatum.

3. Est & alius casus, quo juramentum servari non
debet, nempe, quando legibus, aut canonibus contra-
rium est, L. Si quis inquilinos, ff. de Legatis, & fidei
commissis, §. finali: *Divi Severus Antoninus rescresce-
runt, iusjurandum contra vim legum, & auctoritatem
juris in testamento scriptum, nullius esse momenti.* Et
cap. Si diligenti, de foro competentis. *Nec juramen-
tum licitè servari potuit, quod contra canonica statuta
illicitis passionibus informatur.* Et ratio est, quia major
est obligatio publicæ legis, quàm privati juramenti;
ergo, si privatum juramentum repugnat legi publicæ,
huic tanquam fortiori insistendum est. Hoc sensu dicit
Innocentius locò jam citatò: *Passione privatorum, juri
publico minimè derogatur.* Et papinianus l. Jus publi-
cum, ff. de pactis: *Jus publicum privatorum pactis ma-
tari non potest.* Et regula juris est, l. Neque pignus
ff. de diversis regulis juris. *Privatorum conventio juri
publico non derogat.*

C A P U T XX.

An in aliquo casu liceat mentiri?

1. **N**ostri Theologi distinguunt triplex mendacium: *jocosum*, *officiosum*, & *perniciosum*, *Jocosum* vocant, quod tantum joci, seu recreationis causa profertur. *Officiosum*: quod alicui prodest. *Perniciosum*: quod injuste nocet. Quod dupliciter fieri potest. *Primò*: Quatenus est injuriosum Deo, cujusmodi est omne mendacium in rebus fidei, in Sacramento confessionis, & juramento. *Secundò*: Quatenus est injuriosum proximo; ut contingit in detractio-
ne, in falso testimonio; in contractibus.

2. Hoc posito, duo certa sunt. *Primò*: Omne mendacium esse peccatum ex prohibitione. Deus enim prohibet omne mendacium. *Levit. 19. v. 11.* & *Psal. 5. v. 7.* & *Sap. 1. v. 11.* & alibi. *Secundò*: Non solum ex prohibitione, sed etiam ex natura sua peccatum esse. Nam ex natura sua continet triplicem malitiam, seu deformitatem rectæ rationi repugnan-
tem; nempe, abusum sermonis, deceptionem proximi, & violationem amicitiae humanæ. Qui enim men-
titur, primò quidem abutitur linguâ, & sermone; quia usus linguæ, ac sermonis ideò datus est homini ab authore naturæ, ut per illum manifestet proximo, quod in animo sentit. At contrà facit, qui mentitur. *Deinde*: decipit proximum, cui mentitur: ipse enim putat sentire illum in corde, quod ore loquitur. *De-
nique*: violat naturale jus amicitiae, quantum in se est; nam decipiendo proximum, dat illi occasionem re-
nunciandi amicitiae. Vide *August. in Enchir. cap. 21.*

3. Idem confirmatur ex illo. 1. Joan. 2. v. 21. *Quoniam omne mendacium ex veritate non est.* Ex quo loco disputat *August. libr. contrà mendacium, cap. 18.*

Qui docet aliquod mendacium esse licitum; vel verum docet, vel falsum. Si falsum, non est ei credendum. Si verum, jam aliquod mendacium ex veritate est, quod negat Apostolus. Et ibid. cap. 16. Gc: Nemo discit à castitate, esse adulterandum: Nemo discit à benignitate, proximo esse nocendum: Ergo similiter nemo discit à veritate, esse mentiendum. Et concludit his verbis: Si hoc non docet veritas, non est verum: si non est verum, non est discendum: si non est discendum, nunquam igitur est mentiendum.

4. Eodem spectat, quod Christus asserit de Diabolo Joan. 8. v. 44. Cum loquitur mendacium, ex proprio loquitur, quia mendax est, & pater ejus. Unde sic concludo: Id, cujus primus author est Diabolus, non potest esse, nisi malum: sicut è contrario, Deus est primus author omnis boni. At Diabolus est primus author mendacii, quia nemo docet, ipsum mentiri, sed ipse suò exemplò alios docuit in paradiso, cum dixit, Nequaquam moriemini. Ergo mendacium non potest esse, nisi malum. Eleganter August. tract. 42. in Joan. Quomodo DEUS Pater genuit Filium veritatem: sic Diabolus genuit quasi filium mendacium.

5. Hinc sequitur contra Origenem, Cassianum, Priscillianistas, & nostri temporis Politicos, in nullo casu licitum esse mendacium; ne tunc quidem, quando mentiundo nemini obesses, & tamen alicui prodes. Quod etiam docet Augustinus in Enchir. cap. 13. cum ait: Nec idèd ullum mendacium putandum est, non esse peccatum; quia possumus aliquando alicui prodesse mentiundo, possumus enim & furando aliquando alicui prodesse, si pauper, cui palàm datur, sentit commodum: & dives, cui clam tollitur, non sentit incommodum: nec idèd tale furtum quisquam dixerit non esse peccatum. Possumus & adulterando prodesse; si aliquando nisi ad hoc ei consentiatur, appareat amando morituro, & si vixerit, pœnitendo purganda. Nec idèd peccatum negabitur tale adulterium. Si autem meritò placet casus, quid quæso offendit Veritas, ut propter alienam utilitatem illa non violetur adulterando, & violetur ipsa
man.

mentiendo? Plura habet idem *Augustin.* in libro de mendacio cap. ultimo.

6. Et ratio est: quia quæ intrinsecè, & ex natura sua mala sunt, nunquam bene fieri possunt, etiam si ob bonum finem fiant: sed mendacium intrinsecè, & ex natura sua malum est, ut supra ostendi: ergo nunquam benè fieri potest, etiam si fiat ob bonum finem. Major patet: quia, quod intrinsecè, & ex natura sua malum est, hoc per nullam circumstantiam extrinsecam potest fieri bonum; nam circumstantiæ extrinsecæ, & accidentales non mutant intrinsecam rei naturam, & essentiam. Rectè August. libr. contra mendacium cap. 7. *Interest quidem plurimum, quæ causa, quo fine, quæ intentione quid fiat: sed ea, quæ constat esse peccata, nullo bona causa obtentu, nullo quasi bono fine, nulla velut bona intentione facienda sunt.* Eodem sensu dixit Apost. Rom. 3. v. 8. non esse facienda mala ut eveniant bona.

7. Ex dictis constat: duplicia esse peccata, seu mala: *Alia:* Ex sola prohibitione DEI, vel Superioris: *Alia:* Intrinsecè, & ex natura sua, v. g. Comedere ex ligno scientiæ boni, & mali, vesci carnibus die Veneris contrahere clandestinum matrimonium, sunt quidem mala, non tamen ex natura sua, sed solum quia prohibita. Alioqui ex natura sua sunt indifferentia; & possunt benè fieri, si non prohibeantur. At furari, adulterari, mentiri, ex natura sua mala sunt, & nunquam benè fieri possunt.

C A P U T XXI.

An liceat uti Æquivocatione.

1. **S**ensus est, an liceat alios fallere, decipere, aut eludere per æquivocationes? Calvinistæ strenuè utuntur hac arte, & quod ipsi faciunt, nobis per calumniam impingunt. Certè Theodorus Beza in hac palæstra fuit exercitatus. Is anno 1556. scripsit

confessionem, in qua asseruit, corpus Christi verè, ac realiter esse præsens in cœna, atque ita secum sentire Helveticos, & Genevenses. Hoc idè fecit, ut Lutheranos, qui idem docent, dolo ad Calvinismum pertraheret, quasi eadem esset Calvinistarum, & Lutheranorum sententia. Sed quid factum? Lutherani cœperunt triumphare de Zwinglianis, & proclamare ipsos, Beza teste, mutasse sententiam, & cum Luthero sentire. Tum Helvetii, qui Zwinglio adhærebant, graviter in Bezam inveci sunt, quòd de mutata ipsorum sententia falsò id sparsisset. Beza ad Æquivocationis asylum confugiens, respondit: se quidem verè scripsisse, sed à Lutheranis malè intellecta. Non enim se locutum esse de cœna Domini, quæ celebratur in terra (de qua tamen erat quæstio) sed de cœna, quæ celebratur in Cœlo, ubi Christus verè, & realiter præsens est. Refert hanc historiam Claudius Sanctes in responsione ad Apologiam Bezæ, & *Bellar. libr. 1. de Eucharistia cap. 2.*

2. En specimen Æquivocationis Calvinisticæ. Quid agas cum hoc hominum genere? Nam artificio eludunt omnia: *Dicent*: se credere, Pontificem esse Caput Ecclesiæ; sed occultè intelligent, non Pontificem Romanum, qui in terris est, sed Pontificem Christum, qui in cœlis est. *Dicent*: se heri non fuisse in cœna; sed intelligent cœnam cœlestem. *Dicent*: Ecclesiam errare non posse; sed intelligent Ecclesiam in cœlis triumphantem. *Dicent*: se jurasse Regi suo fidelitatem; sed intelligent Regem regum, & Dominum dominantium. Et sic in aliis.

3. Jam, quod deterius est, hanc labem conantur ipsi nobis aspergere, quasi doceamus, licitum esse æquivocationibus uti. Non ita est. Docemus, in omni congressu, pactione, contractu sincere, & sine furo agendum esse. Unus casus est, de quo solet disputari. An scilicet reus, quando in judicio rogatur de crimine, possit negare, vel eludere. Utuntur autem Theologi nostri hac distinctione. Si Judex juridicè, id est, servato ordine juris interroget, reum teneri ad facien-

fatendam veritatem, non autem teneri, si juridicè non procedatur (cap. Qualiter, & quando, & cap. Cùm oporteat, & cap. Inquisitionis, de accusationibus.) Ratio prioris est: quia quisque tenetur obedire Superiori legitimè præcipienti. Ratio posterioris: quia Judex non habet jus interrogandi, nisi servato ordine juris. Si ergo non servat illum ordinem, non potest reo ullam obligationem imponere ad crimen aperiendum; cùm jus non concedat illi hanc potestatem; censetur autem non servare ordinem juris, quando interrogat de occulto crimine, de quo neque est fama contra reum, neque indicia competentia, neque semiplena probatio.

4. Quid ergo faciet reus in tali casu, quo non tenetur fateri crimen à se perpetratum? Respondet D. Thomas in 2. 2. quæst. 29. art. 1. posse eum vel per appellationem, vel alio modo licitè subterfugere, sed sine mendatio. Sed quid, si apertè neget, se crimen perpetrassè, eritne mendax? Multi putant non fore, quamdiu crimen occultum est. Nam Judex non præsumitur interrogare nisi de crimine, quod aliquo modo in publicam notitiam deductum est. Si ergo reus neget, tale crimen à se perpetratum, non mentitur, si adhuc crimen occultum est. Nulla hic æquivocatio Calvinistica.

C A P U T XXII.

An Duellum sit licitum.

1. **D**uellum est singulare duorum certamen ex pacto, seu condicto initum. Monomachiam vocant. Quæritur, quando licitum, & quando illicitum sit? Et quæ sint pœnæ illiciti duelli.

CONCLUSIO I.

2. **D**uellum in tribus casibus licitum est. *Primo*: Quando necessarium est ad evitandam injustam mortem, certò aliqui imminentem. Ita Valentia *tom. 3. quest. 17. punct. 1.* cum Navarro, & Cajetano. Ratio est: quia semper licitum est subire minus malum, & exponere se periculo mortis per duellum, quàm incurrere certam mortem per injustam occisionem. *Secundò*: Licitum est, quando Princeps, qui justum bellum gerit, videt se imparem esse, ac probabiliter timet succumbere, nisi bellum mutet in duellum. Ita Sanchius *lib. 2. cap. 29. n. 16.* & alii ab eo citati. Ratio est: quia in tali casu cessat malitia duelli, quæ in eo consistit, quòd uterque, inter quos duellum est, conjiciat se in periculum mortis sine sufficienti causa, at hoc non fit in proposito respectu illius, qui gerit justum bellum. Tamen si enim conjiciat se in periculum mortis, hac tamen facit ex sufficientissima causa; quia per periculum privatum mortis, vult totum exercitum liberare à majore periculo publicæ cladis, ac internecionis. Nam majus periculum est, quando debilior exercitus configit cum fortiori in bello, quàm quando par pugnat cum pari in duello. *Tertiò*: Licitum est, quando miles nostræ partis in bello justo provocat militem alterius partis, eo animo, ut, si alter recuset, nostri milites fiant alacriores ad bellum. Tunc enim suscipitur duellum ad justum bellum promovendum. Item, quando miles contrariæ partis provocat nostrum militem, sicut Goliath provocavit unum ex Hebræis. Tunc noster, qui istam causam fovet, potest acceptare duellum eo animo, ut ostendat nostros milites non timere hostem, sed paratos esse ad certamen, quodocunque hosti visum est. Hoc etiam prodest ad promovendum bellum, & ad hostem deterrendum. Hi casus ad duos generales revocari possunt. *Unus* est: quando quis videt se injustè occidendum, nisi acceptet duellum. *Alter*: Quando bonum commune id postulat. Vide *Toletum* *libr. 5. Instit. Sacer. cap. 6. circa finem.*

CONCLUSIO II.

3. **D**uellum non est licitum in his casibus. *Primò*: Quando suscipitur ad ostentationem virium, vel oblectationem spectantium. (cap. I. de Torneamentis.) Ratio: quia stultum ac temerarium est, exponere se periculo vitæ præsentis, ac futuræ, pro inani ostentatione, vel oblectatione. *Secundò*: Quando suscipitur ad vindicandam injuriam. (*Valentia* quæst. 17. p. 1.) Ratio: quia privata persona non potest vindicare injuriam sibi factam. *Matth.* 5. v. 39. & *cap.* 26. v. 52. & *Rom.* 12. v. 12. Publica potest quidem, sed per viam juris, aut belli vindicativi; nisi fortè necesse sit, bellum resolvere in duellum. (suprà s. 2.) *Tertidò*: Quando suscipitur ad indagandam veritatem, & justitiam alterius partis. (cap. Monomachiam, 2. q. 5. & cap. Significantibus, de purgatione vulgari.) Ratio, quia duellum, quod suscipitur ad testimonium veritatis, vel proprii juris, ac innocentie, ex se fallax est: quia sæpè contingit, innocentem in duello succumbere. (cap. Significantibus, citato.) *Quartò*: Quando suscipitur ad defensionem proprii honoris, ne lædatur (Cajetanus, Sotus, Navarrus, Valentia, & alii apud Sanchium num. 9.) Ratio, quia quando agitur de vero honore, & ignominia, non oportet spectare, quid dicant homines improbi, & mundani; sed quid probi, & sapientes. Mundani putant, viro nobili ignominiosum esse recusare oblatum duellum, scortationem, potationem, & similia, quibus improbi delectantur. Sapientes è contrario censent, honorificum esse, respuere, quidquid divinæ legi adversatur. *Quintò*: Quando suscipitur ad defensionem bonorum temporalium. (ex communi sententia.) Ratio, quia sunt alia duo media aptiora ad hunc finem. *Unum*: Per simplicem defensionem extra duellum. Possum enim, non ex pacto, ut in duello fit, sed ex bona occasione, si offertur, invasorem repellere, & si necesse sit, interficere, ut res meas mihi conservem; præsertim si sint magni pretii. *Alterum*:

Per viam juris, quia si simplici defensionis non esset locus ob periculum propriæ vitæ (ut si Invasor esset fortior, quàm ego) possum illum accusare de injuria, & per sententiam Judicis compellere ad restitutionem. Ex his duobus mediis alterum potest eligi; nam si advertam me fortiorem esse Invasore; possum vi illum repellere: Sin minus, ad sententiam Judicis recurrendum est. Utrobique cessat periculum propriæ vitæ. At in duello tam mea, quàm Invasoris vita, periculo exposita est.

CONCLUSIO III.

4. **A**ntiquo jure, pœna suspensionis statuta est in Clericos duellum exercentes, siue ipsi duellum obtulerint, siue acceptaverint. (*cap. 1. de Clericis pugnantis in duello.*) Novo jure variæ pœnæ constitutæ sunt, tum à Concilio Trid. *Sess. 25. cap. 19. de Reformatione*, tum à tribus Pontificibus, Pio IV. Gregorio XIII. & Clemente VIII. Quas copiosè persequitur Sanchius *lib. 2. cap. 39. num. 18.* Summa earum est hæc: *Primò*: Excommunicantur omnes, qui duellum exercent. Excommunicantur Imperatores, Reges, Principes, qui concedunt locum pro duello. *Secundo*: Excommunicantur omnes, qui præbent consilium, favorem, auxilium ad duellum, & qui præsentibus adstant, vel interfunt. *Tertiò*: Morientes in duello privantur sepulturâ Ecclesiasticâ. Denique Clerici præter excommunicationem privantur etiam dignitatibus, beneficiis, & officiis Ecclesiasticis, si aliquo modo ad duellum cooperentur.

F I N I S.

INDEX RERUM.

A.

A laria sunt triplicia.	Pag. 150
Allegoricus. & Anagogicus sensus Sacrae Scripturae quis sit.	12
Anabaptistae quotuplices, & eorum dogmata.	261
Animae justorum post hanc vitam non dormiunt.	271
Antichristus quis dicatur. 153. non est Papa.	159
Nec ei notae Antichristi conveniunt.	ibid.
Apostoli servarunt perpetuam continentiam.	194
Aequivocationes an sint licitae?	307

B.

B aptismus quomodo ex Scriptura probandus.	38.
Forma verborum ex Traditione habetur?	ibidem.
An repeti possit. 142. Ejusdem Caeemoniae ex Traditione habentur.	38
Bellum Christianis esse licitum.	265
Bona opera sunt meritoria vitae aeternae.	216
Objectiones solvuntur.	ibid.

C.

C alvinistae non habent veram Scripturam. 25. Non possunt ex Scriptura disputare. 29. Nihil credendum ajunt, aut faciendum, quam quod in Scriptura praecipitur. 43. Ecclesiam perisse dicunt. 71. Dubii sunt de Fide. 95. Calviniani Ministri non sunt legitimè vocati. 190. Sunt servi inutiles. 218. Varia ipsorum nomina. 233. De infantibus quid sentiant. 253. Aequivocationibus utuntur. 309. Fraudulentia eorum.	ibid.
Calvinistarum Atheismi quinque de Deo. 233. De Christo errores, & blasphemiae. 227. Calvinii error de praedestinatione.	249

INDEX

Canon S. Scripturæ quid significet ? 3.	Canonici S.
Scripturæ libri qui ?	4
Caput duobus modis accipitur.	97
Caput Ecclesiæ visibile, ac invisibile fuit Christus.	98
Nunc est invisibile. 99. S. Petrus fuit Caput.	104
Catholici sunt securi, & circa fidem errare non possunt.	94
Catholicus Princeps possitne tolerare hæreticos ?	295
Casus duo, quibus possit. 296. Quomodo non possit ?	
297. Possitne pacisci se permissurum Hæreticos ?	ibid.
Christus Caput est Ecclesiæ. 97. Non est purus homo.	
140. Ejusdem est substantiæ cum Patre. ibid. Una	
persona, & duæ naturæ in eo. 141. Pro omnibus	
est mortuus. 238. In cruce non desperavit. 239.	
Non perpeffus pœnas omnes damnatorum in anima.	
240. Passione sua sibi meruit aliquid. 242. Me-	
diator fuit solum secundum humanitatem. 243. Ab	
initio non ignoravit aliqua. ibid. secundum hu-	
manitatem non est ubique.	223
Christiani in assertionibus fidei Romano Pontifici adha-	
rere debent.	112
Circulus Calvinisticus quis.	258
Circumcisionis Controversia tempore Apostolorum	
quomodo decisa sit ?	137
Cœlibes fuerunt Apostoli.	194
Communio sub utraque specie non est præcepta.	171.
sub una licite usurpatur. 172. Non est relicta per	
modum hæreditatis. ibid. Laici totum Christum sub	
una specie accipiunt. 174. Objectiones solvuntur. ib.	
Concilium Judæorum duplex, eorumque discrimina.	135.
Concilia varias controversias fidei deciderunt.	140
Conciones Hæreticorum an audiendæ.	282
Consecratio Pontificis. V. Test.	157
Contradictiones apparentes S. Scripturæ.	47
Controversiarum norma, & Judex.	119
Controversiæ, de quibus in Scriptura nulla mentio fit.	
132. In vet. Testam. à quibus decisiæ. 135. Infal-	
libilis fuit Judex. 136. De Circumcisione Apostoli	
definierunt. 137. Variæ controversiæ à Conciliis	
decisæ.	140

R E R U M.

D.

- D**æmon quomodo habeat potestatem in non baptizatos? 256
- Decalogi lex servari potest cum auxilio Divinæ gratiæ. 212. Obligat iustum. 214
- Decreta Ecclesiæ Pontifice consentiente statuuntur. 112
- D**eus essentialiter, & simpliciter est infinitus. 234.
- Ubique præsens in hoc mundo. 235. Non habet accidentia realiter distincta à sua substantia. ibid.
- Decreta ejus sunt ab æterno. 236. Æternitas ejus est indivisibilis tota simul. 237
- Disputare ne liceat cum Hæreticis de Fide? 287
- Dissimulare quomodo licitum fidem? 279
- Doctores Ecclesiæ, in quo sensu Scripturæ excellent? 14
- Duellum quando licitum? 309. Pœnæ quæ? 312

E.

- E**cclēsia Christi in terris est visibilis. 48. Cadit partim sub externos oculos, partim sub internam fidem. 60. Comparatur Republicæ. 61. Est Una, Sancta, Catholica, Apostolica. 63. & seq. Sponsa Christi. 66. Domus DEI, Columna veritatis. 67.
68. Extra eam nemo potest salvari. ibid. Non potest tota deficere, aut errare in fide. 70. & seq.
- Authoritas ejus magna est. 77. judicium ejus tutò sequimur. ibid. Tempore Antichristi pars deficiet. 83. Non est similis Lunæ in defectione. 85. sed aliis.
86. Non est alia, quàm Romana. 87. Non fuit in solis infantibus. 88. Nec in uno alterove cordato viro. 89. Caput quod? 97. S. Petro commendata est singulari modo. 104. Est Judex Controversiarum. 119
- Episcopi totius orbis ad Rom. Pontificem confugiunt. 112
- Eucharistiæ figuræ. 177. Christus in ea verè præsens. 230. Non per Ubiquitatem. ibid. Nec per unionem. 231. Sed per transubstantiationem. ibid. & seq.
- Exorcismus quid, & quæ duplex? 256. Usurpandus. ibid. ex Traditione. 39

INDEX

F.

Fides sola non justificat. 206. fides justificans in eo non consistit, ut aliquis credat peccata sibi esse remissa. 208. Non differt à fide historica, & miraculorum. ibid. Non datur solis Prædestinatis. 210. Potest amitti. ibid. Non facit hominem certum de sua justitia. ibid. An quilibet possit salvari in sua fide? 274. Fides non est neganda ad vitandam mortem. 277. fides an Hæreticis servanda? 290. Figuræ Sacræ Scripturæ difficultates pariunt. 18

G.

Gratia actualis duplex officium. 251. voluntas ei cooperatur. 250. In potestate Voluntatis est, ei consentire, aut refragari. ibid.

H.

Hæretici expungunt libros à S. Scripturæ, Canone. 5 Non habent veram S. Scripturam. 25. Non possunt ex scriptura disputare. 29. malè rejiciunt Traditiones. 41. Nemo tutus esse potest de sua fide. 94. Falsè accusant Catholicos de Communionem sub una specie. 171. Negant liberum arbitrium. 199. Eorum justificatio qualis? 201. Doctrina de fide justificante. 206. Quomodo pacem publicam turbent. 292. An à Catholico Principe tolerandi? 295. An cum his orandum publicè? 282. Conciones non audiendæ. ibid. Sacramenta an participanda? 283. An Matrimonia cum ipsis ineunda? 284. An ad sepulturam comitandi? 285. Libri hæreticorum an & quando legendi? 286. An de fide cum ipsis disputandum? 287. An cum ipsis liceat pacisci? 289. An fides servanda? 290. Possuntne puniri propter hæresim? 291

Hæresis potest puniri poenâ Capitis. 292

I.

Idola colere per simulationem non licet. 280
Jejunia Ecclesiæ Catholicæ. 219

Imago

R E R U M.

Imago Christi tripliciter spectatur.	245.	Colenda.	246
Infantes contrahunt peccatum originale.	262.	Capaces sunt Baptismi.	263.
		Non nascuntur sancti.	253.
Nec illegitimi obnoxii sunt æternæ damnationi, ideo- que à Baptismo rejiciendi.	255.	Non habent actualem fidem, qua credunt in Christum.	228.
In Baptismo quomodo justificentur, & actu credant?			ibid.
Infantes soli nunquam in Ecclesia fuerunt.	88.	Eos esse baptizandos ex traditione habetur.	38
Interpretari S. Scripturam non est cujuslibet.			24
Invocatio Sanctorum pia est, & utilis.			162
		Solvuntur argumenta contraria.	ibid.
Judex controversiarum fidei qualis esse debeat?	119. & seq.	Non scriptura.	122.
Quomodo sit infallibilis?			144
152. Analogia cum civili.			
Judæi non possunt tolerari.	300.	Usuræ.	ibid.
Odium in Christianos.	ibid.	Obsunt Reipub.	Quomodo to- lerandi, expellendi?
			ibid. & seq.
Judæi duplex Concilium habuere.			135
Jurans se mansurum in hæresi, an teneatur?			303
Juramenta de re illicita non obligant.			ibid.
Juramentum quid, & quotuplex?	267.	Licitum est Christianis.	263
Justificatio quid, quomodo fiat?	201.	Tollit peccatum, non tegit.	202.
Infundit gratiam inhærentem.	204		

L.

L aicis non licet disputare de fide.	287.	Lapsos post Baptismum Ecclesia absolvit.	140
Leges Ecclesiasticæ sancuntur à Pontifice.			113
Legem homo non potest implere sinè gratia DEI.	211		
Lex scripta non est Judex, nec sola est norma.	145		
Liberum arbitrium quid.	199.	Ejus usus in quibus actionibus.	200
Libri hæretici, an, & quando legendi?			286
Literalis sensus S. Scripturæ quis?	11.	Est obscurus.	14
Lutherani non habent veram Scripturam.	25.	Non possunt ex Scriptura disputare.	29.
Inepte disputant.	30.	Agnoscent aliquas Traditiones.	44.
Ecclesiam periisse dicunt.	73.	Dubii sunt fide.	95

INDEX

Lutherani Ministri non sunt legitimè vocati. 190.
Sunt servi inutiles. 218. Christum ubique esse docent secundùm humanitatem. 221

M.

Magistratus civilis Judex est in Controversiis Civilibus. 144

Magistratus Politicus est licitus Christianis. 264

B. Mariam Virginem post partum mansisse Virginem ex Traditione habetur. 38

Martinus Lutherus non fuit ordinariè vocatus. 191.
Nec extraordinariè. ibid. Nova dogmata ipsius grata carni. ibid.

Matrimonium non potest dissolvi apud Christianos propter hæresim. 270

Matrimonia an cum hæreticis ineunda? 284

Mendacium triplex. 305. Omne mendacium est peccatum. ibid.

Mentiri num aliquando liceat? 306

Moralis sensus sacre Scripturæ quis sit? 13

Mythicus quis sit? 12. Dividitur in Anagogicum, Allegoricum, & Tropologicum. ibid.

N.

Negans se Lutheranum, aut Calvinistam, cum sit, quomodo peccet? 277

O.

Obscuritas sacre Scripturæ. 14. Oritur ex duplici capite. 17. Aliæ causæ obscuritatis. 22. Cur

Deus obscuram voluit esse? ibid. Laudatur ab obscuritate, non arguitur. 33

Opera bona sunt meritoria vitæ æternæ. 215. Objectiones solvuntur. 216

Orare pro Hæreticis publicè quomodo licitum? 252

P.

Paciscine liceat cum Hæreticis. 289

Papa non est Anti-Christus. 159. Notæ Anti-Christi illi non conveniunt. 160

Pascha

R E R U M.

Pascha die Dominica celebrandum.	140
S. Paulus cur S. Petro resisterit? 109. S. Petrus fuit	
Caput Ecclesiæ. 104. Prærogativæ S. Petri. ibid.	
Objectiones contra ejus Primatum solvuntur.	106
Personæ divinæ realiter distinctæ.	140
Peccatum originale quid sit? 196. Quotuplex peccatum. ibid. Veniale quid & quotuplex? 197. Non omnia peccata sunt æqualia, aut mortalia. ibidem.	
Comparatur maculis, vinculis, vulneribus.	202
Peccatum Originale per Baptismum aboletur.	142
Politici reperiuntur ubique. 273. Docent quemlibet salvari in sua fide.	ibid.
Polygamia illicita est Christianis.	269
Pontifex Caput Ecclesiæ visibile. 98. 111. Privilegia Pontificis. 112. Primatus ejus defenditur. 113. & seq.	
Pontificis veteris Testamenti consecratio, & officia. 135	
Præcepta X. possunt servari.	211. & seq.
Prædestinatorum argumentatio.	248
Purgatorium esse probatur. 183. & seq. Objectiones contra Purgatorium dissolvuntur.	186

R.

Reges non habent Primatum Ecclesiæ.	302
-------------------------------------	-----

S.

Sacerdotum Vocatio ordinaria. 189. Extraordinaria.	190
Sacerdotes in Ecclesia occidentali semper fuere cælibes.	194
Sacramenta vetera, & nova. 165. Quid sit Sacramentum?	166
Sacramentorum causæ. 167. Non sunt instituta, ut excitent fidem. 168. Sed ut conferant gratiam. ibid. Septem sunt.	169
Sacramentorum numerus ex scriptura non potest haberi. ibid. Sed ex Traditione.	ibid.
Sacramenta cum Hæreticis an participanda?	283
Sacrificium quid, & quotuplex? 178. Missa verè est Sacrificium. ibid. & seq. Objectiones solvuntur. 181	
Salvari nemo potest extra Ecclesiam.	63

INDEX RERUM.

- Salvarine possit quilibet in sua Fide? 279
 Sanctos licet invocare, 162. Utile est, Objectiones solvuntur. ibid. 163
 Sancti in Cælo sciunt res nostras.
 Sacra Scriptura tria habet, Canonem, Versionem, Sensem. 3
 Versio Sacræ Scripturæ antiqua, 9. Versiones Hæreticorum, ibid.
 Sensus Sacræ Scripturæ quadruplex, 13. Obscura est, 14. Sine peculiari DEI illustratione non intelligitur, 16. Obscuritas oritur ex duplici capite, 17. Res Sacræ Scripturæ quadruplices, ibid. Interpretes ejus quis, 24. Eam esse insufficientem sine Traditionibus, 45. Scriptura cum Traditione est norma Controversiarum, 119. Non est Judex secundum Literam, 123. Nec secundum sensum, 126. Claritas ejus unde pendeat? 128. Sensus ex Traditione sæpe petendus, 129
 Sensus literalis Sacræ Scripturæ quis? 11. Mysticus quis? 13
 Sepultura hæreticorum an frequentanda? 285
 Servus inutilis quis? 219
 Simulare alienam fidem an liceat? 279
 Spiritus Sanctus est DEUS, 141
 Symbolum fidei esse Apostolicum ex Traditione habetur, 37
 Synagoga Judæorum non fuit Catholica, 64
 Synagoga non deficit tota à fide, 80. Tempore Christi defecit, 81

T.

- Traditiones veteris Testamenti Pharisaicæ, 31. Mosaicæ, ibid.
 Traditiones Apostolicæ, eandem cum Scriptura habent auctoritatem, 34. Sunt de dogmatibus fidei, & de ritibus externis, ibid. Enumerantur, 36. Ecclesiasticæ servandæ, 40. Malè rejiciuntur ab Hæreticis, ibid. Non meremur per eas justificationem, & remissionem peccatorum, 45. Non omnes sunt Apostolicæ, 46. Objectiones contra Traditiones solvuntur, 47

U.

- Ubiquitas Lutheranorum refellitur, 229
 Versiones Sacræ Scripturæ bonæ, malæ, 9. Catholicorum una, & eadem, Hæreticorum varia, 10
 Vocatio Ministrorum duplex, 187. Veteris Testamenti, ibid. 187
 Novi Testamenti, 189. Quoque in vocatione spectanda, 100
 Usuræ Judæorum quomodo tolerandæ?

Z.

- Zizania in Evangelio quid significant?

Finis Indicis.

BIBLIOTHECA
ASTRA
SIBIU

